BILL O'REILLY
& MARTIN DUGARD

KENNEDY

A GYILKOSSÁG, AMELY VÉGET VETETT AZ AMERIKAI CAMELOTNAK

hvg könyvek

Bill O’Reilly
Martin Dugard
KENNEDY

A gyilkosság, amely véget vetett
AZ AMERIKAI CAMELOTNAK

Fordította: Garai Attila

Borítóterv: Tabák Miklós

A részkezdő fényképeket a bostoni
John F. Kennedy Presidential Library and Museum
és az Associated Press hozzájárulásával közöljük.

*A könyvet őseim, a New York állambeli Yonkersben élt dolgos,
nemes lelkű és becsületes Kennedyk emlékének ajánlom.*

Előszó

1963. november 22., 14 óra körül
Mineola, New York

Carmine Diodati testvér hittanos kisdiákjai döbbenten ülnek padjaikban. A hangszóróból a rádió recsegő hangja szól a Chaminade Gimnázium osztálytermében. John F. Kennedyre rálőttek a Texas állambeli Dallasban, az elnököt kórházba szállították. Hamarosan azt is közlik: Kennedy halott. Néma döbbenet a hír hallatán.

Az 1953 előtt született amerikaiak legtöbbje a mai napig pontosan tudja, hol volt akkor, amikor tudomást szerzett JFK meggyilkolásáról. A rettenetes péntek után napokig szomorúság és zavartság uralkodott az országban. Miért történt? Ki ölte meg az elnököt? És egyáltalán, milyen ország az, ahol ilyen megtörténhet?

Az elnök meggyilkolása némiképp személyesen is érintett engem. Anyai nagymamám leánykori neve Winifred Kennedy. Ír származású katolikus családunkat szoros érzelmi kötelék fűzte a fiatal elnökhöz és családjához. A gyilkosságot úgy éltem át, mint ha saját házunk egyik lakója lett volna az áldozat. A Long Island-i gyerekek nagy többségéhez hasonlóan engem sem érdekelt különösebben az országos politika, mégis élénken emlékszem a falakra aggatott Kennedy-képekre rokonaim lakásában. Az elnök az ő szemükben szent volt, az én szememben pedig távolba vesző alak, aki szörnyű halált halt, szétloccsant agyának darabkái beborították az elnöki limuzin csomagtartóját. Sosem felejtem el, ahogy felesége, Jacqueline kétségbeesetten kotorássza a szanaszét röpült koponyaszilánkokat.

▪▪▪

Boldogsággal töltött el, hogy milliók olvasták tetszéssel Martin Dugarddal közösen írt, *Lincoln (Killing Lincoln)*[1] című könyvünket. Célunk az volt, hogy a történelmet közelebb hozzuk mindenkihez. Szerettük volna megosztani olvasóinkkal az eseményeket és az okokat, méghozzá minél szórakoztatóbb és informatívabb módon. Miután elkészültünk Abraham Lincoln utolsó napjainak krónikájával, magától adódott, hogy John Kennedy következik. Többen is rámutattak, hogy a két államférfi sok közös vonással

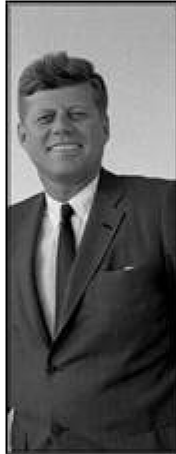
rendelkezett, túlzás nélkül mondhatjuk, hogy mellbevágó a kettejük közti egybeesések és párhuzamosságok sora:

- Lincolnt először 1860-ban, Kennedyt 1960-ban választották elnökké.
- Mindkettejüket pénteki napon, feleségük jelenlétében gyilkolták meg.
- Mindkettejük hivatali utódja, egykori alelnöke déli államból jött, Johnsonnak hívták, és korábban szenátor volt.
- Andrew Johnson 1808-ban, Lyndon Johnson 1908-ban született.
- Lincolnt 1846-ban választották be a kongresszusba, Kennedy 1946-ban lett a képviselőház tagja.
- Hivatali ideje alatt mindkét politikus elveszítette egyik gyermekét.
- Míg az egyik gyilkos, Booth egy színházban adta le a végzetes lövést, majd egy mezőgazdasági épületben érte a vég, addig Oswald egy raktárépületből lőtte le áldozatát, majd egy filmszínházba menekült be.

Kevés amerikai mérte föl 1963-ban, hogy JFK meggyilkolása milyen mélyrehatóan változtatja meg az Egyesült Államokat. Manapság elsősorban politikai szempontok hátráltatják a történelem iránt érdeklődőket. Ebben a könyvben megpróbálunk áthatolni a sűrű ködön, igyekszünk felmutatni a tényeket, amelyeknek egy része sajnos mindmáig ismeretlen. Beszámolónkban Martin Dugard-ral csak addig a pontig megyünk el, ameddig a bizonyítékok megengedik. Összeesküvés-elméletekkel nem foglalkozunk, ámbár fölvetünk néhány kérdést a ma még ismeretlen vagy ellentmondásos tényekkel kapcsolatosan.

Könyvünk tényekre épül, többek között olyanokra is, amelyek eddig nem kerültek nyilvánosságra. A Kennedy elnökkel kapcsolatos információk olykor szívet melengetők, máskor felkavarók. Ha meggyilkolásának mikéntjéről és miértjéről van szó, az igazság brutális, ám mégis mindenkinek ismernie kell. Bennünket ért az a különleges megtiszteltetés, hogy megoszthatjuk az olvasókkal a Kennedy-gyilkosság tényeit és igazságait.

BILL O’REILLY
2012. május
Long Island, New York

1917. május 29. – 1963. november 22.

Bevezetés

1961. január 20., 12 óra 51 perc
Washington D.C.

A férfi, akinek életéből már három év sincs hátra, bal kezét a Bibliára helyezi. Vele szemben Earl Warren, a Legfelsőbb Bíróság elnöke az elnöki hivatali eskü szövegét recitálja.

– Ünnepélyesen esküszik-e ön, John Fitzgerald Kennedy...

– Én, John Fitzgerald Kennedy, ünnepélyesen esküszöm – ismétli az új elnök bostoni akcentussal elharapva a szóvégeket. Tekintete a főbíróra irányul, akinek nevéről – a halálos merénylet körülményeit kivizsgáló bizottság nyomán – egyszer majd az ő halála fog eszébe jutni mindenkinek.

Az új elnök gazdagnak született, és mintha kifinomult beszédmodora még jobban eltávolítaná választóitól, de tele van lelkesedéssel, és tudja, hogyan szerettesse meg magát. Igazi férfi. A kampányban még azt is megengedte magának, hogy tréfás célzásokat tegyen apja hatalmas vagyonára; humorral és szókimondással hatástalanította ezt a megosztó körülményt, mert azt akarta, hogy az átlagos amerikai higgyen abban, amit Amerika jobbá tételéről mond. „Nyugat-Virginia szegényei azt hallották a bostoni jelölttől, hogy szüksége van a segítségükre, és bizalmat szavaztak neki. Nebraska számára idegen terepén jobb kezével élénken gesztikulálva azt magyarázta, hogy Amerika »de még milyen nagy« lehet, és a farmerek értették, mire gondol" – méltatta az egyik elemző a magát sokféle közegben elfogadtatni képes politikust.

Mindamellett JFK-t sem szereti mindenki. Az elnökválasztást Richard Nixonnal szemben csak minimális szavazattöbbséggel nyerte meg, az összes szavazat 49,72%-át gyűjtötte be. Lehet, hogy a farmerek értették, mire gondol Kennedy, de a nebraskaiak 62%-a mégis Nixonra szavazott.

– ...hogy az Egyesült Államok elnökének tisztét híven gyakorolja...

– ...hogy az Egyesült Államok elnökének tisztét híven gyakorolom...

Nyolcvanmillió amerikai nézi a beiktatást a televíziók előtt. Húszezren vannak ott a helyszínen. Vizes hó hullott Washingtonban azon az éjszakán, a hadsereg kénytelen volt lángszórókat használni az utak megtisztításához. Most süt a nap a Capitolium fölött, de a tömeget kegyetlen szél tépázza. A

nézők hálózsákokba, pokrócokba, vastag pulóverekbe és télikabátokba burkolóznak, magukra vesznek mindent, amivel melegíthetik önmagukat.

John Kennedy az egyetlen, aki tudomást sem vesz a hidegről. Még a felöltőjét sem tartja magán. Még csak 43 éves, rettenthetetlennek és életerősnek akar látszani. A kabát, kalap, sál és kesztyű mellőzése eszköz az elnököt kisportolt fiatalemberként ábrázoló imázs fényezéséhez. A 180 cm-nél magasabb, ápolt férfinak zöldesszürke a sze-me és széles a mosolya, bőre a család Palm Beach-i nyaralójában nemrég eltöltött vakáción sötétbarnára sült. Igaz, Kennedyt csak az látja az egészség szobrának, aki nem ismeri: addigi életében sokat betegeskedett, és két alkalommal adták már fel neki a római katolikusoknál szokásos utolsó kenetet, a haldoklók szentségét. Bajai elkísérik a következő években is.

– ...és legjobb képességei szerint...

– ...és legjobb képességeim szerint...

A körülötte felsorakozott méltóságok és barátok sokaságában három olyan ember áll, aki létfontosságú Kennedy számára. Az első az öccse, Robert, akit vonakodva bár, de az igazságügyi miniszteri posztra szemelt ki. Az elnök nem mint jogászt, hanem mint talpig becsületes embert és mint tanácsadót tartja őt nagyra. Tudja jól, hogy Bobby mindig meg fogja mondani neki az igazat, bármilyen brutális igazságról legyen is szó.

Az elnök mögött az alelnök, Lyndon Johnson áll. Van olyan – az új elnök által is osztott – vélemény, hogy valójában ez a keménykötésű, magas texasi vívta ki a győzelmet Kennedynek, aki Johnson neve nélkül sosem szerezhette volna meg az „egycsillagos államot” és a kincset érő 24 texasi elektori szavazatot. A Kennedy-Johnson-páros így is csak vékonyka, 46 ezer szavazatnyi többséggel tudott nyerni Texasban, és ha Kennedy újra akarja választatni magát, meg kell ismételnie ezt a fegyverténye.

Végül az új elnök fiatal felesége is ott áll közvetlenül Warren főbíró mögött. Jackie Kennedy szürkésbarna kosztümjében és ahhoz illő kalapjában sugárzóan szép. Ránctalan arcát sötétbarna haj és szőrmegallér keretezi. Borostyánszín szemében az izgalom szikrái, fáradtságnak nyomát annak ellenére sem látni rajta, hogy hajnali 4 óráig ébren maradt. A Frank Sinatra, Leonard Bernstein és más hírességek által szervezett, beiktatás előtti összejöveteleken gyakorta ürültek fenékig a poharak. Jackie nem várta meg a partik végét, már jóval előbb hazatért georgetowni házukba, de férje nem

tartott vele. Amikor végül, nem sokkal 4 óra előtt, John is hazakeveredett, ébren találta feleségét, aki nem tudott elaludni az eseménydús nap után. Miközben Washington utcáin az elakadt autókra és a rögtönzött örömtüzekre egyre csak hullt a hó, a pár hajnali beszélgetésbe kezdett. Kennedy elmesélte feleségének, hogyan zajlott az apja által szervezett késő esti vacsora, és izgatottan taglalták a beiktatási ünnepség részleteit. Különleges nap lesz a következő, gondolták, amit még sok más különleges nap követ.

John F. Kennedy pontosan tudja, hogy az emberek rajonganak Jackie-ért. Előző este a hó lepte washingtoni utcák forgatagában a járókelők egyszer csak észrevették Kennedyék limuzinját. A megválasztott elnök kérésére felkapcsolták az autóban a belső világítást, hogy láthatóvá váljék felesége. Jackie bája, stílusérzéke, szépsége rabul ejtette Amerikát. Az asszony folyékonyan beszél franciául és spanyolul, titokban az egyik filteres cigarettát szívja a másik után, és jobban szereti a pezsgőt, mint a koktélokat. Elbűvölő a mosolya, akárcsak a férjéé, de míg férje extrovertált, addig ő a teljes ellentéte. Bizalmát kívülállók ritkán nyerik el.

Jackie Kennedyt, az elbűvölő fiatalasszonyt súlyos tragédiák érték házasságuk hét éve alatt. Első terhessége vetéléssel, a második leányuk halvaszületésével végződött. Voltak azonban az életében örömteli események is: született két egészséges gyermeke, Caroline és John, ráadásul energikus, fiatal férje massachusettsi politikusból döbbenetes gyorsasággal az Egyesült Államok elnökévé emelkedett.

A bajokat, úgy tűnik, maga mögött hagyta, előtte a korlátlan, fényes jövő. Kennedy elnöksége sikerre ítéltetett, akárcsak az Arthur-legendában Camelot városa – a Broadway egyik színházában, a Majesticben nemrég bemutatott zenés sikerdarab szavaival: „Itt révben vagyunk, és itt is maradunk, boldogan élünk Camelotban, amíg meg nem halunk.”

▪▪▪

– ...fenntartja, óvja és megvédi az Egyesült Államok alkotmányát.

– ...fenntartom, óvom és megvédem az Egyesült Államok alkotmányát.

Kennedy elődje, Dwight Eisenhower Jackie mellett áll. Kennedy mögött Lyndon Johnson, Richard Nixon és Harry Truman. Általában e méltóságok egyikének jelenléte is elég ahhoz, hogy a legszigorúbb biztonsági rendszabályokat foganatosítsák. A biztonsági szolgálatnak valóságos

rémálom, hogy most mind itt vannak, szorosan egymás mellett.

A titkosszolgálat ügynökei riadókészültségben vannak. Az a dolguk, hogy oltalmazzák az elnököt. Truman elnöksége óta a most 55 éves ügynök, U. E. Baughman a parancsnok, aki szakmai érdemei miatt kerülhetett a testület legmagasabb polcára. Úgy érzi, Kennedy a sportos alkatával, és azzal a szokásával, hogy szívesen vegyül az emberek közé, nehezebb feladat elé fogja állítani azokat, akik a biztonságáért felelnek, mint a titkosszolgálat történetében bárki más. A jellegzetes sörtehajú, szikár Baughman háromszor is kis híján kiüríttette a beiktatási tribünt, mert veszélyben érezte az elnök biztonságát. Az egyik alkalommal kék füst szállt föl a pulpitus alól, és azt hitték, bomba van ott. A biztonságiak nyomban munkához láttak, és kiderítették, hogy a pulpitust emelő és süllyesztő motorból jön a füst. Nem kellett mást tenni, mint kikapcsolni a motort. Baughman ügynökei most a tömeget pásztázzák, nyugtalanítja őket, hogy rengetegen vannak az elnök közvetlen közelében. Egy jól kiképzett fanatikus merénylő egy szál pisztollyal és öt jól célzott lövéssel egy hivatalba lépő és két volt elnököt, továbbá két alelnököt tehetne el láb alól.

Baughman tisztában van azzal a megdöbbentő ténnyel, hogy 1840 óta mintegy húszévente a megválasztott amerikai elnökök kivétel nélkül meghaltak hivatali idejük alatt: William H. Harrison, Abraham Lincoln, James A. Garfield, William McKinley, Warren G. Harding és Franklin D. Roosevelt. Viszont közel hatvan éve egyetlen elnök sem lett gyilkosság áldozata, hála a titkosszolgálat szakértelmének. Az előző hónapban az ügynökök meghiúsítottak egy Kennedy elleni merényletet, amikor egy korábbi postai dolgozó elkeseredésében dinamittal akarta levegőbe röpíteni a megválasztott elnököt. Baughman fejében bizonyára ott bujkál a kérdés: megtörik-e a halállal végződő elnöki pályafutások láncolata, vagy Kennedy lesz a következő a sorban?

JFK csak nevet azon, hogy hivatali ideje alatt meghalhat. Hogy bizonyítsa, mennyire nem babonás, a Fehér Házban töltött első néhány éjszakáján Lincoln hálószobájában aludt, és „Abe kísértetétől" pillanatig sem zavartatta magát.

– Isten önt úgy segélje!

– Isten engem úgy segéljen!

Az eskü véget ért, Kennedy kezet ráz Warren főbíróval, majd Johnsonnal

és Nixonnal. Végül Eisenhowerhez fordul. A két férfi barátságosan mosolyog, de acélos a tekintetük. Eisenhower, a háta mögött, csúfnevet akasztott Kennedyre: „Bánatos Kisfiú” (Little Boy Blue). Tejfelesszájúnak, kormányzásra képtelennek tartja, és sértésnek érzi, hogy a partraszállás egykori vezénylő tábornokát olyan ember váltja az elnöki székben, aki a háborúban csupán a hadnagyi rangig vitte. Kennedy a maga részéről úgy látja, az agg tábornok kevéssé viseli a szívén az amerikai társadalom visszásságainak megszüntetését, amit ő elsődleges küldetésének tekint.

Kennedy minden idők legfiatalabban megválasztott amerikai elnöke, Eisenhower pedig a legidősebb. A kettejük közti nagy korkülönbség miatt két egészen különböző nemzedék az övék, és nagyon eltérően szemlélik Amerikát. Már csak egy perc, és Kennedy megkezdi beiktatási beszédét, amelyből jobban kitűnnek majd ezek a különbségek, mint korábban bármikor.

Az Egyesült Államok 35. elnöke elengedi Eisenhower kezét. Lassan bal felé fordul, a pódiumon áll, kezében az elnöki pecsét. Beszédére pillant, majd fölemeli tekintetét a mozdulatlanságba dermedt arcok ezrei felé, és tudja, a tömeg türelmetlen. A ceremónia késve kezdődött, Richard Cushing bíboros könyörgése rendkívül hosszúra nyúlt, és Robert Frostot, a 86 éves költőt annyira elvakították a napsugarak, hogy nem tudta felolvasni erre az alkalomra írt versét. Semmi sem úgy sikerült, ahogy eltervezték. A mozdulatlan arcok valamiféle megváltásra várnak. Olyan szavakat szeretnének hallani, amelyek felkavarják a washingtoni politika állóvizét, begyógyítják a mccarthyizmustól megosztott, a hidegháború által rettegésben tartott, még most is faji szegregációval és diszkriminációval küszködő nemzet sebeit.

Kennedy Pulitzer-díjas történész, a díjat a *Profiles in Courage* (Arcképek bátrakról) című könyvével érdemelte ki. Ha valaki, akkor ő tudja, mennyit ér egy nagyszabású beiktatási beszéd. Hónapok óta azokkal a szavakkal a fejében kel és fekszik, amelyeket most el fog mondani. Tegnap este, amikor az autóban felkapcsoltatta a világítást, hogy a bámészkodók jobban lássák Jackie-t, Thomas Jefferson beiktatási beszédét olvasta újra, és ezen a mérlegen könnyűnek találta a magáét. Ma reggel, mindössze négyórányi alvás után, ceruzával a kezében ment végig a beszédén újra meg újra.

Szavai zsoltárként visszhangzanak. „Szóljanak e szavak itt és most

baráthoz és ellenséghez egyaránt, hogy Amerika új nemzedékének átadatott a fáklyavivő szerepe, annak a nemzedéknek, amely ebben a században született, a háborúban edződött, kemény és kegyetlen béke szoktatta fegyelemre, és régi örökségünket büszkén vállalja.”

Nem szabályszerű beiktatási beszéd ez. Inkább ígéret. Amerika legszebb napjai csak ezután jönnek el, mondja Kennedy, de csak akkor, ha mindenki munkához lát és megteszi a magáét. „Ne azt kérdezd, mit tehet érted a hazád – figyelmeztet, fölemelve a hangját a záró szentencia előtt –, hanem azt, hogy mit tehetsz te a hazádért!”

A beszédet elhangzásának perceitől klasszikusként emlegetik. John Fitzgerald Kennedy nem egészen 1400 szóban írta körül vízióját a nemzet számára. Most félreteszi beszédét, mert eljött az idő, amikor be kell váltania az amerikai népnek tett nagy ígéretét. Valamihez kezdenie kell Kubával és szovjetbarát vezetőjével, Fidel Castróval. Foglalkoznia kell a távoli Vietnam problémáival, ahol amerikai katonai tanácsadók kis csapata küszködik, hogy stabilitást teremtsen egy régóta háborúk dúlta országban. Hazai terepen a maffiaszerű bűnszövetkezetek hatalma éppúgy azonnali figyelmet követel, mint a polgárjogi mozgalmak megosztó ügye. Ennél sokkal személyesebb feladat számára, hogy közvetítenie kell az egymásról kölcsönösen rossz véleményen levő igazságügyi miniszter, Bobby Kennedy és az alelnök, Lyndon Johnson között.

JFK végignéz az őt csodáló tömegen. Tudja, sok munka vár rá.

A beiktatáson nem jelent meg minden meghívott. Híres előadóművészek, akik részt vettek az előző esti partikon, az első sorokból láthatták volna az amerikai történelem kiemelkedő momentumát, de a hideg és az éjfél utáni órákba nyúló mámoros ünneplés miatt az énekes Frank Sinatra, a színész Peter Lawford és a komponista-karmester Leonard Bernstein – meg rajtuk kívül sokan mások – úgy döntöttek, inkább kialusszák magukat, és a tévében nézik végig az eseményt. „Majd elmegyek az elnök második beiktatására” – ezt mondogatták.

Ám nem lesz második beiktatás. John Fitzgerald Kennedy elindult az úton, szembe a végzetével.

▪▪▪

Több mint 7000 km-re innen, Szovjet-Belorusszia fővárosában,

Minszkben egy amerikainak, aki nem szavazott John F. Kennedyre, elege van mindenből. Lee Harvey Oswald, az Egyesült Államok haditengerészetének egykori mesterlövésze megelégelte az életet, ami ebben a kommunista országban osztályrészéül jutott.

Oswald disszidens. Tizenkilenc éves korában, 1959-ben ez a vékony testalkatú, aránylag jó megjelenésű, nehezen kiismerhető vándormadár úgy döntött, elhagyja az Egyesült Államokat. Meg volt győződve arról, hogy a Szovjetunióban tárt karokkal fogadják majd szocialista meggyőződéséért. A dolgok azonban nem a tervei szerint alakultak. Szeretett volna beiratkozni a Moszkvai Egyetemre, dacára annak, hogy nem volt gimnáziumi érettségije. Ehelyett a szovjet hatóságok a Moszkvától 650 km-re nyugatra fekvő Minszkbe telepítették, ahol egy elektronikai üzemben dolgozva, kemény kétkezi munkával tartotta el magát.

Oswaldnak lételeme az utazgatás, ám a hatóságok szigorúan korlátozzák mozgását. Korábban hazájában zűrzavaros nomád életet élt. Apja meghalt még születése előtt. Anyja újra megházasodott, de hamarosan el is vált. Marguerite Oswald kevés pénzből élt, és gyermekével, Leevel gyakran kellett szedniük a sátorfájukat. Bejárták Texast, laktak New Orleansban és New York Cityben. Addig a napig, amikor abbahagyta a középiskolát és jelentkezett a haditengerészethez, Oswaldnak huszonkét bejelentett lakcíme volt, és tizenkét különböző iskolába járt – akadt köztük javítóintézet is, ahol a bíróságilag elrendelt pszichiátriai vizsgálat zárkózottságot és szociális alkalmazkodási zavart állapított meg nála. A diagnózis szerint „élénk fantáziájának középpontjában a mindenhatóság és a hatalom áll, így próbálja kompenzálni hibáit és kudarcait”.

Az 1961-es Szovjetunió nem az a hely, ahol tág tér nyílik a személyes függetlenség és a hatalmi ambíciók számára. Lee Harvey Oswald, először életében, lecövekel. Minden reggel bevonszolja magát a gyárba, hosszú órákig áll fásultan az esztergapad mellett, munkatársainak a beszédét is alig érti. Disszidálásáról 1959-ben beszámoltak az amerikai lapok, mert rendkívül szokatlan volt, hogy egy amerikai tengerész, még ha olyan szovjetbarát érzelmű is, hogy a bajtársai Oszvaldovicsnak szólítják, megszegje *Semper Fidelis* (örök hűség) esküjét, és átálljon az ellenséghez. Most azonban tökéletesen névtelen, és ez teljesen elfogadhatatlan számára. Immár rossz döntésnek érzi, hogy disszidált. Naplójának bevallja:

mélységesen csalódott.

Lee Harvey Oswaldnak nincs baja John Fitzgerald Kennedyvel. Nem sokat tud az új elnökről és politikájáról. S bár elsőrangú lövész volt a katonaságnál, szinte semmi sincs a múltjában, ami arra utalna, hogy saját magán kívül bárkire fenyegetést jelenthetne.

Miközben Amerika Kennedy beiktatását ünnepli, a disszidens kérvényt fogalmaz hazája moszkvai nagykövetségének. Rövid és célratörő a levél: Lee Harvey Oswald haza akar térni.

Lee Harvey Oswald 1959-ben, amikor szovjet állampolgárságért folyamodott. (Bettmann/Corbis/AP Images)

I. RÉSZ

Incselkedés a halállal

1

1961. február
Fehér Ház, Washington D.C.

Az új elnök íróasztalán van egy kókuszdió. Csak a szerencséjének köszönheti, hogy él, rövid életében már háromszor nézett farkasszemet a halállal, és a fura papírnehezék arra az alkalomra emlékezteti, amikor először szembesült saját halandóságával. Személyzete gondoskodott arról, amikor az új elnököt az Ovális Irodába költöztették, hogy a kókuszdió szem előtt legyen. Tudták jól: a főnök azt akarja, ott legyen a keze ügyében, mert az a nevezetes kalandja jut róla eszébe, amely próbára tette bátorságát.

2

1943. augusztus 2., hajnali 2 óra
Blackett-szoros, Salamon-szigetek

Egy enyhe éjszakán három amerikai torpedónaszád (patrol torpedo, PT) cirkál a Csendes-óceán déli részén, japán hadihajókra vadászik a The Slot (A rés) néven ismert, harcászatilag fontos, épp ezért veszélyes, tűzvonalban levő terület közelében. A 25 m hosszú hajók teste 5 cm vastagságú mahagóniból épült, három erős Packard motor hajtja, így képesek fürgén a japán hadihajók közelébe surranni és Mark VIII víziaknáikkal elsüllyeszteni azokat.

A PT-109-es kapitánya, egy fiatal hadnagy félálomban a kormányosfülkében gubbaszt. Két motort leállított, hogy hajója ne hívja fel magára a japán megfigyelő repülők figyelmét. A harmadik motor halkan jár, mélyen levő propellerével alig hagy nyomot a vízfelszínen. A kapitány az óceánt kémleli a csillagtalan éjjelen, a közelében levő másik két PT-t keresi. Csakhogy a sötétben azok is láthatatlanok, akárcsak az ő 109-ese.

A kapitány nem látja és nem hallja a feléjük közeledő Amagiri torpedórombolót, csak akkor, amikor már majdnem elkésett. A japán hajó a Tokió Expressznek nevezett merész japán akcióban vesz részt, amelynek ultragyors hadihajói katonai egységeket juttatnak el a stratégiai fontosságú Salamon-szigetekre és onnan vissza.

A hadművelet során, a gyorsaságra alapozva, az éjszaka leple alatt hajtják végre kitűzött feladataikat. Az Amagiri most épp 900 katonát tett partra Vilában, a közeli Kolombangara szigetén, és visszafelé igyekszik, még napkelte előtt meg kell érkeznie az új-guineai Rabaulban levő japán erődítménybe, nehogy az amerikai bombázók megtalálják és megsemmisítsék. A hajó hosszabb, mint egy focipálya, de fedélzetének szélessége mindössze 10,5 m: késként hasítja a tengert, 70 km/h-s szédületes sebességre képes.

A PT-109-es orrában George „Barney” Ross tengerészzászlós az illinoisi Highland Parkból szintén a sötétséget kémleli. Előző hajóját nemrég tévedésből elsüllyesztette egy amerikai bombázó, és ő önként jelentkezett felderítőnek erre a feladatra. Ross döbbenten látja a távcsövén át, hogy az

Amagiri kevesebb mint 250 m-re van, és teljes sebességgel tart feléjük. Ujjával a sötétség felé mutat. A kapitány is látja a hajót, és nagyot ránt a kormányon, hogy hajóját szembefordítsa a száguldó torpedórombolóval, majd közvetlen lőtávolságból kilőhesse a torpedóit. Ez az egy esélye van, ha nem sikerül, hajójuk megsemmisül.

A PT-109-es nem elég fordulékony ahhoz, hogy kitérjen a japánok útjából.

Az Amagirinek egyetlen pillanat elég ahhoz, hogy a mahagóniból épült hajótestet átlósan – a hajó jobb oldaláról indulva, a kormányosfülkét épphogy elkerülve – kettéhasítsa. A kapitány, akit kis híján szétlapít a hajó, az ütközés pillanatában azt mondja magában: „Ilyen érzés lehet meghalni.” A tizenhárom fős legénységből ketten azonnal meghalnak. Ketten a bekövetkező robbanásban és tűzben sérülnek meg. A közelben levő két amerikai hajón, a PT-162-esen és a PT-169-esen végzetesnek hiszik a robbanást, és nem maradnak ott túlélőket keresni. Nagyobb sebességbe kapcsolják a motorokat, és távolodnak a támadás helyszínétől, attól tartanak, hogy más japán hadihajók is vannak a közelben. Az Amagiri sem áll meg, siet tovább Rabaul felé, még ha a legénység látja is a mögöttük kigyulladó kis amerikai hajót.

A PT-109-es legénysége magára marad.

A kapitány – aki a felelős azért, hogy egy ilyen hatalmas hajó meglephette a torpedónaszádját – nem más, mint John Fitzgerald Kennedy hadnagy. A Harvardon végzett 26 éves, csontsovány, barnára sült nőcsábász apja utasítására hagyta ott a tengerészeti hírszerzést, és harcoló csapatoknál keresett helyet magának, amikor dán szeretőjét azzal gyanúsították meg, hogy a náciknak kémkedik. Olyan család másodszülöttjeként, ahol mindig a legidősebb fiútól várták a nagy tetteket, JFK addig fényűzően léha életet élt. Gyerekkorában sokat betegeskedett, fiatalon falta a könyveket és bolondult a lányokért, és attól az egy esettől eltekintve, amikor a PT-109-es parancsnoka lett, semmilyen érdeklődést nem mutatott vezető pozíciók iránt – ilyen irányú ambíciókat amúgy is csak a bátyjától, Joe-tól vártak el.

De ebben a pillanatban mindez nem számít. Kennedynek most biztonságba kell menekítenie beosztottjait. Később, amikor arról kérdezték, mi volt a fordulópont azon az éjszakán, egy vállrándítással intézte el a dolgot: „Önkéntelenül tettem. Elsüllyesztették a hajómat.”

Pedig akár hadbíróság elé is állíthatták volna, hiszen John F. Kennedy

nemcsak elvesztette két emberét, de hagyta végleg elsüllyedni hajóját. A PT-109-es tatrésze már süllyed a közel 400 m mély Blackett-szoros feneke felé. A hajótest elülső része azonban a felszínen marad, hála a vízbiztos válaszfalaknak. Kennedy ide gyűjti a legénység életben maradt tagjait, itt várják a segítséget. Az Amagiri nyomdokvize messze sodorta a lángokat a PT-109-es roncsaitól, ami eloszlatta Kennedy félelmét, hogy az égő benzintől lángra kap a maradék lőszerkészlet vagy az üzemanyagtartály. De ahogy múlnak az órák – egy, majd két, majd három óra telik el –, egyre nyilvánvalóbb, hogy senki sem fog segíteni rajtuk. Kennedy megérti: új tervet kell kidolgoznia. A Blackett-szorost kétoldalt szegélyező kis szigeteken japán katonák ezrei állomásoznak. Nem kétséges, hogy az ott levők is látták a robbanást.

– Mihez akartok kezdeni, ha a japcsik kijönnek? – kérdezi Kennedy az embereit. Az ő kezében van a többiek élete, és tanácstalan. A hajótest süllyedni kezd, és mindössze egy szál géppuskájuk és hét puskájuk van. A gondolat, hogy tűzharcba bocsátkozzanak, viccnek is rossz. A hajójukról jól látszik egy japán alakulat a több mint 1,5 km-re levő Gizo szigetén, és tudomásuk van arról, hogy két nagyobb japán támaszpont is van Kolombangarán és Vella Lavellán, alig 8-8 km-nyire.

– Amit maga mond, Mr. Kennedy. Maga a főnök – válaszolja a legénység egyik tagja.

Kennedy azonban nem szokott hozzá a főnök szerepéhez. Azokban a hónapokban, amikor a PT-109-es kapitánya volt, munkája nagyrészt a hajó kormányzásából állt. Emberei panaszkodtak, hogy parancsnokuk a lányokat hajkurássza, ahelyett, hogy hajójával törődne. Kennedy sokkal jobban érzi magát támogató szerepben. Nevelkedése során hozzászokott, hogy apja osztja ellentmondást nem tűrően a parancsokat, és felnézett karizmatikus bátyjára is. Apja, Joseph P. Kennedy az Egyesült Államok egyik leggazdagabb és legbefolyásosabb embere, korábban hazája londoni nagykövete volt. Bátyja, a 28 éves Joe szépreményű pilóta a haditengerészetnél, hamarosan bevetésre indul Európába a náci tengeralattjárók ellen.

A Kennedy családban minden utasítás a családfőtől származik. John Kennedy egyszer majd a bábok és a bábjátékos viszonyához fogja hasonlítani kapcsolatukat. Az apa dönt arról, mivel tölthetik gyermekei az

idejüket, figyeli minden mozdulatukat, le akar feküdni fiai és lányai barátnőivel, sőt egyik leányán lobotómiát végeztet. Már eldöntötte, hogy gyermekei közül Joe lesz a politikus.

Mi több, tett arról, hogy legidősebb fia küldött legyen a Demokrata Párt 1940-es országos konvencióján. Eközben, a háború kitörését megelőző napokban, John írással és utazással töltötte idejét. A család egy része még mindig azt hiszi, írói pályára lép.

A mai tragikus csendes-óceáni éjszakán Joseph P. Kennedy nincs abban a helyzetben, hogy megmondja fiának, mit tegyen. „Ilyen helyzetre nincs előírás – magyarázza JFK a legénységnek, hogy húzza az időt. – Úgy tűnik, nem vagyunk többé katonai egység. Beszéljük meg a dolgokat!”

A legénység parancsteljesítésre van kiképezve, és nem stratégiaegyeztetésre. Tiltakoznak is, de Kennedy továbbra sem vesz fel parancsnoki modort. Emberei arra várnak, hogy értük jön egy hajó vagy egy mentőrepülő. Ahogy a nap delelőre fordul, és a PT-109-es mind nagyobb része merül víz alá, a hajóroncson maradás egyre inkább azzal fenyeget, hogy a legénység menthetetlenül a japánok fogságába kerül, vagy a roncs köré gyűlő cápák áldozata lesz.

Végül aztán John F. Kennedy kézbe veszi az irányítást. „Úszni fogunk” – adja ki a parancsot, és egy szigetcsoport felé mutat, amelynek zöldellő szigetei 5 km-re lehetnek délkeleti irányban. Szerinte ezek a földdarabkák messzebb lehetnek ugyan, mint Gizo szigete, amely szinte karnyújtásnyira van tőlük, de kevésbé valószínű, hogy japán katonák lennének ott.

A tengerészek egy fadarabba kapaszkodva vágnak neki a tengernek a távoli szigetek irányába, hogy könnyebben a felszínen tarthassák magukat. Kennedy, aki tagja volt a Harvard úszócsapatának, maga után vontatja az egyik tengerészt, aki a hajón komoly égési sérülést szenvedett. A parancsnok a fogai között tartja a sérült mentőmellényéhez erősített szíj végét. Öt hosszú órán át, ennyi idő alatt érik el a szigetet, Kennedy egyik kortyot nyeli a másik után a sós tengervízből, de kiváló úszó lévén így is elsőként ér partot a legénység tagjai közül. Megégett társát száraz helyre cipeli, és visszatámolyog a partra, hogy felmérje új otthonukat. A sziget nem sok jóval kecsegtet: homok, néhány pálmafa, körülöttük parti sziklák. Legfeljebb 100 m lehet a távolság az innenső és a túlsó partja között, de mégiscsak szárazföld. Miután több mint tizenöt órát töltöttek az óceánban, nem kell

ennél több.

Partot ér a legénység többi tagja is. Elrejtőznek a sziklapárkány mögött, amikor egy japán uszály halad el a sziget mellett pár száz méteres távolságon belül. Kennedy leroskad a közeli bokrok árnyékába, kimerítette az úszás, és hányingere van a sok tengervíztől, amit úszás közben nyelt. Bármennyire kimerült, valami megváltozott benne. Ő, aki eddig vezetésre alkalmatlannak hitte magát, most átérezte, rajta kívül senki más nem mentheti meg az embereit.

Így hát JFK feltápászkodik, és munkához lát.

▪▪▪

A part felé fordítja tekintetét. A piszkosfehér homok lejtősen fut a víz felé. A legénység a csüngő ágú fák alatt talált menedéket. Kennedy nagyon megörül, amikor nem messze megpillant egy kapokszőr mentőmellénybe bugyolált nagy batyut. A PT-109-esről magukkal hozott csomagra szükségük lesz ahhoz, amin most töri a fejét.

Van a csomagban egy hajólámpa. Kennedy odatámolyog csapatához és előadja tervét: átúszik az egyik közeli szigetre, a Ferguson-átjáró felé, ahol sok torpedónaszád közlekedik, és a lámpával megpróbál jelt adni az éjszaka arra haladó hajóknak. Ha sikerül kapcsolatba lépnie valakivel, a lámpával jelez majd embereinek is.

Felkészül az úszásra. Még mindig erős hányinger gyötri, és szédeleg a kiszáradástól meg az éhségtől. Lehántja magáról ingét és nadrágját, hogy minél kevesebb súlyt kelljen cipelnie, és késtartó zsinórral 38-as kaliberű pisztolyt köt a nyakába. Amikor a PT-109-esen a hosszú úszáshoz készülődtek, nyakába kötötte cipőjét, de most újra a lábára húzza, nehogy felsértsék talpát az éles kövek a parton. Végül meztelen testéhez szorítja a mentőmellényt és az abba bebugyolált lámpát, amely kulcsszerepet kaphat megmenekülésükben.

Kennedy másodszor is nekivág a tengernek. Ahogy lépked befelé, az errefelé honos óriás barrakudák jutnak eszébe, meg az a szóbeszéd, hogy egyszer csak felbukkannak a nagy semmiből és leharapják a gyanútlanul arra úszók nemi szervét. Ha tényleg így van, a nadrág nélküli hadnagy nyújtotta kísértésnek nehéz lesz ellenállniuk.

Egyedül úszik az éjszakában. Egyszer csak egy sziklapadhoz ér, lábával

végigtapogatja a kő éles felszínét azt a pontot keresve, ahol a szikla véget ér és homokos partba megy át. Ám a szikla szinte végtelen, ráadásul a korall újra meg újra felsebzi kezét és lábát. Amikor rossz helyre lép és egy láthatatlan gödörben elmerül, lelki szemei előtt megjelenik a prédaleső barrakuda képe.

Hiába keresi a homokos partot. Végül cipőit hozzáköti a mentőmellényhez, és bátran, sőt vakmerően mással próbálkozik: kiúszik a nyílt tengerre, és a lámpát a magasba tartja, hátha egy arra haladó őrhajóról észreveszik a jeladást.

Ám ezen az éjszakán az Egyesült Államok haditengerészete nem küld torpedónaszádokat a Ferguson-átjáróba. Kennedy tapossa a vizet a sötét éjszakában, és hiába fülel, csak nem hallja a hajócsavarok tompított moraját.

Végül feladja a reményt. Amikor azonban megpróbál visszaúszni a legénységhez, az áramlatok ellene dolgoznak, és elsodródik messze a Blackett-szorosba. Közben kitartóan világít a lámpával, hogy emberei lássák, merre halad, de ahogy kapitányuk egyre messzebb sodródik a vaksötét éjszakába, ők már alig tudják megkülönböztetni a lámpa fényét az éhség és a kiszáradás okozta érzékcsalódásoktól.

John Kennedy lefeszíti a lábáról a nehéz cipőt, és hagyja, hogy lesüllyedjen a tengerfenékre, mert azt hiszi, hogy a kisebb közegellenállás miatt könnyebben tud majd úszni. Nem így történik, egyre távolabb sodródik a Csendes-óceánon. Teljes erőbedobással úszik, mégis a céljával ellentétes irányba viszik az áramlatok. Végül feladja a küzdelmet. Egyedül van a sötétben, teste kihűlt, fejében ellentmondásos gondolatok kavarognak. Szinte élettelenül lebeg a vízen. Titokzatosnak tartják, azt mondják róla, minden lányt le akar fektetni, annak ellenére, hogy római katolikusnak nevelték. Hite az utóbbi hónapokban talán megingott, most azonban nem hagyja cserben. Kilátástalan helyzetében sem veszti el a reményt.

És nem hagyja, hogy kialudjon kezében a lámpa.

▪▪▪

Egész éjszaka evickél a tengeren. Ereje fogytán, az ujjain ráncokba dermedt a bőr, teste egyre jobban kihűl.

Nem a halál vár rá. Most még nem. Ahogy fölkel a nap, elképedve látja,

hogy megfordultak az áramlatok, amelyek a nyílt tenger felé sodorták, és visszajutott oda, ahonnan elindult. Baj nélkül visszaúszhat embereihez. Lámpája azonban, amely órákon át az egyetlen irányfény volt a sötétségben, egyszer s mindenkorra kialszik.

Napok telnek el. Kennedy és emberei élő csigákat erőszakolnak le a torkukon, és levelekből szívják ki a nedvességet, hogy életben maradjanak. Otthonukat a faleveleket vastagon borító guanóról Madár-szigetnek nevezik el. Néha közelharcba bocsátkozó vadászgépeket pillantanak meg az égen, de mentőrepülőnek híre-hamva sincs. Miközben a túlélésért küzdenek, bajtársaik megemlékezést tartanak a tiszteletükre.

Négy nap elteltével Kennedy ráveszi George Rosst, hogy együtt nekivágjanak a tengernek. Most Naru szigete lesz az úti céljuk, ahol nagy valószínűséggel japán katonák állomásoznak, de éhségükben és elviselhetetlen szomjúságukban már a hadifogságot is inkább választanák, mint a biztos halált.

Alig egy órát kell úszniuk. Naru szigetén találnak egy elhagyott ellenséges uszályt, és megpillantanak két japánt, akik kenujukkal sietve odébbállnak. Kennedy és Ross átkutatják a dereglyét, vizet és kétszersültet találnak benne. Fölfedeznek egy kis kenut is. A napot egy rejtekhelyre húzódva töltik, majd Kennedy Narun hagyja Rosst, és az egyszemélyes kenuval a Ferguson-átjáróhoz evez. Nincs már lámpája vagy más eszköze, amivel jelt adhatna a közelében elhaladó torpedónaszádoknak. Eszeveszett hazárdjátékot folytat, és bár sok esélye nincs, a kenuval sikerül megint visszatalálnia embereihez.

Ekkor kellemes meglepetés éri. Azok a férfiak, akiket japán katonáknak néztek, helybeli szigetlakók voltak, és amikor meglátták a közeledő Kennedyt és Rosst, a PT-109-es megmaradt legénységéhez eveztek, hogy figyelmeztessék őket a japánok jelenlétére.

Másnap reggel Kennedy kenuja Naruról visszafelé tartva a víz alá merül. A két tapasztalt tengerjáró a semmiből kerül elő, hogy kihúzza őt a Csendes-óceánból, majd biztonságban eljuttatja George Rosshoz. Mielőtt magukra hagynák őket, Kennedy üzenetet vés egy lehullott kókuszdió héjába: NAURO SZIG... PARANCSNOK... BENNSZÜLÖTT TUDJA A POZ... Ő KALAUZOLHATJA... 11 ÉLETBEN... KIS HAJÓRA VÁRUNK... KENNEDY.

Birtokukban a „titkosított” üzenettel a két helybeli elevez.

▪▪▪

Leszáll az este. Ömlik az eső. Kennedy és Ross egy bokor alatt alszik. Dagadt karjukon és lábukon megannyi rovarcsípés között éles kőszirtek karcolta sebek. A szigetlakók megmutatnak nekik még egy Narun elrejtett kenut, és Kennedy meggyőzi Rosst, hogy még egyszer evezzenek ki a nyílt tengerre hajót keresni.

Csak az a baj, hogy a Csendes-óceán ekkor éppen a legkevésbé sem csendes. Az eső továbbra is szakad, a tenger 2 m magas hullámokat vet. Kennedy kiadja a parancsot a visszafordulásra, de csak azt éri el, hogy felborul a kenu. A két férfi a felborult lélekvesztőbe kapaszkodik, és lábukkal teljes erőből tempóznak, hogy a partra jussanak. Óriási hullámok csapódnak a korallzátonynak. Kennedyt az egyik hullám letépi a kenuról. A tenger erősebb nála, a sodrás lenyomja a víz alá, forog körbe-körbe. Megint a halál közeledtét érzi, de amikor már úgy tűnik, mindennek vége, fel tud jönni a vízfelszín fölé levegőt venni. Valahogy kievickél a zátonyra. Ross ott van a közelében, ő is él. Mialatt szakad az eső, az éles korallokon lépkedve a homokos partra érnek, ám addig ismét véresre sebzik a lábukat és lábszárukat. Most eszükbe sem jutnak a barrakudák, csak a túlélésre gondolnak. Kimerültségükben nem ügyelnek arra, hogy meglátják-e őket a japánok, leroskadnak a homokba és álomba merülnek.

John Kennedynek nincs több ötlete. Mindent megtett, amit csak tudott, hogy megmentse embereit. Többet nem tehet.

Mintha csak jelenést látna, arra ébred, hogy négy szigetlakó áll a feje fölött. Most kel fel a nap. Ross végtagjai rettenetesen eltorzultak a korallzátonyon szerzett sebektől, az egyik karja focilabda vastagságúra dagadt. Kennedy testén is kezdenek mutatkozni a fertőzés jelei. „Levelet hoztam önnek, uram!” – szólal meg az egyik őslakos hibátlan angolsággal. Kennedy hitetlenkedve ül fel és olvassa a papírt. A szigetlakók eljuttatták a kókuszhéjba rótt följegyzését a közelben rejtőző új-zélandi gyalogsági osztaghoz. A levél az ottani parancsnoktól jött. Azt írja, Kennedy bízza rá magát a helybeliekre, akik majd csónakon biztonságos helyre viszik.

A hadnagyot egy kenuba fektetik, és testét beborítják pálmalevelekkel, hogy a japánok repülőről észre ne vegyék, és eleveznek az Új Georgia-sziget egyik eldugott pontjára. Amikor a kenu a partra ér, egy fiatal új-zélandi lép ki a sűrűből. Kennedy előbújik a rejtekhelyéről és kimászik a

kenuból.

– Üdvözlöm – köszönti az új-zélandi udvariasan, angolos kiejtéssel. – Wincote hadnagy vagyok.

– Hello. Kennedy vagyok.

A két férfi kezet ráz egymással. Wincote a dzsungel felé int a fejével:

– Jöjjön be a sátramba, igyunk egy csésze teát!

Kennedyt és embereit nemsokára biztonságba helyezi az amerikai haditengerészet. Így ér véget a PT-109-es kalandja, és így kezdődik a PT-109-es legendája.

▪▪▪

Egy másik drámai közjáték is történt azon az úton, amelyen John Kennedy az Ovális Irodáig eljutott. Kennedy bátyja, Joe kevesebb szerencsével hívta ki maga ellen a sorsot. Liberator bombázója, amelynek berepülő pilótája volt, 1944. augusztus 12-én felrobbant Anglia fölött. Testvére földi maradványait sosem találták meg, a tragédiának tárgyi emléke, amit JFK az íróasztalára tehetett volna, nem maradt. A robbanás pillanatában lett John F. Kennedyből politikus, ekkor indult el az úton későbbi magas hivatala felé.

▪▪▪

Nem egészen hat hónappal a háború befejezése után, a Demokrata Párt gyűlésén John Fitzgerald Kennedy a bostoni 11. kongresszusi körzetben induló tíz képviselőjelölt egyike. A veterán politikusok és a mélyen demokrata érzelmű város választókerületi vezetői között esélye sincs a győzelemre, viszont az esélytelenek nyugalmával tanulmányozhatja a körzet összes választókerületét. Kampányfőnökének a jó összeköttetésekkel rendelkező Dave Powerst kéri fel, aki szintén II. világháborús veterán. Powers saját jogon is egyre népszerűbb politikus, és kezdetben nincs elragadtatva az ötlettől, hogy annak a sovány fiatalembernek a kampányát támogassa, aki így mutatkozott be neki: „Jack Kennedy vagyok, képviselőjelölt.”

De később, 1946 januárjában egy hideg vasárnap estén Powers lenyűgözve hallgatja, milyen káprázatos kampánybeszédet mond Kennedy a zsúfolásig megtelt Legion Hall közönsége előtt. Az alkalmat az „aranycsillagos anyák” összejövetele adja: azoké az asszonyoké, akik elveszítették fiukat a II. világháborúban. Kennedy mindössze 10 percet

beszél, elmondja az összegyűlteknek, miért akar indulni a választáson. Hallgatósága nem láthatja, hogy remeg a keze. Csak azt hallják, hogy a szónok választékos szavakkal emlékezteti őket háborús cselekedeteire, és azt fejtegeti, hogy fiaik önfeláldozása nem volt hiábavaló. Hitelesen és őszintén beszél bátorságukról.

Végül Kennedy, rövid szünet után, ellágyuló hangon emlékezik meg elesett Joe bátyjáról: „Azt hiszem, tudom, hogy önök anyaként mit éreznek most. Tudják, az én anyám is aranycsillagos anya."

Beszéde végén odatódulnak hozzá az asszonyok. Könnyekkel a szemükben nyújtják felé karjukat, hogy megérinthessék ezt a fiatalembert, aki elveszett fiukra emlékezteti őket, és biztosítják őt a támogatásukról. Dave Powers ebben a pillanatban meghozza a döntést: mostantól „Jack" Kennedy útját egyengeti, és ő fogja kialakítani annak a csapatnak a magvát, amelyet Kennedy „ír maffiájaként" ismerünk. Dave Powers iktatja be a PT-109-es történetét a választási kampányba, és ő gondoskodik arról, hogy a választók postán megkapják az eset leírását, hadd tudják meg, hogyan állt helyt Kennedy 1943-ban azon az augusztusi éjszakán, milyen önfeláldozóan és bátran viselkedett ez a dúsgazdag fiatalember, akire amúgy aligha adnák szavazatukat.

Hála Dave Powers szívós elhatározásának, hogy a PT-109-es hányattatásaiból a lehető legtöbbet hozza ki, John F. Kennedyt beválasztották a kongresszusba.

▪▪▪

Az elnökké választása utáni első hónapban a kókuszhéjról, amelybe a segélykérő üzenetet belevéste, Kennedynek az a próbatétel jut eszébe, amely elindította őt a Fehér Ház felé.

A kókuszhéj nap mint nap arra is emlékezteti JFK-t, hogy elnökké választását nem kis részben Dave Powers kifinomult politikai ösztönének köszönheti. A magas, bostoni születésű Dave öt évvel idősebb nála, és az említett 1946-os előadás estéje óta az ő alkalmazásában áll. Speciális asszisztensként dolgozik az elnök mellett, tehát nem tagja a kabinetnek és nem is hivatalos tanácsadó, de a legközelebbi barátok egyike, aki mintha mindig előre tudná, mire lesz szüksége az elnöknek, és akinek társaságát a barátaihoz mindig hűséges JFK módfelett élvezi. Mondják azt is Powersről,

hogy „meghatalmazott udvari bolond”, és kétségtelen, hogy a Fehér Házban jobbára a társasági életben jut szóhoz. Bármit megtenne John Kennedyért.

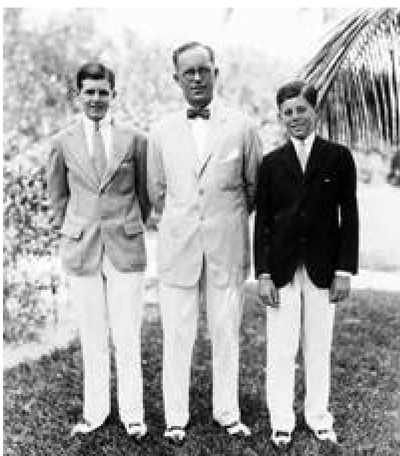
De talán még a megérzéseiről híres Dave Powers sincs tisztában ennek a „bárminek” a jelentésével. Azt sem látja előre, hogy Kennedy első politikai szónoklatához hasonlóan az utolsónak is tanúja lesz.

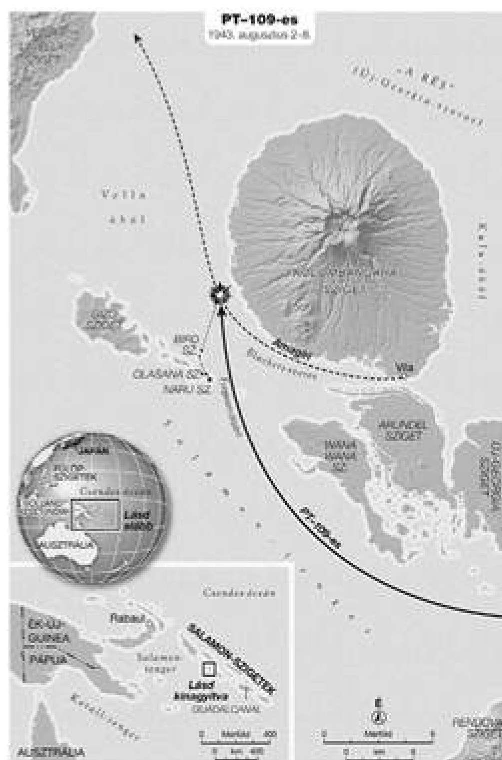
John Fitzgerald Kennedy hadnagy a PT-109-es kormányosfülkéjében. (Ismeretlen fotós, Papers of John F. Kennedy, Presidential Papers, President's Office Files, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

A Kennedy család 1931-ben a Hyannis Portban levő családi rezidencia kertjében. (Richard Sears, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

John Fitzgerald Kennedy hadnagy a PT-109-es kormányosfülkéjében.
(Ismeretlen fotós, Papers of John F. Kennedy, Presidential Papers, President’s Office Files, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

PT-109-es
1943. augusztus 2–8.
Vella
öböl
Kula-öböl
BIRD SZ.
OLASANA SZ.
NARU SZ.
Blackett-szoros
Vila
ARUNDEL SZIGET
WANA WANA SZ.
PT-109-es
JAPÁN
Csendes-óceán
Lásd alább
AUSZTRÁLIA
Csendes-óceán
Rabaul
ÉK-ÚJ-GUINEA
PÁPUA
Salamon-tenger
SALAMON-SZIGETEK
Lásd kinagyítva
GUADALCANAL
Korall-tenger
AUSZTRÁLIA
É
Mérföld
km
RENDOVA SZIGET

3

1961. február
Fehér Ház, Washington D.C.

Az Egyesült Államok elnöke ádámkosztümben van, és azt teszi, amit napirendje előír. Majdnem minden délután, pontban délután 1 órakor belemerül a Fehér Ház és a Nyugati szárny között levő fedett uszoda vizébe, amelynek hőmérsékletét orvosi előírásra mindig 32°C-on tartják. John Kennedynek a derékfájása miatt javasolták orvosai, hogy ússzon egyet mindennap. Már egyetemi éveiben, a Harvardon is bajlódott a derekával, és a panaszaitól azóta sem tudott megszabadulni. A háborúban elszenvedett megpróbáltatások tovább súlyosbították derékfájdalmait, műtötték is, de attól sem lett jobban. Szünet nélkül gyötri a fájdalom, gyakran mankóval vagy bottal jár, bár nyilvánosság előtt igyekszik kerülni a segédeszközök használatát. Gyógyfűzőt visel, különlegesen kemény matracon alszik, és rendszeresen kapja a procaininjekciókat fájdalmainak csillapítására. Közeli munkatársai tudják, hogy ha megfeszül az állkapcsa, az azt jelzi, hogy derekába beleállt a fájdalom. A félórás mellúszás és a meleg víz része a terápiának. Az pedig, hogy sokszor fürdőnadrág nélkül úszik, azért van, mert szerinte így férfias. Egy igazi férfi *au naturel* úszik, és kész.

A Fehér Ház személyzete nehezen tudná elképzelni, hogy az előző elnök, Dwight Eisenhower bárhol és bármikor ruhátlanul úszkáljon. Az idős tábornok és felesége, Mamie maga a megtestesült hagyománytisztelet. Nagyon kevés váratlan esemény történt a Fehér Házban abban a nyolc évben, amíg az Eisenhower házaspár lakott ott.

Azóta minden megváltozott. A Kennedyk sokkal kevésbé adnak a formaságokra, mint Eisenhowerék. A tárgyalótermekben megszüntették a korábbi dohányzási tilalmat. A formális fogadásokba a fogadóvonalak elhagyásával több természetességet visznek. A first lady kedvéért felállítottak egy pódiumot a Keleti Szobában, ahol kiemelkedő muzsikusok lépnek fel, mint a csellista Pablo Casals vagy az énekes Grace Bumbry.

A Fehér Ház mindezzel együtt is hivatalos, komoly hely maradt. Az elnök napirendjében a kemény munkát időről időre felüdülést jelentő szünetek szakítják meg. Kennedy minden reggel 7 óra körül kel, és még az ágyban

elolvassa a friss lapokat: a *The New York Times,* a *The Washington Post* és a *The Wall Street Journal* tudósításait. Rendkívül gyorsan olvas, percenként 1200 szót képes felfogni. Mindössze 15 perc, és végez az újságokkal, majd áttér a világban zajló események kivonatos ismertetéseire.

Ezután az ágyában megreggelizik. Tartalmas reggelit fogyaszt: narancslét, szalonnát, pirítóst lekvárral, két lágy tojást és kávét tejszínnel. Mindent egybevetve nem különösebben falánk. Nagy gondot fordít arra, hogy testsúlya ne menjen 80 kg fölé. Szokásaitól viszont nem szívesen tér el, a hét majd' minden napján ugyanazt eszi reggelire. Valamivel 8 óra előtt beül a kádba, vesz egy gyors fürdőt. Szokása, hogy állandóan dobol a jobb kezével, nemcsak fürdéskor, hanem napközben is, mintha keze a fejében kergetőző gondolatok meghosszabbítása volna.

Az elnök hajszálpontosan 9 órakor jelenik meg az Ovális Irodában. Székén hátradőlve végighallgatja programszervező titkárától, Ken O'Donnelltől az aznapi időbeosztást. Délelőtt, miközben telefonjait bonyolítja és meghallgatja tanácsadói véleményét a világ eseményeiről, a gondosan összeválogatott munkatársak lépten-nyomon félbeszakítják. Dave Powers, az „udvari bolond" és a gyors észjárású Kenny O'Donnell, a Szent Kereszt College futballedzőjének fia mellett ebbe a csapatba tartozik még a Harvard szemüveges történészprofesszora, Arthur Schlesinger; a nebraskai születésű Ted Sorensen; valamint Pierre Salinger, az egykori zongorista csodagyerek, aki a sajtótitkári feladatokat látja el.

Az elnök személyi titkára, Evelyn Lincoln kivételével a Fehér Ház egész alkalmazotti gárdája többé-kevésbé ugyanabból a körből került ki, karizmatikus vezetőjük iránti hűségük rendíthetetlen. Beszélgetéseikbe gyakorta becsúszik egy-egy trágár szó, és ha már az elnök úgyis tengerész volt, elmondhatja bármelyikükről, hogy „úgy káromkodik, mint egy matróz". „Még hogy én rohadékoknak neveztem azokat az üzletembereket? – méltatlankodott egyszer Kennedy amiatt, hogy a *The New York Times* pontatlanul idézte szavait. – Én csak azt mondtam, hogy pöcsfejek."

Nők jelenlétében persze jobban megválogatják szavaikat. Az elnök például sosem szólítja másképp személyi titkárát, csakis úgy, hogy Mrs. Lincoln. Ha ilyenkor durva szó jön a nyelvükre, azt körülírják. Egyszer Kennedy a felesége jelenlétében a katonai fonetikus ábécé szavaival mondott véleményt az egyik újság kolumnistájáról: „Papa-India-Charlie-

Alpha”. Amikor a tanácstalan first lady magyarázatot kért, az elnök gyorsan témát váltott.

▪▪▪

Kennedy olykor tárgyalások közben is megejti a fájó tagjait kellemesen felpezsdítő félórás déli úszásokat. Nemegyszer meghívja munkatársait, sőt a sajtó képviselőit is, róják mellette a hosszokat. A trükk az, hogy nekik is ádámkosztümben kell lenniük. Dave Powers, az egyik szokásos úszópartner már megszokta ezt, de a Fehér Ház személyzetének egynémely tagja számára majdnem szürreális a dolog.

Az elnök uszodai lezserségét nehéz összeegyeztetni azzal a ténynyel, hogy hivatali viselkedésében nyoma sincs alelnöke könnyedségének. Lyndon Johnson közismert hátlapogatós közvetlenségével szemben Kennedy szeret fizikai távolságot tartani másoktól. Leszámítva a kampányokat, amelyeket kellemes kötelességének érez, még egy egyszerű kézfogás is terhes számára.

Úszás után gyorsan megebédel fent a rezidenciáján, például bekap egy szendvicset, esetleg megeszik egy levest. Utána a hálószobájába megy, hálóingre vetkőzik, és alszik pontosan 45 percet.

Nem ő az egyetlen történelmi nagyság, akinek szokása volt nap közben szundítani egyet, többek közt Winston Churchill is igényt tartott rá. Kennedyre az ebéd utáni alvás fiatalítóan hat. A first lady ébreszti fel, és ott marad egy kis beszélgetésre, amíg ő öltözködik. Azután ismét irány az Ovális Iroda, ahol az elnök legtöbbször este 8 óráig dolgozik. A hivatali idő után gyakran fölteszi lábát az íróasztalára, miközben eszmét cserél a személyzettel erről-arról, ami épp eszébe jut. Napjainak ezt a részét szereti a legjobban.

Amikor már nincs ott senki, Kennedy is fölmegy a család lakosztályába, amit a személyzet „rezidenciának” vagy „udvarháznak” is nevez. Elszív egy Upmann szivart, bedob egy Ballantine’s whiskyt (vízzel, jég nélkül), és vacsorához készülődik. Jackie Kennedy az utolsó pillanatban szeret esti partikat szervezni, az elnök pedig igyekszik jó képet vágni ezekhez a programokhoz.

Igaz, ami igaz, JFK szívesebben nézne meg egy jó filmet. Egy szavába kerülne, és a Fehér Ház színháztermében bármikor levetítenék neki, amit csak akar. A II. világháborús filmeket és a westerneket szereti a legjobban.

Egy dolog van a világon, amiért a filmeknél is jobban rajong: a szex.

Az elnököt derékfájása nem hátráltatja abban, hogy keresse a nők kegyeit. Még szerencse, ugyanis, ahogy egyik barátjának elmagyarázta egyszer, rémesen megfájdul a feje, ha nem szexelhet legalább egyszer naponta. Neki és Jackie-nek külön hálószobája van, köztük közös öltözővel, ez azonban nem jelenti azt, hogy John Kennedy szexuális érdeklődése a first ladyre korlátozódna. Boldog házasságban él, de a monogámia távol áll tőle.

▪▪▪

Az elnök szívtipró hajlamaitól eltekintve kétségkívül a ház asszonyának személyisége hozta a Fehér Házban a legnagyobb változást Eisenhower távozása után. Jackie Kennedy harmincegy éves, Mamie Eisenhower több mint kétszer annyi idős. A korábbi first lady nagymamaként lakta a Fehér Házat, köztudott volt róla, hogy a fogához veri a garast, és üres óráit szappanoperák nézésével tölti. Jackie viszont bossa nova lemezeket szeret hallgatni, és ugróasztalozással, súlyemeléssel tartja formában magát. Férjéhez hasonlóan Jackie is vigyáz a vonalaira, a 170 cm-es testmagasságához tartozó 55 kg-ját bárki megirigyelhetné. Egyetlen káros szenvedélye a napi egy doboz – Salem vagy L&M – cigaretta, amiről még terhességei alatt sem tudott lemondani. Ahogyan férje titkolja testi bajait, úgy Jackie Kennedy azt, hogy képtelen lemondani a cigarettáról. A nemrég befejeződött elnökválasztási kampányban egyik segítőjének az volt a feladata, hogy meggyújtott cigarettával álljon Jackie-től karnyújtásnyi távolságban, hogy akkor szívhasson egy-két slukkot, amikor csak akar.

Szülei elváltak, mielőtt betöltötte volna tizenkettedik életévét, ettől kezdve anyja, Janet nevelte fényűző körülmények között. Drága leányiskolákba, majd a Vassar College-ba járt, ahol a harmadik évét Párizsban töltötte. Az Egyesült Államokba visszatérve a főváros George Washington Egyetemére iratkozott be, ahol 1951-ben szerzett diplomát.

Neveltetése során a first ladyt arra tanították, hogy legyen rendkívül távolságtartó, és szigorúan tartsa meg magának a gondolatait. „Szeret bizonyos fajta titokzatosságba burkolózni – egy barátja később így jellemzi. – Sosem lehetett tudni, mire gondol, vagy mit tesz a színfalak mögött, és azt akarta, hogy ebben ne is legyen változás.” Tény, hogy Jacqueline Bouvier Kennedy sosem tárulkozott ki senki előtt, még a férje előtt sem.

▪▪▪

A távoli Minszkben Lee Harvey Oswaldnak épp ellenkezője okoz problémát. A nőnek, akit szeret, be nem áll a szája.

Március 17-én, egy szakszervezeti táncesten megismerkedik egy 19 éves, piros ruhás és fehér cipős szépséggel, aki „franciás” frizurát visel, vagy legalábbis ő így hiszi. Marina Pruszakova sosem mosolyog, mert rosszak a fogai, de táncol Oswalddal, aki a beszédes Marinától elbűvölt többi udvarló társaságában haza is kíséri őt.

Lee Harvey hajlíthatatlan, mint mindig. Biztos benne, hogy a többi fiú hamarosan nem lesz több, mint távoli emlék.

És valóban így alakul. „Azonnal megtetszettünk egymásnak” – írja naplójába a disszidens.

A házasságon kívül született Marina anyja két évvel korábban meghalt, ekkor a lány nagybátyjához, Iljához került, aki a szovjet belügyminisztérium ezredese és a helyi kommunista párt megbecsült tagja volt.

A lány gyógyszerésznek tanult, de nem sokkal az Oswalddal való találkozása előtt otthagyta munkáját.

Oswald is tudja Marináról mindezt, és még sok minden mást is, mert március 18. és 30. között rengeteg időt töltenek együtt. „Sétálunk – írja. – Mondok valamit magamról, mire ő elkezd magáról beszélni, és vég nélkül ömlik belőle a szó.”

Március 30-án hirtelen fordulat történik kapcsolatukban. Oswald bekerül a 4-es klinikára orrmandulaműtétre. Marina állandóan látogatja, és mire Lee Harveyt elbocsátják, már úgy érzi: „Nem tudok élni nélküle.” Április 30-án összeházasodnak. Marina néhány napon belül teherbe esik.

Lee Harvey Oswald számára egyre bonyolultabb az élet.

▪▪▪

Zűrzavaros a világ a Fehér Ház falain kívül 1961 telén. Tombol a hidegháború. Az amerikaiak rettegnek a Szovjetuniótól és az atomháborútól. Floridától 140 km-re délre, Kubában Fidel Castro épp most került hatalomra, és úgy hírlik, szovjetbarát rendszert akar kiépíteni.

Lent, a déli szövetségi államokban egyre jobban kiéleződnek a fehérek és a feketék közti ellentétek.

Új fogamzásgátló eszköz, egy tabletta jelenik meg a piacon. A rádióban

Chubby Checker tvisztelni hívja az amerikai fiatalságot, az egyedülálló nők az „Are You Lonesome Tonight” hangjai mellett Elvis Presleyvel osztják meg éjszakai magányukat.

A Fehér Házban Jackie gondoskodik arról, hogy a politikai és társadalmi megrázkódtatások ne bolygassák meg a gyermeknevelés ideális körülményeit. Napirendjének középpontjában két gyermeke áll. Szakít a first ladyk hagyományos szülői magatartásával, és ahelyett, hogy a személyzetre hagyná a gyermekgondozást, részt vesz a gyerekek körüli tevékenységekben, még összejövetelekre, hivatalos programokra is magával viszi a hároméves Caroline-t és a csecsemő Johnt.

Amikor Jackie már hozzászokott a fehér házbeli élethez, nemritkán előfordul, hogy sállal és nagykabáttal álcázva magát elviszi a kicsiket a cirkuszba vagy ki a parkba. A biztonsági emberek ilyenkor diszkréten követik őket.

Hamarosan megszokott látvány lesz, hogy a Fehér Ház Déli pázsitján a first lady játszik gyerekeivel. Önfeledt játszadozásuk egyik szemtanúja megjegyezte róla: „egészen olyan, mint egy kislány, elfelejtett megnőni”. Ziháló hangja is majdnem gyermekhangnak tűnik, akárcsak Marilyn Monroe-é.

A first lady szereti hagyományos feleségnek gondolni magát, és bálványozza férjét. Mindamellett harciasan ragaszkodik függetlenségéhez, és felrúgja a Fehér Ház protokollszabályait. Például nem hajlandó részt venni a számtalan teapartin és egyéb összejövetelen, amit a korábbi first ladyk zokszó nélkül elviseltek. Jackie inkább gyermekeivel tölti idejét, vagy a Fehér Ház fényűző felújításáról sző terveket (férje ez utóbbival nem foglalkozik, lakberendezési ügyekben nem különösebben fejlett az esztétikai érzéke). Jackie Kennedy „az elnök házaként” emlegeti új otthonát, és Thomas Jefferson Fehér Házából merít inspirációt, amelyet a korábbi párizsi nagykövet kifinomult ízléssel rendezett be és dekorált.

A ház jelenlegi berendezése a Truman-kormányzat idejéből való. A bútorok jó része korhű másolat, de nem eredeti darab, így Amerika első emberének rezidenciája az olcsóság, másodlagosság érzését kelti, és nélkülözi a nagyság auráját. Jackie összehívja a legnevesebb műgyűjtőket, hogy segítsenek a Fehér Házat megszépíteni.

Van pár éve e munka befejezésére.

Négy biztosan, de talán nyolc is.
Legalábbis így hiszi.

Kennedy elnök és bizalmi embere, egyben fehér házbeli „ír maffiájának” tagja, David Powers 1961-ben.
(Abbie Rowe, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

Jacqueline Bouvier Kennedy 1961-ben, a férje elnöki beiktatása alkalmából rendezett táncesten mindenkit elbűvölt a first lady szerepében. (Abbie Rowe, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

Jackie odaadó anyaként nevelte gyermekeit, Caroline-t és az ifjabb Johnt. A képen a kis John anyja nyakláncával játszik a Nyugati Hálószobában. (Cecil Stoughton, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

4

1961. április 17., délelőtt 9 óra 40 perc
Washington D.C. / Disznó-öböl, Kuba

John F. Kennedy szórakozottan gombolja be a zakóját a tengerészgyalogság elnöki helikoptere, a Marine One fedélzetén, miközben kigyulladnak a gép leszállást jelző fényei a Fehér Ház melletti leszállóhely, a Déli pázsit fölött. Glen Orából, a család 160 hektáros bérelt virginiai nyaralójából érkezik, titkosszolgálati kódnevén a Chateau-ból, ahol a hétvégét nem éppen pihentető elfoglaltságokkal töltötte.

Az elnök ad a megjelenésére, ezen a napon még legalább háromszor fog tetőtől talpig átöltözni, minden alkalommal frissen keményített, tiszta inget, új nyakkendőt és a Brooks Brothersnél méretre szabott öltönyt vesz majd föl. Kivétel nélkül minden zakója sötétszürke vagy mélykék. De nem az elnök hiúságában kell keresnünk az öltözködési mánia magyarázatát. Kennedy valamiképpen kényelmetlenül érzi magát, ha túl sokáig van rajta egy ruha. Jól bevált inasát, George Thomast őrületbe kergeti azzal, hogy lépten-nyomon átöltözik.

Ezúttal Kennedy nem a megjelenésére összpontosít, bár azért ujjaival végigsimítja párszor a feje tetejét, hogy minden hajszál a helyén legyen. A szokás hatalma.

Gondolatait Kuba köti le. Washingtontól nem egészen 2000 km-re délre háborús helyzet alakult ki. Kennedy engedélyt adott a szigetország titkolt megszállására. A feladatot 1400 Castróval szemben álló, Amerikába menekült kubainak kell végrehajtania, mivel az Egyesült Államok haderejének kezét megköti a nemzetközi jog. Az akció célja nem kevesebb, mint a kubai kormány megdöntése. A beavatkozás tervezését már jóval Kennedy elnökké választása előtt megkezdték. Mind a CIA (Central Intelligence Agency, Központi Hírszerző Ügynökség), mind a vezérkari főnökök egyesített tanácsa biztosította az elnököt a sikerről. A végső szót azonban Kennedy mondta ki, az esetleges kudarcért is neki kell vállalnia a felelősséget.

Ahogy az UH-34 helikopter földet ér a Déli pázsit fémlapokból kialakított leszállóhelyén, JFK mindjárt kidugja fejét az ajtón, és a frissen sarjadt

tavaszi fűre lép. Nyugalmából kizökkenthetetlennek látszik, pedig kavarog a gyomra. A hétvégi stressz, a kockázatos akció tervezésének izgalmai közepette súlyos hasmenést és húgyúti fertőzést kapott. Orvosa penicillininjekciókat és a panaszok elviselhetőbbé tételére folyékony tápszereket írt elő. Mégis pocsékul érzi magát, ráadásul tudja, hogy ez még csak a kezdet: ezen a hétfőn jó eséllyel további megpróbáltatások várnak rá.

Céltudatosan vág át a Fehér Ház fenséges nyugalmat árasztó rózsakertjén, miközben komoly veszélyben van a 2506-os brigádban harcoló kubai száműzöttek élete, mert a partraszállás után beszorították őket egy isten háta mögötti homokos földdarabra.

Ezt a területet Disznó-öböl néven fogja megismerni a világ.

John F. Kennedy a rózsakertből a piszkosfehér falakkal körülvett Ovális Iroda szürke szőnyegére lép. Télen, a lombtalan fák között, az elnök íróasztala mögötti magas ablakból el lehet látni egészen a National Mall parkig. Túloldalt, a régi elnöki hivatal épületétől takarva a Lincoln-emlékmű áll. Kennedy nem ül le, pillantást sem vet arra.

Túlságosan zaklatott ahhoz, hogy kényelembe helyezze magát.

▪▪▪

Ez a hét nem Amerika hete. Április 12-én a szovjetek azzal lepik meg a világot, hogy elsőként küldenek embert a világűrbe, így többé afelől sem lehet kétsége senkinek, hogy képesek nukleáris robbanófejeket juttatni az Egyesült Államok területére. A hidegháborúban, amely a két ország között több mint tíz éve tart, egyértelműen a szovjetek javára billent a mérleg nyelve. Washingtonban sokan vélekednek úgy, hogy a szovjetbarát Castro hatalmának megdöntése nagy lépés lenne a világhatalmi egyensúly visszaállítása felé.

Amikor Kennedy megadta az engedélyt a partraszállásra, tudta, hogy az amerikai nép mögötte áll. Az Egyesült Államokban egyre nagyobb a félelem a kommunizmus globális terjedésétől. Minden olyan lépésében, amelyet ennek megállítása érdekében tesz, számíthat a közvélemény támogatására. Egy másik ország megszállása mindig óriási diplomáciai kockázattal jár, de az elnök 78%-os elfogadottságnak örvendhet a hivatalában töltött első hónap után, van tehát elegendő politikai tőkéje, amelyet kockára tehet. A sajtó valósággal tömjénezi az ifjú JFK-t: „mindentudónak” és „mindenhatónak”

mutatják be.

Persze nincs ember, aki mindent tudna, még az Egyesült Államok elnökének hatalma sem korlátlan. Kennedynek hamarosan esküdt ellenségei támadnak, és kolosszális baklövést kell elkönyvelnie. Mire a Disznó-öbölben elhallgatnak a fegyverek, Castrón kívül ellenségei közé sorolhatja Amerika egyik legmagasabb rangú kormányhivatalnokát is: Allen Dullest, a CIA minden hájjal megkent igazgatóját.

▪▪▪

Kenny O'Donnell üdvözli Kennedyt az Ovális Irodában, és röviden tájékoztatja a napi programról. Ezután az elnök távozik a legendás helyiségből. Elhalad hűséges személyi titkára, Evelyn Lincoln íróasztala mellett, majd belép a kis kabinetterembe, ahol Dean Rusk külügyminiszter várja.

A lenyűgözően okos Rusk Rhodes-ösztöndíjasként Oxfordban tanult, majd a II. világháborúban a kínai-burmai-indiai hadszíntéren hadműveleti parancsnokként a disznó-öbölbelihez nagyon hasonló álcázott akciók szervezésében vett részt. A georgiai születésű Rusk is ott ült a hétvégi partraszállást megelőző számos összejövetelen, ahol az akció terve formát öltött. Tény, hogy nem ő volt Kennedy első jelöltje a Külügyminisztérium (State Department) élére, és mivel még alig három hónapja töltötte be állását, puhatolózva tárgyalt főnökével, óvakodott attól, hogy nyíltan kimondja, mit gondol. Most, amikor Kennedynek oly nagy szüksége lenne határozott tanácsra, Rusk nem szívesen beszél a Disznó-öböllel kapcsolatos szakmai kételyeiről, így azt a véleményét sem fejti ki, hogy „ezzel a száműzött kubaiakból összeverbuvált csapatocskával annyi az esély a sikerre, mint hógolyóval a tűző napon".

És ebben a pillanatban az jelenti a legkisebb gondot az elnöknek, hogy Rusktól nem kap nyílt és egyértelmű tanácsokat. Úgy tűnik, senki sem őszinte Kennedyvel. Míg újabb harctéri hírekre vár, olyan ember társaságára vágyik, aki a szemébe mondja a kendőzetlen igazságot.

Érzi, válságosra fordul a helyzet. Fölveszi a telefonkagylót, tárcsázni kezd.

▪▪▪

A jómódú amerikaiaknak egykor kedvenc trópusi játszóterük volt Kuba,

ez a párás, rumillatú földi paradicsom. A szigetország fehér homokos tengerpartokkal és legendás kaszinókkal csalogatta a szórakozni vágyókat. Ernest Hemingway, miután megírta Kuba ezer szépségét, kedvenc rumos koktélját, a daiquirit szürcsölgetve oldódott fel. Az amerikai szervezett bűnözés vezéralakjai, például Meyer Lansky és Lucky Luciano Kuba fővárosában, Havannában ugyanolyan otthonosan mozogtak, mint New York Cityben. Amerikai gazdasági társaságok évtizedeken át hatalmas cukornádültetvényeket, marhatelepeket és olajfúró telepeket létesítettek itt, kihasználva az ország éghajlatát és kormányának korrumpálhatóságát.

Attól a történelmi naptól, amikor Teddy Roosevelt és önkéntes lovas különítménye, a Rough Riders 1898-ban megrohamozta a San Juan-dombot, hogy felszabadítsa Kubát a spanyol fennhatóság alól, a kubai-amerikai viszony túlnyomórészt békés, feszültségektől mentes, egyszóval zavartalannak mondható.

Így volt ez 1959-ig.

Fulgencio Batista tábornok Amerika-barát rezsimje alatt minden korábbi szintet felülmúlt a korrupció az országban, és a lakosság fellázadt ez ellen. Négy évig tartó fegyveres harcok után Fidel Castro, egy gazdag kubai birtokos harminckét éves törvénytelen gyermeke gerillacsapatai élén bevonult Havannába, és megdöntötte Batista uralmát. (A tábornok szívrohamban halt meg portugáliai száműzetésében, két nappal azelőtt, hogy a Castro által a meggyilkolására küldött különítmény elvégezhette volna feladatát.) Az Egyesült Államok Batista megdöntésére az új kormány hivatalos elismerésével válaszolt.

▪▪▪

Castrót sok titok övezi. A talán legégbekiáltóbb epizód, amely a nevéhez fűződik, 1959-ben történt, tizenegy nappal Batista kormányának megdöntése után. Santiago városa mellett politikai foglyokat kísértek egy nyílt területre az éjszaka leple alatt. A hátrakötözött kézzel vonuló fegyencek 75-en voltak. Ösvény nem volt, és akik lassítottak vagy megbotlottak, a katonák bajonettjeinek szúrását érezték a bordáik között. Egyszer csak egy katonai teherautó felkapcsolta az elülső lámpáit, és láthatóvá vált a 3 m mély és jó 15 m hosszú árok. Buldózerek várakoztak leeresztett tolólemezekkel az árok mellett, készen arra, hogy a friss földhányásokat visszatolják a hatalmas

gödörbe.

A kivégzéseket titokban akarták végrehajtani, de a foglyok feleségei és barátnői ott virrasztottak a közelben, és távolról követték a menetet. Rémületükben elállt a lélegzetük, amikor megpillantották a tömegsírnak szánt árkot a lámpák fényében. Miközben az asszonyok zokogása és jajgatása bele-belehasított a szélcsendes éjszakába, Castro katonái felsorakoztatták a férjeket, fiakat, szeretőket az árok elé, az asszonyokat pedig kifütyülték, gúnyos megjegyzéseket tettek rájuk. Az asszonyok jajveszékeltek és imádkoztak, míg el nem jött az elkerülhetetlen pillanat, amikor a géppuskások tüzet nyitottak, és szeretteik eltűntek a mélyben.

Így kezdődött Kubában Fidel Castro rémuralma. Nem sokkal később főbe lőttek egy kubai bírót azért, mert megkegyelmezett azoknak a katonai pilótáknak, akik a gerillaháború idején Castro csapatai ellen harcoltak. Castro megparancsolta, hogy népirtás miatt ítéljék el a pilótákat. Az újonnan kijelölt bírót is lelőtték, mert halálbüntetés helyett kényszermunkára ítélte a pilótákat. A kubai vezető – saját bevallása szerint – „erőszakos, lobbanékony, fondorlatos, ügyesen irányít másokat, és nem ismer tekintélyt maga fölött”.

A kubai nép hamar rájött, súlyos árat kell fizetnie Castro fölkelésének a támogatásáért. Európában azonban gyökeret tudott verni az a felfogás, amely Castrót hős forradalmárnak állította be. Az egyik brit lap így írt róla: „Mr. Castro a szakállával és fiatalos megjelenésével szimbóluma lett annak, hogy Latin-Amerika elutasítja a brutalitást és a hazugságot. Minden jel arra mutat, hogy ez az ember a személyes hatalomról és az erőszakról is le fog mondani.” Castro 1959 áprilisában előadást tartott a Harvard Egyetem Jogi Karán, a massachusettsi Cambridge-ben. S jóllehet jogi ismereteit arra használta fel, hogy Kubában felszámolja a *habeas corpus* jogintézményét, és a január 12-ei mészárlásról a *The New York Times* is beszámolt, Castro beszédét a Harvardon újra meg újra lelkes éljenzés és taps szakította meg.

Ugyanezen az amerikai útján a kubai vezető találkozott Richard Nixon alelnökkel, akire nagy hatást gyakorolt. Eisenhowernek írt négyoldalas titkos feljegyzésében Nixon így nyilatkozott Castróról: „Egy dologban biztosak lehetünk, ez pedig az, hogy megvannak benne azok a meghatározhatatlan tulajdonságok, amelyek ahhoz kellenek, hogy valaki vezetni tudjon másokat.”

John F. Kennedy – még mint szenátor, hónapokkal az elnökválasztási kampánya megkezdése előtt – tudta, hogy Batista kegyetlen zsarnok, aki több mint húszezer honfitársát gyilkoltatta le. Semmi rosszat nem látott Castro hatalomra kerülésében, és Hemingwayhez hasonlóan ő is szívesen ivott daiquirit.

Kennedy és Castro 1959-ben közel álltak ahhoz, hogy egymás ellenlábasaiként a XX. század kiemelkedő versenytársai közé kerüljenek. Mindketten karizmatikus és idealista fiatal férfiak voltak, fanatikus követőik rajongtak értük. Mindketten szerették a finom szivarokat, és mindketten, hosszú politikai sikerlajstrommal a hátuk mögött, országuk vezetői lettek. Ráadásul mindkét politikust visszavetette valami a hatalom megszerzése felé vezető útján: Castrót börtönbe zárták a forradalom kezdetén, Kennedy pedig majdnem meghalt gyötrő derékfájása és életveszélyes szövődményekkel fenyegető mellékvese-megbetegedése (Addison-kórja) miatt. Talán a legfeltűnőbb hasonlóság a két politikus között az, hogy Kennedy és Castro egyaránt erősen kompetitív „alfahímek” voltak, semmilyen körülmények között nem törődtek bele a vereségbe, mindig elmentek a falig, hogy érvényesíthessék akaratukat.

▪▪▪

Kuba hatalmas árat fizetett a forradalomért. Havanna utcáin folyt a vér, és csak idő kérdése volt, hogy Amerika megértse, mi történt. Tizenhárom hónappal Castro hatalomra jutása után, 1960 februárjában a CIA figyelmeztette a Nemzetbiztonsági Tanácsot arra, hogy a Szovjetunió „aktívan támogatja” Castrót, és a Castro-ellenes erők szervezetlensége miatt aggódott. Az Eisenhower-kormányzat csendben elindította a Castro-rezsim megdöntésének előkészítését, és felhatalmazta a CIA-t arra, hogy kezdje meg a kubai száműzöttek fegyveres kiképzését egy guatemalai titkos támaszponton.

Castro az 1960-as elnökválasztási kampányban is központi téma volt. Kennedy élesen támadta az Eisenhower-kormányzatot, mert gyengének bizonyult a kommunizmussal szemben, mint azt a kubai helyzet illusztrálja. „A republikánusok 1952-ben azt a programot hirdették meg, hogy a vasfüggönyt Kelet-Európában odébb tolják majd – figyelmeztette a honfitársait Kennedy. – Ma a vasfüggöny itt van, 140 km-re az Egyesült

Államok partjaitól.”

A kubai partraszállással kapcsolatban immár nem az a kérdés, hogy végre kell-e hajtani, hanem az, hogy mikor. Castro 1960. december 31-én arra figyelmeztette Amerikát, hogy ha valakik megkísérelnék a partraszállást, veszteségeik sokkal súlyosabbak lennének, mint voltak a D-napon. „Ha le akarnak rohanni minket és le akarják törni az ellenállásunkat, kudarcot fognak vallani... mert amíg lesz ebben az országban egyetlenegy becsületes férfi vagy nő... addig az ellenállás is fennmarad” – fenyegetőzött. Néhány nappal később, 1961. január 3-án Castro lángra lobbantotta egész Amerika hidegháborús félelmeit azzal a bejelentésével, hogy „Kubának joga van forradalmat ösztönözni Latin-Amerikában”.

Amikor John Kennedy a hivatalba lépésére készült, nagyjából minden 19. kubai lakos politikai fogoly volt. Washington addigra már megszakította diplomáciai kapcsolatait Havannával. A *The New York Times* január 10-ei címoldalán tudósítást jelentetett meg „U.S. Helps Train Anti-Castro Forces at Guatemalan Air-Ground Base” (Castro-ellenes csapatok kiképzését segíti az Egyesült Államok egy guatemalai légi támaszponton) címmel. A cikk feltárta, hogy a kommandósokat gerilla-hadviselésre képezték ki a Kuba elleni támadáshoz. Az írás fölkeltette Castro figyelmét is, aki a lehetséges partraszállási zónák elaknásításának elrendelésével válaszolt.

Washingtoni kormánykörökben a CIA és az azt hosszú ideje igazgató Allen Dulles megszállottan képviseli azt a véleményt, hogy Fidel Castrót el kell tenni láb alól. Egy későbbi becslés szerint több mint 600 terv született Castro meggyilkolására, és olyan regényes elképzelések is szerepeltek köztük, mint a maffia stílusában megrendezett autós baleset vagy a robbanó szivar. Március 11-én, egy évvel azután, hogy Dwight Eisenhower engedélyt adott a lázadó erők kiképzésére, Kennedy elnök hivatalosan megkapta a CIA partraszállásra vonatkozó terveit. Az akció napközben zajlott volna a Trinidad kódnevű partszakaszon.

A hadművelet komoly fejtörést okozott Kennedynek. Egyrészt azért, mert a választási kampányban változást ígért honfitársainak, új kezdetet Eisenhower hidegháborús politikája után. Másrészt viszont kampányában oly könyörtelenül tette gúny tárgyává Eisenhower Castróval szembeni politikáját, hogy világosan látta, a kommunizmussal szembeni fellépésében puhának fog látszani, ha nem tesz semmit a kegyetlen diktátor elrettentésére.

Április 7-én a *The New York Times* újabb címlapsztorit közölt, ezúttal azt állítva, hogy a kubai felkelők tábort bontanak, és készülődnek a szigetország megszállására. A cikket elolvasván Kennedy szűk körben megjegyezte, hogy Castrónak fölösleges az Államokban kémkednie, elég, ha újságot olvas.

Április 12-én a Guatemalai Kommunista Párt jelentést küld Moszkvába arról, hogy az Egyesült Államok támogatását élvező Castro-ellenes gerillák napokon belül megindítják a partraszállást. Ám a szovjetek nem adnak hitelt az értesülésnek, és nem továbbítják Castrónak. Még ezen a napon Kennedy elnök visszautasítja a feltételezést, hogy Amerika bármilyen módon részt venne egy partraszállásban. Kijelenti: „Semmilyen körülmények között nem lesz semmiféle intervenció Kubában az Egyesült Államok erői részéről." Kennedy gondosan kerüli, hogy egy esetleges partraszállással kapcsolatban országa pénzügyi támogatására, a felkelők kiképzésében és a támadás tervezésében való részvételére bármilyen célzást tegyen.

A fiatal amerikai elnök tehát ügyes diplomáciai manőverrel próbálkozott, remélve, hogy szembeszállhat egy nagyon is valós fenyegetéssel, ha nem engedélyezi az amerikai katonai személyzet közvetlen részvételét. Szavai az igazságot feszegették, de a mögöttes gondolat nem is lehetett volna nyilvánvalóbb: a partraszállás személyes ügyévé vált. Már nem az Egyesült Államok áll szemben Kubával, hanem John F. Kennedy Fidel Castróval, azaz két szenvedélyesen versengő vezető harcol a nyugati félteke ideológiai ellenőrzéséért. A következő napokban mindketten személyes sértésként fogják fel a másik fél lépéseit. Egyikük sem enged abból az elhatározásából, hogy kerül, amibe kerül, de győzni fog.

Moszkvában egy másik kíméletlen diktátor, Nyikita Hruscsov, aki gyilkosságokon keresztül jutott fel a szovjet politikai hierarchia csúcsára, nem érti a helyzetet. „Miért fél az elefánt az egértől?" – teszi föl a kérdést. Castro azzal, hogy továbbra is szembeszegült az Egyesült Államokkal, Kubában igen népszerű lett. Hruscsov végül megérti, hogy még ha az amerikai akció Kubában sikeres is lenne, és egy bábot ültetnének a kubai nép nyakába, Castro támogatói mindenképpen gerillaháborút indítanának az Egyesült Államok ellen, és végül a Szovjetunió járhatna jól, mert a kubai diktátor megsegítésének ürügyén megalapozhatná katonai jelenlétét a nyugati féltekén.

Hruscsov végső céljának természetesen nincs sok köze Castróhoz vagy

Kubához. Ő világuralomra tör, és a Szovjetuniónak érdekében áll minden, ami az Egyesült Államokat leköti vagy korlátozza.

▪▪▪

A partraszállás kitűzött időpontja előtti napon Kennedy elnök komor ábrázattal tanulmányozza a CIA tervét. Nem tetszik neki, hogy Trinidad város környékén a tengerpart túlságosan hasonlít a normandiai partraszállási övezethez. Azt szeretné, ha az akció a kubai száműzöttek kezdeményezésének látszanék, és nem lennének árulkodó jelei az amerikai részvételnek. Elhagyatott helyet akar választani, ahol a harcosokat és felszerelésüket feltűnés nélkül partra tehetik, és a katonák észrevétlenül szétszóródhatnak a környéken.

A CIA új helyet ajánl: a Bahia de Cochinost, a név nagyjából azt jelenti, hogy Disznó-öböl. A partraszállást éjszaka tervezik végrehajtani. A széles trinidadi partraszállási szakasszal szemben a Disznó-öblöt több kilométer széles áthatolhatatlan mocsár határolja, és csak kevés út vezet át a mocsáron a tenger, illetve a szárazföld felé.

Bár az Egyesült Államok történetében voltak már sikeres nagyszabású partraszállások, ezek között alig akadt olyan, amelyet sötétben hajtottak végre. Mindössze két lehetőség látszik a feladat sikeres teljesítésére. Az egyik, hogy az inváziós erő azonnal elhagyja a partot és ellenőrzés alá veszi a kivezető utakat. A másik, hogy a felkelők repülőgépei megsemmisítik Castro légierejét, majd lőni kezdik a Disznó-öböl felé tartó kubai állami csapatokat és tankokat. Elsöprő légi fölény nélkül kudarcra van ítélve a vállalkozás.

Kennedy rajong a kémregényekért – James Bond a kedvence –, és izgatja fantáziáját a titkos ügynökök kalandos világa. Allen Dulles CIA-igazgató, a hatvanas évei végén járó, finom modorú, gazdag úriember éppen ezt a típust képviseli, az ármánykodás aurája lebegi körül. Dulles biztosítja Kennedyt arról, hogy a terv be fog válni.

Az elnök kezdetben hisz neki. Április 12-ei sajtókonferenciáján ígéretet tesz: amerikai részről nem lesz Kubában intervenció. Ám mindössze két nappal azután kiadja a parancsot a Zapata-hadművelet, vagyis a Disznó-öbölben végrehajtandó partraszállás megindítására.

Április 14-e péntekre esett. Az invázió megindításáig az elnök nem

tehetett mást, mint várt. Elutazott hát hétvégére Jackie-vel és a gyerekekkel Glen Orába, ahol óriási aggodalmaskodás közepette leste a Kubából érkező híreket. Amikor végre megérkeztek az első információk, sok örömre szinte egyik sem adott okot. A harci cselekmények szombat reggel indultak: nyolc B-26-os bombázó kubai szabadságharcosokkal a pilótafülkékben támadást indított három kubai légi támaszpont ellen. Az eredeti tervben még tizenhat gép szerepelt, de Kennedy begyulladt, és felére csökkentette a számukat.

Így aztán a bombázással semmit sem értek el, a kubai légierőben alig tettek kárt. Fidel Castro pedig tombolt. Azon nyomban össztűz alá vette a Kennedy-kormányzatot, az akcióban való részvétellel vádolva az Egyesült Államokat.

Ha a kezdet rossz volt, a folytatás még rosszabb. Még szombaton egy diverziós partraszállást kellett volna végrehajtani, mintegy 160 Castro-ellenes kubai részvételével, a Guantánamói-öböl közelében, ezt az akciót azonban az egyik nélkülözhetetlen hajó üzemzavara miatt lefújták. Egy másik incidensben elfogták a szabadságharcosok kis csapatát, amely elrejtett nagy arzenáljával már a szigeten volt.

Szombat délután a kubai ENSZ-nagykövet beszédet mond a szervezet közgyűlésében, elítéli az Egyesült Államokat a támadás miatt. Válaszul Adlai Stevenson, az amerikai ENSZ-nagykövet megismétli JFK ígéretét, hogy semmiféle amerikai haderő nem fog háborút indítani Kubában.

Mindeközben John Kennedy meghúzódott vidéken. Ami eddig történt, az még csak a tényleges partraszállás előjátéka volt, de máris nagy nyomás nehezedett az elnökre. Lefújta a bombázások második hullámát, bár tudta jól, ezzel a döntéssel megpecsételheti az akció sorsát. A vasárnapról hétfőre virradó éjszaka csendjében, kevéssel éjfél után a 2506-os brigád 1400 kubai menekültből álló partra szálló egysége kisebb flottára való teherhajón, partra szálló járművek kíséretében a Disznó-öböl felé tartott. Nagy reményeket tápláltak, át akarták venni az ellenőrzést hazájuk felett.

Igazi katona nagyon kevés volt köztük, a csapatban minden társadalmi réteg képviseltette magát. Kiképzésüket az amerikai hadsereg harcedzett, II. világháborús és koreai háborús veteránjai irányították, akikre nagy hatást tettek a kubai önkéntesek.

Amikor ezek a bátor szabadságharcosok partot értek, fogalmuk sem volt arról, hogy az elnök lefújta a légi csapások második hullámát, és hogy a

2506-os brigádnak a maga erejéből kellene biztosítania az inváziós hídfőállásokat, ami csaknem megoldhatatlan feladat.

Hétfő reggel találták szembe magukat Castro csapatainak első hullámával, éppen akkor, amikor az elnök felült a Marine One-ra és visszaindult Washingtonba. Abban reménykedett, hogy a szabadságharcosok valahogy mégiscsak megoldják lehetetlennek tetsző feladatukat.

▪▪▪

John Kennedyn kívül csak két ember léphet be az Ovális Irodába a rózsakertből nyíló ajtón: Lyndon B. Johnson alelnök és Robert Kennedy igazságügyi miniszter. E privilégium mellett közös vonásuk még, hogy kölcsönösen utálják egymást.

Az ötvenegy éves, 193 cm-re nőtt, önerejéből fölemelkedett texasi karrierpolitikus régebben gimnáziumban tanított. Ösztövér alkata ingatag személyiséggel párosul. És mégis, LBJ – így emlegetik – talán a legsikeresebb és legbefolyásosabb szenátusi kormánypárti frakcióvezető volt az Egyesült Államok történetében. Értett hozzá, hogyan szövetkezzen másokkal és miként erősítse meg pártját, ha fontos törvényjavaslatok elfogadtatásáról volt szó.

Bobby testmagassága árnyalatnyival haladja meg a 175 cm-t, és ugyanazzal a bostoni akcentussal harapja el a szóvégeket, mint bátyja. Ő is kiváltságosnak született, lelkes híve a testépítésnek, választott tisztséget még sosem viselt. LBJ is tudja ezt, és örömmel nyugtázza, hogy szenátusi múltjával némileg Kennedy viszonylag gyakorlatlan politikai háttere fölé magasodik.

Az alelnök és az igazságügyi miniszter ellenségeskedése 1959 őszéig nyúlik vissza, amikor Bobby Kennedy meglátogatta Johnsont Texasban. A bátyja küldte, hogy kipuhatolja, el akar-e indulni Johnson Kennedyvel szemben a demokrata párti elnökjelöltségért 1960-ban.

LBJ-nek az volt a szokása, hogy fontos vendégeit szarvasvadászatra hívta meg hatalmas birtokán, és így tett Bobby látogatásakor is. Kezdetben Bobby és LBJ remekül kijöttek egymással, de csak addig, amíg Bobby le nem terített egy szarvast. A puska visszarúgott, homlokon ütötte, és felsértette a bőrt az egyik szeme fölött. Johnson fölsegítette Bobbyt, és önkéntelenül megsértette: „Fiam – mondta –, még meg kell tanulnod férfi módra bánni a

puskával.”

Bobby Kennedy nincs hozzászokva ehhez a stílushoz. Ilyen apróságokból életre szóló ellenségeskedés lehet.

Az 1960-as elnökválasztás közeledtével Bobby ellenezte a leghatározottabban, hogy a bátyja mellett Lyndon Johnson legyen az alelnökjelölt. Mégis rá hárult az a feladat, hogy személyes látogatást tegyen Johnson szállodai lakosztályában a demokraták Los Angeles-i konvencióján, és felajánlja neki az alelnökjelöltséget. Igaz, előtte megpróbálta lebeszélni arról, hogy elfogadja az ajánlatot.

A disznó-öbölbeli partraszállás jelzi azt a pillanatot, amikor a két politikus pályája egészen eltérő irányt vesz. Bobby tekintélye hirtelen megerősödik, és bátyja nemsokára a „világ második embereként” emlegeti.

Johnson baráti körben „senkiházi kis kurafinak” nevezi Bobbyt, és már sajnálja, hogy otthagyta a szenátust. Leáldozóban van a csillaga. Kennedy elnök nem bízik benne, és alig bírja elviselni. Elutasítóan bánik vele, és egy ízben ezt a költői kérdést teszi föl Jackie-nek: „El tudod képzelni, mi lenne az országunkkal, ha Lyndon lenne az elnök?”

John Nance Garner, Franklin Delano Roosevelt első alelnöke jegyezte meg egyszer: „Alelnöknek lenni azt jelenti, hogy »te vagy a köpőcsésze«.” John Adams alelnökként nagy nullának érezte magát. Lyndon Johnson pontosan érti, mire gondoltak elődei. Nincs többé választókerülete, nincs politikai befolyása, utolsó csepp tekintélyét is elvesztette.

Például az alelnöknek nincs saját repülőgépe. Ha hivatalos útra indul, Johnsonnak engedélyt kell kérnie Kennedy embereitől az elnöki repülőgép, az Air Force One használatára. Jóllehet a hivatalos hierarchiában ő az ország második embere, kéréseinek nincs nagyobb súlyuk, mint ha a kabinet bármelyik tagja lenne a kérelmező. Előfordul, hogy nem kapja meg az elnöki hozzájárulást. Ilyenkor az Egyesült Államok alelnöke esetleg arra kényszerül, hogy menetrend szerinti gépen utazzék.

Johnson legnagyobb sérelme azonban nem az, hogy a washingtoni politikában nem hallgatnak rá, hanem hogy szűkebb hazájában, Texasban is elvesztette befolyását. A választás napján még döntő szerepet játszott abban, hogy Texast Kennedy szerezte meg, de azóta Ralph Yarborough szenátor lett a texasi politikai élet erős embere, és John Connally haditengerészeti miniszter is fontolgatja, hogy indul a texasi kormányzói posztért.

Valamelyikük, vagy ketten együtt, hamarosan ellenőrzésük alá vonják az „egycsillagos államot”, aminek nyomán Johnson nélkülözhetővé válna. Ha Kennedy másik partnert választ a második elnöki ciklusára, LBJ kihullik a politikából.

Egyelőre még Johnson ama kevesek egyike, akik a rózsakert felől is bemehetnek az Ovális Irodába. Amikor azonban április 17-e reggelén Kennedy fölemeli a kagylót, hogy segítséget kérjen, nem Lyndon Johnson számát tárcsázza.

A vonal másik végén Bobby Kennedy veszi fel a kagylót. Virginiában van, beszédet kell mondania. „Azt hiszem, nem a legjobban alakulnak a dolgok – mondja az elnök az öccsének. – Gyere vissza!”

John Kennedy szándékosan adott belpolitikai feladatokat az öcscsének, jobbnak látta, ha külpolitikai kérdésekben más tanácsadókra hallgat. Gyakori telefonbeszélgetéseik ellenére az elnök az öccsét a kormányzati nepotizmus haszonélvezőjeként könyveli el, hiszen az apa, Joseph Kennedy ragaszkodott ahhoz, hogy Bobbyt nevezze ki igazságügyi miniszterré. Ám ebben a pillanatban, amikor teljesen elbizonytalanodott, John Kennedy felismeri apja döntésének értelmét. Igaz, hogy Bobby három hónapja nem olvassa a CIA információs anyagait a kubai hadműveletről, ám ő az egyetlen, akiről az elnök biztosan tudja, hogy számíthat rá.

Lyndon Johnson pedig mind messzebb és messzebb sodródik a politikai hatalom centrumától.

▪▪▪

John Kennedy az Ovális Irodában álldogál tehetetlenül, már nem tudja leállítani, amit elindított. Az elnök egészen vasárnap estig lefújhatta volna az akciót: addig a pillanatig, amikor a 2506-os brigádot alkotó jól kiképzett férfiak és tizenéves fiúk le nem ereszkedtek a hajókról, és át nem szálltak az őket partra szállító csónakokba.

Csakhogy a dolgok menetének visszafordításához rendkívüli bátorságra lett volna szükség. Kennedy számára nagy presztízsveszteséget jelentett volna Allen Dullesszel, a CIA-val, közeli tanácsadóival és az egyesített haderők vezérkari főnökeivel szemben.

De vajon nem pont azért választották-e őt elnökké, hogy az ilyen népszerűtlen döntéseket is meghozza? Az elnök ódzkodása a nehéz döntések

meghozatalától megroppanthatja a Kennedy-kormányzatot.

JFK nagy utat tett meg azóta, hogy fiatalkorában a PT-109-es parancsnoka volt. Azt azonban még csak most tanulja, amit annak idején Abraham Lincolnnak is meg kellett tanulnia: a fegyveres erők bevetéséről sosem szabad azoknak dönteniük, akiknek az előmenetele épp a fegyveres erő alkalmazásától függ.

De nem is a CIA vagy az egyesített haderők vezérkari főnökei adták ki a parancsot az akció megindítására, hanem John Kennedy.

Bobby sietve visszatért Virginiából, bátyját kétségek között az Ovális Irodában találja. „Inkább nevezzenek agresszornak, mint pipogyának" – kesereg John. A partraszállás helyszínéről rossz hírek érkeztek: a szabadságharcosoknak nem sikerült ellenőrzésük alá vonni az utakat és egyéb stratégiai pontokat. A 2506-os brigád számára nincs egérút, körülzárták. A partraszállás elakadt.

Az aggodalmakkal teli JFK nyíltan megosztja félelmeit Bobbyval. Az elnök tudja, miközben az öccsével beszél, nem kell információk kiszivárogtatásától tartania, és hogy öccse az elnöki tekintélyét sem fogja aláásni. De hiába van mellette Bobby, most érzi igazán az Egyesült Államok elnökének nyomasztó magányosságát. Az ő felelőssége, hogy most Kubában egy csomó ember benne van a pácban, neki kellene megtalálnia a módját, hogy a fenyegető fiaskóból fényes győzelem legyen. De nem lesz.

Disznó-öböl
1961. április 15–19.

Mexikói-öböl
Campo Libertad repülőtér
Havanna
San Antonio de Los Baños repülőtér
Pinar del Río
Matanzas
Lásd kinagyítva
Santa Clara
Escambray-hegység
Trinidad
Pinos-sziget
USS Essex
Camagüey
KUBA
Holguín
Santiago De Cuba
Guantánamói-öböl
Santiago de Cuba-i repülőtér
Karib-tenger
B–26-os bombázók támadása Április 15-én reggel
BAHAMÁK
Atlanti-óceán
0 Mérföld 100
0 km 100

Castro ellentámadása Április 17–19.
Jagüey Grande
Zapata-mocsár
Australiai cukornádőrlő malom
KUBA
Laguna del Tesoro
Aguada de Pasajeros
Palpite
Buenaventura
VÖRÖS PART
Covadongai cukornádőrlő malom
Yaguaramas
Covadonga
Zapata-mocsár
Bahía de Cochinos
Cayo Ramona
San Blas
Repülőtér
Girón
KÉK PART
Castro T-33-as sugárhajtású gépei ellenőrzésük alá veszik a légteret
É
0 Mérföld 10
0 km 10
Kubai expedíciós erő
partraszállás április 17-én
Karib-tenger

Kennedy elnök és öccse, Robert F. Kennedy igazságügyi miniszter viszonya Lyndon B. Johnson alelnökkel nem volt felhőtlen.
(Abbie Rowe, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

5

1961. április 18-19., kedd-szerda
Washington D.C. / Disznó-öböl, Kuba

Kedden már Castro is a helyszínen van egy T-34-es tankban, részt vesz a partraszállók elleni harcban. Több tízezer kubai milicista harcol a felkelők ellen, ők ellenőrzik a Disznó-öbölhöz és az onnan az ország belsejébe vezető mindhárom fő utat. S ami még fontosabb, miután Kennedy leállította a légi támogatást, a kubai légierő a T-33-as sugárhajtású gépeivel könnyedén ellenőrzése alatt tartja a légteret.

Április 18-án délben McGeorge Bundy nemzetbiztonsági tanácsadó jelenti az elnöknek, hogy „a kubai fegyveres erők jelentékenyebbek, a lakosság aktivitása gyengébb, és a taktikai helyzetünk ingatagabb, mint reméltük. Az egyik partraszállási hídfőálláson a tankokat kilőtték, a többin is bizonytalan a helyzet."

Ezen az estén, nem sokkal éjfél után, Kennedy a Fehér Házban frakkban hallgatja az újabb jelentést a partraszállás kudarcáról. Előzőleg kihívták a kongresszus számára rendezett fehér házbeli fogadásról, a formális kötelezettségeknek válság idején is eleget kell tenni.

A kabinettermet a Karib-tenger térképe díszíti, rajta kis mágneses makettek jelzik a partraszállás támogatására a térségben állomásozó hajók helyzetét. Köztük van az Essex repülőgép-anyahajó és az azt védelmező kísérő hajók.

– Nem akarom, hogy az Egyesült Államok belekeveredjen ebbe a konfliktusba – szólal meg ingerülten a térképet hitetlenkedve tanulmányozó JFK.

Arleigh Burke tengernagy, a haditengerészet parancsnoka mély lélegzetet vesz, és kimondja az igazságot:

– Az ördögbe is, elnök úr, már belekeveredett.

A partraszállás megmentésére tett utolsó kétségbeesett próbálkozásként az elnök vonakodva engedélyez egyórányi légi támogatást 6 óra 30 perc és 7 óra 30 perc között, amit az Essexről induló, felségjelzés nélküli sugárhajtású gépeknek kell végrehajtaniuk. Ezeknek az a feladatuk, hogy a kubai piloták vezette B-26-os bombázókhoz csatlakozva sakkban tartsák a

kubai légierőt. Nem támadhatnak azonban földi célpontokat, és nem kezdeményezhetnek légi összecsapást sem, ami szintén arra vall, hogy Kennedynek inába szállt a bátorsága.

Az éjféli megbeszélés után az elnök az Ovális Irodából kilép a rózsakertbe. A szabad világ és több mint ezer harcos sorsának terhe nehezedik vállára. Egy órán át egyedül sétálgat a nedves fűben.

Április 19-e reggelén újabb rossz hír érkezik: bármilyen hihetetlen, a CIA és a Pentagon nem vette figyelembe, hogy Kuba és a szabadságharcosok nicaraguai légi támaszpontja közt egyórányi az időzóna-különbség. Az Essex anyahajóról felszálló gépek és a Közép-Amerikából induló B-26-os bombázók egy óra különbséggel érkeznek a találkozóra. A két repülőraj elkerüli egymást. A következmény pedig az, hogy több B-26-ost is megsemmisít a kubai légierő, pilótáikkal együtt. Pierre Salinger, az elnök sajtótitkára észreveszi, hogy Kennedy az elnöki rezidencián a könnyeivel küzd e hírek hallatán.

Jackie még sosem látta ennyire zaklatottnak férjét. Ezelőtt mindössze kétszer kapta rajta sírás közben, és most döbbenten veszi észre, hogy fejét a kezébe temetve zokog. Bobby megkéri a first ladyt, hogy maradjon a közelében, mert az elnöknek vigaszra van szüksége. Ezen a napon a megjelenésére máskor oly kényes JFK elhanyagolja magát: az Ovális Irodába érkező egyik szenátort fésületlenül és félrecsúszott nyakkendővel fogadja.

Amikor Lyndon Johnson azt panaszolja, hogy kihagyták az egyeztetésekből, Bobby Kennedy veszi védelmébe bátyját. Bobby nagy léptekkel sétálgat a kabinetteremben le s föl, újra meg újra a Karib-tenger térképébe fúrja a tekintetét, a mágneses hajómaketteket fixírozza. „Kell, hogy legyen megoldás, kell, hogy legyen megoldás” – ismételgeti. A CIA-parancsnokok és a katonai vezetők részéről mély hallgatás a válasz, mire ő sarkon fordul és éles szavakkal kel ki ellenük: „Nagyokosok, maguk rángatták bele a bátyámat a csávába, és ha most nem tesznek valamit, az oroszok papírtigrisnek fogják nézni őt.”

Az elnök gondjaiba süppedve tölti a nap hátralevő részét. Nem is próbálja rejtegetni lehangoltságát a Fehér Ház személyzete előtt. „Hogyan is lehettem ilyen ostoba?! – mormolja magában, nemegyszer valami egészen más témájú beszélgetést szakítva félbe. – Hogyan is lehettem ilyen ostoba?!”

▪▪▪

Április 19-én délután 5 óra 30 percre a kubai erők teljes mértékben átveszik az ellenőrzést a Disznó-öböl fölött. A partraszállásnak befellegzett.

A szárazföldön elesett és a fogságba ejtett felkelőkön kívül Castro erői csaknem egy tucat ellenséges hajót süllyesztettek el, köztük élelmet és lőszert szállítókat is, és kilenc B-26-os bombázót lőttek le.

Az Egyesült Államok megalázó vereséget szenvedett. Kennedy rákényszerül, hogy sajtótájékoztatót tartson, és a történtekért a teljes felelősséget magára vállalja. „Van egy régi mondás. Úgy szól, hogy a győzelmet százan vallják édesgyermeküknek, a vereség azonban árva gyerek. A lényeg az, hogy én vagyok az illetékes döntéshozó."

Később, visszagondolva ezekre a napokra, JFK azon spekulál, hogy a Disznó-öbölben elkövetett baklövés akár ürügyül szolgálhatott volna az Egyesült Államok katonai vezetésének arra, hogy beleszóljon a polgári kormány munkájába, mégpedig azon az alapon, hogy az elnök alkalmatlan hivatalára.

Hat hónappal később mégis a CIA-igazgatót menesztik állásából. Allen Dulles forr a méregtől. Ezt a megaláztatást az öreg mesterkém és hivatala egyhamar nem fogja elfelejteni.

6

1961. április-május
Egyesült Államok / Szovjetunió

Egy héttel a Disznó-öbölnél elszenvedett kudarc után Kennedy összehívja tanácsadóit, köztük Bobbyt is a kabinetterembe. Szokatlan, hogy az elnök öccse részt vesz egy külpolitikai megbeszélésen, és ő eleinte nem is hallatja hangját. Az elnök hátradől a székén, és finoman a fogához ütögeti a kezében levő ceruzát, miközben Chester Bowles külügyi államtitkár felolvas egy terjengős nyilatkozatot arról, hogy a Külügyminisztériumot semmilyen felelősség nem terheli a Disznó-öbölben történtekkel kapcsolatban.

JFK észreveszi, hogy Bobbyban forr a méreg. A két fivér szerint Bowles képmutatóan nyafog.

Az elnök ismeri öccsét, és érzi, nemsokára robbanni fog. Felhatalmazta Bobbyt, hogy az ő nevében is beszéljen. JFK kivár, kifejezéstelen tekintettel hallgat, ceruzájával ütögetve a fogát.

Végül Bobby Kennedy emelkedik szólásra. Kíméletlenül nekimegy Chester Bowlesnak, meg akarja alázni őt. „Ez a legértelmetlenebb és legócskább védekezés, amit valaha hallottam. Önök, uraim, annyira féltik az irhájukat, hogy moccanni sem mernek. Egyetlen vágyuk, hogy mindent az elnökre kenjenek. Jobban járnánk, ha odébbállnának és másokra bíznák a külpolitikát" – perel velük Bobby egyre emeltebb hangon. Az elnök maga elé néz rezzenéstelen arccal, a ceruza alig hallhatóan kopog hibátlan, hófehér fogain.

Kennedy tanácsadója, Richard Goodwin így ír majd később: „Hirtelen megértettem, hogy Bobby éles kirohanása az elnök rejtett érzelmeit tükrözi, amelyekről korábban bizalmas beszélgetésben már szó eshetett közöttük. Már akkor is tudtam, hogy van valami keménység, valami illékony harag John Kennedy látszólag szívélyes, megfontolt, fegyelmezett viselkedése mögött."

Ha Lyndon Johnson marad az alelnök, akkor Bobby Kennedy segédelnökké léphet elő, mivel a Disznó-öbölben történtek hatására szorosabbra fonódik a két fivér közti kötelék, és JFK változtat hivatali munkamódszerén. Mostantól, ha Kennedy elnök vitatott kérdést akar

kabinetje vagy tanácsadói elé terjeszteni, Bobbyra támaszkodik, aki az ő nevében beszél, helyette teszi ki magát az esetleges bírálatoknak és ellenérveknek, hogy bátyja pozíciója ne gyengüljön.

▪▪▪

Hihetetlen módon Kennedy elfogadottsága az elfuserált akció után 83%-ra nő: a lakosság szilárdan támogatja az elnök Castro elleni lépéseit. A színfalak mögött az amerikaiak továbbra is terveket szőnek a kubai vezető megbuktatására, Castro pedig nyíltan szembeszáll Kennedyvel, megerősítve a széles körben elterjedt vélekedést, hogy mindketten a másik életére törnek.

Kennedy a közvélemény-kutatási adatok szerint egy időre a legnépszerűbb XX. századi elnökök közé kerül, de tudja, hogy tennie kell valamit Amerika megtépázott nemzetközi tekintélyének helyreállításáért. Egy interjúban, amelyet James Reston készített a *The New York Times* számára, Kennedy nem foglalkozik a kubai helyzettel, viszont őszintén beismeri, hogy „nehézségeink vannak erőnk demonstrálásában, és Vietnam erre alkalmas helynek látszik”.

Vietnam.

Ebben a nem túlságosan nagy és Amerika számára eddig meglehetősen érdektelen ázsiai országban kommunista felkelés tört ki. Ezt Kennedy elnök Amerika biztonsága szempontjából létfontosságúnak ítéli. 1961 májusában megbízza Lyndon Johnson alelnököt, hogy tegyen tényfeltáró körutat Vietnamban, messzebb küldi őt az Ovális Irodától, mint addig bármikor. Nem csak a nemzetbiztonsági szempontokat tartja szem előtt: az elnök tudatában van annak is, hogy alelnökét aggasztja saját helyzetének meggyengülése. „Látni sem bírom Johnson átkozottul megnyúlt képét – vallja be JFK az egyik szenátornak. – Ahogy a kabinet üléseire bejön és leül, olyan az ábrázata, mintha gyomorbajos lenne. Soha egy szót sem szól. Anynyira búbánatosnak látszik.”

Amikor Kennedy jó barátja, George Smathers floridai szenátor azt javasolja Johnsonnak, hogy menjen világ körüli útra, JFK el van ragadtatva az „átkozottul jó gondolattól”.

Engedélyezi, hogy az alelnök az elnöki repülőgéppel utazzon, így hangsúlyozva az utazás fontosságát.

▪▪▪

Több mint 110 ember maradhatott volna életben, ha JFK a partraszállást lefújja. S több mint 1200 szabadságharcos menekült volna meg attól, hogy elfogják és Castro börtöneiben sínylődjön embertelen körülmények között. A Disznó-öböl nemcsak Kennedy külpolitikájának gyenge pontjaira világított rá, hanem azt a támogatottságot is erodálta, amit az elnök a választóktól kapott, még ha ez nem is vált mindjárt világossá számára. Kennedy habozott, amikor határozottnak kellett volna lennie. Hagyta, hogy félrevezessék. Ma már lehetetlen megállapítani, miért. Afelől azonban nem lehet kétség, hogy első nagy vizsgáján a Kennedy-kormányzat megbukott.

Azok a szívet tépő napok 1961 áprilisában egyszer s mindenkorra megtanították a Kennedy fivéreket arra, hogy csak magukban bízhatnak, tanácsadóik fabatkát sem érnek. Ha helyre akarják állítani Amerika hatalmi súlyát, térdre kell kényszeríteniük ellenfeleiket, éppúgy – vagy még inkább – Washingtonban, mint külföldön.

▪▪▪

Az amerikai Külügyminisztérium úgy döntött, hogy Lee Harvey Oswald visszakaphatja útlevelét, és hazatérhet az Egyesült Államokba.

Oswald nagyon szeretné elhagyni a Szovjetuniót, de már ő sem az a független nomád, aki disszidálásakor, két évvel azelőtt volt. Az indulással megvárja, hogy Marina és majdan megszülető gyermekük is vele tarthasson.

Egyelőre nem is árulja el Marinának, mire készül.

Végül Oswald közli az asszonnyal a hírt. „A feleségem kissé meglepődött – írja a naplójába június 1-jén, amikor végre megmondta Marinának, hogy elköltöznek a Szovjetunióból, alighanem örökre –, de rám bízza, hogy azt tegyem, amit jónak látok.”

Marina nemsokára maga mögött hagy mindent, amit addig a világból ismert, és elindul a bizonytalanság felé egy olyan férfi oldalán, akiről alig tud valamit. De elfogadja a kemény valóságot, mert egyet tud már Lee Harvey Oswaldról: mindig azt teszi, amit akar, bármennyi akadályt kell ehhez leküzdenie.

Mindig.

7

1962. február 14., este 8 óra
Washington D.C.

A first lady egyedül sétál végig a folyosón, egyenesen a tévékamera felé. Kiegészítői élénkvörösek, a szintén élénkpiros rúzs jól kiemeli telt ajkait és tupírozott gesztenyebarna haját. Mivel a kamera fekete-fehérben készít felvételt, ezek a részletek rejtve maradnak az NBC és a CBS fehér házi tudósításának 46 millió amerikai nézője előtt. Most Jackie lesz a rivaldafényben, lehetőséget kap arra, hogy bemutassa a nézőknek a szívéhez oly közel álló „Maison Blanche" felújításának munkálatait.

Jackie úgy viselkedik, mint ha nem is lenne ott a kamera. Ilyen ő az életben is, tudatlanságot színlel, és néhány bizalmas barátot kivéve mindenkivel tartja a három lépés távolságot. Gyakorlatias elfogulatlansága ellenére nagyon is tisztában van környezetével. Ő maga állította össze és szerkesztette a műsor forgatókönyvét, teleírta a lapszéleket egy-egy bútordarab történetének részleteivel és a gazdag adományozók neveivel. Betéve tudja, hogy a Fehér Ház 54 szobája és 16 fürdőszobája közül melyiknek hol tart a felújítása, de a 170 éves épület történetét is töviről hegyire ismeri.

Szó sincs arról, hogy a közvetítés tudálékosnak és mindentudónak festené le a first ladyt egész Amerika előtt. Nem csak a tudálékosság áll távol tőle, azt sem szereti, ha first ladynek hívják, szerinte a versenylovaknak szoktak efféle neveket adni. Ez a képessége, hogy ki tudja nevetni önmagát, elragadóan sebezhetőnek és félénknek mutatja, nem pedig zárkózottnak, annak ellenére, hogy beszéde a felső tízezer hanghordozásáról árulkodik. Sok férfi értékeli nőiességét, és sok asszony szemében ő a példakép. Férje elnökségének első évében a nyitottságot sugárzó Jackie Kennedyt megkedvelte Amerika és az egész világ.

Kennedy elnök nem csinált presztízskérdést ebből, amikor 1961 júniusában Párizsban hivatalos látogatáson fogadta őket Charles de Gaulle francia elnök. Alig hat héttel a Disznó-öböl után JFK sok európai vezető szemében rengeteget veszített tekintélyéből. Jackie annál kevésbé. Amikor az Air Force One landolt az Orly repülőtéren, mint a ragyogás, elegancia és

szépség megtestesítőjét fogadták. Az elnök nem tudta nem észrevenni a feleségét lépten-nyomon követő fotósokat. Amikor a Chaillot-palotában beszédet mondott magas rangú méltóságok sokasága előtt, bevezetésül sötét színekkel festette le, hogyan ítéli meg őt Párizs és a világ. „Azt hiszem, egyáltalán nem fölösleges bemutatkoznom az itteni hallgatóságomnak – mondta rezzenéstelen arccal. – Nos, én vagyok az, aki elkísérte Jacqueline Kennedyt Párizsba. És nagy örömmel tettem ezt.”

▪▪▪

Miután elhalad a CBS kamerája előtt, a first lady azzal kezdi a különkiadást, hogy röviden összefoglalja a Fehér Ház történetét. Miközben rajzok és fényképek töltik ki a képernyőt, mély átéléssel beszél, ami jól kifejezi, mennyire kötődik az épülethez érzelmileg. Elismerőleg nyilatkozik Theodore Rooseveltről, aki a Fehér Házhoz hozzáépíttette a Nyugati szárnyat, így az elnök és személyzete a szűk második emeletről sokkal tágasabb és komolyabb környezetbe került.

Drámai hangon beszél arról, hogy 1948-ban a Fehér Házat teljesen kiürítették, miután Truman elnök dolgozószobájának szintje egyszer csak berezgett, mint ha az egész ház össze akarna omlani. A műszaki ellenőrzés során megállapították, hogy az épület kis híján összeomlott, mert évtizedek óta nem volt felújítva és megerősítve. „Az egész épületet kiürítették, a válaszfalakat is lebontották, csak a főfalak maradtak meg – meséli Jackie akadozó lélegzettel, miközben a képernyőn az eredeti, történelmi padlóburkolatokat és födémeket elbontó hatalmas buldózerek képei villannak fel. – Könnyebb és olcsóbb lett volna lerombolni az egész épületet, úgy ahogy van. Ám a Fehér Ház olyan fontos szimbólum az amerikaiak számára, hogy úgy döntöttek, a külső falakat megtartják.”

Monológja végén a first lady emlékezteti a nézőket arra, hogy alaposan beleásta magát az összes régi és jelenkori felújítás részleteibe. „Lassanként, tégláról téglára renoválták az elnöki épület belsejét. Kívülről pedig az épület pont olyan maradt ezután is, amilyennek az amerikaiak a század korábbi évtizedeiben láthatták, kivéve a déli oszlopcsarnok erkélyét, amely Truman elnök kívánsága volt.”

Szavai szépítik a valóságot. Truman kapott hideget-meleget 1947-ben az erkély hozzáépítése miatt, amelyet a Fehér Ház építészeti megjelenésének

meggyalázásaként értékeltek. Kennedy elnököt eleinte nyugtalanították Jackie felújítási tervei, mert attól tartott, ugyanolyan éles bírálatok fogják érni feleségét, mint annak idején Trumant. A first lady azonban nem hajolt meg férje akarata előtt, mint máskor oly gyakran, és nem állt el a terveitől. „Ennek semmi köze Truman erkélyéhez” – jelentette ki, és biztosította férjét arról, hogy erőfeszítéseit tetszéssel fogadja majd a közvélemény. Egyébként is, számára az épület belseje a fontos, be akarja fejezni azt a munkát, amelyet a buldózerek 1948-ban elkezdtek. Célja pedig nem kevesebb, mint hogy a Fehér Házat egy hivatalnok otthonából elnöki palotává alakítsa át.

Mamie Eisenhower a maga idejében szerette úgy emlegetni a Fehér Házat és annak berendezési tárgyait, mint személyes tulajdonát: „a házam”, „a szőnyegeim”. Emellett rajongott a rózsaszínért. Jackie egészen más egyéniség, mint elődje, így megszabadult Mamie összes olcsó bútorától és szőnyegétől, és átfesttette a rózsaszín felületeket.

Amerika népe immár a saját szemével is láthatja, hogy a Fehér Ház gazdája Jacqueline Bouvier Kennedy lett.

A first lady ismét kilép a kamera elé, hogy végigkalauzolja a nézőket új otthonán, nyomában Charles Collingwooddal, a CBS műsorvezetőjével. Jackie keze nyoma mindenütt felismerhető, a kárpitoktól és függönyöktől, amelyek tervét maga vázolta föl, az új bedekkerig, amelyet ő hagyott jóvá, és amelynek bevételeit a felújításra kívánták fordítani (350 ezer példány fogyott el belőle alig fél év alatt). Megvált az olyan furcsaságoktól is, mint a szökőkutak, amelyek azt a benyomást keltették, hogy a Fehér Ház hivatali épület, és nem nemzeti kincs.

A first lady leporolta a raktárszobák tartalmát és a Nemzeti Művészeti Galériát, és válogatott kincsekre bukkant, például Cézanne-festményekre, Teddy Roosevelt bögréire és James Monroe francia arany étkészletére. Kennedy elnök új íróasztalát is Jackie ásta elő. A Resolute (Elszánt) nevet viselő bútordarabot egy szerencsétlenül járt brit hajó roncsából faragták ki, és Rutherford B. Hayes elnök kapta ajándékba 1880-ban Viktória királynőtől. Jackie a Fehér Ház közvetítőtermében talált rá, ahol elektronikai eszközökkel volt zsúfolásig telepakolva, és habozás nélkül áthelyeztette az Ovális Irodába.

Csak a személyzet leghosszabb ideje itt dolgozó tagjai ismerik olyan jól a Fehér Házat és titkait, mint Jackie. De bármilyen sok mindenről tud is,

vannak dolgok, amikről nem *akar* tudni.

Ez utóbbi listán azoknak a nőknek a neve áll elöl, akikkel a férje le szokott feküdni. Sokan vannak. Judith Campbell az egyik – Kennedy titkos kapcsolata a chicagói maffia kulcsemberéhez, Sam Giancanához –, aki arra panaszkodik, hogy amióta elnök lett Kennedyből, már nem olyan gyengéd szerető. Szerepel a listán a huszonhét éves, elvált Helen Chavchavadze is, akivel JFK a beiktatása előtt kezdett találkozgatni. Sőt azok a lányok is, akiket Dave Powers hozott magával. Jackie több barátnője és a körülötte tevékenykedő személyzet néhány tagja szintén az elnök szeretői közé tartozik. Jackie-nek az a szokása, hogy csütörtökön többnyire elutazik egész hétvégére Virginiába, a Glen Ora-i birtokukra lovagolni, és csak hétfőn tér vissza Washingtonba. Amíg távol van, az elnök a Fehér Házban azt csinál, amit akar. A szeretők száma napról napra nő.

Jackie Kennedy nem ostoba. Már akkor is tudott férje nőügyeiről, amikor JFK még a szenátus tagja volt. Mélyen megbántva érzi magát, de a látszat fenntartása és a first lady státus presztízse kedvéért, leginkább pedig azért, mert szereti férjét és elhiszi, hogy ő viszontszereti, szemet huny az elnök kicsapongásai fölött.

A first ladyt erősen foglalkoztatja az európai arisztokrácia, és tudja: gyakori, sőt talán természetes, ha egy hatalomban levő férfinak nőügyei vannak. Szeretett édesapja, John „Black Jack” Bouvier is kereste a kalandokat. Apósa, Joseph Kennedy hírhedt nőcsábász. A first ladynek tulajdonképpen nincs oka az Egyesült Államok elnökét, a világ legnagyobb hatalmú politikusát másmilyennek gondolni. Ráadásul családi hagyományról van szó. „A Kennedy családban minden férfi ilyen – mondta egyszer Joannak, JFK legfiatalabb fivére, Teddy feleségének. – Nem neked szól. Semmi személyes.”

Egyszer, amikor egy francia riporterrel keresztülment Evelyn Lincoln irodáján, Jackie megpillantotta Lincoln asszisztensét, Priscilla Weart, amint a kis szobában a fal mellett leül. Angolról franciára váltva így szólt: „Ez a lány állítólag lefekszik a férjemmel.”

Bár úgy tesz, mint aki elfogadja ezt a helyzetet, lelke mélyén mégis fájdalmat érez miatta.

Barátai időről időre észreveszik rajta, hogy egyfajta fájdalmas belenyugvással gondol házasságára. Még az őt őszintén kedvelő és tisztelő

biztonsági embereknek is feltűnik olykor, hogy a first lady szenved.

Fájdalmai közepette is gyakorlatiasan gondolkodik. Tesz róla, hogy Kenny O’Donnell mindig pontosan tudja róla, mikor szándékozik elhagyni a házat, és mikor tér haza a Fehér Házon kívüli programjairól. Véletlenül sem szeretné tetten érni az elnököt valamelyik szeretőjével.

Eszébe jutott nem egyszer, mi lenne, ha ő is szeretőt tartana. Gyakorta étkeznek kettesben Robert McNamara hadügyminiszterrel. Flörtölnek egymással, verseket olvasnak fel. Amikor Jackie New Yorkban jár, meg szokta látogatni a lakásán Adlai Stevensont, az amerikai ENSZ-nagykövetet. Találkozáskor egymás nyakába borulnak, majd pedig operába vagy balettelőadásra mennek.

Jackie-t érdeklik ezek a férfiak, és hallotta a pletykát, hogy azért nem jött össze William Holden színésszel, mert igazából férje szerelmére vágyik. Kettejük szerelmi élete a legutóbbi időkig nem volt különösebben mozgalmas. Az előjátékkal JFK keveset törődött, bőséges szexuális tapasztalatai ellenére Jackie-vel úgy szeretkezett, mintha kötelességből tenné. Felesége sokat törte a fejét, vajon miért van szüksége JFK-nek más nőkre, és kezdte magát okolni: talán vele van a baj. Hiába csodálják őt férfiak milliói a világ minden táján, kell hogy legyen valami oka annak, hogy éppen férjére nem tud hatni bájaival.

Történt egyszer, 1961 tavaszán, hogy Jackie az amerikaifoci szolidabb változata, az érintős futball játszása közben kificamította bokáját Hickory Hillben, Bobby virginiai otthonában. Bobby a szomszédjában lakó dr. Frank Finnertyt kérte meg, hogy lássa el a sérülést. Finnerty feltűnően jóképű és rokonszenves, harminchét éves kardiológus volt, belgyógyászatot tanított a Georgetown Egyetemen. Jackie olyan embernek találta, akivel megoszthatja gondjait. Egy héttel később, amikor a bokája meggyógyult, megkérdezte Finnertyt, időnként felhívhatná-e, hogy beszélgessenek egy kicsit. Finnerty meglepődött ugyan, de boldogan igent mondott.

Kétségkívül a szexre gondolt Jackie, amikor kérésével előhozakodott, de nem dr. Finnertyt akarta behálózni. Néhány beszélgetésben név szerint felsorolta azokat a nőket, akikkel férjének viszonya volt, és bevallotta, hogy ezek a nőügyek igencsak megtépázták az önbecsülését. Kennedy házasságának, Jackie szavaival, olyan férfi-nő kapcsolatnak kellett lennie, amelyben „a férfi irányít, és a nő, a felesége felnéz rá mint férfira”. Ez az

elvárás kiterjedt a hálószobára is, ahol a férfi öröme volt az első. Jackie nem értette, hogy az elnök miért sieti el a dolgot annyira, miért nem törődik többet azzal, hogy neki is jó legyen. Az egész csak őróla szólt, feleségére nem is figyelt oda. „Túl gyorsan elintézi, aztán elalszik" – panaszolta Jackie.

Dr. Finnerty javasolt egy megoldást. Felvázolt egy beszélgetést, amelyben Jackie tippeket adhatna férjének, miként vihetnének több kölcsönösséget a szeretkezéseikbe. Finnerty betanította Jackie-t, hogy tárgyilagosan adja elő mondandóját, és pontosan fogalmazza meg, mit akar ő, és hogyan tudná férje számára is örömtelibbé tenni együttlétéiket.

E felkészítés után Jackie egy este, vacsora után kettesben maradt JFK-jel. Idegességét leküzdve szóba hozta a témát. Az elnök nem akart hinni a fülének, amikor a rendszerint félénk, szexuális téren gátlásos felesége aprólékosan elmagyarázta neki, mit vár tőle az ágyban. Jackie nem mondott igazat férjének arra a kérdésére, hogyan lett hirtelen ilyen jól értesült ezekben a dolgokban: egy papra, egy nőgyógyászra meg néhány nagyon egzakt könyvre hivatkozott.

Az elnök levegő után kapkodott. Nem gondolta volna, hogy „Jackie ilyen erőfeszítéseket tesz azért, hogy jobb legyen neki a szex" – idézte fel Finnerty később.

Jackie arról számolt be orvosának, hogy jobbak lettek az együttlétéik férjével, és soha többé nem érzett szorongást amiatt, eleget nyújt-e párjának az ágyban. Ettől még az elnök nem szüntette be házasságon kívüli kapcsolatait, de legalább Jackie meggyőződhetett arról, hogy a házastársi ágyban is megkapja, amire szüksége van.

▪▪▪

„Köszönöm, elnök úr – zárja le a beszélgetést a műsorvezető, Charles Collingwood. – És köszönöm önnek, Mrs. Kennedy, hogy megismertette velünk ezt a csodás épületet, ahol él, és azt a sok csodálatos dolgot, amit ide hoz, ennek a háznak a falai közé."

A műsor utolsó perceire John Kennedy is odaült a kamerák elé, és elmondott pár gondolatot Jackie erőfeszítéseinek fontosságáról, meg arról, mit jelent a Fehér Ház mint Amerika szimbóluma. A first lady szótlanul mosolyog, egyenesen belenéz a kamerába, rendíthetetlen nyugalommal,

ahogy a különkiadás véget ér; frizurája az utolsó hajszálig rendben, a gyöngyök hibátlan geometriai alakzatban sorakoznak a nyakán.

A látszat azonban csal. A Fehér Ház bejárását valójában már egy hónappal korábban rögzítették, az egyórás műsorhoz hét óra alatt készültek el a felvételek. Jackie idegességében egymás után szívta L&M cigarettáit, amikor ki voltak kapcsolva a kamerák, utána pedig kifésülte a tupírozást, hosszú és egyenes lett a haja.

És közben egy jó nagy pohár whiskyt is elkortyolgatott.

▪▪▪

A Jackie kalauzolásával fölvett körséta a televíziózás történetének egyik legnézettebb műsora lett. Mi több, a first lady Emmy-különdíjat kapott érte. Amerika el volt ragadtatva tőle. Jacqueline Kennedy valóságos szupersztárrá lépett elő.

S közben a Fehér Ház felújítása is szépen haladt. A kicserélendő berendezési tárgyak között, valahol a lista alján, ott voltak az Ovális Iroda szürke függönyei is, ezek azonban 1963 novemberének végéig a helyükön maradtak.

8

1962. március 24., este 7 óra
Palm Springs, Kalifornia

John F. Kennedy fáradt, de a figyelme nem lankad. A szórakoztatóipar sztárja, Bing Crosby spanyol stílusú otthonának belső udvarán ácsorog a népszerű nyaralóhelyen. Crosby nincs ott ma este, tágas villáját JFK és kísérete rendelkezésére bocsátotta a hétvégére. Kennedy azt figyeli éppen, hogyan indul be az összejövetel ezen a meleg tavaszi estén a zsúfolt medence körül. Kacagás és lubickolás hangjai töltik be az esti levegőt. A medencén túl simára koptatott sziklákkal szegélyezett hegyek magasodnak a közel félhektáros birtok fölé. Az elnök mintha lenyűgöző sivatagi díszleteket látna maga előtt.

Tegnap Kennedy gyújtó hangú beszédet mondott 85 ezer ember előtt Berkeleyben, a Kaliforniai Egyetemen. A demokráciáról és a szabadságról beszélt, a hidegháború idején ezek a fogalmak álltak a szónoklatok középpontjában. Beszéde után az Air Force One-on elrepült a délebbre fekvő Vandenberg légi támaszpontra, ahol életében először látott rakétakilövést. A karcsú, fehér Atlas rakéta startja rendben lezajlott, bizonyítva ország-világ előtt, hogy az Egyesült Államok felzárkózik a szovjetek mellé a kiéleződő űrversenyben. Épp ezen a héten írták alá a megállapodást arról, hogy a világűr kutatását sem Amerika, sem hidegháborús ellenfelei nem sajátítják ki maguknak.

Palm Springs és Crosby félreeső villája kiváló hétvégi rejtekhely az elnök számára a hektikus nyugati parti út végén. Igaz, lebonyolított egy rövid hivatalos programot is ezen a napon: Dwight Eisenhowerrel külpolitikai kérdésekről tárgyalt. De a tárgyalásnak már vége, JFK végre lazíthat, elővehet egy szivart és felhajthat egy-két daiquirit.

Nem tudja azonban teljesen elengedni magát. Tudja, megbántotta barátját és régi támogatóját, Frank Sinatrát azzal, hogy mégsem az ő házában tölti a hétvégét, hanem Crosbynál marad, aki ráadásul republikánus. De ezzel egyelőre nem akar foglalkozni, egyszerűen jókedvre vágyik, nevetni akar.

Nevetni. Sokat.

Szombat van, ilyenkor Jackie és a gyerekek rendszerint a Glen Ora-i

birtokon pihennek. Csakhogy most a first lady a földgolyó túlsó oldalán van, hivatalos útra ment Indiába és Pakisztánba, a számtalan médiatudósításból az egész világ értesülhetett erről. Tévéműsorának sikere megerősítette, amit férje már évek óta tudott: Jacqueline Bouvier Kennedy John Fitzgerald Kennedy első számú politikai erőssége. Az elnök már most terveket sző, hogyan hasznosíthatná Jackie népszerűségét az 1964-es újraválasztási kampányában.

Bolond lenne, ha nyílt házasságtöréssel veszélybe sodorná kapcsolatukat (és politikusi pályáját). Vannak azonban olyan pillanatok, amikor ez a rendszerint pragmatikus férfiú reménytelenül önsorsrontóan viselkedik.

Mint például most.

A Bing Crosby birtokán vendégeskedők között ott van a legelragadóbb és talán legviharosabb életű hollywoodi színésznő. Majdnem két éve ismerkedtek össze, és biztosra vehető, hogy ma este Marilyn Monroe végül Kennedy karjaiban fog kikötni. Az Egyesült Államok elnöke beleszippant szivarjába és a hálószobába lép. A felesége 13 ezer km távolságban van. Ma éjszaka azt tehet, amit csak akar. Bármit tesz, mérget vehet arra, hogy felesége nem fogja rányitni az ajtót.

▪▪▪

„Feleségem először és utoljára ült elefántháton!” – tájékoztatta váratlanul JFK előző nap a Kaliforniai Egyetem zsúfolt sportcsarnokában összegyűlteket. Ujjongás és nevetés volt a tömeg válasza.

Hát így beszél JFK a nyilvánosság előtt az ő Jackie-jéről: mintha a magánbeszélgetésébe fülelnének bele. Az emberek pedig hálásak, ha megtudhatnak a házasságukról valami intim részletet, legyen az bármilyen apróság. Éles politikai ösztönével az elnök sejti, bár nyíltan sosem mondaná ki, hogy őt és feleségét a legelragadóbb párnak tartja nemcsak egész Amerika, hanem az egész világ. Szerelmük magas hőfoka ajzószer a szerelmeseknek mindenütt.

Tagadhatatlan, hogy Kennedy és felesége szeretik egymást. JFK mint apa és mint férj rajong a családjáért, tenyerén hordozza feleségét, dédelgeti gyermekeit. Caroline és John az Ovális Irodában játszik, amíg ő dolgozik, és az elnöki fürdőkádat gyakorta gumikacsák és rózsaszín malackák veszik birtokba a kis John mulatságára.

Kennedy minden reggel felesége hálószobájában tölt pár percet, mielőtt lemenne az irodájába, és jólesik neki, hogy Jackie is meglátogatja őt délutánonként a sziesztája végén: felébreszti szunyókálásából, és amíg az elnök öltözik, megbeszélik a friss híreket.

Az elnöknek egyetlen panasza lehet feleségére: pénzügyekben az önfegyelem tökéletesen ismeretlen fogalom számára. Többet költ ruhára, mint amennyit Kennedy elnökként keres. (JFK nettó jövedelme több mint 10 millió dollár évente. Az évi 100 ezer dolláros elnöki fizetését jótékony célú alapítványoknak, például a cserkészeket és a színes bőrűek főiskolai tanulmányait segítő alapítványnak utalja át.)

Van azonban egy hatalmas ellentmondás egyébként idilli házasságukban. Az elnök hatalmas szexuális étvágyát minden igyekezete ellenére sem tudja féken tartani.

A first lady gyerekeket nevel, nyakában a Fehér Ház felújításának gondja, tele a naptára társadalmi eseményekkel. Jackie-nek emberfeletti képességekre lenne szüksége ahhoz, hogy mindezek mellett még az elnök testi szükségleteit is maradéktalanul kielégíthesse. S még ha képes lenne is erre, Kennedynek egy nő nem lenne elég. A családja távollétében a Fehér Házba invitált prostituáltak, társasági hölgyek, sztárjelöltek, felszolgálók és szobalányok mennyisége a legtöbb férfi morális érzékéhez és fizikai teljesítőképességéhez mérten túlmegy minden határon. A titkosszolgálat egy idő után nem képes név és nemzetiség szerint tételesen ellenőrizni a Dave Powers által az elnöknek felhajtott hölgyeket.

Számos szövetségi ügynök veszélyesnek tartja ezt a helyzetet. Ha ilyen sokan férkőzhetnek JFK közvetlen közelébe, az természetesen biztonsági kockázatot jelent az elnökre: például megzsarolhatják vagy akár meg is ölhetik. A titkosszolgálat berkeiben sok szó esik erről a kérdésről. Ám a testőrségnek nem az a dolga, hogy rendreutasítsa az elnököt, hanem az, hogy megvédje. A biztonsági emberek szemet hunynak JFK viselkedése fölött, némelyikük még fedezi is az elnököt. A Fehér Házban szolgálni éjjel-nappali elfoglaltságot jelent, és a havi 50-80 órányi túlórázás évente több mint ezer dollárt hozhat a szolgálat ügynökeinek. Csak az mondana le erről az összegről holmi erkölcsi skrupulusok miatt, akinek elment a józan esze.

A Fehér Ház sajtósai sem foglalkoznak ilyesmivel. Az elnök magánélete nem rájuk tartozik, és nem is a nagyközönségre. A fehér házi tudósítók

tisztában vannak azzal, hogy az elnök hálás a lojalitásért, és visszatarthat tőlük információkat, ha azt nem kapja meg. Sem a nyomtatott sajtóban, sem a rádiós és televíziós közvetítésekben nem esik szó az elnök gyanítható házasságtöréseiről. Mi több, a *Newsweek* washingtoni irodájának vezetője, Ben Bradlee tudomást sem akar venni közeli barátja, JFK flörtjeiről, miközben az elnöknek sógornőjével is viszonya van.

Kennedy alkalmi partnereinek egy része a Fehér Házban dolgozik, mint például Jackie titkárnője, Pamela Turnure és Evelyn Lincoln asszisztense, Priscilla Wear. Ez logisztikailag és biztonsági szempontból megkönnyíti az udvarlást az elnök számára, de megvannak a maga sajátos veszélyei.

Az elnök olykor úszik egyet délután, és szívesen veszi, ha vele tart a két huszonéves titkárnő, Priscilla Wear és Jill Cowen, titkosszolgálati becenevükön Fiddle és Faddle. Ilyenkor mindig őrt áll egy ügynök a bejáratnál, és nem enged be senkit.

Egy napon kivételesen a first ladynek is kedve támadt úszni egyet ebben az időben. A rémült biztonsági ember elállta az ajtót, és arról győzködte Jackie-t, hogy bármilyen nagy odaadással dolgozik is a Fehér Ház felújításán, az uszodába most nem szabad belépnie.

Odabent JFK meghallotta a hangos vitát, magára kapta ruháját, és kiszaladt, mielőtt Jackie megláthatta volna. A titkosszolgák később azt mesélték, hogy a nagy lábnyomok, amiket az elnök vizes lába hagyott, könnyen elárulhatták volna őt úszópartnerei sokkal kisebb lábnyomai mellett, de ez az apróság nem tűnt fel a dühtől fortyogó Jackie-nek.

▪▪▪

Miközben az elnök azzal van elfoglalva, mi a legokosabb stratégia Fidel Castróval, Nyikita Hruscsovval és Charles de Gaulle-lal szemben, sokat töri azon a fejét, hogyan szexelhet annyit, amennyit csak akar, anélkül, hogy lebukna Jackie előtt. Ahogy Kennedy mind jobban megszokja a Fehér Házat, egyre botrányosabb ügyeket enged meg magának. „Arra a pontra jutottunk, hogy csak annyit kérdeztünk: van-e még valami ezen kívül? – emlékezett vissza később a Kennedy mellé rendelt testőrosztag egyik tagja. – Mindenütt nőkbe botlottunk. Attól függően, melyik műszakba volt beosztva az ember, vagy fölmenni látta őket este, vagy lejönni reggel. A személyzet porszívózott, és ott voltak azok is, akik a vendéget be- vagy kikísérték. Jó

néhány visszatérő vendég is volt. De amikor Jackie is otthon tartózkodott, ilyesmi nem fordult elő.”

Amikor Kennedy néhány napnál tovább nélkülözni kénytelen a házasságon kívüli szexet, más ember lesz belőle. Olyan feltűnő a változás, hogy a titkosszolgák fellélegeznek, ha Jackie és a gyerekek hétvégére elutaznak. „Amikor a felesége otthon volt, nem volt jó világ – ismerte el később egy régóta alkalmazásban levő biztonsági ember. – Állandóan fájlalta a fejét. Nemegyszer láttuk, hogy magába roskad, mert nem fekhet le senkivel. Olyan volt, mint amikor egy izgága alakot hideg vízzel lehűtenek.”

A szex John Kennedy Achilles-sarka. Hogy az ördögbe teheti ezt Jackie-vel? És mit tesz közben az országával?

▪▪▪

Néhány héttel azután, hogy igazságügyi miniszternek jelölték, Bobby Kennedy kapott egy különleges aktát J. Edgar Hoovertől, az FBI (Federal Bureau of Investigation, Szövetségi Nyomozó Iroda) lapított orrú, machiavellista igazgatójától. Az akta az elnök házasságon kívüli intim kapcsolataira vonatkozó bizonyítékokkal volt tele. Kiderült, hogy miközben az újságírók félrenéztek, az FBI már az 1940-es évek óta nyomon követte JFK kapcsolatait, mert feltűnt a környezetében egy asszony, aki korábban vélhetően a náci Németországnak kémkedett. Az akta tartalma Hoover felfogása szerint a szükséges munkahelyi biztonság része. Az igazgató tudatni akarja mindenkivel, hogy az FBI-t nem lehet háttérbe szorítani, és Amerikában nem történhet olyan törvénytelen esemény, amelyről az iroda ne szerezne tudomást. Nemzetbiztonsági okokból még az Egyesült Államok elnöke sem áll az FBI vizsgálódásain felül.

Amikor 1962 elején tervbe vették Kennedy elnök Palm Springs-i látogatását, az Igazságügyi Minisztérium (Justice Department) szervezett bűnözéssel kapcsolatos kutatásai fölfedték, hogy Frank Sinatra szoros szálakkal kötődik a maffiához. Kennedy számára nem éppen örömteli ez a fejlemény, hiszen egész Amerika tudja, hogy az énekes az elnök támogatója, sőt személyes jó barátja. S ha ez még nem lenne elég az Egyesült Államok igazságügyi miniszterének és elnökének lejáratásához, nővérük, Patricia férje, a filmszínész Peter Lawford tagja Sinatra híres baráti körének, a „Patkányfalkának” *(Rat Pack)*.

Még kényesebbé teszi az ügyet, hogy Hoover egy vadonatúj aktát is elküld Bobbynak alig néhány héttel a Palm Springs-i út előtt. Ebből kiderül, hogy az Egyesült Államok elnökének viszonya van annak a Sam Giancanának az egyik barátnőjével, aki nemcsak az ország egyik leghírhedtebb gengsztere, hanem élen áll azoknak a maffiavezéreknek a listáján is, akiknek Bobby Kennedy le akarja törni a szarvát. A nőt Judith Campbellnek hívják, és Hoover szerint nagy biztonsági kockázatot jelent. Patricia Kennedy Lawford ugyan nem tudja, de férje a Kennedy családnak köszönheti, hogy csatlakozhatott a Patkányfalkához. Sinatra régóta vágyott arra, hogy közelebb kerüljön a hatalomhoz. Amikor ráébredt, hogy a Kennedy család hamarosan Amerika legbefolyásosabb családja lesz, jónak látta bebocsátani Lawfordot a maga belső köreibe. Patricia Kennedy Lawford finanszírozta az *A dicső tizenegy (Ocean's Eleven)* forgatókönyvét, azt remélve, hogy Sinatra mellett a férje kapja majd meg a másik főszerepet. Végül a filmben Dean Martin lett a másik főszereplő Lawford helyett. Sinatra a tányérnyalójaként kezeli Peter Lawfordot, azt gyanítja, hogy Patricia – miként a legtöbben azok közül, akik Hollywood csillogását kívülről szemlélik – szinte bármire hajlandó lenne azért, hogy a filmsztárokat övező dicsfényben sütkérezzen.

Sinatra számítása bevált. A számos figyelmeztetés ellenére a Lawford házaspár mindent megtesz azért, hogy ki ne maradjon a Patkányfalkából.

A közvetítő, aki továbbította JFK-nek a Sinatra Palm Springs-i otthonába szóló meghívást, nem volt más, mint Patricia Kennedy Lawford.

Bobby Kennedy, miután elolvasta Hoover Sinatra-aktáit, azt tanácsolja az elnöknek, hogy Palm Springsben másutt szálljon meg. Bobby nem törődik azzal, hogy a meghívás visszautasítása megbonthatja a már rég kiépült politikai együttműködést Sinatrával, aki nemcsak sokat kampányolt Kennedy mellett 1960-ban, hanem a beiktatási ünnepség koordinálásán is fáradhatatlanul dolgozott.

Bobbynak tulajdonképpen nincs más választása. Sinatra ismételten kapcsolatba lépett tíz olyan emberrel, akik a szervezett bűnözés közismert „nagyvadjai" közé tartoztak. Az FBI jelentése nemcsak azt részletezi, hogy mely napokon melyik órában és percben folytatott az énekes otthonról telefonbeszélgetést a maffiavezérekkel, hanem azt is, hogy a gengszterek tárcsázták az ő privát számát. „Sinatra a munkáján keresztül alkalmanként

kapcsolatba kerülhet ugyan alvilági személyekkel – állapítja meg a jelentés –, de ez még nem indokolja, hogy barátságban és/vagy pénzügyi természetű kapcsolatban legyen olyanokkal, mint Joe és Rocco Fischetti (Al Capone unokatestvérei), Paul Emilio D'Amato, John Formosa és Sam Giancana, akik mind nyilvántartott gengszterek."

Az FBI az 1940-es évek vége óta gyűjtötte az adatokat Sinatráról, és olyan nevezetes gengszterekkel hozta kapcsolatba, mint Lucky Luciano és Mickey Cohen. Már 1947 februárjában jelentették, hogy együtt vakációzott Havannában Lucianóval és a testőreivel, és hogy ők hárman együtt jelentek meg „a versenypályán, a játékkaszinóban és házibulikon". Ezeknek az értesüléseknek az adott különös mellékízt, hogy Lucianót nemrég helyezték feltételesen szabadlábra és toloncolták ki Szicíliába. Hivalkodó havannai megjelenésével az amerikai büntetés-végrehajtásnak mutatott fityiszt.

Az állítólagos összefonódások listája még hosszan folytatható. Bobby számára azonban nem az az igazán meglepő, hogy Sinatra kapcsolatokat ápol a maffiával, hanem az, hogy az FBI-nak olyan bizonyítékai vannak, amelyek Kennedyt és a Fehér Házat az énekesen keresztül összekötik a szervezett bűnözéssel. Hoover több évet felölelő aktákkal tudja dokumentálni a szoros viszonyt Sinatra, a Kennedyk és a maffia ismert vezéralakjai között, például Giancana a rózsaszín zafírgyűrűjét nem mástól, mint Frank Sinatrától kapta. A jelentés leginkább terhelő adatai szerint Giancana gyakran meglátogatja Sinatrát Palm Springs-i birtokán. Az FBI-ügynököknek az is tudomásukra jutott, hogy Giancana barátnője, Judith Campbell többször is felhívta telefonon Evelyn Lincolnt, az elnök titkárnőjét, amiből nem nehéz arra következtetni, hogy a Kennedy lakta Fehér Házat is behálózták a szervezett bűnözők.

Frank Sinatra és John Kennedy sokszor mulattak és ittak együtt, és az FBI szerint lehetett egy vagy két közös barátnőjük is. Egy 1960 februárjában keltezett beszámolóból az derült ki, hogy JFK-t a Las Vegas-i Sands Hotelben együtt látták Sinatra Patkányafalkájával, továbbá az is, hogy „a város revütáncosnői egymásnak adták a kilincset a szenátor lakosztálya előtt". Sinatra és a Patkányfalka énekelte a nemzeti himnuszt a Demokrata Párt 1960-as országos konvenciójának megnyitása alkalmából Los Angelesben. Sinatra tiszteletét tette Kennedyék családi birtokán Hyannis Portban, és a vendégek elképedésére a nappaliban levő zongorához ülve

koncertet rögtönzött. Később új szöveget írt 1959-es slágeréhez, a „High Hopeshoz”, és ez a dal lett Kennedy kampányhimnusza.

Egyes híresztelések szerint Kennedyék a választók befolyásolására is felhasználták a maffiát az 1960-as választáson.

Az akta csupán figyelmeztetés: Hoover tudatni akarja Bobbyval, hogy a Kennedyk és a szervezett bűnözés közti kapcsolat bármikor széles körben ismertté válhat, és hogy az FBI vezére az egyetlen ember, aki ennek elejét veheti.

A jelentőségteljes előzmények ellenére JFK hallgat Bobbyra, és rögvest letesz arról, hogy Sinatránál szálljon meg Kaliforniában. Kibabráltak velük. Az énekes kelepce lett, amelybe Kennedy is belesétálhat, és ha így alakulna, abba bele is bukhatna. Márpedig ennyit egyetlen barátság sem ér. Bobbyra szokták azt mondani, hogy „kegyetlen”, de ha úgy adódik, az elnök ugyanolyan hidegvérű tud lenni.

▪▪▪

Bobby felhívja Peter Lawfordot, hogy tudassa vele a hírt: az elnök nem látogatja meg Sinatrát. Lawford az énekesnek köszönheti karrierjét. Fél tőle, és nem akarja magára vállalni az elnöki látogatás törléséről szóló hír továbbítását.

Végül maga JFK telefonál Lawfordnak. „Elnökként egyszerűen nem tehetem meg, hogy Sinatránál aludjak, ugyanabban az ágyban, ahol Sam Giancana vagy valamelyik másik csirkefogó aludt” – magyarázza sógorának. Ezután két szívességet kér tőle. Az egyik: keressen neki másik helyet, ahol a Palm Springsben töltendő hétvégén randevúzhat Monroe-val. A másik: gyürkőzzön neki, és közölje a hírt Frankkel.

Peter Lawfordnak nincs más választása, mint lebonyolítani a kért telefonokat. Egy floridai republikánus, Chris Dumphy beajánlja őt Bing Crosbyhoz, ezzel Lawford első problémája megoldást nyer. Nyílt titok, hogy az elnök szoknyabolond. Crosby, aki távol van, gyanítja, mire kell a háza, de nem törődik ezzel. Elég sokáig dolgozott Hollywoodban ahhoz, hogy ne akadjon fenn holmi házasságtörésen, annyi akad belőle, mint út szélén a gyom.

Sinatrával közölni a hírt már nem volt olyan egyszerű.

A negyvenhat éves énekes hónapok óta készült az elnök látogatására.

Földterületet vásárolt az ingatlana mellett, ahová házakat húzatott fel a titkosszolgálat számára. Villáját a legmodernebb speciális telefonvezetékekkel látta el. Az elnök számára kijelölt hálószobában elhelyezett egy aranyplakettet a falon, amely majd arra az éjszakára emlékeztet mindenkit, amikor „Itt Aludt John F. Kennedy”. A főépületben mindenfelé JFK-fotókkal dekorálták a falakat. Felállítottak egy zászlópóznát, hogy az elnöki zászló lobogjon a porta fölött. S ami a legfontosabb, Sinatra speciális leszállóhelyet építtetett betonból az elnöki helikopter számára. Nem vitás, megszédítette őt a látogatás terve. Olyannyira, hogy még az sem zavarja, ha az elnök az ő korábbi barátnőjével, Marilyn Monroe-val randevúzik itt.

Mi tagadás, Kennedyéket kissé feszélyezi, hogy Sinatra azt hiszi, nyugati parti Fehér Házzá varázsolhatja otthonát. Nem arról van szó, hogy a Kennedy család ne kedvelné Sinatrát – bár Jackie látni se bírja őt –, csupán arról, hogy a hivalkodásra hajlamos énekestől jobban szeretnek karnyújtásnyi távolságot tartani. Végül Lawford tárcsázza őt, és közli a hírt. Sinatra szó nélkül hallgatja, de csak addig, amíg föl nem fogja, hogy ezzel kigolyózták az elnök baráti köréből. Lecsapja a telefonkagylót, majd földhöz vágja a készüléket. „És mit gondolsz, hol fog megszállni? – üvölti Sinatra az inasának. – Bing Crosby házában. Ott bizony. Pedig Crosby republikánus!”

Sinatra sosem fogja elfelejteni ezt a megaláztatást. Mindennek lehordja Bobby Kennedyt, majd visszahívja Lawfordot, és megmondja neki, hogy semmi szüksége rá az ő belső köreiben. Végigrohan a villáján, letépi a falakról az összes Kennedy-fotót, majd kőtörő kalapácsot ragad, kirohan vele, és saját kezűleg veri szét a helikopter-leszállónak szánt betonplaccot.

▪▪▪

John Kennedy az egyik hátsó ajtó elől figyeli a Bing Crosby háza bejáratán befelé és kifelé tülekedő vendégeket. Biztonsági emberek lézengenek a pázsit szélén, a pálmafák árnyékában és a bokrok gyűrűje körül. Marilyn Monroe már ott áll az elnök oldalán. Mozdulataik bensőségességet sugároznak, nem hagynak kétséget afelől, hogy együtt fogják tölteni az éjszakát.

Úgy tűnik, Monroe ivott. Nem is keveset.

A harmincöt éves filmcsillag nem buta nő, még akkor sem, ha gyakran

játssza ezt a szerepet a filmvásznon és az életben egyaránt.

– Azt hittem, meg sem tudsz mukkanni – mondja neki a partnere a *Szőkék előnyben (Gentlemen Prefer Blondes)* című filmben.

– Tudok én okos lenni, ha kell – válaszolja –, de a legtöbb férfi nem azt értékeli.

Norma Jeane Baker ezt a zsánert találta ki magának. Fiatalságának jelentős részét gyermekotthonokban és nevelőszülőknél töltötte, még tizenévesen modell lett belőle, és 1946-ban sikerült filmszerződéshez jutnia, ekkor változtatta Marilyn Monroe-ra a nevét. Bár barnának született, szőkére festette a haját, és a „buta szőke nő" karaktere lett a névjegye. Számos alakításával keltett feltűnést, például a *Hogyan fogjunk milliomost? (How to Marry a Millionaire),* a *Hétévi vágyakozás (The Seven Year Itch)* és a *Van, aki forrón szereti (Some Like It Hot)* című filmekben. Háromszor ment férjhez és vált el, és azt beszélik róla, hogy alkohol- és gyógyszerfüggő. Szenvedélybetegsége miatt hanyatlóban van a csillaga, de még mindig tele van érzékiséggel és vidámsággal, józan pillanataiban az esze is a helyén van, és jól érvényesül eredendő intelligenciája.

Kennedy még az 1950-es években egy vacsorán találkozott először Monroe-val. Igazán közel 1960. július 15-én kerültek egymáshoz, azon az estén, amikor Kennedy elfogadta a demokrata párti elnökjelöltséget. Egész este élénken flörtöltek egymással, ami nagyon nem tetszett Kennedy kíséretének, mindjárt arra gondoltak, mi lesz, ha a kampány alatt kitudódik a viszony. Patricia Kennedy Lawford odáig ment, hogy félrevonta Marilynt, és figyelmeztette, ne kezdjen viszonyt bátyjával.

De azóta már eltelt csaknem két év, és különös módon éppen Patricia volt az, aki Marilynt és JFK-t is meghívta vacsorára New York-i otthonába 1962 februárjának végén. Marilyn szokása szerint késve érkezett. Előtte sherryt ivott, a ruhája csupa gyöngy és flitter. „Nőn ilyen szűk ruhát én még nem láttam – mesélte később a legendás szórakoztatóipari menedzser, Milt Ebbins, a színésznőt ugyanis úgy szuszakolták bele bebújós ruhájába. – A csípőjére sehogy sem ment rá, hiába erőlködtünk. Persze most sem viselt Marilyn semmilyen alsóneműt, ahogy máskor sem szokott. Ott térdeltem előtte, és húztam rajta lefelé a ruhát, ahogy csak bírtam, de a feneke túl nagy volt hozzá."

Ebbins végül mégiscsak megbirkózott a feladattal, és ahogy Monroe

besasszézott a partira, JFK rögtön csatlakozott hozzá. Egy fotós meg is próbálta lefényképezni őket, de az elnök még idejében hátat fordított neki, így nem készült róluk közös fotó. Ráadásul még erre a felvételre is igényt tartott a titkosszolgálat.

Mielőtt véget ért volna az összejövetel, JFK mellékesen megemlítette Marilynnek, hogy szívesen látná őt Palm Springsben március 24-én. Végül megfejelte a meghívást egy bizalmas információval: „Jackie nem lesz ott."

▪▪▪

Marilyn Monroe bő ruhában vegyül el a Crosby-ház fogadásának forgatagában. Az egyik jelenlévő „nyugodtnak és ellazultnak" látja.

Eszessége és intelligenciája az elnököt is elbűvöli, aki alig várja már, hogy hódításainak listájára a híres szexszimbólumot is fölvegye. Monroe anyáskodik vele. Amikor az elnök panaszkodik neki egy sort idült derékfájása miatt, Monroe felhívja barátját, Ralph Robertset, aki nemcsak színész, hanem derékpanaszok kezelésében jártas masszőr is. Amikor átadja a kagylót Kennedynek, Roberts nem tudja, hogy az elnökkel beszél, mégis feltűnik neki, hogy a vonal másik végén levő férfinak pont olyan hangja van, mint John Fitzgerald Kennedynek. Roberts sebtiben felvázol egy diagnózist, és pár perc után lerakja a telefont. Azt gondolja magában, Marilyn megint bele fog keveredni valamibe.

Monroe bizonyos értelemben képtelen megváltozni. Volt már két nagy tekintélyű férje: a baseballjátékos Joe DiMaggio és a drámaíró Arthur Miller, JFK neve azonban mindkettejükét elhomályosítja. „Marilyn Monroe katona – mondja később Monroe a terapeutájának, harmadik személyben beszélve magáról. – Főparancsnoka a legnagyobb és leghatalmasabb ember a világon. A katona legfőbb kötelessége engedelmeskedni a főparancsnoknak. Azt mondja, tedd ezt. Igen, te."

De az igazságügyi miniszter is fölkeltette Monroe figyelmét. „Mint a haditengerészetnél: az elnök a kapitány és Bobby a másodtiszt – mondja a terapeutájának egy későbbi alkalommal. – Bobby bármit megtenne a hazájáért, akárcsak én. Sosem fogom zavarba hozni őt. Amióta az eszemet tudom, John Fitzgerald Kennedy az enyém."

Ám a helyzet az, hogy Marilyn Monroe szépsége és szenvedélyessége ellenére hibás áru. Háromszori házasságkötése Kennedyék katolikus

köreiben társadalmilag elfogadhatatlan, a Frank Sinatrával való viszonya úgyszintén. JFK tudja, hogy Arthur Miller az előző feleségétől Marilyn miatt vált el, hogy összeházasodhassanak. Nyugtalanítóbb ennél, hogy az elnök gyanúja szerint Monroe a Fehér Házról álmodozik. Kennedy egyszer tett is egy megjegyzést, hogy tudtára adja: „nem first ladynek született".

Szó sem lehet arról, hogy Marilyn Jackie helyébe lépjen, bármilyen gondolatai támadtak is a filmcsillagnak azon a két éjszakán, amit Palm Springsben az elnökkel töltött. Marilyn egy krómozott Ronson Adonis öngyújtót ajándékozott JFK-nek az együtt töltött napok emlékére, bár az elnököt aligha kell emlékeztetni arra, hogy egy hétvégére övé volt a világ első számú szexszimbóluma.

▪▪▪

Kennedy és Monroe liaisonjának híre bombaként robbanna. Kennedy biztonsági embereinek és „ír maffiabeli" segítőtársainak egyaránt az jár a fejében, vajon miért vállal az elnök továbbra is ekkora kockázatot. Vannak, akik úgy gondolják, Kennedy ezt a viselkedést a régi idők Írországából hozta magával, ahol a klánfőnököket a jog nem korlátozta abban, hogy ágyasokat tartsanak. Nemrég bekövetkezett szélütéséig az elnök apja, Joseph Kennedy is pontosan így viselkedett.

Emellett némelyek a személyes csapásoknak – bátyja és csecsemőkorú gyermeke halálának, meg annak, hogy őt magát többször meglegyintette a halál szele – szintén szerepet tulajdonítottak fatalista életszemléletének kialakulásában. A szexuális örömök hajhászásával a „carpe diem" jegyében a legtöbbet akarja kisajtolni élete minden napjából.

Krónikus fizikai fájdalmai csak erősítik mindezt. John Kennedy látszólag ereje teljében van, de gyomoridegességtől és derékfájdalmaktól szenved, amellett Addison-kórja van. Gyalogláson, vitorlázáson és az alkalmankénti kilenclyukú golfon kívül más fizikai tevékenységet nem végez. Lovagolni aligha tudna, és a Kennedy család legendás érintősfutball-meccsein sem olyan aktív már, mint régebben volt.

Leginkább a szex ad lehetőséget a feszültségek fizikai levezetésére az elnöknek. Rabja az adrenalinnak, pszichésen igényli a tiltott gyümölcsöt. Ahogy a család egyik barátjának mondta: „Űzni a vadat jobb mulatság, mint leteríteni."

A first lady hajókiránduláson vesz részt a Pichola-tavon, Rádzsasztánban, 1962-es hivatalos indiai és pakisztáni látogatása idején.
(Cecil Stoughton, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

A Kennedy gyerekek gyakran az Ovális Irodában játszottak, miközben az elnök hivatalos kötelezettségeinek tett eleget ugyanott.
(Cecil Stoughton, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

A Kennedy gyerekek gyakran az Ovális Irodában játszottak, miközben az elnök hivatalos kötelezettségeinek tett eleget ugyanott.
(Cecil Stoughton, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

9

1962. május 19.
New York

Két hónappal a Palm Springs-i hétvége után Marilyn Monroe a Madison Square Garden színpadán áll, vele szemben a tomboló tömeg, és a lehető legérzékibb hangon énekli a hagyományos születésnapi köszöntőt. „Boldog születésnapot, elnök úr!” A nő testéhez simuló, szűk ruha elöl és hátul is keveset bíz a képzeletre, bár lázas izgalomban elmondott szavai ezernyi kérdést vetnek föl. Még mindig sajog a szíve, ha JFK nyers, őszinte szavaira gondol („nem first ladynek született”), és kétségbeesetten próbálja újra fellobbantani a Palm Springs-i éjszakák kihunyni látszó lángját. „Boldog születésnapot!” – duruzsolja a mikrofonba.

Még tíz nap van hátra JFK születésnapjáig. Jackie most sincs jelen, de Marilynről mindent tud.

Nem sértettséget, inkább undort érez, mert jól látja, hogy az elnök kihasználja az érzelmileg megborult nőt, aki könnyű préda egy ennyire befolyásos férfi számára.

Az elnök hozzá sem ér a spiccesnek tűnő Marilynhez, amikor a Madison Square Garden pulpitusára lép, de olyan ragadozópillantásokat küld felé, hogy a jelenetet később egy újságíró így idézi fel: „Ezt látni kellett, s ha valaha megjelent férfiszempárban női szépség iránti elismerés, akkor az John F. Kennedy tekintetében ott volt akkor.”

Marilyn Monroe annyira belebolondult JFK-be, hogy állandóan hívogatja a Fehér Házat, de felajánlkozásának közönyös a fogadtatása. Az elnök nem keresi a társaságát, és éppúgy távolságot tart Marilyntől, mint Frank Sinatrától. Az énekeshez hasonlóan a nő is csapda, amelybe Kennedy könnyen besétálhat, és ez az elnökségébe kerülhet, ha nem vigyáz. JFK most már gyakorlatiasan gondolkodik, pragmatizmusa legyőzi libidóját. Hajlandó nagy személyes kockázatot vállalni szexuális szükségletei kielégítése érdekében, de hatalmát nem sodorja veszélybe. Monroe és Sinatra a maffiával együtt inkább legyen az ellensége, akit tisztes távolságból szemmel tarthat, mint olyan barátja, aki őt is magával rántja.

Párthívei előtt New Yorkban az elnök ministránsfiúkat megszégyenítő,

szűzies képpel jelenik meg a pulpituson. „Akár vissza is vonulhatok a politikából, miután ilyen szívhez szólóan és sokatmondóan énekelték el nekem a »Happy Birthdayt«„– mondja bele a mikrofonba, és fanyar előadásmódjával azt sugallja, hogy az ilyesféle liaisonoknak magasan fölötte áll. Valójában szó sincs arról, hogy az elnök lemondott volna házasságon kívüli nőügyeiről. Csupán az történt, hogy tartós viszonyt kezdett egy tizenkilenc éves leányzóval, akinek Jackie ágyában fogja elvenni a szüzességét.

▪▪▪

Munkája gyakran ítéli csüggedésre és magányosságra az elnököt. A Madison Square Gardenben tartott ünnepség csak pillanatnyi fellélegzés a stressz alól. JFK sütkérezik a születésnapi köszöntés fényében, egy kampánykörút kellős közepén tart, amely több mint egymillió dollárt hoz a Demokrata Pártnak. Az elnök nem tudhatja, hogy ezen kívül már csak egyszer ünnepelheti meg ezt a nagy napot.

Marilyn Monroe adott szerenádot JFK-nek 1962-ben, az elnök születésnapjára rendezett műsor fellépőjeként.
(Getty Images)

10

1962. május-június
Minszk

A távoli Minszkben Lee Harvey Oswald végre egyenesbe jut az akták és paragrafusok útvesztőiben, amelyek eddig megakadályozták a hazatérésben.

Most az a terve, hogy Marinával és az öthetes June Leevel vonatra ül, és Moszkvába utazik, hogy az ottani amerikai nagykövetségen átvegye úti okmányait.

Május 18-án Oswald kilép munkahelyéről, a Horizont Villamos Gépgyárból. Kevesen fájlalják távozását. Az igazgató figyelmetlennek és túlérzékenynek tartotta, és hiányolta belőle a kezdeményezőkészséget. Még Marina is úgy látja, hogy férje lusta, és tudja róla, rossz néven veszi, ha parancsolgatnak neki.

Oswald és családja 1962. május 24-én érkezik Moszkvába, ugyanazon a napon, amikor az amerikai haditengerészet berepülőpilótája, Scott Carpenter második amerikai asztronautaként megkerüli a Földet. Kennedy elnök elismeréssel adózik Carpenter bátorsága és tudása előtt, miközben keményen viaskodik a kongresszussal a megfizethető országos egészségügyi ellátásért.

Június 1-jén Oswaldék vonaton Moszkvából Hollandiába indulnak. Lee Harvey az amerikai nagykövetségen kapott egy kötelezvényt: 435 dollárt és 71 centet fognak folyósítani neki, hogy az Egyesült Államokban új életet kezdhessen. Június 2-án, amikor John Connally haditengerészeti miniszter Texas demokrata kormányzójelöltje lesz, a vonat Oswaldékkal Bresztnél átlépi a szovjet határt. Két nappal később a Maasdam gőzhajó fedélzetén útra kelnek Amerikába, de az egész utazás alatt alig mutatkoznak a fedélzeten. Oswald szégyelli, hogy Marina olcsó ruhákat visel, és nem akarja, hogy a többi utas lássa. Kis kabinjában írással múlatja az időt: dagályos stílusban ecseteli, mennyire kiábrándult a kormányzati hatalomgyakorlásból.

A Maasdam a New Jersey-beli Hobokenben köt ki, Frank Sinatra szülővárosában, 1962. június 13-án. Oswaldék incidens nélkül túlesnek a vámvizsgálaton, és New Yorkban, a Times Square Hotelben kivesznek egy

kis szobát. Csak addig akarnak ott maradni, amíg elegendő pénzt nem kapnak ahhoz, hogy Texasba repüljenek, ahol Oswald fivére, Robert él. Oswald ott szeretne majd letelepedni és munkát keresni.

Másnap reggel a távoli Vietnamban dél-vietnami katonák amerikai helikoptereken bevetésre indulnak a kommunisták egyik erődítménye ellen. A lépés miatt Kennedy elnök nyilvános visszakozásra kényszerül országa délkelet-ázsiai beavatkozását illetően, jóllehet a kommunizmus világméretű térnyerésének megállításához létfontosságúnak ítéli ezt a háborút.

Eközben Lee Harvey Oswald és családja a férfi fivérétől kapott kölcsönből Dallasba repül. A városban az indulatok erősödése sok szempontból hasonlít Oswald nem múló személyes elégedetlenségéhez. A déli államok az elnökválasztáson Kennedy mellé álltak, de vannak Kennedy-ellenes fészkek, ahol érlelődik a harag az ország első római katolikus elnöke ellen, aki kiáll a feketék egyenlőségéért, és egyesek szerint még a kommunizmus eszméje sem áll távol tőle.

Ebbe a környezetbe csöppen bele az Oswald család. Gépük a Dallas melletti Love Field repülőtéren landol, ugyanott, ahova tizenhét hónap múlva az elnökkel és a first ladyvel a fedélzetén az Air Force One érkezik.

Oswald csalódott amiatt, hogy visszatérése az Egyesült Államokba a média számára nem nagy esemény. Pontosabban szólva: egyáltalán nem esemény. Azon mérgelődik, hogy egyetlen újságíró sem kíváncsi rá, és fogalma sincs arról, hogy nemzetbiztonsági okokból titokban figyelik.

Marina és Lee Harvey Oswald kislányukkal, June Leevel 1962-ben.
(Getty Images)

11

1962. augusztus 23., déltájban
Washington D.C. / Bejrút, Libanon

Az amerikai elnök impotens. Legalábbis Nyikita Hruscsov szerint. Persze nem fizikai értelemben gondolja, hanem a reálpolitika globális arénájának adok-kapok küzdelmeiben. A Szovjetunió első embere a Disznó-öböl óta rajta tartja a szemét Kennedyn, kutatja annak a gyengeségnek és határozatlanságnak az árulkodó jeleit, amelyet az amerikai elnök a válság során mutatott. A hatvannyolc éves Hruscsov, aki Joszif Visszarionovics Sztálin halála után az utódlásért folytatott brutális politikai küzdelmek győzteseként került hatalomra, jól tudja, hogyan mérheti fel ellenfele erősségeit és gyengeségeit. Kennedyt nem tekinti méltó ellenfélnek. Ez év szeptemberében lesz tíz éve annak, hogy Hruscsov hatalmon van. Az évfordulót a szovjet világuralom ünneplésével szeretné emlékezetessé tenni, és ha eközben még meg is tudja alázni az amerikai elnököt, annál jobb.

A Szovjetunió azzal kérkedik, hogy övé az ellenőrzés a világűr fölött, és egyszerre két űrhajót juttat Föld körüli pályára. A két kozmonauta azzal is demonstrálja a szovjet technológiai fölényt, hogy egy rádiótelefonnak nevezett eszközzel beszélni tudnak egymással a világűrben.

Hruscsov és a Politbüro fittyet hány a nukleáris kísérleti robbantások nemzetközi tilalmára. A szovjetek az Északi-sarkkörön túl egy hét eltéréssel két 40 megatonnás atombombát robbantanak fel, Németországban pedig felhúznak egy 140 km hosszú falat Berlin szívén keresztül. A fal a szovjet megszállási övezetet választja el a város többi részétől, amely a nyugati szövetségesek ellenőrzése alatt áll.

A válaszfalra nem a hívatlan vendégek távoltartása végett van szükség, hanem azért, hogy a kommunista Kelet-Németország lakói ne szökhessenek át a nyugati övezetbe, ha netán az ottani szabadabb életet óhajtanák választani. A következmények borzalmasak. A keletnémet határőrök 1962. augusztus 23-án lelőnek egy tizenkilenc éves vasúti őrt, aki át akar rohanni a nyugati oldalra egy olyan helyen, ahol még nem készült el a fal. Látják, amint a fiatalember kúszva próbálja megtenni az utolsó métereket a szabadság felé, de végül meghal anélkül, hogy bárki a segítségére sietne.

Hasonló eset történt egy héttel korábban is, amikor egy másik fiatalt lőttek le, aki meg akart szökni Kelet-Németországból. A keletnémet határőrök egy teljes órán át nézték tétlenül, amint lassan elvérzik. Nem engedték senkinek, hogy segítsen rajta. Nyugat-Berlinben lázonganak a szovjetek viselkedése miatt, de odaát minden ugyanúgy megy tovább, eszükbe sem jut, hogy mentegetőzzenek.

Mindamellett Kennedy elnök tartózkodik a harcias nyilatkozatoktól, sőt attól is, hogy bírálja a szovjeteket az atrocitások miatt. Ennek ellenére élvezi az amerikaiak túlnyomó többségének támogatását. Ő a legnépszerűbb elnök az Egyesült Államok modern kori történetében, átlagos elfogadottsága 70,1%, ami csaknem 6 százalékponttal magasabb Eisenhowerénál és magasan (25 százalékponttal) felülmúlja Harry Trumanét. A közvélemény azonban nem bocsátana meg neki még egy olyan ballépést, mint a Disznó-öböl, ezért JFK lábujjhegyen jár a külpolitika veszélyes terepén.

▪▪▪

Annál kevésbé óvatoskodik ezen a terepen Lyndon Johnson. Az alelnök – titkosszolgálati fedőnevén Volunteer („Önkéntes”) – épp feláll egy kabrió anyósülésén a libanoni fővárosban, Bejrútban. A Közel-Kelet Párizsában szeretik őt. Lelkesen integet az út mellett felsorakozott tömegnek, amint kíséretével a Föníciа Hotelbe hajt.

Akárhol jár is a világban, szívesen vegyül el a tömegben, és LBJ monogrammal ellátott golyóstollakat, öngyújtókat osztogat. Bárhol képes lelkesítő beszédet mondani. Bármikor kész kezet rázni Dakarban a leprással vagy Karacsiban a félmeztelen koldussal, és kiáll a mellett, hogy az amerikai álom nem mítosz, és hogy a legnagyobb szegénységben sem adhatják fel a reményt.

Ráadásul hiszi is, hogy így van. Szegénységben nőtt fel, így saját tapasztalatból tudja, milyen érzés lenézettnek lenni, hátrányos körülmények között élni. Sok tekintetben mélyebb érzelmi kapcsolatban áll az út mellett ácsorgó mosdatlan nyomorultakkal, mint a gazdag diplomatákkal, akik vendégül látják.

A hórihorgas Johnson tele van energiával, szeme táskás, ingén átüt az izzadság. Washingtonban unalmas az élete, bántja, hogy nincs a kezében hatalom. Amikor azonban külföldre utazik, úgy fogadják, mint egy

rocksztárt. Külföldi különcködései legendássá váltak, különösen az a szokása, hogy időnként, hirtelen ötlettől vezérelve, megállítja a gépkocsikonvojt, kipattan nyitható tetejű limuzinjából, és testközelbe kerül a tömeggel.

Ez a jelenet Bejrútban sem marad el. A libanoni főváros első állomása annak a 19 napos körútnak, amely Iránban, Görögországban, Törökországban, Cipruson és Olaszországban folytatódik. Libanonban eredetileg csak üzemanyaggal akarták feltölteni az alelnök Boeing 707-esét, de amikor Johnson megtudja, hogy ő az addigi legmagasabb rangú amerikai politikus, aki a cédrusok országába látogatott, nem tud ellenállni a kísértésnek. Az üzemanyag-feltöltésből egyik napról a másikra hivatalos látogatás lesz, és az alelnök a konvojjal a repülőtérről máris Bejrút szíve felé halad.

Ahogy a konvoj lassít, Johnson megpillant egy gyerekcsoportot egy út menti dinnyeárusító standnál. Szól a sofőrnek, hogy álljon meg. Lekapja napszemüvegét, hogy ne akadályozza a szemkontaktust, és odalép a megrökönyödött gyerekekhez, hogy biztosít-sa őket az amerikai álom erejéről. Némelyik gyerkőc zavartnak látszik. Johnson egy Champion-sapkás tinédzsert biztosít arról, hogy az Egyesült Államok támogatja Libanon „szabadságát és integritását”.

Johnson dörgő hangon beszél, és közben mindkét karjával hadonászik. Sietve körülveszik a biztonsági emberek, magukban bosszankodnak, hogy az alelnök semmibe veszi az előírásokat. A következő pillanatban Johnson már ismét az autójában van, állva, két kézzel integet a tömegnek magasba nyúló karjaival, miközben a konvoj folytatja útját Bejrút szíve felé.

Lyndon Johnson rigolyás utazó. Saját limuzinján túl több rekesz Cutty Sark skót whiskyt is visz magával, és ragaszkodik ahhoz a speciális zuhanyrózsához is, amelynek tűnél hegyesebb vízsugarait annyira élvezi. Megköveteli, hogy 210 cm hosszú matrac legyen minden hotelszobájában, így kényelmesen elfér az ágyon, nem mintha sokat aludna. Amikor személyzete már rég alszik, LBJ még washingtoni telefonokat intéz, olvassa a diplomáciai üzeneteket.

Eredetileg Johnsonnak nem tetszett, hogy JFK utazó nagykövetnek akarja használni, de megszerette munkájának ezt a részét. Washingtonban annyira látszik rajta a kielégítetlen hatalomvágy, hogy a Fehér Házban többben

Seward néven emlegetik, Abraham Lincoln hatalméhes külügyminiszterére utalva. Ám ha úton van, Johnson valódi hatalmat birtokol. Az elnök nevében beszél, előszeretettel módosítva az üzeneteket saját elképzelése szerint.

A két Kennedy, John és Bobby sokat bosszankodik Johnson miatt, különösen, amikor felelőtlen kijelentéseket tesz. Egyik ázsiai útján például elismerését fejezte ki Dél-Vietnam elnöke, Ngo Dinh Diem iránt, aki a becslések szerint 50 ezer állítólagos kommunistát kínoztatott meg és végeztetett ki. Amikor Johnson „Ázsia Winston Churchilljének" nevezte Diemet, többen azt hitték, az alelnöknek elment az esze.

Thaiföldön LBJ hajnali 3 órakor pizsamában tart sajtóértekezletet. Ugyanezen az útján jó előre figyelmeztetik arra, hogy mások fejét megsimogatni a thai kultúrában sértésnek számít. Erre mit tesz Johnson? Odamegy egy helyi buszjárat utasaihoz, és péklapátkezeivel megsimogatja a fejüket.

Amit Saigonban tesz, az ennél is meghökkentőbb: miközben sajtóértekezletet tart párás hotelszobájában, egyszer csak levetkőzik, törülközőkkel felitatja a nedvességet a testéről, és tiszta ruhát vesz föl. Közben, mintha mi sem történt volna, folyamatosan válaszolgat a média kérdéseire.

Bejrútban azonban nincs szükség arra, hogy nekivetkőzzék. A Fönícia Hotel alig két háztömbnyire van a Földközi-tenger kék víztömegétől, és a tenger felől, enyhítve az augusztusi meleget, hűs szellő fúj. Ez lesz Johnson egyik leghosszabb külföldi körútja, de az alelnök minden percét élvezi, mert ebben a 19 napban, amíg távol van az Egyesült Államoktól, ő a legbefolyásosabb politikus minden tárgyalóteremben.

▪▪▪

Eközben otthon Bobby Kennedy egészen másfajta hatalmi harcba bonyolódik, amely egy hét évvel korábbi incidenssel érzékeltethető a legjobban.

1955-ben egy tizennégy éves fekete fiú, Emmett Louis „Bobo" Till meglátogatja rokonait a Mississippi deltájánál fekvő Money városában. Till chicagói, és azért jött délre, hogy lássa, hol nőtt fel az anyja. Kisgyermekként járványos gyermekbénulást kapott, és a fertőzés következtében dadogóssá vált. Magassága ugyan alig több 160 cm-nél, ám

elég érett már ahhoz, hogy olykor felnőttnek nézzék. Közelről nézve azonban sima arcbőre elárulja, hogy inkább gyerek még, mint felnőtt ez a legény.

Emmettet anyja figyelmeztette, hogy Chicago és a Mississippi-delta két külön világ. Nem az éghajlatra gondolt. Alig egy héttel Emmett déli utazása előtt Money közelében, egy bírósági épület előtt lelőttek egy fekete férfit. Az áldozat meghalt, gyilkosait nem sokkal később fölmentették.

Emmett tud a déliek színes bőrűekkel szembeni előítéleteiről, és megígéri anyjának, hogy óvatos lesz. Ígéretét nem tartja be.

1955. augusztus 21-én érkezik meg nagyapja testvére, a hatvannégy éves Moses Wright két hálószobás otthonába. Három nappal később, egy szerdai napon a hozzá hasonló korú rokonaival átmennek a közeli Bryant'sbe. A kis kétszemélyes boltban fűszerárut és húsféléket tartanak, elsősorban a helyi részes aratók járnak ide. Este 7 óra 30 van. Az üzlet huszonnégy éves tulajdonosa, a katonaságtól leszerelt Roy Bryant Texasban van, rákot szállít New Orleansból San Antonióba. Huszonegy éves felesége, Carolyn – kis termetű, fekete hajú, sötét szemű fehér fiatalasszony – viszi az üzletet.

Emmett nyolc fekete fiú társaságában van, akik 1946-os Fordjukkal megállnak a bolt előtt. A társaságban a legfiatalabb fiú tizenhárom, a legidősebb tizenkilenc éves. Egy másik csoport, amely szintén fekete tizenévesekből áll, dámajátékot játszik a bolt előterében álló asztaloknál. Emmett, aki sok száz kilométerre van otthonától és mindent megtesz azért, hogy beilleszkedjen új társaságába, előhúzza tárcájából egy fehér lány fényképét, megmutatja a többieknek, és azzal henceg, hogy lefeküdt vele.

Ekkor már közel húsz tizenéves fiú és lány van körülötte, és nem akarnak hinni a fülüknek. Az ilyenfajta keveredés fehérek és feketék között a Mississippi vidékén teljesen ismeretlen. Itt külön illemhelyek, ivókutak és vendéglők vannak a fehérek és a feketék számára. Egy fekete férfinak eszébe sem jut kezet nyújtani egy fehérnek, amíg az nem kezdeményezi a kézfogást. A feketék lesütik a szemüket, ha fehérekkel beszélnek, mindig tisztelettudók, és nem a vezetéknevükön, hanem Misternek, „Missusnak" vagy Missnek szólítják őket. Emmett Till állítása, hogy nemcsak beszélt egy fehér lánnyal, hanem le is vetkőztette és összefeküdtek, számukra teljességgel elképzelhetetlen.

Azt mondják Emmettnek, bizonyítsa be. Felbiztatják, hogy menjen be a boltba, és elegyedjen szóba Carolyn Bryanttel. Emmett érzi a veszélyt,

megpróbál kihátrálni a dologból, de társai nem hagyják annyiban, gyáva nyúlnak csúfolják. A fiú beadja a derekát. Kinyitja a rácsos ajtót, a boltba lép. Az édességekhez megy, és rágógumit kér 2 centért. Amikor Carolyn átadja neki az árut, Emmett ráteszi a kezét a boltosnő kezére, és randevút kér a házas, két kisgyermeket nevelő anyától.

Chicagóban nem csinálnak nagy ügyet abból, ha egy férfi megérinti egy nő kezét. Ám itt lent, délen, tabunak számít az ilyesféle kontaktus feketék és fehérek között. A pénztáraknál a feketék a pultra teszik le a pénzt, és nem adják a fehér bőrű pénztáros kezébe. A visszajáró is a pulton keresztül cserél gazdát. Ráadásul Emmett nemcsak megérintette egy férjnél levő fehér nő kezét, hanem még találkát is kért tőle.

Carolyn riadtan elhúzódik tőle. Emmett újra felé nyúl, most a derekát fogja át. „Ne félj tőlem, kislány! – próbálja megnyugtatni. – Már voltam fehér lánnyal."

Carolyn mérgesen eltaszítja magától a fiút. Emmett végül elhagyja az üzletet, de a feldühödött asszony hamarosan utánaered, beül az autójába, hogy kivegye férje puskáját, mert késő van, és nem érzi magát biztonságban.

Emmett Tillnek esze ágában sincs bántani ezt a nőt, de az a szokása, hogy ha rájön a dadogás, a szavakat füttyel helyettesíti, így most is füttyent egyet a nő felé. Carolyn Bryant megint megrémül. De megrémülnek a fekete tizenévesek is, akik a jelenetet a háttérből figyelik. „Tudták, hogy a füttyből baj lesz – olvasható a hivatalos FBI-jelentésben. – És sürgősen kereket oldottak, Tillt is magukkal vitték."

Amikor Roy Bryant hazaér és meghallja, mi történt, nem vesztegeti az időt, megindítja a magánnyomozást. Augusztus 28-án, hajnali 2 óra 30 perckor dörömbölni kezd Moses Wright ajtaján. Kísérője is van egy barátja, J. W. „Big" Milam személyében.

„Big" Milam tizenkét évvel idősebb Roy Bryantnél. A megtermett, jó kedélyű, Mississippi állambeli férfi a kilencedik osztály után abbahagyta az iskolát, és harcolt a németek ellen a II. világháborúban. Mindkettejüknél van egy-egy 45-ös kaliberű colt, Bryanté revolver, Milamé automata. Rárivallnak Mosesre, hogy mutassa meg nekik „a niggert, aki beszélt".

A riadt Moses bevezeti a két férfit a kis hátsó hálószobába, ahol Emmett és három unokatestvére egy ágyban alszanak. Milam a zseblámpájával belevilágít a fiú arcába.

– Te vagy az a nigger, aki beszélt? – kérdezi.
– E-e-egen – hangzik a válasz.
– Ne mondd nekem azt, hogy e-e-egen, mert szétlövöm a fejed. Öltözz!

Moses és felesége könyörög a két férfinak, hogy gondolják meg, még pénzt is ajánlanak nekik, csak hagyják békén a fiút, de Roy és „Big” rájuk se hederít. Kilökdösik Emmettet kisteherautójukhoz, és elhajtanak az éjszakában.

Tervük az, hogy a fiút a Tallahatchie folyó melletti sziklafalhoz viszik, ott puskatussal ellátják a baját, és ráijesztenek azzal, hogy levetik a szikláról. Ám a sötétben „Big” nem találja a kiszemelt helyet. Háromórányi autózás után a saját házához hajt a teherautóval, ahol a hátsó udvaron áll egy két helyiségre osztott szerszámoskamra.

Bevonszolják Emmettet, ütlegelik a fegyverük markolatával, a két férfi felváltva méri az ütéseket a fiú arcára. Emmett azonban nem hunyászkodik meg, dacosan, kihívóan viselkedik. „Gazemberek! Nem félek tőletek. Én is érek annyit, mint ti” – vág vissza.

Ettől aztán „Big” Milam még jobban dühbe gurul. „Nem vagyok én egy verekedős alak – nyilatkozza majd Milam a *Look* magazinnak. – Soha életemben nem bántottam a niggereket. Szeretem őket, a maguk helyén. Dolgoztatni is tudom őket. De úgy döntöttem, eljött az ideje, hogy pár embert figyelmeztessünk. Amíg élek és lesz beleszólásom ebbe a dologba, a niggerek a helyükön maradnak.”

Emmett a jelek szerint nem tudja, hol a helye. Továbbra is azt hajtogatja, hogy ér annyit, mint fogvatartói, és még mindig henceg, hogy lefektette azt a fehér lányt. A feketék és fehérek egyenlőségébe vetett hite, ami Chicagóban kevésbé keltett megütközést, teljesen megvadítja Milamet és Bryantet. „Ott álltam a barakkban, és a nigger csak traktált ezzel a métellyel – meséli később Milam. – És akkor elhatároztam magam. »Na ide figyelj, te chicagói! Nekem elegem van ebből, hogy a magadfajtákat ide küldik hozzánk, délre, hogy kavarják a szart. Te átokfajzat, rajtad fogom megmutatni mindenkinek, hogy ezt mi nem hagyjuk annyiban.«„

Most már nem megfenyegetni akarják Emmettet, hanem megölni.

„Bignek” eszébe jut, hogy az egyik közeli gyapotfeldolgozóban éppen lecserélték az egyik gyapotmagtalanító gép ventilátorát. A lecserélt alkatrész pont megfelel arra a célra, amit „Big” a fejében forgat. Hatalmas a

ventilátor, az átmérője közel 1 m, a súlya 30 vagy 35 kg. Odahajtanak a cserét végző Progressive Ginning Company telepére, ellopják a leszerelt ventilátort, és kimennek egy elhagyatott helyre a Tallahatchie-hoz, ahol „Big” mókusokra szokott vadászni. A ventilátort Emmettel cipeltetik a folyó széléig, azután le kell vennie magáról az összes ruháját.

– Hadd halljam, még mindig annyit érsz, mint én? – kérdezi „Big”.

– E-e-egen.

Emmett Till anyaszült meztelenül áll a nála évtizedekkel idősebb férfiakkal szemben, mégis megőrzi lélekjelenlétét. Vér csurog az arcán, az arccsontja eltört. Egyik szemét kinyomták.

– Még mindig „voltál” fehér nővel?

– E-e-egen.

Big fölemeli 45-ösét, és közvetlen közelről fejbe lövi. A golyó kicsiny lyukat üt a koponyán a jobb fül közelében, és egy pillanat alatt megöli a tizennégy éves fiút. Big és Roy ezután szögesdrótot csavarnak Emmett nyaka köré, és összekötik a ventilátorral. A holttestet a hatalmas fémtömbbel együtt beleguritják a folyóba, majd dolguk végeztével hazahajtanak, hogy megtisztítsák a teherautót a platón összegyűlt vértől.

Emmett holttestét, annak ellenére, hogy nehéz tárgyhoz kötözték, továbbsodorja a folyó. Három nappal később halászok bukkannak a felfúvódott tetemre mintegy 12 km-rel lejjebb. A fiú fejét fegyvereik markolatával a tettesek majdnem pépesre verték.

Emmett holttestét hazaszállítják Chicagóba. Anyja ragaszkodik ahhoz, hogy a temetésen nyitott koporsóban legyen, hogy az egész világ láthassa, milyen kegyetlenül bántak el fiával. A magazinok országszerte közlik az Emmett Till összezúzott, szétlapított fejéről készült fényképfelvételeket. Tízezrek vesznek részt a szertartáson, és a gyilkosság az egész országban felkorbácsolja az indulatokat.

Mississippi államban nem annyira. Bár a rendőrség később letartóztatja Roy Bryantet és „Big” Milamet, a fehérekből álló esküdtszék három hónappal később mindkettejüket fölmenti. A kettős kockázat jogelve miatt, amely nem teszi lehetővé, hogy egy személy ellen kétszer emeljenek vádat egyazon bűncselekményért, a két tettes büszkén elmesélhette a *Look* magazinnak Emmett Till meggyilkolásának igaz történetét.

▪▪▪

JFK 1962-ig nem ambicionálta, hogy a polgárjogi küzdelem élére állhasson. Tudta, hogy ha a feketék pártjára kel, az gyengítheti pozícióját a Demokrata Pártban. Annak idején a szenátusban legfeljebb közepesen volt aktív a rasszizmus elleni küzdelemben. Amióta a Legfelsőbb Bíróság 1954-ben a Brown kontra Oktatási Bizottság ügyben hozott történelmi jelentőségű határozatával elrendelte az iskolai integrációt, a déli államokban a fehérek és a feketék közti ellentétek jobban kiéleződtek, mint valaha, és nem számítottak kivételesnek az olyan drámai események, mint Emmett Till meggyilkolása. „Sokfelé fogja emberi vér pirosra festeni a déli országrész földjét e döntés miatt" – jósolta Mississippi állam egyik újságjának vezércikke a határozat nyilvánosságra hozatala után.

Azzal a beszéddel, amit Bobby Kennedy 1961 májusában a Törvény Napján (Law Day) mondott a Georgiai Egyetem Jogi Karán, világossá tette, hogy igazságügyi miniszterként kíméletlen harcot indít azért, hogy érvényt szerezzen az emberi jogoknak egész Amerikában, különösen a déli államokban. Kimerítő és soha véget nem érő harcba kezd, amelynek eredete addig a napig vezethető vissza, amikor az első afrikai rabszolgákat 1619-ben partra tették Amerikában. A Kennedy fivérek abban a tudatban vágnak bele ebbe a küzdelembe, hogy nyílt állásfoglalásukkal veszedelmes ellenfelek sokaságát fordíthatják maguk ellen.

Bobby Kennedy sokat tett azért, hogy a Freedom Riders polgárjogi aktivistacsoport tagjai 1961-ben buszokon a déli államokba utazhassanak, és felléphessenek a szegregáció ellen. A Greyhound Company, attól tartva, hogy megrongálják buszaikat, kezdetben megtagadta az északi aktivisták utaztatását, Kennedy azonban nyomást gyakorolt a busztársaságra, amely kénytelen volt engedni.

Ám ami ezután történt, azt Kennedy sem tudta megállítani. Amikor az aktivisták le akartak szállni a buszokról, a dühödt déliek csövekkel és botokkal kezdték ütlegelni egyes csoportjaikat. A helyi rendfenntartó szervek nem siettek megfékezni a brutális támadást. Az erőszakos ellenállás dacára – vagy éppen amiatt – a polgárjogi mozgalom egyre nagyobb lendületet kapott, és Robert Kennedy felfigyelt egy különösen rátermett polgárjogi vezetőre, ifjabb dr. Martin Luther Kingre.

A harminchárom éves, karizmatikus baptista tiszteletes ugyanolyan erős és titokzatos egyéniség, mint Kennedy elnök. Mélyen átélt vallási értékekkel

rendelkezik, de neki is vannak házasságon kívüli szexuális kapcsolatai. Harcosan, szenvedélyesen beszél és szónokol, de ugyanolyan erőszakmentes eszközökkel akarja elérni céljait, mint amilyenekhez Indiában Gandhi folyamodott. Úgy tűnik, King a kommunistákkal is szimpatizál. Emiatt Bobby kényes helyzetbe kerül: kénytelen figyeltetni Kinget, hogy kiderítse esetleges kommunista kapcsolatait, ugyanakkor gondoskodnia kell a polgárjogi harcosként fellépő férfi védelméről, biztonságáról és megszólalási lehetőségeiről. Egyszer már megpróbálták megölni a tiszteletest, egy zavart elméjű fekete nő 1958-ban mellkason szúrta, és azóta is tartani lehet attól, hogy utazásai közben valamelyik déli államban meglincselik.

Valójában tehát a polgárjogi mozgalom rendkívül sok fejfájást okoz Bobby Kennedynek. Fő végrehajtó szerve, az FBI kevéssé törődik a polgárjogi helyzettel, és Bobby másik kiemelt törekvése, a szervezett bűnözés visszaszorítása érdekében sem óhajt túl nagy áldozatokat hozni. J. Edgar Hoover szinte egyetlen ambíciója a kommunizmus terjedésének megállítása. Jól érzi magát Poncius Pilátus szerepében, ha rasszista vérontásokról van szó, mossa kezeit. Annál is inkább, mert 1962-ben csupán maréknyi fekete ügynök dolgozik az FBI-nak a terepen.

Hoover mindamellett érdeklődést tanúsít King tiszteletes iránt, de csak azért, mert az FBI-nál általánosan elterjedt vélekedés szerint a polgárjogi mozgalom része egy szélesebb Amerika-ellenes kommunista összeesküvésnek. A hivatal egyik részlegének vezetője, William C. Sullivan később így jellemzi Kinget: „Nincs még egy néger, aki ilyen veszélyes lenne országunk jövőjére a kommunizmus, a négerügy és a nemzetbiztonság szempontjából.”

▪▪▪

Az igazság az – és Bobby Kennedy tudja ezt –, hogy a déli államokban sok helyütt semmi sem védi meg az előítéletektől és az erőszaktól a fekete amerikaiakat. Bár a Kennedyk gondolkodásában a politikai hatalom hagyományosan fontosabb a szociális kérdéseknél, a bőségben és az északi liberalizmus szellemében nevelt két fivért egyre inkább foglalkoztatja a rasszizmusból fakadó igazságtalanságok felszámolása.

J. Edgar Hoover azt tartja, ostobaság ilyesmivel tölteni az időt, King tiszteletes fejtegetései előbb-utóbb feledésbe merülnek. Hoover számára az

emberi jogokkal foglalkozni csupán múló hóbort. Ő tehát folytatja azt a politikai játszmát, amelyet azóta játszik, hogy az I. világháború idején az Igazságügyi Minisztériumhoz került. El fogja viselni Bobby Kennedy túlzott buzgalmát, és bár hallgat róla, tovább vezeti följegyzéseit azokról az eseményekről, amelyekben az elnök kompromittálta magát. S ami még ennél is előbbre való: megtartja az állását.

Ehhez azonban nem kell szeretnie a Kennedy fiúkat, és igazából nem is szereti őket.

Így hát Bobby – tudván, hogy JFK egyik legelső hivatalos lépése lesz 1964-es újraválasztása után, hogy elküldje J. Edgar Hoovert – folytatja megkezdett munkáját rendíthetetlenül, a polgárjogi sérelmeket az FBI-igazgató közreműködése nélkül vizsgáltatja ki. Nincs könnyű dolga. Vegyünk egy olyan egyszerű ügyet, mint egy bírói kinevezés szenátusi jóváhagyása a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság megüresedett posztjának betöltésére. Ha a megfelelő szenátusi albizottság illetékes szenátora úgy akarja, határozatlan időre leállíthatja a procedúrát. Ahogy ez meg is történt: a bíró, Thurgood Marshall, akinek a kinevezését jóvá kellett hagyni, fekete bőrű volt, a szenátor pedig, aki megakasztotta az eljárást, fehér.

Robert Kennedy mint igazságügyi miniszter, egyben legfőbb ügyész fölesküdött arra, hogy megtartja az ország törvényeit. Amíg tizenéves fiatalokat lincselnek meg az országban a bőrük színe miatt, ahogy az Emmett Till esetében történt, nincs más választása, mint síkra szállni ezért az ügyért.

J. Edgar Hoover, az FBI igazgatója számos polgárjogi vezetőről gyűjtött adatokat, sőt az elnökről is külön aktát vezetett.
(Abbie Rowe, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

12

1962. augusztus 16.
Fort Worth, Texas

Elviselhetetlen a hőség. John Fain és Arnold J. Brown, az FBI különleges ügynökei, J. Edgar Hoover kommunizmus elleni hadjáratának harcosai egész nap Lee Harvey Oswaldra vártak. Egy rendszám nélküli autóban ülnek, a Mercedes utcában levő kétszintes lakás közelében, amit Oswald újonnan bérelt ki mindjárt a Montgomery Ward nagyáruháznál.

Fain ügynöknek már csak két hónapja van hátra, és letölti húszéves szolgálatát az FBI-nál. Nyugdíjazása után Houstonban akar letelepedni, és azt tervezi, hogy a nyugdíj mellett besegít a munkába a fivérénél, aki ortopéd sebész. Ezzel a veterán ügynök életpályája újabb jelentős fordulatot vehet. Az ötvenes évei közepén járó Fain nem mindennapi ember. Tanított iskolában, jelentkezett köztisztviselői állásba, és letette az ügyvédi vizsgát is, mígnem1942-ben az FBI-hoz került. Az Oswald-ügy nem új neki. Amikor Oswald kiutazott a Szovjetunióba, Fain volt az, aki lefolytatott egy kisebb nyomozást az anyjánál, mert az asszony 25 dollárt adott postára fiának. Ha a kommunisták írmagját kell kiirtani, a Hoover vezette FBI minden követ megmozgat, még a legkisebbet is.

Alig nyolc héttel korábban, 1962. június 26-án is John Fain beszélt Oswalddal szemtől szemben. Az ügyet „belső biztonsági” vizsgálatnak nyilvánították, úgy vélték, Oswald emigrálása nemzetbiztonsági kockázatot jelenthet. Fainnek kell kiderítenie, az oroszok kiképezték-e, és ellátták-e eszközökkel Oswaldot, hogy az Egyesült Államok ellen dolgozzon. Előírás minden belső biztonsági vizsgálatnál, hogy két ügynök legyen jelen, akik megerősíthetik egymás állításait.

Első beszélgetésük két órán át tartott, és Fain úgy érezte, valami nem stimmel. Nem tetszett neki Oswald hozzáállása: „rátartinak, arrogánsnak... és pökhendinek” érezte, és mintha a legtöbb kérdést csak részlegesen válaszolta volna meg. Fain pontosan tudja, menynyit küszködött Oswald azért, hogy visszatérhessen az Egyesült Államokba, és tisztában van azzal is, hogy a szovjet hatóságok először nem egyeztek bele Marina és kisbabájuk kiutazásába. Oswald viszont nem akart a felesége nélkül utazni, és végül a

hatóságok engedtek. Az egyik kérdés, amire Oswald sosem adott teljes és meggyőző választ, hogy kértek-e valamit az oroszok az útlevelekért cserébe.

John Fainnek tudnia kell, mi a válasz erre a kérdésre. Alapos ember lévén elhatározza, hogy még egyszer leül beszélgetni Lee Harvey Oswalddal.

A két ügynök délután 5 óra 30 perckor látja meg Oswaldot, amint ráérős tempóban hazafelé ballag új munkahelyéről: hegesztőként helyezkedett el a Leslie Machine Shop kereskedésben. Oswald az állásra jelentkezve azt állította, hogy a haditengerészettől dicsérettel szerelt le, ami nem volt igaz. Valójában kirúgták, mert számos kisebb szabályszegést követett el. Azt sem kötötte munkaadója orrára, hogy egy ideig a Szovjetunióban élt. Még csak egy hónapja van állásban, de az alantas munka már az idegeire megy. Ki akar lépni, hátha Dallasban jobb munkát talál.

Fain a járdán lépkedő Oswald mellé hajt autójával.

– Üdv, Lee. Hogy van? – szól ki neki a kocsi nyitott ablakán át. – Nem lenne kedve egy pár perces beszélgetéshez?

– Talán jöjjenek be a házba – válaszolja Oswald udvariasan.

Fain arcára emlékszik, hiszen beszélgettek már. Brown ügynök ismeretlen számára, az előző találkozóra júniusban valaki más kísérte el Faint.

– Maradjunk inkább kint – indítványozza Fain. – Itt magunkban leszünk, semmi formaság. Üljön csak be!

Brown kiszáll, hogy Oswald beülhessen a hátsó ülésre. Fain elöl marad a kormánynál, Brown pedig bepréseli magát Oswald mellé. Fain hátrafordulva elmagyarázza, hogy nem akarták Oswaldot a munkahelyén zavarni, nehogy kellemetlensége legyen a munkaadójával, a házába pedig azért nem mennének be, mert Marina nem tudná mire vélni a látogatást. Marad tehát az autó.

A három férfi beszélgetése egy óránál valamivel tovább tart. Az autó ablakai épp csak annyira vannak nyitva, hogy ne legyen olyan fullasztó a párás meleg. Így is verejtékeznek mindhárman, különösen az öltönyös, nyakkendős FBI-osok. Oswald már lenyomott egy izzasztó műszakot aznap a munkahelyén, az autóban meggyűlik a testszag. A kényelmetlen körülmények dacára Oswald barátságosabb, kevésbé defenzív, mint előző alkalommal. Elmondja, hogyan tartják a kapcsolatot a szovjet követséggel, de csak azért, mert minden szovjet állampolgárnak, így Marinának is rendszeresen tájékoztatnia kell a követséget a tartózkodási helyéről. Amikor arról

faggatják, hogy a szovjet hírszerzéssel is kapcsolatba kerültek-e, Oswald szűkszavúan válaszol, azt mondja, nem hiszi, hogy egy magafajtával bárki is ilyen témáról akarna tárgyalni. „Nem hiszi, hogy a személye fontos lehetne a számukra – emlékezett vissza később Fain a tanúvallomásában. – Megígérte, hogy együttműködik velünk, és megoszt minden olyan információt, amely a tudomására jut.”

Fain még mindig nem elégedett. Újra meg újra visszatér a kérdésre, hogy Oswald eredetileg miért akart kivándorolni a Szovjetunióba. Ez a döntés az ügynök számára józan ésszel elképzelhetetlen. A haditengerészetnél az a jelszó, hogy *Semper Fidelis*. Miért tagadja meg közülük valaki szántszándékkal hazáját, és települ át abba az országba, amelyik az Egyesült Államokra a legnagyobb fenyegetést jelenti?

Erre a kérdésre Oswald semmiféle választ nem ad. Csak köntörfalaz válaszadás helyett, és „személyes okokra” hivatkozik, végül azzal intézi el a dolgot, hogy „na, bumm, hát ezt tettem”.

Oswald délután 6 óra 45 perckor száll ki az autóból, és egyenesen hazamegy. Az ügynökökkel való beszélgetés tulajdonképpen megkönnyebbülést jelentett számára, mert otthon feszült a légkör. Marinával már több mint fél éve megromlott a viszonyuk, napirenden vannak köztük a sokszor indulatos veszekedések. Amióta Amerikába jöttek, tovább romlott a helyzet. Az angolul nem beszélő Marina áttelepülésük után az első időkben egyedül Oswalddal tudott szót érteni, de mostanában barátokra tett szert a dallasi orosz emigránsok kicsiny közösségében.

Egyik újdonsült barátja, George de Mohrenschildt egyrészt kapcsolatban állhat a CIA-val, másrészt gyerekkorában személyesen ismerte Jackie Kennedyt, ugyanis a first lady nagynénje, Edith Bouvier Beale közeli barátja volt. Marina új barátai Oswaldot faragatlan fráternek tartják, és a nő pártján állnak a házastársak közti csatározásokban.

Férj és feleség gyakran kapnak össze. Oswaldnak fontos, hogy ő legyen a „parancsnok”, részletekbe menően beosztja kettejük életét, és nem hagyja, hogy Marina megtanuljon angolul, mert attól tart, azzal kiengedné kezéből a gyeplőt. A nőt zavarja, hogy rosszak a fogai, fogorvoshoz kellene járnia, de letesz róla. Oswald sokszor úgy vezeti le hatalmi vágyát, hogy dühödten üti-veri feleségét.

Marina sem egy nebáncsvirág. Folyton szidalmazza férjét, mert az nem

keres eleget és nem törődik vele. Szexuális együttléteik anynyira megritkultak, hogy az asszony azzal vádolja férjét, nem is igazi férfi. Folyton korholja, és amikor Oswald kedvenc történelmi életrajzai halhatatlan hőseihez hasonlítja magát, kíméletlenül kineveti. Egyszer rászánja magát, levelet ír egyik volt barátjának a Szovjetunióba: elpanaszolja neki, hogy borzasztóan nagyot hibázott, amikor Oswaldhoz ment feleségül. Balszerencséjére a levelet visszaviszik a feladónak, mert nincs rajta elég bélyeg. Oswald bontja fel a levelet, elolvassa, aztán jól megveri a fiatalasszonyt. Különös módon Marina megbocsát neki, még a durvaságba torkolló érzelmi fellángolást is könnyebb elviselnie, mint a hideg, érzelemmentes Oswald okozta mérhetetlen frusztrációt.

A házastársak közti viszály és a meglepetésszerű FBI-kihallgatás rendes körülmények között elég lett volna ahhoz, hogy Oswaldból előtörjön az elnyomó kormányokat ostorozó szitokáradat. Ezen az estén azonban ott találja az asztalon az Amerikai Szocialista Munkáspárt újságja, a *Worker* legújabb számát. Oswald leül, belemerül az olvasásba.

Az autóban lefolytatott beszélgetésről szóló jelentést nem John Fain, hanem társa, Arnold J. Brown különleges ügynök önti végleges formába. Az iratokat 1962. augusztus 30-án továbbítják. Abban a kérdésben azonban, van-e ok azt gondolni Lee Harvey Oswaldról, hogy a szovjetek titkos ügynöke, akit azért dobtak át Amerikába, hogy kárt okozzon országának, a húsz éve szolgálatban álló John Fain fog dönteni.

John Fain különleges ügynök végeredményben elégedett Oswald válaszaival, és a nyugalomba vonulására gondol. Indítványozza, hogy a Lee Harvey Oswald ügyében indított belső biztonsági vizsgálatot tekintsék lezártnak. Végül is Oswaldnak nincs fegyvere, és más tekintetben sem látszik veszélyesnek.

Így *ad acta* teszik az ügyet.

De Lee Harvey Oswald és az FBI fognak még találkozni. Nem is olyan sokára.

13

1962. október 16., 8 óra 45 perc
Fehér Ház

Az Egyesült Államok elnöke hálószobájának padlóján hempergőzik gyermekeivel. Jack LaLanne műsora megy a tévében, aki éppen felszólítja nézőit (köztük JFK-t, Caroline-t és Johnt), hogy érintsék meg a lábujjukat. Kennedyn nincs más, csak póló és alsónadrág. A krémszínű szőnyegek és a közelben álló könnyű szék szintén krémszínű kárpitja jól kiemeli az elnök négyoszlopos baldachinos ágyának kékmintás huzatát.

A tévé teljes hangerővel üvölt, miközben JFK fiával és lányával tornázik. A hangos szóra átjön Jackie a hálószobájából, megnézni, mi ez a nagy felhajtás. Szereti, hogy férje ilyen önfeledt tud lenni, és bármilyen helyzetben képes felszabadulni, de azt is világosan látja, sohasem viselkedik annyira felszabadultan, mint éppen reggelenként gyermekeivel. Az elnök rajong a két csöppségért. Fegyelmezésüket Jackie-re hagyja, ő inkább átadja magát az együttlét örömének. Jackie-t nyugtalanítja kissé ez a lármás, féktelen viselkedés, de az elnök el van ragadtatva ettől. Csak azért bánkódik, hogy derékfájása miatt nem tudja levegőbe dobálni és elkapni a kis Johnnyt, aki nagyon szeret ilyet játszani. JFK a beosztottjait szokta megkérni, sőt olykor a hozzá látogatóba érkező méltóságokat is, hogy tegyék meg őhelyette ezt a szívességet kisfiának.

Elnökként JFK-nek nem kell kampánykörutakra mennie vagy órákat a szenátusi irodában töltenie. Otthon végzi munkáját. A magányos reggeli szertartásokból családi programok lettek. Az elnök olyan közel került gyermekeihez, mint még soha, és kiélvez minden percet, amit velük tölthet. A kicsik minden reggel a hálószobájában kezdik a napot, és körülötte vannak, miközben fürdik, borotválkozik, nyújtózik egyet vagy eszik.

Az elnök az imént fürdött, nemsokára öltönyben fog feszíteni. A kicsik még rajta lógnak, közben rajzfilmeket néznek a tévében. Jackie talán visszamegy hálószobájába, de az is lehet, hogy leül férje mellé, amíg az megigazítja hátmerevítőjét, majd belebújik méretre szabott ingébe, amelyet megbízható inasa, George Thomas készített ki neki. Azután a cipő következik, a balban bő fél centi magas gyógybetéttel. Végül egy gyors

pillantás az öltözőasztal fölött függő tükörbe, egy utolsó ellenőrzés, hogy minden a helyén van-e. A tükör kerete tele van képeslapokkal, családi fotókkal és egyéb apróságokkal, ide van kitéve a Szent István- és a Szent Máté-katedrális vasárnapi miserendje is. Az elnök rendszeresen jár templomba, és áldozni is szokott, ámbár rossz néven veszi, ha fényképezik, amikor a gyóntatószékből távozik. A bűnbánatnak az alázat és az egyedüllét is szerves része.

John és Caroline olykor napközben is bevonulnak az Ovális Irodába, és játszanak a szoba közepén vagy az elnöki íróasztal alatt. Jackie ingerülten tiltakozik az ellen, hogy gyermekei mindenki szeme láttára éljék az életüket. Az elnök kevésbé szigorú, jobban megérti, hogy az országot elbűvöli a fiatal elnöki család, és az amerikaiak mohón lecsapnak minden hírmorzsára, ami mindennapi életükről elárul valamit. Caroline és John saját jogon is hírességek, még ha ezt nem is tudják. Gyermekkoruk krónikásai – fotósok, írók, hírmagazinok és napilapok szerkesztői – hozzátartoznak a mindennapi életükhöz.

A már majdnem kétéves John az Ovális Iroda felé menet szeret megállni Evelyn Lincoln írógépénél, ilyenkor úgy tesz, mintha levelet írna. Caroline hatéves lesz nemsokára, ő gyakorta magával viszi a család egyik vagy akár mindhárom kutyáját, amikor apukájához benéz. A Kennedy gyerekek valóságos állatseregletet gyűjtöttek maguk köré: vannak itt kutyák, hörcsögök, egy macska, törpepapagájok, de még egy póni is, őt Makaróninak hívják. JFK allergiás a kutyaszőrre, de nem árulja el.

Olykor ő is viszonozza kislánya látogatását: váratlanul betoppan Caroline-hoz és osztálytársaihoz, akik a Fehér Ház harmadik emeletén levő kicsiny magániskolában tanulnak. Ilyen iskola csak egy van, Jackie Kennedy létesítette, hogy biztonságban legyenek a sajátjain kívül sógornője, Ethel Kennedy gyermekei is. A first lady két tanítót vett föl, csemetéit a lehető legszínvonalasabb oktatásban akarja részesíteni.

Esténként az elnök felcsap mesélőnek. Történeteket talál ki képzeletbeli óriásokról vagy éppen mélytengeri zoknievő fenevadakról.

A váratlan látogatások, az osztálytermi kiruccanások és az esti mesék nincsenek napirendbe iktatva, de a földön hempergőzés elmaradhatatlan reggeli mulatság. Kennedy – miként az összes elnök John Adams óta, aki 1800-ban elsőként költözött a Fehér Házba – megtanulta, hogy itt nem

egyszerű az élet. A reggel az egyetlen olyan napszak, amikor az elnök gondtalan lehet, önfeledten viselkedhet, és amikor nincs a kíváncsiskodók szeme előtt.

Ám ezen az októberi kedd reggelen egyszer csak kopogtatnak az elnöki hálószoba ajtaján, és ez egyik pillanatról a másikra véget vet nemcsak a családi hancúrozásnak, hanem az elnök lelki békéjének is.

▪▪▪

McGeorge Bundy nemzetbiztonsági tanácsadó lép a hálószobába. Nadrágja borotvaéles vasalása, fényesre suvickolt cipői a vékony, szemüveges tudósembert teljesen összeszedettnek láttatják a szívében dúló érzelmi viharok ellenére is.

Bundy nagyon rossz hírt hoz. Már este tudomást szerzett róla, de az elnök tájékoztatásával szándékosan várt reggelig. John Kennedy New Yorkban mondott beszédet, és este nagyon későn ért haza a Fehér Házba. A nemzetbiztonsági tanácsadó meg akart bizonyosodni arról, hogy az elnök jól kialudta magát éjszaka, mielőtt a hírrel a hálószobájába kopogtatott. Mostantól a probléma megoldásáig nem sok nyugodt perce lesz. Mert amit McGeorge Bundy mindjárt közöl JFK-jel, az megváltoztathatja a történelem menetét. „Elnök úr – szólal meg nyugodtan a negyvenhárom éves Bundy –, cáfolhatatlan fényképes bizonyítékaink vannak arra, amint később ön is látni fogja, hogy az oroszoknak támadó rakétáik vannak Kubában.”

A kubai légtérbe berepülő U-2-es kémrepülőgépek megerősítették, hogy hat szovjet közepes hatótávolságú ballisztikus rakétakilövő állomás és huszonegy IL-28-as közepes hatótávolságú bombázó repülőgép áll készenlétben az Egyesült Államok határától alig 140 km-re. Mindegyik repülő alkalmas arra, hogy nukleáris robbanófejjel ellátott fegyvereket indítsanak róla nagy magasságból. A közepes hatótávolságú ballisztikus rakéták akár Montanát is elérhetik.

A nukleáris robbanófejek detonációja 80 millió embert ölhet meg perceken belül, és további milliók halnának meg később a radioaktív szennyezés következtében.

Az elnök huszonegy hónappal ezelőtti hivatalba lépése óta egymást érik a válságok – Disznó-öböl, polgárjogi küzdelmek, berlini fal –, de nem volt köztük egy sem, amely csak távolról is hasonlított volna a mostanihoz.

▪▪▪

A Disznó-öböl és az ottani ballépések megváltoztatták John Kennedyt, az elnököt. 1961 áprilisában ideges volt, de most, ahogy Bundy nemzetbiztonsági tanácsadót hallgatja, nem az. Nem veszti el a fejét. Úgy viselkedik, ahogy az Egyesült Államok elnökétől elvárható. Államférfi lett belőle, aki többé nem a pártkötődése szerint definiálja önmagát.

Kennedy tudja, hogy jól meg kell gondolnia minden lépését. A Disznó-öböl okozta seb nem fog begyógyulni soha. Egy újabb kubai ballépés végzetes lehetne, nemcsak elnökségére, hanem akár a családjára nézve is. A gondolat, hogy egy atomcsapás miatt elveszítheti Caroline-t és Johnt, megrémíti Kennedyt, és egy pillanatig sem tud megfeledkezni gyermekeiről, amikor a szovjetekkel és a nukleáris háború kérdéseivel foglalkozik. Az elnök lobbizik a kísérleti atomrobbantások nemzetközi betiltásáért, és úgy jellemzi magát, mint „a még meg nem született nemzedékek – és nem csak az amerikaiak – elnökét".

Egyszer egy új-mexikói nukleáris kísérleti terepre látogatva Kennedy döbbenten tapasztalta, hogy a nemrég végrehajtott föld alatti kísérleti robbantás milyen hatalmas krátert hagyott maga után. Még jobban megrázta annak a két fizikusnak a véleménye, akik arcukon széles mosollyal magyarázták neki, hogy folyamatban van egy nagyobb hatóerejű bomba tervezése, amely sokkal kisebb krátert nyit a felrobbantásakor. „Mi van ebben olyan roppant mulatságos? – dohogott az elnök, amikor később egy íróval beszélgetett erről. – Egyre csak azzal jönnek, hogy ha több kísérleti robbantásra kapnának engedélyt, tisztább atomfegyverünk lehetne. De ha több százmillió ember elpusztítása a cél, akkor mit számít, hogy tiszta-e az a fegyver vagy piszkos?"

Az ilyesmi egyáltalán nem volt jellemző rá. Kennedy általában kifelé barátságos, befelé körültekintő. Nem szokta kiteríteni a lapjait. Az, hogy most mégis megosztotta érzéseit másokkal, azt mutatja, hogy fél.

▪▪▪

JFK utasítja McGeorge Bundyt, hogy haladéktalanul hívja össze a Nemzetbiztonsági Tanács szigorúan titkos ülését. Ezután felhívja Bobbyt, hogy „nagy baj van. Azt akarom, hogy köztünk légy." Az elnök úgy dönt, egyelőre menjen minden a megszokott mederben, a Kubáról szóló híreket

most még ne hozzák nyilvánosságra. A döntés egyik indoka: nem akarja, hogy az emberek Amerika-szerte pánikba essenek. Nagyon keveset tud a helyzetről, és nincs még kész terve. Ha idő előtt kitudódik a hír, amikor még nem áll készen a sajtó számtalan kérdésére adandó válasszal, akkor gyengének és határozatlannak tűnhet a közvélemény előtt.

A másik ok, amiért hallgatnak a „második Kubáról”, JFK politikai érdekeivel függ össze. Az elnök már rég biztosította az amerikai közvéleményt arról: nem tűri, hogy a szovjetek támadó fegyvereket telepítsenek Kubába. Hruscsov olyan pillanatban kényszeríti színvallásra Kennedyt, amikor már csak néhány hét van hátra az elnökválasztási félidőben esedékes kongresszusi választásokig. Az elnök nem tudhatja, akarják-e valaha is használni rakétáikat a szovjetek, de a fegyverek puszta jelenléte azt mutatja, Hruscsov továbbra is diktálni akar az amerikai-szovjet viszonyban.

Kennedy nem hagyhatja, hogy így legyen. Mint a félidei választásokon általában, most is az elnök politikájáról és kormányzásáról fog szavazni az ország. Kennedy pártjának többsége van mind a képviselőházban, mind a szenátusban, és ez nagy könnyebbség JFK-nek elnöki programja végrehajtásában. Ha elveszítené többségét, az megnehezítené a dolgát, talán még az 1964-es újraválasztása is elúszhatna miatta.

Ráadásul van még egy, az eddigieknél személyesebb ok, amely miatt JFK-nek fontos, hogy népszerű politikai lépéseket tegyen: legfiatalabb öccse, Teddy indul Massachusettsben a szenátori címért. Ha az elnök katasztrofális hibát követne el, például nem tudná kezelni az új kubai helyzetet, azzal Teddynek minden győzelmi esélye szertefoszlana.

JFK büszke volt harmincéves öccse erőfeszítéseire, de kampányát nagy ívben elkerülte. Hivatalosan egy szűkszavú nyilatkozatban utalt a helyzetre, miszerint öccse „azt szeretné, ha ebben az ügyben Massachusetts állam lakossága döntene, és a döntésbe az elnök nem szólna bele”. JFK-nek égnek áll a haja Teddy jelölésének óriási sajtóvisszhangjától, beleértve a *The New York Times* szarkasztikus vezércikkét a legfiatalabb Kennedy fivér viszonylagos tapasztalatlanságáról, és más újságcikkek elmélkedéseit a Kennedy család dinasztiává alakulásának veszélyeiről.

Mindezek miatt az elnöknek személy szerint nem kell aggódnia. Azt azonban tudja, hogy ha Teddy veszít, az az ő politikai erejéről, pontosabban

annak hiányáról is árulkodni fog.

A végső, és messze a legfontosabb oka annak, hogy az elnök még nem akar a kubai rakétákról beszélni az, hogy jobbnak látja, ha az orosz vezetők nem értesülnek titkuk lelepleződéséről. Bízik abban, hogy így jobban kézben tarthatja az aggasztó eseményeket.

Mert október 16-án reggel, amikor Kennedy kilép hálószobájából és leballag az Ovális Irodába, hogy megkezdje munkanapját, egyvalami felől nincs kétsége: ha a szovjetek kilövik a rakétáikat, akkor a félidei választások, Teddy erőfeszítései a tisztség megszerzésére vagy akár az amerikaiak véleménye édeskeveset fog számítani. Lehet, hogy akkor már sehol sem lesz Washington D.C., vagy sehol sem lesz az az ország, amit úgy hívtak, Amerikai Egyesült Államok.

Az események alakulása szempontjából majdnem teljesen közömbös, hogy az elnök demokrata vagy republikánus-e. Egyetlen kérdést kell megválaszolni: Mi a legjobb az amerikaiak számára? Hogy menynyit fejlődött JFK államférfiúi felelőssége a hivatali esküje letétele óta, azt is le lehet majd szűrni abból, milyen döntéseket hoz ebben a helyzetben.

▪▪▪

Pontban délelőtt 10 órakor az elnök kijön az Ovális Irodából. Rövid beszélgetést folytatott a Mercury asztronautájával, Wally Schirrával, aki két héttel korábban kilenc órát töltött a világűrben. JFK belép a szomszédos helyiségbe, Kenny O'Donnell irodájába. A programszervező titkár korábban azt a véleményt képviselte, hogy az amerikai szavazókat Kuba nem érdekli már.

– Még mindig úgy látod, hogy a kubai hűhó lényegtelen? – kérdezi Kennedy ártatlan hangon.

– Teljes mértékben. A szavazók fütyülnek Kubára.

Az elnök szenvtelen hangon közli O'Donnell-lel a híreket, amelyeket McGeorge Bundytól hallott egy órával előbb.

– Nem hiszem el.

– Pedig jobban tennéd, ha elhinnéd – válaszolja az elnök, majd elindul vissza az Ovális Irodába.

Két órával később JFK megint feláll az íróasztalától. Átmegy Caroline-hoz a kabinetterembe, de a kislányt hamarosan elküldi („Sipirc a

rezidenciára!”), mert kezdődik a Nemzetbiztonsági Tanács ülése a szovjet rakéták tárgyában. Az elnök nem az asztalfőn ül, hanem középen; vele átellenben Bobby és LBJ. Rajtuk kívül még tizenegy férfiú van jelen, akik szakmai kiválóságukkal és az elnök iránti lojalitásukkal érdemelték ki a tagságot.

Az U-2-es felderítő gépekről készült fotók azt mutatják, hogy a szovjet rakéták bevetésre való előkészítése folyamatban van, de valószínűleg még nincsenek ellátva a fő veszélyt jelentő nukleáris robbanófejekkel. A katonai lehetőségekre terelődik a szó. A különféle vélemények meghallgatása után az elnök előáll saját ötleteivel. Az első: korlátozott légi csapás. A második: kiterjedtebb légi csapás nagyobb számú célpont ellen. A harmadik: tengeri blokád Kuba körül, hogy a nukleáris robbanófejeket szállító szovjet hajók ne érhessenek célba.

Bobby, aki a hetvenperces ülésen sokáig csak hallgat, végül felszólal, és úgy foglal állást, hogy Kuba teljes megszállására lehet szükség. Ez az egyedüli lehetőség, amellyel elkerülhető, hogy orosz rakétákat valaha is Kubába telepítsenek.

Bár a katonai erő alkalmazása látszik az egyetlen lehetséges megoldásnak, JFK-t még mindig nyugtalanítja az indítékok kérdése. Miért akarja Nyikita Hruscsov háborúba belerángatni Amerikát?

Az elnök nem tudja a választ. Tudja viszont, hogy a rakétákat le kell szerelni, és ami még ennél is fontosabb, a nukleáris robbanófejeket nem rakhatják ki a kubai partokon.

J. Edgar Hoover, az FBI igazgatója számos polgárjogi vezetőről gyűjtött adatokat, sőt az elnökről is külön aktát vezetett.
(Abbie Rowe, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

14

1962. október 20., szombat délután
Chicago

John Fitzgerald Kennedy a hétvégét Chicago külvárosában tölti, a Demokrata Párt híveinek rendezett adománygyűjtő nagygyűlésen vesz részt.

Két napja „magánbeszélgetést” folytatott Andrej Gromiko szovjet külügyminiszterrel. A találkozót Gromiko kérte, aki nem tudott arról, hogy az amerikaiak fölfedezték a Kubába telepített támadó rakétáikat. A megbeszélések két témája a berlini fejlemények és Hruscsov küszöbön álló amerikai látogatása volt. Kennedy ügyesen a nukleáris fegyverek témájára terelte a beszélgetést, Gromiko pedig belehazudott a képébe, a leghatározottabban állítva, hogy „a Szovjetunió sosem telepítene támadó fegyvereket Kubába”.

Kennedy azóta úgy emlegeti Gromikót, hogy „az a hazug disznó”.

Nagy a különbség a Chicagóban uralkodó hangulat és a feszült washingtoni légkör között. Amikor az Air Force One landol az O’Hare Repülőtéren, az elnököt skótdudások és helyi politikusok hada üdvözli, és félmilliósra becsült tömeg sorakozik fel a Northwest gyorsforgalmi út mellett, hogy lássa az elnöki kocsikonvojt. Miután JFK péntek este beszédet mond egy fogásonként 100 dolláros adománygyűjtő vacsorán, tűzijáték rakétái világítják be az eget a Michigan-tó fölött. Egyszer csak, mintegy varázsütésre, az elnök profilja rajzolódik ki az égen.

Éles a kontraszt a Kennedyt tömjénező tömeg és a poklok kínjait kiálló elnök lelki állapota között. Kennedy még feleségének sem mondta el, mi folyik Kubában. A válsághelyzet, amelyet később „kubai rakétaválság” néven emlegetnek majd, már négy napja tart, és az ExComm – a Nemzetbiztonsági Tanács végrehajtó bizottsága – hamarosan elkészül az atomtámadás megelőzését szolgáló támadás stratégiai tervével. Száznyolcvan hadihajót akarnak a Karib-tengerre küldeni. A szárazföldi hadsereg Első Páncélos Hadosztályát Texasból Georgiába telepítik át. A légierő Taktikai Légi Parancsnoksága több mint ötszáz sugárhajtású harci repülőt és üzemanyag-utántöltő gépet dobott át Floridába, és azon ügyködik, hogy ellássa elegendő lőszerrel.

A legendás Stratégiai Légi Parancsnokság B-47-es és B-52-es bombázókból álló századai felkészültek a bevetésre, a pilótáik biztonságos helyeken elkülönítve készenlétben állnak. Az ilyen nagy hatótávolságú bombázók támaszpontjai nagyrészt az Egyesült Államok északi részén, Maine-ben, New Hampshire-ben, Michigan északi részén találhatók. Ennek fő oka egyszerű: így érhetik el a legrövidebb úton a Szovjetuniót, amely már régóta az esetleges következő háború elsődleges célpontjának számít. A pilóták és a navigátorok betéve tudják a megfelelő koordinátákat, évek óta gyakorolják a szovjet területek bombázását. Egyenesen Havanna felé venni az irányt, ez teljesen új nekik.

Az elnök felhívja a first ladyt chicagói szobájából. Jackie és a gyerekek a Glen Ora-i birtokon vannak, Virginiában.

– Ma délután már Washingtonban leszek. Ti miért nem jöttök vissza? – kérdezi az elnök a feleségét. Jackie „valami furcsát” érez JFK hangjában.

– Miért nem jössz te *ide?* – kérdez vissza Jackie tréfálkozva. A gyerekekkel még csak most érkeztek meg Glen Orába. Olyan meleg az ősz, hogy Jackie a napon fekve fogadja férje hívását.

De van valami JFK hanghordozásában, amitől Jackie megijed. Az elnök tudja, milyen fontosak neki a virginiai hétvégék, és mennyire szeret kiszabadulni a Fehér Ház feszült légköréből. Még sosem kérte őt a férje arra, hogy szakítsa meg pihenését.

– Miért? – kérdezi újra a first lady. Később is emlékezett a riadalomra, amit érzett. Ha az ember házasságban él valakivel, és kérnek tőle valamit – talán éppen ez a házasság lényege –, meg kell éreznie a másik hangjában, hogy gondban van, és mégsem szabad megkérdezni, miért.

Végül mégis megkérdi.

– Nincs semmi különös – válaszolja JFK anélkül, hogy az okokról bármit is mondana. – Miért nem jöttök hát vissza Washingtonba?

De ekkor az elnök hirtelen más elhatározásra jut. Az adott helyzetben semmire sem vágyik jobban, mint hogy felszabaduljon a titkolózás terhe alól, és a családjával lehessen. Végül elárulja Jackie-nek, hogy a nukleáris háború eshetőségéről van szó.

– Kérlek, ne küldj el Camp Davidbe! Ne küldj el sehová! – kérleli Jackie. Győzködni próbálja férjét nem törődve saját biztonságával. Jackie tudja, hogy ellenséges támadás esetén a családot a marylandi elnöki

menedékhelyre evakuálnák, vagyis gyermekeivel elszakadnának JFK-tól, talán mindörökre. – Akkor is maradok, ha nincs hely a Fehér Ház óvóhelyén. Könyörgöm neked, ott akarok lenni a fűben, amikor megtörténik. Veled akarok lenni, veled akarok meghalni, és a gyerekek is, nem csak én.

Az elnök megnyugtatja, hogy nem fogja elküldeni. Aztán megbízza Pierre Salingert, mondja azt a sajtónak, hogy megfázott, és visszarepül a fővárosba. A *The New York Times* tudósítása szerint az elnök „enyhe felső légúti fertőzés" miatt szakította meg háromnapos útját. Az újság mit sem sejt a valódi okról: Kennedy azért tér viszsza Washingtonba, hogy a termonukleáris világháború kitörésének elejét vegye.

Jackie és a gyerekek már ott várják, amikor megérkezik.

▪▪▪

A kubai konfliktus eszkalálódásával a Fehér Házban megszűnnek a nappalok és az éjszakák. Az elnöknek annyira fáj a dereka, hogy kénytelen mankóval járni, ez csak fokozza benne a feszültséget. Egyhuzamban nem alszik egy-két óránál többet, utána fölkel, az Ovális Irodában órákig telefonokat intéz, majd ismét rövid szundítás következik. Jackie most vele alszik. Olykor az elnök kisebbik ágyában alszanak, máskor Jackie hálószobájában, a két dupla ágyban, amelyeket egymás mellé toltak, így extra méretű fejedelmi fekhelyet alkotnak. Az elnöki pár sokszor késő éjszaka is a válságról beszélget. Egyszer Jackie arra ébred, hogy Mac Bundy áll az ágyuk előtt, ébresztgeti férjét. JFK azon nyomban kiugrik az ágyból, és több órán át szigorúan titkos telefonbeszélgetésekkel van elfoglalva.

Jackie később úgy emlékszik vissza ezekre a napokra, hogy ekkor volt legközelebb a férjéhez. Folyvást az elnöki iroda előtt sétálgat, felvidítja JFK-t azzal, hogy néha váratlanul betoppannak hozzá a két gyerekkel. Elintézi, hogy vacsorát küldjenek nekik a washingtoni repülőjárattal Miamiban levő kedvenc vendéglőjéből, ahol halételek és a tenger gyümölcsei vannak az étlapon. Az elnök és a first lady gyakorta kiosonnak a rózsakertbe egy kis csöndes sétára, ilyenkor JFK bizalmasan tájékoztatja feleségét a helyzetről.

Amikor az elnök visszatér irodájába, nincs egyedül, ahogy Jackie sincs, mert amíg Bobby Kennedy a bátyja mellett végzi munkáját, addig felesége,

Ethel és három gyermekük is rendszeresen ott vannak a Fehér Házban. Ethel egyik nap átad a Fehér Ház bébiszitterének, Maud Shaw-nak egy brosúrát arról, hogyan kell fölkészíteni a gyermekeket a nukleáris háborúra. Jackie azonban pár perc múlva magához veszi a füzetet. „Nem hallottatok még arról, hogy a pánik ragályos? És hogy a gyerekek mennyire fogékonyak rá?" – perlekedik Shaw-val.

Ilyenkor nem olyan visszafogott és kiegyensúlyozott, mint amilyennek a közvélemény ismeri, hanem anyaoroszlán és a család nyugalmát féltve őrző feleség.

Az elnök és legközelebbi munkatársai két napon át vitatkoznak az Egyesült Államokat fenyegető veszély szigorúan titkos témájáról. Az U-2-es felderítő gépek által készített felvételek azt mutatják, hogy a szovjetek éjjel-nappal dolgoznak a kilövőállásokon, ami arra utal, hogy a robbanófejeket napokon belül kilőhetik az Egyesült Államok felé. Senki sem „baltázza el a dolgot azzal", ahogy JFK fogalmaz, hogy a hírt kiszivárogtatja a sajtónak, bár sejthető, hogy egyes újságírók tudnak a fejleményekről. Hivatalosan azonban még a kongreszszust sem tájékoztatták.

15

1963. október 22-28.
Washington D.C. / Moszkva

Új felvonás kezdődik a drámában. John Fitzgerald Kennedy elnök országosan sugárzott televíziós beszédben tájékoztatja Amerikát a háborús fenyegetést jelentő kubai rakétákról, és arról, mit szándékozik tenni ellenük. Ha a világ vége közeleg, azt nem illik eltitkolni az amerikaiak elől. „Jó estét, polgártársaim!” – köszönti a tévénézőket John Fitzgerald Kennedy a dolgozószobájából. Zöldesszürke szemei alatt mély barázdák húzódnak, a vibráló, fiatalos arc, amelyhez az amerikaiak hozzászoktak, most nyúzottnak, meggyötörtnek látszik.

JFK-nek kissé felpuffadt az arca az idült pajzsmirigy-problémája miatt. Frissen vasalt kék öltönyt visel kék nyakkendővel és keményített fehér inggel, a tévénézők azonban csak fekete-fehérben látják őt. Washingtonban este 7 óra van.

Ég és föld a különbség a mostani fehér házi közvetítés és Jackie alig tíz hónappal korábbi gondtalan fehér házi műsora között. John Fitzgerald Kennedynek élete leghatásosabb beszédét kell elmondania. Nem mosolyog. Arca rezzenéstelen, tekintetében fenyegetés. Egyáltalán nem derűlátó, reménytelinek sem mondható. Indulatos szavak szakadnak ki belőle, a beszéd szenvedélyessége megrémíti a nézők egy részét. Azt a férfit látják a képernyőn, akit olyan sok engedményre kényszerítettek, hogy többet már nem engedhet. Egyetlen lehetősége az ellentámadás. „Az elmúlt héten kétségbevonhatatlan bizonyítékokat szereztünk arra, hogy támadó rakéták kilövőállásainak egész során folyik az előkészítő munka a szabadságától megfosztott Kubában. A cél ezeknek a kilövőállásoknak a létrehozásával nem más, mint hogy képesek legyenek nukleáris csapást mérni a nyugati féltekére.”

Az elnök itt rövid szünetet tart, hogy szavai leülepedhessenek. Ezután felidézi Andrej Gromiko múlt csütörtöki látogatását, és feleleveníti, mit közölt vele a szovjet külügyminiszter a kubai rakétákról, majd nyíltan kimondja, hadd hallja az egész világ: Gromiko hazudott. „Az 1930-as években jól megtanultuk a leckét: a korlátok és ellenőrzés nélküli agresszív

magatartás végeredményben háborúhoz vezet. A mi országunk nem akar háborút. És mi tartjuk az adott szavunkat. Ezért rendíthetetlenül kiállunk a mellett, hogy ezeket a rakétákat ne vethessék be a mi országunk vagy bármely más ország ellen, s hogy azokat vonják vissza a nyugati féltekéről, vagy semmisítsék meg.”

Most haraggal itatódnak át és gyorsabban peregnek az elnök szavai. A *Cuba* szót *Cuber*nek lehet érteni.

A beszéd után az elnök csendben megvacsorázik Jackie, Ethel, Bobby és maroknyi meghívott vendég társaságában. A vacsoravendégek – köztük Oleg Cassini divattervező és Jackie nővére, Lee Radziwill – elszorult szívvel látják, hogy a szokásos könnyed, jó hangulatú fehér házi összejövetelre ma hiába számítanak. Bár felszolgálnak francia borokat az újonnan feldíszített második emeleti ovális szobában, és JFK most is el fogja játszani a tőle megszokott visszafogott stílusban a szeretetre méltó házigazda szerepét, a vacsoraasztal körül mégis olyan feszültség tölti meg a levegőt, hogy azt soha életükben nem fogják elfelejteni.

▪▪▪

A texasi Dallasban, 2000 km-rel odébb, Lee Harvey Oswald is hallgatja Kennedy beszédét. Kortársai többségétől eltérően Oswald úgy látja, hogy a szovjeteknek minden joguk megvan a kubai jelenléthez. Az ő nézőpontjából az oroszoknak meg kell védeniük Castro népét az Egyesült Államok fenyegetésével szemben. Oswaldnak szilárd meggyőződése, hogy Kennedy a nukleáris háború szélére sodorja a világot a szovjetekkel szembeni agresszív fellépésével. Az ő szemében az elnök gonosztevő.

Oswald ebben a hónapban végleg átköltözött Forth Worthből Dallasba, és postafiókot bérelt (száma: 2915) a Bryan és a North Ervay utca sarkán levő postahivatalban. Néhány héttel korábban fényképészgyakornokként sikerült elhelyezkednie a Jaggars-Chiles-Stovall cégnél. Szinte hihetetlen, de a cég szerződésben áll az Egyesült Államok Hadseregének térképészeti szolgálatával, amely kiterjed az U-2-es felderítő gépekről Kuba fölött készített, szigorúan titkos felvételekre is. Marina Oswald orosz barátja, George de Mohrenschildt intézte el, hogy a férfit fölvegyék ehhez a céghez. Ha a kommunizmus terjedésének megállítását olyannyira a szívén viselő FBI-t netán nyugtalanítja, hogy egy korábbi szovjet disszidens hozzáfér a

kiemelten titkos U-2-es fotókhoz a hidegháborús feszültség tetőpontján, akkor ennek nem adja semmilyen látható jelét.

▪▪▪

Televíziós beszédében az elnök kesztyűt dob ellenfelének. „Saját biztonságunk és az egész nyugati félteke biztonsága érdekében, az alkotmány által rám ruházott, a kongresszus határozatával megerősített hatalommal élve elrendelem a következő kezdeti lépések haladéktalan megtételét."

Az elnök hónapokon át diplomatikus volt a szovjetekkel, és gyengének látszott a szemükben, most azonban megmutatja, milyen fából faragták. „Karantént" helyez kilátásba Kuba körül, a haditengerészet bevetésével meg fogja akadályozni, hogy szovjet hajó kubai felségvizekre lépjen. Kijelenti, hogy kész katonai erőt használni, ha szükség lenne rá, és ez a sziget megszállását jelenti. A leghatározottabban kinyilvánítja, hogy a kubaiak vagy a szovjetek részéről bármilyen rakéta kilövését háborús cselekménynek fogja tekinteni, és az Egyesült Államok saját rakétáival fog válaszolni. Ezután az elnök ellenlábasára hárít minden felelősséget, és egész beszédének retorikai csúcspontjához ér: „Végül pedig felszólítom Hruscsov első titkárt, hogy állítsa le és számolja fel ezt a titkos, könyörtelen és provokatív fenyegetést, amely veszélyezteti a világ békéjét és a nemzeteink közti kapcsolatok stabilitását! Felszólítom őt arra, hogy hagyjon fel világhatalmi törekvéseivel, és tegyünk közösen történelmi erőfeszítéseket annak érdekében, hogy véget vethessünk a veszedelmes fegyverkezési versenynek, és új irányba fordítsuk az emberiség történelmét!"

Olyan hatásos az elnöki beszéd, és olyan rémisztő a hír, amit az ország nyilvánossága elé tárt, hogy aki látta, annak az emlékeiben örökké megmarad. Kennedy egyszer azt nyilatkozta, hogy „két olyan nap van csupán, amiről a legtöbben meg tudják mondani, hol voltak akkor: Pearl Harbor napja és Roosevelt elnök halálának dátuma".

A kubai rakétaválságot bejelentő Kennedy-beszéd napja lesz a harmadik ebben a sorban. Férfiak és asszonyok egész életükben tudni fogják, hol tartózkodtak és mit csináltak, amikor először hallották a rémisztő híreket. Meg tudják mondani, kik voltak akkor körülöttük, és a hírre ki hogyan reagált. Másnap mindenki az újságok szalagcímeiről beszél, és arról, mekkorát fordult a világ a lesújtó hírek nyomán. Az emberek újra felfedezik

a szépséget a napfelkeltékben és a napnyugtákban, újra átérzik, mekkora kincs egy gyereknevetés.

Lesz még egy olyan tragikus eseménye JFK rövid életének, amely a nemzet felejthetetlen perceinek listájára felkerül. A megrázkódtatás és rémület, amit akkor éreznek majd, elhomályosítja a kubai rakétákról és a szovjetek hazugságairól szóló híreket. Ám arról John Kennedy már nem értesülhet.

Még éppen tizenhárom hónap van hátra addig a bizonyos napig. Ebben a pillanatban azonban a kubai rakétaválság drámája foglalkoztat mindenkit.

John Kennedy, a karizmatikus szónok képtelen befejezni egy beszédet olyan lelkesítő momentum nélkül, amellyel felvillanyozhatja hallgatóságát. Gondoljunk csak a bostoni aranycsillagos anyák előtt elmondott szónoklatára első kongresszusi képviselői kampánya idejéből, vagy az 1961-es beiktatási beszédére. Mostani országos televíziós szózata esetében sincs másképp: JFK tudja, mivel kerülhet közel hallgatói szívéhez – vagy észjárásához, ahogy ő szokta mondani –, és hogyan nyerheti el érzelmi támogatásukat. „A mi célunk nem az erő győzelme, hanem a jog érvényesítése. Nem a szabadság feláldozása árán kivívott béke, hanem a béke és a szabadság együtt – itt, ezen a féltekén, és reményeink szerint az egész világon. Ha Isten is velünk van, el fogjuk érni ezt a célt."

S ezzel a képernyő elsötétül.

▪▪▪

Az amerikai fegyveres erők mindenütt a világon haladéktalanul megkezdik a háborúra való felkészülést. A haditengerészetnél és a tengerészgyalogságnál a teljes személyi állomány szolgálatát határozatlan időre meghosszabbítják. Amerikai hadihajók és tengeralattjárók peremsávot alakítanak ki a kubai vizek körkörös lezárásához, felkészülve az ellenszegülést választó sziget felé haladó huszonöt szovjet hajó feltartóztatására és felkutatására.

A spanyolországi Torrejón légi támaszponton az 509. B-47-es bombázó repülőosztály legénysége a szobákban, a hangosbeszélőkön át hallgatja az elnök beszédét, amely része az Egyesült Államok egész haderejére kiterjedő globális riasztásnak. Az egyik fiatal pilóta, Alan Dugard kapitány egyhetes szabadságra készül Németországba, ám amikor a légierő védelmi

készültségi szintjét Defcon 2-re emelik – ennél már csak egy magasabb készültségi szint van, az atomháború közvetlen veszélyének megfelelő Defcon 1 –, Dugard kapitány rögtön tudja, a vakációja elmarad.

Az amerikai légierő bombázói éjjel-nappal a levegőben vannak. Úgy köröznek az európai és az amerikai légtérben, mint valami versenypályán, hogy a startjelre letérjenek pályájukról, és a szovjet területek felé vegyék az irányt. A bombázók kondenzcsíkjai látványosan bizonyítják, hogy a szüntelen légi tevékenységgel az Egyesült Államoknak egyetlen célja van: megmutatni, hogy készen áll a válaszcsapásra és a Szovjetunió elpusztítására.

▪▪▪

Washingtontól 8000 km-re, Moszkvában Nyikita Hruscsov tajtékozva fogalmazza Kennedy televíziós üzenetére adandó válaszát.

Megjelenésében és fellépésében a szovjet vezető homlokegyenest az ellentéte a lendületes Kennedynek. Magassága a 160 cm-t sem éri el, a testsúlya közel 90 kg, és olyan kopasz, mint egy cirkuszi bohóc. Hatalmas májfolt éktelenkedik jobb szeme alatt, az elülső fogai között jókora rés tátong, és megvan az az államférfihoz igen kevéssé illő szokása, hogy grimaszokat vág a kamerák előtt. Amikor 1959-ben az Egyesült Államokba látogatott, és kilépett a repülőgép ajtaján, a tömegben egy nő felkiáltott: „Milyen muris kis ember!”

Valójában kevés jelző illik rá kevésbé, mint a „muris”. A „félelem egyensúlyán” alapuló diplomáciában hisz. A kubai rakétatelepítésről szóló döntése kiszámított és könyörtelen. „Arra a következtetésre jutottam, hogy ha minden lépésünket titokban tesszük, és az amerikaiak csak akkor jönnek rá, amikor a rakéták már a helyükön vannak indításra készen, akkor jól meggondolják, megkockáztathatják-e, hogy katonai erővel megsemmisítsék a rakétáinkat” – írja később.

Most azonban, amikor a Kennedy-beszédre adandó válaszát fogalmazza, a szovjet diktátor ravaszkodik, és óvatosan válogatja meg a szavait. „Ön, elnök úr, nem karantént hirdetett – diktálja Hruscsov a titkárnőjének a JFK-nek szóló üzenetét –, hanem ultimátumot terjesztett elő, és azzal fenyeget bennünket, hogy erőt fog alkalmazni, ha nem engedünk a követeléseinek. Gondolja át, mit mond! A szovjet kormány álláspontja szerint a nemzetközi

vizek és a nemzetközi légterek szabad használatának megsértése olyan agresszív cselekedet, amely az emberiséget közelebb sodorja a nukleáris rakétafegyverekkel megvívandó világháború szakadékához. Természetesen mi sem fogjuk ölbe tett kézzel nézni, ha az amerikai hajók kalózcselekményeket hajtanak végre a nyílt tengeren. Ez esetben arra kényszerülünk, hogy megtegyük azokat az intézkedéseket, amelyeket jogaink védelme érdekében szükségesnek és elégségesnek tartunk. Ehhez minden eszköz rendelkezésünkre áll."

Hruscsov egymaga agyalta ki a kubai rakétatelepítés tervét, és épp három hónapja fogadtatta el a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottságával, majd Fidel Castróval. Azt hitte, elrejtheti rakétáit az amerikaiak elől, vagy ha mégsem, akkor Kennedy visszariad az ellenlépésektől.

Hruscsov a továbbiakban kijelenti, hogy döntésük célja a kubai nép megsegítése volt, arra az esetre, ha az Egyesült Államok újabb partraszállással próbálkozna, mint tette a Disznó-öbölben. A II. világháborúban katonai tapasztalatokkal felvérteződött szovjet vezető tudja, hogy háborút vívni egy másik féltekéről logisztikailag szinte elképzelhetetlen vállalkozás. Ezért azt akarja, hogy arzenálja közelebb kerüljön Amerikához, és Kuba épp ezt a lehetőséget kínálja számára. A fegyverek, amelyek befogadásáról Castrót meggyőzte, szovjet gyártmányú, szovjet katonák és technikusok által működtetett, szovjet nukleáris robbanófejekkel ellátott rakéták, amelyeket szovjet hajókon szállítottak Kubába.

Hruscsov politikai komisszár volt a Vörös Hadseregben, tisztában van a szavak hatalmával. Közli a világgal, hogy a Szovjetuniónak „erkölcsileg és jogilag megvan minden alapja" arra, hogy rakétákat telepítsen Kubába. A szovjet hajóknak joguk van belépni a kubai vizekre, és tetszésük szerint bármilyen rakományt partra tenni. Az amerikai haditengerészeti karantén – amelyre a háborús cselekménynek tekintendő blokád lenne a helyes kifejezés – elítélendő lépés. Hruscsov az amerikaiak általi üldöztetéséről beszél. Magából kikelve ecseteli, hogy miközben a szovjet földet két világháború dúlta, az Egyesült Államokat alig érték háborús károk. A szovjet diktátor pontosan tudja, hogy a Hirosimára ledobott atombomba pusztító ereje 20 ezer tonna TNT-nek felelt meg, ám ezen csak mosolyog: az

ő nukleáris robbanófejei 1 millió tonna TNT-vel egyenértékűek.

Nyikita Hruscsov számára nem ismeretlen a tömeges emberhalál. A II. világháború idején részt vett a sztálingrádi csatában, amelyben több mint egymillióan haltak meg, köztük sokan azon német katonák közül, akiket Hruscsov személyesen hallgatott ki. A sztálingrádi öldöklés azonban elhalványul azon szadista módszerek mellett, amelyekhez Hruscsov fiatalabb korában folyamodott az 1930-as évek elején, hogy a kommunista párt ranglétráján magasabbra emelkedjen.

Amikor a tömeggyilkos Sztálin, aki harminc évig állt a Szovjetunió élén, 1934-ben meghirdette a „nagy tisztogatás" programját, Nyikita Hruscsov nagy buzgalommal vett részt a terv végrehajtásában. Megbízhatatlannak ítélt kommunisták millióit végezték ki vagy deportálták szibériai lágerekbe. Hruscsov személyesen adott parancsot több ezer ember megölésére, nemegyszer egykori barátai, kollégái kivégzését hagyta jóvá. Egy 1936-os beszédében azt mondta, a kivégzések elkerülhetetlenek, ha meg akarják szabadítani a Szovjetuniót azoktól a szabotőröktől, akik az ország nagyszerű sikereinek aláásásán fáradoznak. A következő évben Sztálin az Ukrán Kommunista Párt élére állította Hruscsovot. Amíg a II. világháború kitörése miatt erről a tisztségéről le nem köszönt, felügyelete mellett az ukrán pártvezetés majdnem minden tagját letartóztatták és kivégezték. Százak haltak meg ekkoriban, és csak kevés politikus élte túl a tisztogatást.

Most Nyikita Hruscsov kielégíthetetlen hatalomvágya atomháború szélére sodorja a világot.

De van egy kis gond. Hruscsov meglepetten látja: ellenfele, John Kennedy a végsőkig elszánt, hogy megvédje országát, bármibe kerüljön is. Persze ő is azt mondja munkatársainak, hogy nem fog meghátrálni. Szilárdan hisz a régi orosz közmondásban: „Ha már egyszer harcolsz, ne kíméld magad, adj bele mindent."

John Kennedy másfél évvel ezelőtt, a Disznó-öbölben végrehajtott partraszálláskor még nem ismerte ezt a közmondást. Most Nyikita Hruscsov szerencsejátékba kezdett, arra kíváncsi, hogy az Egyesült Államok elnöke elköveti-e még egyszer ugyanazt a hibát.

Október 24-én este Hruscsov kiadja a parancsot, hogy továbbítsák levelét Kennedynek. Válaszában a kommunista vezető egyértelműen kijelenti, hogy az elnök tengeri blokádját „kalózcselekménynek" tekinti, és a szovjet

hadihajókat arra utasítja, hagyják figyelmen kívül.

▪▪▪

Kennedy elnök valamivel este 11 óra előtt kapja meg Hruscsov pártfőtitkár levelét. Három órába sem telik, és kész a válasz, amelyben Kennedy higgadtan kijelenti, hogy a blokádra feltétlenül szükség van, és a válság kirobbanásáért minden felelősséget Hruscsovra és a szovjetekre hárít.

Egyre nyilvánvalóbb, hogy Kennedy többé nem fog meghátrálni. Az Egyesült Államok Haditengerészete hamarosan teherhajót indít Kuba térségébe. Véletlen-e vagy sem, de tény, hogy az elnök elhunyt bátyjáról elnevezett USS Joseph Kennedy Jr. torpedóromboló kapja a karantén kikényszerítésének kényes feladatát.

– Te döntöttél így? – kérdi Jackie a férjétől a hajó nevére célozva, amikor az egybeesésről tudomást szerez.

– Nem én – feleli az elnök –, de nem különös?

▪▪▪

A szovjet vezetés arra számít, hogy JFK megtörik, ő azonban ellentámadásba megy át. A pénteki napot, október 26-át azzal tölti, hogy Kuba megszállásának a tervén dolgozik. A legapróbb részleteket sem hagyja számításon kívül. Bekéri a Miamiban élő kubai orvosok névsorát arra az esetre, ha légihídon Kubába kellene őket szállítani. Elrendeli, hogy az Egyesült Államok Haditengerészetének érzékeny radarkészülékeket szállító hajója húzódjon távolabb a szigetország partjaitól, hogy kevésbé legyen kitéve a támadás veszélyének. Kennedy tudja, hol gyülekeznek a sziget megszállására kijelölt hajók, és még a kubai lakossághoz repülőkről eljuttatandó szórólapok szövegét is mondatról mondatra ellenőrzi. Nem hagyja nyugodni az elnököt a gondolat, hogy „amikor majd kitör a konfliktus, azokat a rakétákat miránk fogják kilőni”.

Beosztottjaival beszélgetve, nem hivatalosan, JFK úgy fogalmaz, hogy erőpróba zajlik közte és Hruscsov között: „két férfi a Föld két átellenes pontján” dönt „a civilizáció végéről”.

Farkasszemet néznek egymással. Az veszít, aki először pislog.

John Kennedy már látta Nyikita Hruscsovot pislogni. Kennedy elnökségének kezdeti szakaszában, nem sokkal a Disznó-öbölben történt

incidens után Bécsben csúcstalálkozóra került sor a két államférfi között. Hruscsov megpróbálta Nyugat-Berlin ügyében érvényesíteni akaratát fiatalabb ellenlábasával szemben. Azt szerette volna elérni, hogy az egész város fölött átvehesse az ellenőrzést, mivel a szovjetek megszállta Kelet-Berlin lakói közül egyre többen próbáltak átszökni életük kockáztatása árán a szomszédos Nyugat-Berlinbe, amelyet az Egyesült Államok és II. világháborús szövetségesei tartottak ellenőrzésük alatt. Kennedy azonban nem hátrált meg, és a csalódott Hruscsov elkezdte építtetni a berlini falat, hogy megőrizze tekintélyét.

Ezúttal az idő Hruscsovnak dolgozik. Kubában a rakétakilövő állások kiépítése majdnem teljesen befejeződött.

Miközben a világ a végső katasztrófára készül, Nyikita Hruscsov október 26-a kora estéjét a moszkvai Nagyszínház balettelőadásán tölti. „Ha népünk és a külföldiek ezt látják majd, az nyugtató hatású lesz – inti elvtársait. – Ha Hruscsov és a többi vezető színházba megy, akkor nyugodtan alhatunk."

Moszkvában nincs most gondterheltebb ember Nyikita Hruscsovnál. Egyetlen nyugodt pillanata sincs. Legalább egy tucat szovjet hajó ütközött bele az amerikai blokádba, vagy fordult vissza saját jószántából. A könnyű fegyverzettel ellátott orosz hajók nem vehették fel a versenyt az amerikai tűzerővel.

A balettelőadás után Hruscsov az egész éjszakát a Kremlben tölti, arra az esetre, ha valamilyen erőszakos cselekmény történne. Tőle szokatlan, mély töprengésbe merül. Nyomja a szívét valami. Kevéssel éjfél után leül, és újabb üzenetet diktál Kennedy elnöknek.

▪▪▪

Délután 6 óra van Washingtonban, másnap hajnali 2 óra Moszkvában, amikor az üzenet megérkezik. JFK Kuba közelgő megszállásának terveit finomítgatta a nap folyamán. Halálosan fáradt, energiatartalékai a kimerülés határán. Fájdalomtól gyötört teste a szétesés állapotában. Az elnök már régóta 2-es típusú autoimmun poliendokrin szindrómában szenved, amely nemcsak pajzsmirigy-alulműködéssel jár, hanem Addison-kórral is. Ez utóbbi állandó ellenőrzést igényel, mert szervezete nem képes termelni a kortizol nevű hormont, amely szerepet játszik a vérnyomás, a szív- és érrendszer, valamint a vércukorszint szabályozásában. Kezelés nélkül az

Addison-kór kimerültséget, fogyást, gyengeséget okoz, akár halálos is lehet. A betegség diagnosztizálása előtt, 1946-ban Kennedy egy díszszemlén összeesett, és annyira elkékült-elsárgult, hogy azt hitték, szívrohamot kapott.

Ilyesminek most nem szabad bekövetkeznie.

JFK hidrokortizon- és tesztoszteroninjekciókat kap az Addison-kór miatt. Bélgörcsök ellen is gyógyszert szed, mert idült bélhurut és hasmenés kínozza. Ráadásul van egy fájdalmas húgyúti fertőzése, amelyet antibiotikummal kezelnek. Mindez pedig csak ráadás a kegyetlen derékfájás mellé. Kevésbé ambiciózus ember ennyi bajjal már régen ágynak dőlt volna, de John Kennedy nem hagyja, hogy fájdalmai és betegségei meggátolják kötelessége teljesítésében.

Jackie leszokott arról, hogy aggassza magát férje fáradtsága miatt, hiszen látta, mekkora energiával csinált végig már oly sok kampányt, éjszakába nyúló adománygyűjtő vacsorákkal és másnap hajnali ébresztőkkel, hogy egy gyárüzem kapujában kézszorítással köszönthesse a műszakváltáskor munkába érkező dolgozókat. Most azonban más a helyzet, és Jackie-nek kétségei vannak, hogy meddig fogja bírni John ezt a tempót. Látja, milyen furcsa pózt vesz fel kedvenc hintaszékében a tárgyalások közben, hogy a derekából kiálljon a fájdalom.

Jackie tud arról is, hogy tizenöt évvel korábban Kennedy az Addison-kórba majdnem belehalt. Sosem felejti el, hogy 1954-ben fémlemezt kellett a férje gerincébe beépíteni (sorvadásos betegsége miatt), és a műtét után olyan súlyos fertőzést kapott, hogy kómába került. John Kennedynek feladták az utolsó kenetet, de ismét talpra állt.

Vagyis JFK már háromszor győzte le a halált (PT-109, Addison-kór, gerincműtét). Jackie Kennedy tudja a legjobban, milyen kemény fából faragták férjét. Most is ki fog tartani, ahogy eddig mindig.

Az ExComm tagjai több okot adnak a nyugtalanságra a first ladynek, aki az ülések közben az ajtóhoz szorította fülét és hallgatózott egy kicsit. Hallható volt, mekkora a feszültség a teremben. Úgy érzi, a testület tagjai a világ megmentésén dolgoznak, ám az emberi teljesítőképesség határára értek.

McGeorge Bundy is úgy látja, hogy már nem bírják sokáig. Közel két hete éjjel-nappal talpon vannak. Ezek a megfontolt, komoly férfiak most teli vannak indulatokkal a rendkívüli kimerültségük miatt, és olyan nézeteknek

adnak hangot, olyan apró-cseprő féltékenykedéssel töltik az időt, amelyek évekre megterhelik majd kapcsolataikat. Az egyik hangadó, Curtis E. LeMay, a légierő tábornoka például nem találna semmi kivetnivalót abban, ha Kubát leradíroznák a térképről.

▪▪▪

Hruscsov üzenete személyes hangvételű: az egyik politikus arra hívja fel a másikat, hogy a helyes cselekvés útját válasszák. A szovjet vezető megerősíti, hogy nem áll szándékában nukleáris háborút indítani: „Csak olyan holdkórosok vagy öngyilkosok tennének ilyet, akik haláluk előtt az egész világot el akarják pusztítani, meg akarják semmisíteni." Ezután elkalandozik a tárgytól, Kennedy motivációi felől érdeklődik.

Hruscsov kissé zavaros fejtegetéssel zárja levelét. A legnagyobb figyelmet keltő bekezdés így hangzik: „Ha birtokában van önuralmának, és ésszerűen felméri, hogy mindez hová vezethet, akkor nekünk, és Önnek, Elnök úr, nem szabad tovább húznunk annak a kötélnek a két végét, amely kötélre Ön a háborút rácsomózta, mert minél jobban húzzuk ezt a kötelet, annál szorosabb lesz a csomó. Eljöhet az a pillanat, amikor a csomó annyira megszorul, hogy annak a félnek sem lesz többé ereje kibogozni, amelyik felkötötte, így megeshet, hogy végül el kell vágni azt a csomót."

Az ExComm tagjai nem hiszik, hogy Hruscsov üzenete a nyílt kapituláció jele lenne, de abban mind egyetértenek, hogy az első lépést jelentheti abba az irányba.

John F. Kennedy több mint egy hete először látja úgy, hogy van remény. A blokádot mindamellett fenntartja, hiszen még most is csaknem egy tucat szovjet hajó tart egyenesen a karantén alá vett övezet felé, és egyelőre semmi jele, hogy vissza akarnának fordulni.

Másnap délután fokozódik a feszültség, amikor JFK megtudja, hogy kubai föld-levegő rakétákkal eltalálták egy U-2-es felderítő gépet. A pilóta, ifj. Rudolf Anderson őrnagy életét vesztette.

Az egyesített fegyvernemek vezérkari főnökei azt akarják, hogy az elnök megtorlásul küldjön amerikai bombázókat Kuba légterébe 48 órán belül, és a légi csapás után indítsa meg a partraszállást.

Még aggasztóbb, hogy a felderítő repülők fényképfelvételei megerősítették: a szovjet rakéták egy részének üzembe állítása befejeződött.

Összesen huszonnégy indítóállást alakítottak ki a negyvenkét közepes hatótávolságú ballisztikus rakétának. Mihelyt a robbanófejeket is csatlakoztatják, a rakéták indíthatók. Hatótávolságuk több mint 1600 km, tehát Washingtont is elérhetik. A washingtoni szovjet nagykövetség diplomatái annyira biztosak a háború közeli kitörésében, hogy megkezdték a bizalmas dokumentumok megsemmisítését.

A válságnak még nincs vége. A nukleáris háború veszélye sosem volt nagyobb. Az Egyesült Államok közel van Kuba megszállásához; a szinte szünet nélkül zajló ExComm-üléseken rossz viccek hangzanak el arról, hogy nemsokára Bobby Kennedy lesz Havanna polgármestere.

A Fehér Ház programegyeztető titkára, Kenny O'Donnell összegzi a legjobban a hangulatot az október 27-én, szombaton este tartott ExComm-ülés leírásával: „mindannyiunk számára ez volt a leglehangolóbb óra azok közül, amelyeket az elnökünk idejében a Fehér Házban töltöttünk."

Kennedy titokban megbízza Bobbyt, hogy találkozzék Washingtonban szovjet tisztségviselőkkel, és ígérje meg, hogy az Egyesült Államok nem fogja megszállni Kubát, ha a rakétákat visszavonják, amellett teljesítik Hruscsov egyik követelését: visszavonják Törökországból a szovjet területek elleni csapásmérésre alkalmas amerikai rakétákat. A törökök ezt nem szeretnék, és a rakéták technikailag a NATO felügyelete alatt állnak, de az elnök jónak látja megtenni ezt az engedményt a háború elkerülése érdekében.

A pattanásig feszült helyzetben így is napokon belül kitörhet a háború.

▪▪▪

Hruscsov pislog. A kommunista vezető biztos volt abban, hogy Kennedy blöfföl, így még csak nem is helyezte teljes készültségbe a szovjet hadsereget. Hírszerzőinek jelentéseiből azonban az derült ki, hogy az Egyesült Államok nagyon komolyan felkészült Kuba megszállására. Ha ez bekövetkezik, akkor az oroszok rákényszerülhetnek az atomrakéták bevetésére, ellenkező esetben Hruscsov és országa nevetségessé válik a nemzetközi porondon. S ami még sokkal rosszabb, a világ előtt John Kennedy erősebbnek bizonyul Nyikita Hruscsovnál.

A szovjet vezetés és a szovjet nép nem tűrheti ezt a megaláztatást. Hruscsovot eltávolítanák a hatalomból.

Bár ez a lehetőség fennáll, Hruscsov immár kevésbé harcias. A „muris kis ember” mélyen magába néz, ha háborúról van szó. Első felesége az I. világháború idején tífuszban halt meg. Hruscsov talán Jefrozíniára gondolt, amikor a háborúról így beszélt: „Végigdúlta a városokat és a falvakat, mindenütt halált és pusztulást hozott magával.” Az orosz diktátor látja, hogy az amerikai elnök kész megvívni a nukleáris háborút, ha ellenfele odáig feszíti a húrt. És akkor az Egyesült Államok romba fog dőlni, ahogy a Szovjetunió is.

Vasárnap reggel 9 órakor a moszkvai rádió arról tájékoztatja a Szovjetunió népét, hogy Hruscsov elnök megmentette a világot a megsemmisüléstől. Mondatait közvetlenül JFK-nek is címzi: a hírolvasó szavai szerint a szovjet fél úgy döntött, hogy „az önök által támadónak ítélt fegyvereket leszereli, becsomagolja és visszaszállítja a Szovjetunióba”.

Tizenhárom hosszú nap után a kubai rakétaválság véget ért.

▪▪▪

Dallasban Lee Harvey Oswald árgus szemekkel figyeli az eseményeket. Az oroszok és a kubaiak iránti szolidaritását azzal fejezi ki, hogy belép a Szocialista Munkáspártba.

Oswald egyedül él új, kétszintes bérelt lakásában az Elsbeth utcában, és minden vágya, hogy felesége visszamenjen hozzá. Marina és a kis June Fort Worth-i barátaiknál laknak. Oswald a viharos előzmények dacára visszavárja őket, de amikor Marina végül Dallasba érkezik november 3-án, újra elkezdődnek köztük a családi veszekedések. Marina szerint a szegényes lakás olyan, mint egy disznóól. Két álló napon át ordítoznak egymással. Oswald megesküszik, hogy laposra veri, aztán még egy lépéssel továbbmegy: azzal fenyegeti, úgy elveri, hogy belehal.

Marina torkig van már ezzel. Újra faképnél hagyja férjét, elköltözik valamelyik orosz barátjához, és annyira végleges a szakítás, hogy Oswaldnak új címét sem adja meg. A dallasi orosz emigráció tagjai, akik sosem kedvelték Oswaldot, nem hajlandók segíteni neki felesége felkutatásában.

Csendben forr a méreg a kiközösített, félreértett és magányos Lee Harvey Oswaldban, aki nagy embernek, nagy dolgokra hivatottnak hiszi magát.

Végképp kicsúszott a lába alól a talaj.

▪▪▪

Teddy Kennedy az első, aki a válság elhárításából hasznot húz: 1962. november 6-án elsöprő fölénnyel választják meg Massachusetts állam újdonsült szenátorává. Ezentúl három politikus Kennedy lesz Washingtonban. A kubai rakétaválság hatására JFK elfogadottsága 79%-ra nőtt, ami igen nagy népszerűséget jelent, de a Kennedy család növekvő befolyását nem mindenki nézi jó szemmel. Az egyesített fegyvernemek vezérkari főnökei amiatt haragszanak Kennedyre, hogy nem rendelte el és most már nem is fogja elrendelni Kuba megszállását. Fidel Castro úgy érzi, a szovjetek elárulták, és latin-amerikai befolyása máris zuhanni látszik, mert a válság során az oroszok bábjaként exponálták őt. Forr benne a méreg, és Kennedyt vádolja.

Jó okkal. A kubai rakétaválsággal a Castro elzavarására tett erőfeszítések még nem értek véget. S bár az elnök megígérte Hruscsovnak, hogy nem fog beleavatkozni a kubai ügyekbe, ez nem jelenti azt, hogy a CIA leállítaná a Mongúz hadműveletet. A Mongúz JFK fejéből pattant ki, és az a lényege, hogy kubai száműzötteket dobnak át csapatostul a szigetországba lázadást szítani Castro ellen. Kezdetben burkoltan a maffiát is bevonták a programba, elsősorban Castro megölése céljából. Az elnök sosem használta a *meggyilkolni* szót, amikor a hadművelet végső célkitűzéseiről beszélt, de a szervezett bűnözés mint nem katonai szervezet jól dokumentálható részvétele a száműzöttek kormánybuktató népi kezdeményezését gondosan kitervelt politikai gyilkossággá teszi.

▪▪▪

A kubai rakétaválság idején minden addiginál szorosabb kötelék jött létre John és Bobby Kennedy között, már csak azért is, mert Lyndon Johnson megint hibázott. Azt az alapvető hibát követte el, hogy nem volt lojális Kennedy elnökkel, mivel eleinte a tábornoki kar héjái mellé állt, akik a szigetország teljes megszállásának tervét támogatták. Bobby ekkor más véleményen volt: úgy vélte, a Kuba elleni támadás Pearl Harborra emlékeztetné a világot. Álláspontja egybeesett JFK-ével.

Most, hogy a válságot sikerült elhárítani, John Fitzgerald Kennedy örömmámorban úszik. A kubai rakétaválság kedvező kimenetelét párhuzamba állítja azzal, ahogy Abraham Lincoln véget tudott vetni a

polgárháborúnak.

– Talán ma este színházba kellene mennem, nem gondolod? – tréfálkozik JFK Bobbynak.

Ezzel a vakmerő viccel, a történelmi elõd meggyilkolására utaló fanyar megjegyzéssel JFK szinte kesztyűt dobott a sorsnak. Az a John Kennedy tette ezt, akinek az életét végigkíséri Lincoln: a meggyilkolt elnök hálószobájában aludt beiktatásának éjszakáján, személyi titkárát Lincolnnak hívják, sőt elnöki autója egy nyitható tetős Lincoln Continental limuzin. A válság idegőrlő hetei után John Kennedy úgy érzi, megengedhet magának egy kis fekete humort. Az elmúlt tizenhárom napot és éjszakát beborító sötét fellegek elvonultával a morbid tréfa habkönnyű évődésnek tűnik.

Az elnök és az igazságügyi miniszter nevet.

– Ha elmégy a színházba – válaszolja Bobby –, én is veled tartok.

Fogalmuk sincs, mennyire kísértetiesek ezek a szavak.

Nyikita Hruscsov szovjet pártfőtitkár Fidel Castro kubai miniszterelnökkel szövetségben a nyugati féltekén, a szovjet befolyási övezettől távol húzott ujjat Kennedy elnökkel. (Associated Press)

Kubai rakétaválság
1962. október 14–28.
KANADA
Boston
New York
Chicago
Denver
Kansas City
Közepes hatótávolságú ballisztikus rakéták hatóköre, 1900 km
D.C.
St. Louis
Atlanti-óceán
EGYESÜLT ÁLLAMOK
BERMUDA
Dallas
Atlanta
Savannah
Az USA tengeri blokádja
Houston
San Antonio
New Orleans
Kubába tartó szovjet hajók
Mexikói-öböl
Miami
MEXIKÓ
BAHAMÁK
Havanna
KUBA
HAITI
DOM. KÖZT.
Mexikóváros
PUERTO RICO
BEL.
GUAT.
HONDURAS
Karib-tenger
EL SALVADOR
NIC.
Panama-csatorna
Csendes-óceán
COSTA RICA
PANAMA
VENEZUELA
KOLUMBIA
É
0 Mérföld 400
0 km 400
Amerikai anyahajó
Repülőtér szovjet IL–28-asokkal
Közepes hatótávolságú ballisztikus rakéták kilövőhelye
Közepes hatótávolságú ballisztikus rakéták tervezett kilövőhelye
Mexikói-öböl
Havanna
BAHAMÁK
KUBA
Karib-tenger
0 Mérföld 100
0 km 100
Guantánamói öböl

II. rész

Lehull a függöny

16

1963. január 8., este 9 óra 30 perc
Washington D.C.

Jackie Kennedy barnára sült csupasz vállai jól kihangsúlyozzák az Oleg Cassini által tervezett, pánt nélküli ruha rózsaszínjét. A first lady csüngős gyémánt fülbevalóit a legendás Harry Winston álmodta meg. Hosszú fehér kesztyűi a könyökéig érnek. Hétköznapi témákról cseveg egy férfival, akit imád: André Malraux-val, a hatvanegy éves íróval, Franciaország kulturális miniszterével. A first ladynek csillognak a szemei a floridai Palm Beachen töltött nyugalmas karácsonyi vakáció után.

Olyan szép ma este, hogy a látványával alig lehet betelni.

A first lady ismét várandós, bár ezt a Nemzeti Művészeti Galéria nyugati szobortermét megtöltő ezer emberből csak egyetlenegy tudja rajta kívül.

Az elnök tőle alig két lépésre áll, és egyáltalán nem figyel feleségére. Egy másik sötét hajú szépségre függeszti tekintetét, aki feleannyi idős, mint ő. Lisa Gherardini telt, piros ajkai érzéki kontrasztot alkotnak puha, olajbarna bőrével. Mosolya tartózkodó. Ruhájának mély dekoltázsa telt kebleket sejtet. Talán van egy árnyalatnyi hasonlóság közte és a first lady között.

A teremben az ezernyi vendég sűrűjében tévékamerák ólálkodnak, újságírók nyüzsögnek. Az elnök minden mozdulatát figyelik, de ő nem zavartatja magát, kitartóan legelteti szemét a szívfájdítóan vonzó fiatalasszonyon. Végtére is ő az Egyesült Államok elnöke, épp most szabadította meg a világot a nukleáris világháború rémétől. Mindenben az ő akarata érvényesül. Ha valaki, ő megengedheti magának azt a csekély indiszkréciót, hogy hódolattal adózik a huszonvalahány éves szépségnek.

Az őt figyelők kedvéért JFK rámosolyog az ifjú Lisára. Ámbár a kubai rakétaválság óta mintha kicserélték volna, és Jackie mellett a többi nőt szinte észre sem vette, legalábbis egyelőre. A csaknem katasztrófába torkolló konfliktus eszébe juttatta, milyen mély szeretetet érez felesége és gyermekei iránt.

Holnap ül össze az új kongresszus, és már egy hét sincs hátra az elnök országértékelő beszédéig. Kennedy a szövetségi jövedelemadók jelentős csökkentése és revíziója mellett fog síkra szállni, mert „ez a legelső a

nélkülözhetetlen lépések közül”, amelyek ahhoz kellenek, hogy Amerika a világgazdaságban versenyképesebb legyen. Mindamellett az adócsökkentés vitákat fog kiváltani, nem lesz könnyű elfogadtatni az új, demokrata többségű kongresszussal. Az Egyesült Államok elnökének mostanában túl sok kötelezettsége van ahhoz, hogy Lisa Gherardinivel múlassa az időt. Kennedy továbbsétál mellőle.

▪▪▪

Jackie azonban marad, tekintetét Malraux-ról ugyanarra a varázslatos fiatal női arcra fordítja. Az igazság az, hogy Lisa Gherardini immár nem élő személy, hanem a galéria falain függő festmények egyikén látható. A hölgyet *La Gioconda* vagy *Mona Lisa* néven ismerik, öt gyermeket szült férjének, és a XVI. század elején ült modellt Leonardo da Vincinek.

Jackie remekül érzi magát Mona Lisa társaságában, „akinek” ittléte számára személyes siker, hiszen régóta álmodozott már arról, hogy a világ leghíresebb festményét kiállítsák a washingtoni Nemzeti Művészeti Galériában. Körülbelül egy évvel korábban óvatosan fölvetette a kérdést Malraux-nak, aki az Egyesült Államokat kulturális sivatagnak tekintő párizsiak felhördülése dacára elintézte a kép kölcsönzését.

Nem ez volt az első alkalom, amikor a *Mona Lisa* útra kelt. Napóleon kiakasztotta a hálószobája falára, és minden reggel mustrálgatta. A festményt 1911-ben ellopták a Louvre-ból, és két évbe telt, mire visszakerült a párizsi múzeumba. A II. világháború alatt többször is áthelyezték, megelőzve ezzel, hogy a nácik megkaparintsák. Most Jackie-nek köszönhetően Amerikába is eljutott, ahol már kitörni készül a „Mona-mánia”. Amerikaiak milliói állnak sorba a galériánál, hogy láthassák a festményt márciusig, amikor majd visszaszállítják Franciaországba.

John Walker, a Nemzeti Művészeti Galéria igazgatója ellenezte a kép kölcsönvételét, mert félt attól, hogy csúfos véget érne szakmai pályafutása, ha a *Mona Lisá*t netán ellopnák, vagy ha a majd’ ötszáz éves festménynek bármilyen baja esne, miközben a téli hidegben átszelik vele az óceánt. Október 17-én, amikor JFK és munkatársai épp kezdték felmérni a Kubába telepített szovjet rakéták jelentőségét, Walker felhívta a first ladyt, és tapintatosan közölte vele, hogy a festmény Amerikába szállítását borzasztóan rossz ötletnek tartja, és hogy őt a puszta gondolat rémülettel

tölti el.

Walker figyelmét, akárcsak egész Amerikáét, egy ideig elvonta a képről a kubai rakétaválságról beszámoló rádiós és televíziós tudósítások özöne. Az igazgatót mélyen meghatotta Jackie mint családanya, és az, hogy mindenképpen a Fehér Házban, a férje mellett akart maradni a válság napjaiban is. Megértette, hogy a first lady nem egyszerűen egy gazdag ifjú hölgy, aki rajong a francia kultúráért, hanem olyan asszony, akinek tartása van.

Végül megváltoztatta elhatározását, és már jóval a kubai rakétaválság megoldódása előtt elkezdte intézni a *Mona Lisa* amerikai útját.

Nagyban megkönnyítette a dolgát, hogy JFK elrendelte: a világ legelismertebb testőrei vigyázzanak a kincset érő műalkotásra. Az a testület kapta a megbízást, amelynek tagjai, ha kellene, saját testükkel fognák fel az elnökre kilőtt golyót: a titkosszolgálat.

▪▪▪

Az elnök titkosszolgálati fedőneve Lancer („Lándzsás”), a first ladyé Lace („Csipke”). Caroline és John a Lyric („Líra”), illetve Lark („Sirály”) fedőnevet kapta. Szinte mindennek és mindenkinek van fedőneve, ami és aki szerephez jut az elnöki család életében: LBJ a Volunteer („Önkéntes”), az elnöki limuzin az „SS-100-X”, Dean Rusk a Freedom („Szabadság”), a Fehér Ház pedig a Castle („Kastély”). Ideiglenes fedőnevek is vannak, így például Charcoal („Faszén”) az elnöki rezidencia, ha JFK nem a Fehér Házban tartózkodik. Az egyes név- és helycsoportok elemei általában ugyanazzal a betűvel kezdődnek: az elnöki család tagjainak kezdőbetűje L, a Fehér Ház személyzetéhez tartozóké W, a biztonsági szolgálat embereié D és így tovább.

Kennedy elnököt állandóan őrzik, de nem úgy, mint annak idején, száz évvel azelőtt Lincoln elnököt. Akkor még a titkosszolgálat nem létezett, három hónappal Lincoln meggyilkolása után hozták létre, de még akkor sem az elnök védelme, hanem a devizacsalások megelőzése volt a fő feladata.

Lincoln idejében az utcáról bárki bármikor bemehetett a Fehér Házba. Nem ismert határokat a vandalizmus, és a látogatók túlzott lelkesedésükben el-elemeltek ezt-azt az elnöki lakosztályból, és hazavitték szuvenírnek. Ennek megakadályozására a Belügyminisztérium (Department of the

Interior) átirányított egy válogatott alakulatot a Washingtoni Városi Rendőrségtől az épület védelmére. Ahogy Abraham Lincoln egyre több halálos fenyegetést kapott a polgárháború vége felé, úgy egyre inkább az elnök védelme került e rendőrtisztek figyelmének középpontjába. Reggel 8 órától délután 4 óráig ketten voltak mellette. Egy harmadik biztonsági ember éjfélig maradt Lincoln mellett, ekkor érkezett a negyedik az éjszakai műszakra. Mindegyikük 38-as kaliberű revolvert viselt.

Lincoln elnök azonban sosem volt teljes biztonságban, amint azt a meggyilkolása is bizonyította. Azon az estén, amikor fejbe lőtték, a védelmével megbízott tiszt, John Parker egy közeli kocsmában sörözött. Annak ellenére, hogy az Egyesült Államok elnöke halálos lövést kapott, miután Parker elhagyta őrhelyét, a tisztet soha senki el nem ítélte kötelességszegésért, sőt – hihetetlen módon – még a rendőrségtől sem szerelték le.

Lincoln meggyilkolása előtt sokan azt hitték (köztük maga Lincoln is), hogy az amerikaiak nem olyanok, akik megölnék politikai vezetőiket. John Wilkes Booth egyetlen pisztolylövéssel cáfolta meg ezt a nézetet. Ennek ellenére sokan továbbra is táplálják az elnökök biztonságának mítoszát. Lincoln halálát kivételes, rendkívüli esetként könyvelték el, még azután is, hogy James Garfield személyében tizenhat évvel később újabb elnök lett gyilkosság áldozata. Az alelnök védelmét csak 1962-ben tették kötelezővé, még jobban megerősítve ezzel azt a felfogást, hogy alelnöknek lenni hálátlan feladat.

▪▪▪

John Kennedy testőreinek 38-as revolvereiről kidudorodó zakójuk árulkodik, de a többi védelmi eszközüket ügyesebben rejtik el. A titkosszolgálat jelszava: „Felelősséggel és méltón a bizalomra!”, és ügynökei higgadtsága és professzionalizmusa csak tovább erősíti ezt az üzenetet. A kisportolt külsejű férfiak közül soknak diplomája és katonai tapasztalata is van. Föl sem merül bennük, hogy szolgálati időben sörözgessenek. Egyszerre nyolc biztonsági őr van Kennedy körül, napi három műszakban nyolcóránként váltják egymást. A szolgálat minden tagját kiképezték egy sor halálos fegyver kezelésére. A titkosszolgálat központja a Fehér Házban egy kicsiny, ablak nélküli iroda a Nyugati szárny északi

bejáratánál, ahol riasztópuskákból és Thompson-féle könnyű géppisztolyokból álló arzenál áll készenlétben a tűzerő fokozására. Több biztonsági szintet is beiktattak JFK és a potenciális merénylők közé, ha netán a Fehér Ház kapuitól az Ovális Iroda előtti fekete-fehér burkolatú hallig akarnának eljutni, ahol mindig áll egy biztonsági őr, amikor az elnök dolgozik. Ha Kennedynek szüksége van rá, az íróasztala alatt elhelyezett vészjelző gomb megnyomásával bármikor behívhatja.

Az elnököt a Fehér Házon kívül lehet a legkönnyebben megtámadni. A titkosszolgálat is könnyen meggyőződhet erről, ha a nemrég Franciaországban történt eseményekre gondol. Charles de Gaulle elnök az Élysée-palotában, ahol él és dolgozik, gyakorlatilag érinthetetlen, de 1962. augusztus 22-én terroristák tüzet nyitottak a Petit Clamart külvároson áthaladó gépkocsikonvojára. A merénylők 157 lövést adtak le. Az elnök autóját tizennégy lövés érte, ebből kettő átlyukasztotta a Citroën két gumiabroncsát, de a sofőr ügyes kormányzással elkerülte az ütközést. Amikor Amerikában leleplezik a Mona Lisát, Párizsban folyik az első számú merénylő gyilkossági pere. Jean Bastien-Thiryt, a légierőtől leszerelt alezredest bűnösnek fogják találni, ő lesz a francia történelemben az utolsó, akit golyó általi halálra ítélnek.

Kennedy elnök majdani tartózkodási helyét, amikor elhagyja a Fehér Házat, mindig nyolc ügynök fésüli át. Útközben szintén nyolc biztonsági ember élő pajzsként veszi körül, amíg meg nem érkezik a célállomásra.

A JFK testi épségéért felelős biztonságiaknak az elnök szinte kényszeres aktivitása igencsak megnehezíti a dolgát.

John Kennedy szereti, ha életerősnek, tettre késznek látják, és hajmeresztően könnyelmű tud lenni, amikor elvegyül a tömegben, hogy parolázzon az emberekkel. A biztonsági osztag rémülten szemléli az elnök efféle magánakcióit. Ilyenkor bármelyik holdkóros játszva lepuffanthatná, nem kellene hozzá más, csak fegyver meg elhatározás. Ha ez megtörténne, testőrei készek lennének saját testükkel megvédeni: mindegyikük életét áldozná a haza üdvéért.

Annál is inkább, mert magát JFK-t is kedvelik. Az elnök mindegyiküket név szerint ismeri, ugratni is szokta őket. A bizalmaskodás ellenére a testőrök egy pillanatra sem felejtik el, hogy John Kennedy az Egyesült Államok elnöke. Tisztában vannak a viselkedési szabályokkal, jól látszik ez

abból, ahogy megszólítják Kennedyt, még akkor is, ha nyitott könyv előttük a magánélete. Szemtől szemben úgy szólítják: „Elnök úr!”. Egymás közt úgy emlegetik: „a Főnök”. Amikor pedig látogatókkal, vendégekkel beszélnek róla, azt mondják: „Kennedy elnök”.

A titkosszolgálat emberei Jackie iránt is hasonló rokonszenvet éreznek. A biztonságáért felelős csapat vezetője, a 180 cm-es Clint Hill (fedőnevén Dazzle, azaz „Káprázat”) a first lady bizalmas barátja lett.

Majdnem természetes ezek után, hogy a titkosszolgálat nyújtotta védelmet kiterjesztették a *Mona Lisá*ra is. A tomboló tömeg Leonardo da Vinci festménye körül hasonlít ahhoz a sokadalomhoz, amely JFK és Jackie éljenzésére szokott felsorakozni külföldi útjaikon.

A festmény első osztályú kabinban teszi meg a hajóutat Amerikába az SS France fedélzetén, francia biztonsági őrök vigyáznak rá éjjel-nappal. Azért szállítják inkább hajón, nem pedig repülőn, mert egy esetleges repülőbalesetben a kép menthetetlenül megsemmisülne; ha viszont a luxushajó elsüllyed, a *Mona Lisa* a különleges fémtokjában a tenger felszínén marad. Csak a hajó kapitányának árulják el, hogy a *Mona Lisa* is a fedélzeten van, és amikor a festményt a hajóra viszik, a rendkívüli biztonsági intézkedések miatt az utasok azt találgatják, miféle titkos nukleáris fegyvert rejt a fémtok. Amikor kiderül az igazság, a hajó társasági élete éjjel-nappal tartó sütizős-iszogatós Mona Lisa-partivá alakul át.

Miután kiköt a hajó New Yorkban, a *Mona Lisá*t egy autókonvoj különleges biztonsági intézkedések mellett megállás nélkül Washingtonba szállítja. Ezúttal is a repülőszerencsétlenségtől való félelem miatt választják a lassúbb, bonyolultabb szállítási módszert a repülőgép helyett. A háztetőkről végig az út mentén a titkosszolgálat mesterlövészei figyelik a konvoj elhaladását, a *Mona Lisá*t szállító fekete, Nemzeti Művészeti Galéria feliratú teherautó mellett John Campion ügynök halad. A különlegesen erős rugózású teherautó hatásosan csillapítja a rázkódásokat, amelyek hatására leválhatna egy-egy festékpetty a vászon felületéről.

Amikor a menet megérkezik Washingtonba, a *Mona Lisá*t klímakamrába zárják, acélajtók mögé, ahol éjjel-nappal 17°C-os hőmérsékletet tartanak fenn. Áramszünet esetén egy generátor automatikusan működésbe lép. A titkosszolgálat még a klímakamrában is szemmel tartja a festményt zárt láncú televíziós rendszeren keresztül.

Leonardo da Vinci remekműve valóban különleges védelemben részesül. Mégis van egy óriási különbség az elnök és a kincset érő szállítmány védelme között: a *Mona Lisa* csupán festmény. Dühödt emberek legalább háromszor kárt tettek már benne – egyszer egy vandál alak megpróbálta festékszóróval tönkretenni, másvalaki késsel ment neki, egy harmadik támadó kerámiabögrét akart hozzávágni –, sőt egyszer el is lopták. Lisa Gherardini azonban már csaknem ötszáz éve a sírjában pihen, halálos lövés őt már nem érheti.

Az elnökről nem mondhatjuk el ugyanezt.

Ezért a titkosszolgálat soha egy percre sem hagyja őrizetlenül.

Legalábbis egyelőre.

▪▪▪

„A politika és a művészet, a tettek élete és a gondolatok élete, az események világa és a képzelet világa: egy és ugyanaz” – mondja John Kennedy válogatott közönségének a *Mona Lisa* bemutatásakor. Bostoni akcentusával inkább „Moner Lisernek” ejti a nevet.

Az elnök és a first lady sosem volt népszerűbb, mint éppen most, sosem szimbolizálta világosabban az egész Egyesült Államokat. Egymáshoz is közelebb vannak, mint valaha. A titkosszolgálatnak is feltűnt, hogy Kennedy mintha kevésbé érdeklődne más nők iránt. Barátaik láthatták, hogy kettejük kapcsolata elmozdult a jól begyakorolt formaságoktól, amelyek a Fehér Házban töltött első két évüket jellemezték. Sokat beszélgetnek egymással, több a gyengédség mozdulataikban és szavaikban, néha már-már azt a benyomást keltik, hogy párban gyakorolják a hatalmat – először az amerikai történelemben. Az Egyesült Államok „a világ legerősebb nemzete – fogalmazza meg a divattervező Oleg Cassini –, és a lehető legnagyszerűbb pár jeleníti meg a világ előtt”.

Aki körbepillant a zsúfolt galériában, igazolva látja Cassini szavait. A Legfelsőbb Bíróság bíráitól a szenátorokon és gazdag diplomatákon át az olajmágnásokig mindenki eljött, hogy tiszteletét tegye. Beszédében az elnök ragyogóan köti össze *Mona Lisá*t a hidegháború politikájával, mégis Jackie vezényli a rendkívüli este minden apró mozzanatát. Igaz, *Mona Lisa* golyóálló üveg mögé zárva is elkápráztatja nézőit, de a parti résztvevői csak átlagosan tizenöt másodpercet töltenek előtte. Jackie-ről viszont némelyikük

egész este nem tudja levenni a szemét: szépsége, testtartása, finom eleganciája és bája utolérhetetlen.

Ma este a first lady elviszi a show-t a *Mona Lisa* elől.

▪▪▪

Jackie szereti mitikus helyként elképzelni a Kennedy-féle Fehér Házat, később amerikai Camelotnak nevezi majd. A first lady a hasonlattal arra a Broadwayn játszott musicalre utal, amelyben Richard Burton alakította a legendás Arthur királyt, a vonzó Julie Andrews Guinevere királynőt, és Sir Lancelot szerepében Robert Goulet lépett fel. A darabban Camelot az idilli boldogság oázisa a hideg és rideg világban. Az Egyesült Államokban egyre többen hiszik Jackie-vel együtt, hogy a Fehér Ház – benne Kennedy elnökkel – efféle mitikus hely, az idealizmus oázisa a hidegháború sivatagában.

A *Camelot* még az elnöknek is beindítja a fantáziáját. Jackie később elárulja majd, hogy esténként, elalvás előtt gyakran tette fel a lemezjátszóra a musical korongját.

Camelotnak is megvannak azonban az árnyoldalai, és ezt a JFK mellett szolgálatot teljesítő biztonságiak is pontosan tudják.

Az elnök népszerűségéről tanúskodó közvélemény-kutatások eredményeinek ugyanis van színük és fonákjuk: lehet, hogy az ország lakosságának 70%-a szereti Kennedyt, de a maradék ki nem állhatja. Miamiban, a kubai száműzöttek közösségében sokan jóvátehetetlennek érzik, hogy elbuktak a Disznó-öbölnél, és elégtételt akarnak. A déli államokban többeknek nem tetszik, hogy az elnök kiáll a színes bőrűek egyenlő jogai mellett; errefelé olyan nagy a felzúdulás emiatt, hogy a Demokrata Párt hívei egyetlen lehetséges kiutat látnak maguk előtt: ha továbbra is határozottan szembeszállnak az elnök belpolitikai törekvéseivel.

Washingtonban a CIA rossz szemmel nézi, hogy JFK a hírek szerint Bobby Kennedyn keresztül szorosabb elnöki ellenőrzés alá akarja helyezni az ügynökséget. Ráadásul a Pentagonban is van jó néhány olyan katonai vezető, aki nem bízik Kennedy ítélőképességében. Az elnök egy ízben ki is mondta azon véleményét, hogy a tábornokok megkísérelhetik eltávolítani őt hivatalából.

Végül pedig a maffia is haragszik Kennedyre, aki egykor olyan szoros kapcsolatokat ápolt a gengszterviággal, hogy Sam Giancana például nem

mint „elnök urat” emlegette JFK-t, hanem a becenevét használta: „Jack”. Az ok, hogy az elnök, ahelyett hogy hálás lenne a barátságban töltött évekért, szó nélkül tűri, hogy Bobby és az Igazságügyi Minisztérium maffiaellenes boszorkányüldözésbe kezdjen. „Mi bevettük őt a játékba – panaszolja Giancana –, ő meg halálra kerestet bennünket az öccsével.”

JFK tud az ellenségeiről. Azt is tudja, hogy hiába zárkózik el a külvilágtól, és hiába csendül fel otthon a *Camelot* dallama nap mint nap, attól még a fenyegetés nem múlik el.

▪▪▪

Ha a titkosszolgálat tud bármit is Lee Harvey Oswaldról, annak sehol semmi jele.

Ebben persze nincs semmi szokatlan. Miért is figyelne a tekintélyes szervezet egy egykori, alacsony rangú tengerészgyalogost, aki most a Texas állambeli Dallasban él?

Oswald és Marina megint együtt vannak. Az újrakezdéseik mindig fellángolással indulnak, most is így van ez. Marina Oswald ismét gyermeket vár.

Bármilyen különbözők is életkörülményeik, Jackie Kennedy és Marina Oswald mindketten fiatalasszonyok, akik örömteli élményként élik meg terhességük első heteit. Jackie szeptemberre várja babáját, Marina októberre. Összeköti őket az is, hogy akárcsak Jackie, Marina is jóképű férfinak tartja JFK-t. Ezzel sikerül felpiszkálnia a féltékenységet a máskülönben féltékenységre kevéssé hajlamos Oswald ingatag lelkében.

▪▪▪

Lee Harvey Oswald továbbra is szenvedély és harag között hányódik. 1963. január 27-én, amikor Washingtonban tízes sorokban állnak az utcákon az emberek, hogy láthassák a *Mona Lisá*t, Oswald postai szállítással megrendel egy speciális 38-as lőfegyvert 29 dollár 95 centért. Előlegnek egy tízdollárost fizet ki, a többit kézbesítéskor egyenlíti ki. A vásárlásról Marina sem tud; az árut a postafiókjába kéri, és A. J. Hidell álnéven küldi el a megrendelést.

Oswaldnak a fegyverrel nincsenek konkrét tervei. Nem tud senkiről, aki az életére törne, és pillanatnyilag nincs olyan szándéka, hogy megöljön valakit. Egyszerűen megnyugtató érzéssel tölti el, ha van egy puskája, mivel

alkalomadtán jól jöhet.

▪▪▪

Közeledik január vége, amikor *Mona Lisa* washingtoni kirándulása véget ér. Február 4-én ismét szigorúan biztosított konvoj szállítja a festményt New Yorkba, ahol a „Mona-mánia" még nagyobb méreteket ölt.

A január remekül telt az elnök és felesége számára. A *Mona Lisá*t övező dicsfény kis időre elhomályosította a hidegháborútól való félelmet. Két évvel Kennedy elnöki beiktatása után az egész világ tudja már, hogy Amerika sorsa John és Jackie kezében van.

Hátha igaza van Jackie Kennedynek: hátha – legalább részben – Camelot története megvalósul férje elnöksége idején. Jackie nem látja a sötét árnyakat, pedig kétségkívül azok is ott vannak körülöttük.

Amikor Jackie a *Camelot*ra gondol, leginkább a darab utolsó felvonása jár a fejében, amelyben Arthur király visszanyeri csodatévő erejét és a reményt. Hajlamos megfeledkezni a történet egyéb fordulatairól. A *Camelot* tele van tragédiával, belső küzdelmekkel, árulással. Mindenütt veszélyek leselkednek, arat a halál. Mire az utolsó felvonás végén lehull a függöny, a kerekasztal lovagjainak több mint felét legyilkolják.

Ginevra királyné – akivel Jackie olyannyira azonosul – a darab végére egyedül marad.

17

1963. március 11., este 8 óra
St. Augustine, Florida

Camelot legmagányosabb lakója az Egyesült Államok elnöke szeretne lenni. Lyndon Baines Johnson ezért most a reflektorfényben lubickol. Előtte a pulpituson géppel írt beszéd, ő azonban nem a szavaira összpontosít. Jobban érdekli az a két asztal a hallgatóság soraiban, ahol azok a szavazók ülnek, akiknek a közreműködésével az elérhetetlen álom, az elnöki cím egyszer elérhetővé válhat.

Lyndon Johnson legfőbb célja, hogy újra hatalom legyen a kezében. Imádja a hatalmat, és hajlandó lenne bármit elviselni azért, hogy még egyszer megtapasztalja ezt a részegítő érzést. Bármit. Az alelnök azt fürkészi, hol vannak a „négerek asztalai”, és kíváncsian várja, hogy a politikai játszma, amibe belekezdett, beválik-e.

▪▪▪

Robert Francis Kennedy is szeretne az Egyesült Államok elnöke lenni. Még öt éve van az 1968-as elnökválasztásig, de Gore Vidal az *Esquire* magazin márciusi számában már most demokrata elnökjelöltnek kiáltja ki Lyndon Johnsonnal szemben.

Bobby Kennedy nagy politikai befolyásra tett szert, és még az alelnök szerint is félő, hogy 1968-ban nem tudja majd megállítani őt.

Olyan egyszerűnek látszik az egész: JFK 1968-ban leköszön második elnöki ciklusa végén, majd Bobby költözik be a Fehér Ház-ba, ő is újráz majd 1972-ben, azután következhet Teddy 1976-ban és 1980-ban. A Kennedy-dinasztia adhatja az amerikai elnököket a következő húsz évben.

Csakhogy a politikában semmi sem teljesen biztos. Aligha tud arról valaki, hogy alattomos erők talán már célba is vették Bobbyt, és nem egyszerűen az igazságügyi miniszter vesztére törnek, hanem a Kennedy családot mint politikusdinasztiát akarják eltenni az útból.

▪▪▪

1962. augusztus 5-én Marilyn Monroe-t meztelenül, arccal lefelé fekve holtan találják az ágyában. A rendőrségi vizsgálat nem talált rajta külsérelmi

nyomokat. A Los Angeles-i halottkém arra a megállapításra jutott, hogy a színésznő barbituráttúladagolás miatt halt meg. Marilyn gyomra azonban teljesen üres, tablettának nyoma sincs benne.

A fantáziadús pletykákban a filmcsillag halála az első pillanattól kezdve önálló életet élt. A bulvárlapok tudni vélték, hogy gyógyszerfüggő volt, így a közvélemény sem különösebben követeli a haláleset alaposabb kivizsgálását.

Élt viszont egy sötétebb gyanú a szervezett bűnözés berkeiben. E változat szerint a Mongúz hadműveletig visszanyúló régi Sam Giancana-CIA-kapcsolat fű alatt még mindig létezik. Az elképzelés szerint Giancana megbízásából négy férfi hatolt be Monroe otthonába és gyilkolta meg a színésznőt: leragasztották a száját, majd halálos adagban barbiturátot és klorálhidrátot fecskendeztek a végbelébe. Azért választották ezt a módszert, mert az altatók szájon át túladagolva sokszor hányást okoznak. Miután meghalt, a ragasztószalagot levették a szájáról, és a testét tisztára mosták.

Giancana a Bobby Kennedy által indított, szervezett bűnözés elleni hadjáratot bosszulta volna meg ezzel a tettével. A maffia ugyanis a legenda szerint bele akarta keverni a gyilkosságba Bobbyt. Ez a terv azon bukott meg, hogy Bobbyt egy ismeretlen személy még idejében értesítette Marilyn Monroe váratlan haláláról. Ekkor a miniszter utasította Peter Lawfordot, hogy Fred Otash magánnyomozóval alaposan fésüljék át Marilyn otthonát, és tüntessenek el minden olyan bizonyítékot, ami az elnökkel vagy a Kennedy családdal való kapcsolatra utal. A két férfi mindent eltakarított, még Marilyn naplóját is magukhoz vették.

Marilyn lehallgatott telefonbeszélgetései azonban megmaradtak, így azt lehetett tudni, kikkel beszélt telefonon élete utolsó 48 órájában. Bobby Kennedy állítólag felszólította J. Edgar Hoovert és az FBI-t a felvételek törlésére, de William Parker Los Angeles-i rendőrfőnök, aki nem tudott ellenállni a kísértésnek, hogy Monroe halálát politikai haszonszerzésre használja, megszerezte a felvételek egy példányát, és mint zsarolási eszközt éveken át őrizte garázsában. Úgy gondolhatta, a szalagok „belépőjegyek Hoover posztjára, ha Bobby Kennedyt elnökké választanák”.

Peter Lawford később azt állította, hogy Bobby Monroe-nál volt azon az estén, az Öbölből repült oda, ahol Ethellel és négy gyermekükkel tartózkodott. Lawford – senki más által meg nem erősített állítása – szerint

Marilyn ki akarta teregetni a sajtónak a JFK-jel való kapcsolatát, és Bobby kármentés céljából érkezett hozzá Los Angelesből.

Mind Lawford, mind a maffiatagok állításait alapos elemzésnek vetették alá, és egyiket sem találták igaznak, ahogy azt a híresztelést sem, hogy Bobbynak is viszonya lett volna a nővel.

Tény, hogy Marilyn Monroe többször is felhívta Bobbyt telefonon 1962 nyarán. Belezavarodott abba, hogy JFK már nem akar tőle semmit, és nyíltan fecsegett a viszonyukról Hollywoodban. Az újságírók is elkezdtek kérdezősködni, hogy tényleg van-e köztük valami, és úgy tűnt, éppen az 1964-es választási kampányban kerülhet felszínre az ügy.

Tény az is, hogy az az észak-kaliforniai birtok, ahol Bobby és családja Marilyn halálának éjszakáján tartózkodott, egyórányira van a legközelebbi repülőtértől, és autóval ötórányira Los Angelestől. Nagyon valószínűtlen tehát, hogy a férfi távolléte észrevétlen maradt volna, ha Los Angelesbe megy.

Bobby Kennedy szerepe Marilyn Monroe halálában – öngyilkosságában vagy meggyilkolásában – mind a mai napig összeesküvés-elméletnek tekinthető.

Nem kérdéses, hogy ha a Monroe-ügy nyilvánosságra kerül, önmagában elég lett volna ahhoz, hogy megtorpedózza Kennedy következő elnökválasztási kampányát. JFK-t a média odaadó férjként és családapaként ábrázolja. Ha valaki kiteregetné az elnök és a viharos életű Monroe viszonyának részleteit, az porrá zúzná a Camelotról kialakított képet.

Bobby Kennedy mindenütt a családi szennyesbe botlik, és jól tudja, ha majd indul az elnöki címért, minden lesz, csak biztos befutó nem. Ezért keményen kell dolgoznia, hogy rossz hírbe keverje fő riválisát, Lyndon Johnsont, mielőtt a másik tenné meg ezt vele.

Eközben Bobby Kennedy csendben kihátrál a maffia elleni nyomozásból.

Nincs értelme a régi cimborákat fölöslegesen bosszantani.

▪▪▪

LBJ új támogatókra tesz szert. Örvendezve látja, hogy St. Augustine-i beszédének fekete hallgatói is lesznek. Hétfő este van, az ünnepi alkalom pedig a város alapításának négyszázadik évfordulója, ami LBJ-t nem különösebben hozza lázba. Elsősorban azért jött Floridába, mert szeretne

bevágódni a fekete amerikaiaknál.

LBJ barna szemével végigpásztázza a Ponce de Léon Hotel bálterméében összegyűlt vendégeket. Végül észreveszi a két „néger asztalt”, körülöttük néhány fekete arc a nagyrészt déli fehér bőrűek tengerében. Az alelnök ragaszkodott az integrációhoz, amikor vállalta a beszéd megtartását.

A színes bőrű meghívottak komoran, lehajtott fővel hallgatják beszédét, méltányolva, hogy egyáltalán a teremben lehetnek. A mai az első olyan alkalom, amikor feketéket is beengednek a híres hotelbe, és ez kizárólag LBJ-nek köszönhető. Két asztal nem sok, és ott is csak ma estére van helyük, de Johnson legalább eldicsekedhet vele Washingtonban, hogy ő a rasszizmus elleni küzdelem egyik élharcosa.

Nagyszerű érzés ez neki. A fővárosban már szinte teljesen elfelejtette, milyen érzés a hatalom birtoklása. Amikor úton van, nagy a felhajtás körülötte, az emberek meghajolnak az akarata előtt. Az országok első számú vezetőivel tárgyal, az újságok idézik szavait. Amerre jár, meg akarják érinteni, hogy megismerkedjenek „névjegyével”: az erőteljes kézfogással, amely abból áll, hogy Johnson a lapátkezével körbefogja a másik fél kézfejét, és mindaddig szorongatja, amíg csak be nem fejezik a beszélgetést, meg nem szilárdul a barátság vagy éppen – régebben, amikor még a szenátus tagja volt – meg nem szerezte a másik fél szavazatát.

Mostanában Washingtonban az alelnök szinte láthatatlanná vált. Kennedy Fehér Háza Johnson számára nem Camelot. Amit ő érez, azt egy másik szóval jellemzi: kasztráció. LBJ „ökörnek” vagy „herélt kutyának” szokta nevezni magát. Az elnök tudatosan távol tartja őt a fontos találkozóktól, a háta mögött gúnyt űz belőle, a vacsorákon – ha egyáltalán meghívja – észre sem veszi.

Nem csak az elnök bánik lekezelően Johnsonnal. Bobby Kennedy LBJ-t politikai sarlatánnak tartja. Jackie Kennedy távolságot tart tőle. A Fehér Ház személyzete alig tudja leplezni megvetését. A „harvardiak”, ahogy Johnson hívja őket, megmosolyogják rosszul szabott öltönyeit, simán hátrafésült haját és orrhangú Texas Hill megyei akcentusát. Amikor Johnson egy összejövetelen elköveti azt a ballépést, hogy az *hors d’oeuvres* (előételek) kifejezést úgy ejti, hogy „whore dovesnak” (prostituált galambok) lehet érteni, másnap fél Washington mucsai modorán köszörüli a nyelvét.

Johnson egyik becsmérlő gúnyneve a „Prósza bácsi”, mintha valami

jöttment falusi senki volna, és nem az a politikus, aki 1960-ban győzelemre segítette Kennedyt azzal, hogy hozta neki a déli területek szavazatait. Emlegetik még mint „Crater bírót”, arra a New York-i tisztségviselőre utalva, aki az 1920-as években egyszer csak eltűnt, azóta sem látta senki. Egy fehér házi hivatalnok az egyik vacsorán félvicces megjegyzést tett: „Lyndon? Milyen Lyndon?”

De Johnsont távolról sem lehet leírni. Messze nem az a jöttment falusi senki, akinek látszik. Amikor a szenátusban a többségi frakciót vezette, mesterien tudott többséget toborozni a bizonytalan sorsú törvényjavaslatok támogatására. Kedvenc bibliai idézete (Ézsaiás 1:18) szépen példázza, hogy szenvedélyesen keresi a koalíciókötés lehetőségeit: „No jertek, törvénykezzünk...”

Igaz, ami igaz, az alelnök nem egyszerű képlet. Ízlésével sok minden összeegyeztethető, a fűszeres szarvaskolbásztól a Cutty Sark whiskyn át a bécsi keringőkig. Ráadásul szexuálisan majdnem ugyanolyan aktív, mint az elnök, csak éppen sokkalta diszkrétebben bonyolítja nőügyeit.

Diszkréciója a politikában is érvényesül. Az alapvetően társaságkedvelő Johnson elnyomja saját személyiségét, lakatot tesz a szájára az üléseken, nehogy magára haragítsa az elnököt. Halálosan idegesítik a szüntelenül záporozó sértések. Szorongással, lehangoltsággal, túlzott megfelelési kényszerrel reagál rájuk. Alig eszik valamit. Olyan sokat fogyott, hogy öltönyei már nem egyszerűen lötyögnek rajta, mint korábban: köszönőviszonyban sincsenek a méreteivel. Arányaiban az alelnök orra és füle nagyobbnak látszik, mint valaha, mostani arcát mintha egy politikai lap karikaturistája alkotta volna meg.

LBJ-nek jóformán semmi dolga. Telefonon elvétve keresik. A hivatali épületben levő irodájából az ablakon át láthatja a Fehér Háznál az úton áthaladó járókelőket. Néha otthagyja íróasztalát, átrándul a Nyugati szárny előcsarnokába, hátha akad egy ülés, amelyen részt vehet vagy egy döntés, amit meghozhat. Máskor letelepszik az Ovális Iroda ajtaja előtt, hátha észreveszi őt John Kennedy, és behívja egy kis beszélgetésre.

Egyre kevesebb az ilyen alkalom. Az elnök és az alelnök 1963-ban összesen két órát sem fognak együtt tölteni.

Johnson mindezek dacára beletörődik a mellőztetésébe. Ha ugyanis lemondana az alelnökségről, nem lenne többé senki. Texasban nincs

megüresedő szenátori hely, amelyért indulhatna. A kormányzói posztot alig négy hónapja töltötte be a korábban Kennedy belső köreihez tartozó John Connally. Ha viszont végigcsinál még négy évet, Johnson indulhat az elnökségért.

Miért is ne tenné? Eltöltött tizenkét évet a képviselőházban, újabb tizenkettőt a szenátusban, és hat éven át a többségi frakciót vezette. Egyaránt otthon van a külpolitikában és a törvényhozásban, bárkinek különórákat adhatna az informális érdekérvényesítés finomságairól. Nincs az országban nála rátermettebb politikus.

LBJ a saját politikusi életben maradásáért küzd akkor is, amikor a fekete bőrűek integrációjának jelképeként fenntart nekik két asztalt a St. Augustine-i hotel bálternében. Hivatalosan a város alapításának évfordulóját ünneplik, de egyben ez a nap az, amikor Lyndon Johnson nyilvánosan állást foglal a polgári jogok kérdésében.

A Kennedy fivérek tudatosan tartották távol Johnsont a feketék egyenjogúságáért folyó csatározásoktól. Tudják, hogy déli politikusként Johnson ezt a kérdést hatalmának megerősítésére használhatja. Érti ezt Johnson is, és minden tőle telhetőt megtesz azért, hogy JFK polgárjogi kampányának élvonalában legyen.

Johnson számára a polgárjogi harcnak semmi köze a Jóhoz vagy a Rosszhoz: egyszerűen politikai érzéke ösztönzi állásfoglalásra. Így hát LBJ vár, politikailag kasztráltan, testileg csonttá és bőrré soványodva, de bízik abban, hogy egyszer eljön még az ő ideje.

▪▪▪

Március 4-én, mindössze egy héttel Lyndon Johnson St. Augustine-i beszéde előtt Robert Kennedy az *Esquire* magazinnak a következőket nyilatkozza: „Jelenleg nem tervezem, hogy indulni fogok”. A média pontosan tudja, mit jelent ez: „Indulni fogok.”

De vajon alkalmas-e rá? Bobby Kennedy olyan ügyvéd, akinek soha egyetlen bírósági ügye sem volt, igazságügyi miniszteri posztját is apjának és bátyjának köszönheti. Gyakorta elhanyagolta minisztériumi kötelezettségeit, hogy JFK mellett a szócső és rezonátor feladatát láthassa el. A CIA nyilvánvalóan nem elégedett miniszteri teljesítményével. Egy népszerű – Bobby feleségére utaló – lökhárító-matrica feltűnt a CIA-

főhadiszálláson parkoló autókon: „Először Ethel, most mi.”

A világban azonban drasztikus változások mennek végbe, és Bobby Kennedy Camelot fiatalságát és vitalitását képviseli, szemben a nehézkes hidegháborús értékekkel, amelyek egyet jelentenek az idősebb Johnsonnal. Az amerikai kultúra új behatások ostroma alatt áll.

Egy angol beatzenekar, a The Beatles megjelenteti első nagylemezét.

Bemutatkozik egy új képregényhős, a Vasember (Iron Man).

Betty Friedan felszítja a nők egyenjogúsági mozgalmának tüzét a *The Feminine Mystique* (A női csoda) című könyvével.

Alcatraz szigetén végleg bezárják a drákói szigoráról híres fegyházat. Mintha csak erről az eseményről akarnának megemlékezni, a CIA még messzebb terjeszkedik J. Edgar Hoover rovására, a belföldi műveleti divízió létrehozásával.

Bobby Kennedy tudatában van kulturális befolyásának, pontosan érti Camelot vonzerejét, de továbbra is rögeszmeszerűen foglalkoztatja a Lyndon Johnsonnal való rivalizálás. Valójában gyűlöli az alelnököt, és olyan ügyetlenül leplezi ellenérzéseit, hogy barátai egyszer megajándékozták egy Lyndon Johnsont jelképező vudubabával meg a hozzá való gombostűkkel.

Az egyetlen tulajdonság, amelyet Bobby nem tud elviselni, a hazudozás. Úgy látja, Johnson sosem mond igazat. És mégis van valami Johnsonban, ami Bobby számára félelmetes. Egyszer azt mondta róla a Fehér Ház egyik alkalmazottjának: „Ki nem állhatom az ipsét, de nem ismerek nála félelmetesebb embert.”

Két erős és engesztelhetetlen politikus áll egymással szemben. Egyiküknek sincs halvány sejtelme sem a nyolc hónap múlva bekövetkező szörnyű tragédiáról.

▪▪▪

Lee Harvey Oswald még jobban elszigetelődött. Lakásának egyik kis helyiségét irodának rendezte be, innen írja indulatos kirohanásait a világ ellen. Egyre zaklatottabb, a környezetében levők kezdenek félni tőle.

Március 12-én Dallasban, Lyndon Johnson St. Augustine-i beszédének másnapján úgy dönt, vásárol még egy puskát a már meglevő fegyvere mellé, amit otthonában rejteget. Ezúttal egy karabélyra esik a választása, az *American Rifleman* magazin 1963. februári számából nézi ki és rendeli meg.

Az olasz gyártmányú Mannlicher-Carcano 91/38-as modell 1940-ben készült, a II. világháború idején, eredetileg az olasz gyalogság számára tervezték. Ez nem vadászfegyver, emberek megölésére tervezték. Oswald mint a tengerészgyalogság hajdani mesterlövésze tudja a két funkció közti különbséget, és tudja, hogyan kell tisztítani, karbantartani, megtölteni, és hogyan kell vele célozni és pontos lövéseket leadni.

Sok bámulatos és figyelemre méltó esemény történt a világban 1963 márciusában, ezt az egyszerű postai megrendelést kevesen sorolnák közéjük. Pedig kevés tárgy lesz nagyobb hatással a világ eseményeire, mint ez a 19 dolláros, háborúból visszamaradt, forgó tolózáras olasz puska. Amikor Oswald március 25-én kézhez kapja a fegyvert, Marina szóvá teszi, hogy élelmiszerre is költhették volna ezt a pénzt. Oswald azonban úgy érzi, jó üzletet kötött, és innentől kezdve fölveszi azt a szokást, hogy busszal kimegy a kiszáradt folyómederhez, és a töltésen kijelölve a célt gyakorol.

Március 31-én, miközben Marina a ruhaszárító mellett pelenkákat tereget, Oswald tetőtől talpig feketében lép az udvarra. Új pisztolya az övébe dugva. Egyik kezében puskáját, a másikban két kommunista újságot szorongat. Arra kéri a látványtól földerült Marinát, hogy készítsen róla fényképeket, amelyeket majd elküldhet a *Worker* és a *Militant* szerkesztőségébe, hogy bizonyítsa, az osztályharcban számíthatnak rá.

Április 6-án Lee Harvey Oswaldnak felmondanak a Jaggars-Chiles-Stovall cégnél. Munkatársait örökösen kommunista propagandával traktálja, és főnökei szerint megbízhatatlanná vált.

Április 10-én úgy dönt, eljött az idő, embert kell ölnie.

18

1963. április 9., déltájban
Washington D.C.

A férfi, akinek már csak hét hónap van hátra az életéből, Winston Churchillhez intézi szavait. John Fitzgerald Kennedy a Fehér Ház rózsakertjében áll nagy és lelkes tömeg előtt. Churchill, a kilencvenkét éves egykori brit miniszterelnök, aki magával ragadó bátorságával oly sokat tett hazája megmentéséért a II. világháború alatt, élőben figyeli őt műholdas adásban londoni otthonából. A washingtoni összejövetel célja amerikai állampolgárságot adományozni Winston Churchillnek. Lafayette óta ő az egyetlen külföldi vezető politikus, aki ebben a megtiszteltetésben részesül. „Amerika fia, bár brit alattvaló – kezdi beszédét Kennedy, utalva Churchill édesanyja, Jenny Jerome amerikai állampolgárságára –, egész életében szilárd és állhatatos barátja volt az amerikai népnek és az amerikai nemzetnek."

Churchill ötvenegy éves fia, Randolph ott áll JFK mellett, Jackie Kennedy pedig közvetlenül a férje mögött. A rózsakert amerikai és brit diplomatákkal, valamint személyes ismerősökkel van tele. Az elnök apja, Joseph, aki közvetlenül a II. világháború előtt az Egyesült Államok londoni nagykövete volt, a Fehér Házból, kerekes székből figyeli az eseményeket, két évvel korábban szélütés érte.

Ám Kennedy – ezen az idilli hangulatú összejövetelen, a világ egyik kimagasló, legendás vezetőjének kitüntetéséhez illő szívélyes üdvözlések és mosolyok közepette – nem tud nem tudomást venni egy másik „Churchillről" és egy másik háborúról.

▪▪▪

Dwight Eisenhower volt az, aki először küldött amerikai katonákat Vietnamba, hogy gátat vessen a kommunizmus délkelet-ázsiai térnyerésének. Viszont John Kennedy rendelte el az amerikai csapatok létszámának fokozatos növelését, abban a reményben, hogy így megóvhatja Vietnamot a kommunista hatalomátvételtől, ami a dominóeffektus alapján oda vezethetne, hogy más ázsiai országok is hátat fordítanak a demokráciának.

Kennedy jó szándéka azonban nem hozta meg a várt eredményt. Az

amerikaiak vietnami jelenléte kezdetben maroknyi „tanácsadóra” korlátozódott, de 1963-ban immár csaknem 16 ezer pilótára és katonára nőtt. Amerikai pilóták napalmbombákat dobnak le a Vietkong csapataira, amelyek fölvették a harcot az Egyesült Államok támogatását élvező saigoni rezsim ellen. Több ezer vietkongot öltek meg, ártatlan vietnami parasztok ezreivel együtt. „Gyermekek és csecsemők elszenesedett holtteste hevert egymás hegyén-hátán a szétbombázott piac közepén” – jelentette az Associated Press az egyik bombázás után.

Az amerikai pilóták minden hónapban több száz bevetésben bombázzák Vietnamot. Megkezdték az erdők szisztematikus lombtalanítását, az amerikai repülőgépek olyan vegyszereket szórnak ki a dzsungel fölött, amelyek elpusztítják az ellenséges harcosok elrejtőzését megkönnyítő növényzetet. Emiatt természetesen ártatlan földművesek sokasága is termés nélkül marad. A „felperzselt föld” taktika később még sokféleképpen kísért majd az Egyesült Államokban.

A CIA is bekapcsolódik a vietnami harcokba, titkos felkutatási-megsemmisítési akciókat hajt végre a kommunisták uralma alatt álló északi országrészben. Az amerikai helikopterek lövészei szabad kezet kaptak, hogy tüzet nyissanak a fák fölött végigsöprő Huey helikopterek láttán futásnak eredő földművesekre, hiszen ha futnak, akkor biztosan Amerika ellenségei (fel sem merül, hogy esetleg babonásak vagy csak megijedtek a szegény falvaik fölött az eget ellepő gépmadaraktól).

John Kennedy úgy véli, Amerikának le kell zárnia a vietnami konfliktust. Arra azonban még nem látja elérkezettnek az időt, hogy a nyilvánosság elé álljon ezzel a véleményével. „Nem foglaltuk imáinkba, hogy Vietnamban maradunk – jelenti majd ki a Pulitzer-díjas újságírónak, Charles Bartlettnek bizalmasan. – Azok az emberek gyűlölnek bennünket. Kiraknák a szűrünket, mihelyt lehet. Viszont nem vagyok abban a helyzetben, hogy átengedhetném a területet a kommunistáknak akkor, amikor az amerikai néppel újra akarom választatni magam.”

Újraválasztási esélyeinek biztosítása érdekében az elnök nem vonhatja ki az amerikai csapatokat Vietnamból az 1964-es elnökválasztásig. Most még a szavazók többsége a háború folytatása mellett van, miközben Kennedy bízik abban, hogy szűkebb keretek közé szoríthatja az amerikai részvételt. Minden reggel elolvassa az információs szolgálat híreit, és imádkozik azért, nehogy

a dél-vietnami elnök, Ngo Dinh Diem valami ostobasággal vagy felelőtlenséggel olajat öntsön a tűzre.

Diem katolikus, akárcsak a Kennedy család, de katolicizmusa már-már fanatikus, és a kommunizmus elleni harcban sem tud mértéket tartani. Kétfrontos harcot vív: egyrészt hadban áll a Vietkonggal, másrészt keresztes háborúba kezdett a vietnami többségi vallás, a buddhizmus híveivel szemben.

Ezt a Diemet Johnson alelnök egy elhíresült szónoklatában „Ázsia Winston Churchilljének” nevezte. A Kennedy fivérek a fejükhöz kaptak az erős túlzás hallatán. Winston Churchill-lel szemben Diemet nehéz lenne az amerikai nép és az Amerikai Egyesült Államok szilárd és állhatatos barátjának kikiáltani. Diem tömeggyilkos, aki leginkább a saját dicsőítésével van elfoglalva.

Nárcizmusa lesz a veszte hamarosan.

▪▪▪

A rózsakertben Kennedy befejezte beszédét. Randolph Churchillt hallgatja, aki felolvas az apja által írt beszédből. „A múltunk a kulcs a jövőnkhöz – mondja Churchill, és ezek a szavak Kennedyt és a brit nagyságot egymáshoz nagyon hasonló államférfiaknak láttatják. – Ne becsüljük le energiáinkat, lehetőségeinket és töretlen képességünket a jóra!”

▪▪▪

Nem mindenki hisz a jó megtartó erejében. John Kennedy nem híve az erőszaknak. Idegenkedik a fegyverektől, a vadászattól egyenesen irtózik. Ám Lee Harvey Oswaldról nem mondhatjuk el ugyanezt. A mai forró áprilisi estén egy dallasi utcácskában a lámpák árnyékában rejtőzik. Új puskáját Ted Walker vezérőrnagyra, a közismert antikommunistára szegezi.

Walker dallasi otthonában, a dolgozószobában ül, az 1962-es adóbevallását készül átnézni. Az ötvenhárom éves, West Pointban diplomázott férfi homoszexualitását nem vállalja nyíltan, kommunistaellenességét annál inkább. Április 10-e, szerda van. Walker most érkezett haza sok vitát kiváltó országjáró körútjáról. Csak az íróasztalon álló kislámpa világít. A szoba egyetlen kis ablaka a sötét utcácskára néz. Walker ilyenkor résnyire ki szokta nyitni az ablakot, hogy beengedje a friss tavaszi levegőt, de ma rekordmeleg volt, 37°C-ot mértek:

este sem hűlt le a levegő 10°C alá, így Walker inkább a légkondicionálást választja.

Lee Harvey Oswald a kis utcában 35-40 m-re rejtőzik. A mesterlövész az olasz Mannlicher-Carcano puska teleszkópos távcsövén át Walker minden mozdulatát látja. A légkondicionáló berendezés zümmögése elnyeli Oswald gondosan koreografált mozdulatainak neszét. A merénylő a hátsó kerítés mögött rejtőzik, puskájának csövét átdugja a rácsozaton. A közeli templomban a gyülekezet tagjai szerdai istentiszteleten vesznek részt.

Lee Harvey Oswald a munkásosztály elnyomásának gondolatával kel és fekszik. Nem tud szabadulni a kommunista és szocialista eszmék hatása alól. A hazatérése óta eltelt közel egy év alatt tovább gyűlt benne a tőkés rendszer igazságtalansága miatt érzett harag. Féktelen dühében bárkit képes lenne megölni, aki elítéli a kommunizmust.

Pontosan ezért célozza meg most vadonatúj puskájával Ted Walker fejét. Az egykor magas rangú katonatiszt ott szerepel az Oswald számára leggyűlöletesebb személyek listájának élén. Walkernek másfél évvel ezelőtt azért kellett távoznia a hadseregtől, mert egy újság riporterének azt nyilatkozta, hogy Harry Truman és Eleanor Roosevelt nagy valószínűséggel kommunisták voltak. Nyugalomba vonulás helyett inkább lemondott tisztségéről, annak ellenére, hogy ezzel a dacos gesztussal elvesztette nyugdíjjogosultságát. Azóta a II. világháború és a koreai háború veteránja politikai ügyeknek szenteli idejét. Indult a texasi kormányzói címért, méghozzá demokrata színekben, ami az ő kifejezetten jobboldali gondolkodásával furcsa választás, különösen az erőszakkal átitatott és döntően republikánus Dallasban, ahol a demokraták közül sokan nem is merik nyíltan vállalni pártpreferenciájukat.

Miután az utolsó helyen végzett a választáson – a győztes John Connally lett –, Walker Mississippibe utazott, hogy az állami egyetemen megakadályozza az integrációt. Az összetűzésekben ketten meghaltak, és hat rendőrbíró megsebesült. Walkert kis időre elmegyógyintézetbe zárták, és szövetségi szinten vádat emeltek ellene izgatásért. Maga Bobby Kennedy rendelte el, hogy helyezzék vád alá egy amerikai állampolgár emberi jogainak megsértéséért.

Oswaldot nem érdeklik a polgárjogi kérdések. Azért jött Walker lakásához, mert a kommunisták lapja, a *Worker,* amelynek ő is előfizetője, a

tábornokot eszméik ellenségévé nyilvánította, valamint azért, mert Walker nemrég részt vett egy országjáráson azzal a céllal, hogy a függetlenségi háború hőse, Paul Revere vágtáját idézően figyelmeztesse az amerikaiakat a kommunizmus veszélyeire. Oswald akkor határozta el a puska beszerzését, amikor Mississippi állam vádesküdtszéke úgy döntött, nem emel vádat Walker ellen. A Mannlicher-Carcano megérkezése óta Oswald sokszor elment busszal Walker otthonához. Bejárta a környék nagyobb és kisebb utcáit, tanulmányozta, felvázolta és megtanulta a terület fekvését, helyzetét, agyába véste a menekülési útvonalakat és a templomi istentiszteletek rendjét. Fényképeket is készített, amelyeket a munkahelyén hívott elő még az április 6-ai kirúgása előtt. Összegyűjtött információi egy cserélhető lapos kék jegyzetfüzetbe kerültek.

Oswald tudja, hogy Walker esténként rendszerint a dolgozószobájában tartózkodik, amely olyan közel van a kis utcához, hogy szinte lehetetlen elvéteni a célt.

Oswald nem mondta meg Marinának, hová megy késő éjjel, de mielőtt kilépett a lakásból, sebtiben lefirkantotta egy papírra, mit tegyen felesége, ha őt letartóztatnák. Részletezte fizetési kötelezettségeit, hogy mennyi pénzt hagy Marinára, és hogy Dallasban hol van a börtön. A feljegyzést oroszul írta, hogy Marina biztosan megértsen minden szót. A papírt saját íróasztalán hagyta, abban a kicsiny helyiségben, amelyet dolgozószobává alakított át. Marina tudja, hogy ott nincs keresnivalója, de Oswald biztos abban, hogy be fog menni, ha ő sokáig elmarad.

▪▪▪

A kis utcából Oswald csendben célba veszi Walkert, aki a bal profilját mutatja az ablak felé. A tábornok sötét, hátrasimított haját szálanként látja a távcsövön át. Még nem lőtt emberre, és sosem használt még felindulásában fegyvert. Viszont hosszú órákat töltött a lőtéren annak idején, amikor még a tengerészgyalogság kötelékébe tartozott, és az utóbbi néhány hétben szorgalmasan frissítgette mesterlövészi tudományát a Trinity folyó kiszáradt medrében, ahol a töltésfalak voltak a golyófogók. Szinte komikus, hogy a férfi, aki gyilkolni készül, menetrend szerinti busszal utazgat a gyakorlótérre, majd a gyilkosság színhelyére és haza. Lee Harvey Oswaldnak azonban saját autó hiányában ez az egy választása van.

Walker ül, és elmélyülten, szinte mozdulatlanul tanulmányozza az adóív számait. Oswald mély lélegzetet vesz, majd lassan kiengedi a levegőt. Tudja a szabályt: tüzelés előtt kell kifújni a levegőt, és a ravaszt pontosan akkor kell meghúzni, amikor a kilégzés végén a levegő maradéka is elhagyja tüdőt. A ravaszra fokozatosan növekvő nyomást kell kifejteni, és nem hirtelen rántással, hanem lassú mozdulattal kell meghúzni.

Tengerészgyalogosként Oswald ritkán vette komolyan a lőtéri gyakorlást, és jókat mulatott, amikor a piros zászló fölemelésével a hibás találatait jelezték. De ha akar, nagyszerűen tud célba lőni, elvégre tengerészgyalogsági mesterlövész címet is szerzett.

Akaratban most nincs hiány.

Oswald meghúzza a ravaszt. Egyetlen lövést ad le, aztán sarkon fordul, és futásnak ered. Rohan, ameddig csak bír.

▪▪▪

Éjszaka van, a pontos idő 11 óra 30 perc.

– Lelőttem Walkert – közli Oswald Marinával lihegve. Az asszony már olvasta az üzenetet, és halálra idegeskedte magát.

– Megölted? – kérdezi Marina.

– Nem tudom – feleli a férfi oroszul.

– Úristen! Akkor mindjárt itt lesz a rendőrség – kiált fel az aszszony. Ám félelme alaptalan, a rendőrségnek fogalma sincs, ki lőtt rá Walkerre. – Mit csináltál a puskával?

– Elástam.

Oswald bekapcsolja a rádiót, kíváncsi rá, szerepel-e már a hírekben. Marina félelmében reszket, mint a nyárfalevél. Le-föl járkál a lakásban, és dúl-fúl mérgében, kimerült férje pedig ledől az ágyra, és abban a szempillantásban mély álomba merül.

▪▪▪

A Walker elleni gyilkossági kísérletről másnap a rádióállomások és az újságok is beszámolnak. Oswald mohón issza a tudósítások minden szavát, bár meghökkenve látja, hogy nagyon elvétette a célt. Szemtanúk azt állítják, két férfit láttak, akik autón menekültek a helyszínről, és a dallasi rendőrség egy olyan puskát keres, amelyhez egészen más lőszer kell, mint ahhoz, amelyikből Oswald leadta a lövést. A férfi elcsügged. Azért lőtt rá

Walkerre, mert hős akart lenni a kommunisták szemében; ki akart tűnni a sokaságból. Ám a vége az lett, hogy nemcsak elvétette élete legkönnyebb célpontját, hanem a rendőrség is egészen másvalakit keres. Később olyan szakértői véleményt hoznak nyilvánosságra, hogy a lövedék gellert kaphatott az ablaküvegen Walker fejétől alig 7-8 cm-nyire. A fegyver teleszkópos nézőkéjében, amely a célzást megkönnyíti, Oswald elmosódva láthatta az ablaküveget, ezért nem is számolt azzal, van-e valami a lövedék útjában, amikor célzott és lőtt.

Lee Harvey Oswald számára most már mindez lényegtelen. Nagyobb baj történt annál, mint hogy hibázott: névtelen maradt.

▪▪▪

Három nappal később Lee Harvey Oswald elégeti jegyzetfüzetét. Walker házát éjjel-nappal őrzik, szinte elképzelhetetlen, hogy még egyszer az életére törjenek. Marina viszont ismeri férjét, tudja róla, hogy instabil, de állhatatos. Gyűlölete a kommunizmussal szemben állók iránt engesztelhetetlen.

Mélységes aggodalmában Marina drasztikus megoldást javasol: azt szeretné, ha a család New Orleansba költözne. Úgy érzi, a rendőrség bármelyik pillanatban kopogtathat az ajtajukon. A szovjet rendőrállamban felnőtt fiatalasszonynak állandó félelme, hogy éjszaka elhurcolják, börtönbe zárják, örökre eltüntetik.

Április 21-én Marina észreveszi, hogy Oswald revolverrel az övében készül elindulni hazulról. Vasárnap van, öltönyt visel. Marina őrjöngve próbálja kihúzni belőle, hová megy.

– Nixon érkezik – feleli Oswald. – Megyek és kinyírom.

A korábbi alelnök a legfrissebb újsághírek szalagcímei szerint azt követelte, hogy takarítsák el Kubából az összes kommunistát. Walker tábornokhoz hasonlóan Richard Nixon is kommunisták leleplezésével alapozta meg politikai karrierjét.

– Te nem tudod, hogy nézel ki – mondja Marina. Férje azt hiszi, csak úgy tud kilépni szorított helyzetéből, ha golyót repít valaki fejébe. Nem vitás, hogy Lee Harveyt meg kellene védeni saját magától.

Marina Oswald most megmutatja, milyen erős tud lenni végső kétségbeesésében. Betuszkolja férjét a lakás kicsiny fürdőszobájába, és nem

engedi ki onnan. A férje fogságban tölti a nap hátralevő részét. Amikor kiengedi, mindketten tudják, hogy Lee Harvey Oswald nem maradhat Dallasban.

▪▪▪

Öt nappal John Kennedy rózsakertben elmondott beszéde után az elnök és a first lady hivatalosan is bejelentik, hogy az elnöki pár gyermeket vár. Grover Cleveland feleségének 1893-as szülése óta ez lesz az első eset, hogy a hivatalban levő elnök felesége gyermeket szül.

Amerika rokonszenvvel, lelkesedéssel fogadja a hírt, és meglehetősen meglepődve, mert Jackie-n a negyedik hónap végén a legcsekélyebb nyoma sincs annak, hogy várandós lenne. A kisbabát ugyanabban a fehér bölcsőben fogják ringatni, ahol csecsemőkorában a kis John is aludt. Függönyökkel és egy új szőnyeggel egészítik ki az elnöki rezidencia egyik kis szobájának berendezését: ez lesz a babaszoba.

Úgy tűnik, a Kennedy család a nap 24 órájában idilli életet él. Náluk mindig rendben mennek a dolgok, minden új nap szebb az előzőnél. Ellentétben Abraham Lincolnnal, akinek válla megereszkedett, arca ráncos és elnyűtt lett az elnökség súlya alatt, John Kennedy élvezi a munkáját, és ez látszik is rajta. Barátai meg is jegyezték, mennyivel jobb vezető lett, amióta hivatalban van, és mekkora energiával végzi munkáját.

De az Egyesült Államok gyors ütemben változik. John Kennedy hamarosan arra kényszerül, hogy kemény munkával elsajátított elnöki készségeit politikai viharok csillapítására használja föl. A kiélezett konfliktusok, amelyek végigkísérték elnökségét, mind megmaradtak: Kuba, Vietnam, a maffia befolyása, a polgárjogi küzdelmek, de még a magánélet örvényei is.

Ahogy 1963 tavasza nyárba fordul, az eddig csak csendben érlelődő konfliktusok robbanásig feszülnek.

19

1963. május 3., délután 1 óra
Birmingham, Alabama

Éneklők nagyobb csoportja lép ki a Tizenhatodik utcai baptista imaház nagy tölgyfa kapuin. „Megyünk, csak megyünk, csak megyünk. Szabadság... Szabadság... Szabadság...” Péntek van, a sok fekete bőrű diáknak iskolában kellene lennie, ám most mégis a jogaiért tüntet. Némelyikük még tízéves sincs, a többségük tinédzser, köztük futballjátékosok, kiváló futók és pomponlányok. Legtöbbjük ünnepi ruhát vett fel: a fiúk végig gombos inget és tiszta, laza nadrágot, a lányok ruhát szalagcsokorral.

Több mint ezren alkotják a menetet. Mindannyian az óráikról lógtak el, egyesek úgy, hogy az iskola zárt kapuján másztak át. Céljuk az, amire szüleik gondolni sem mertek volna: az integrált Birmingham, ahol a gyorsbüfék, az áruházak, a nyilvános illemhelyek és az ivókutak nyitva állnak mindenki előtt.

A Gyermekek Keresztes Hadjárata – a *Newsweek* magazin később így nevezi az akciót – legyezőszerűen szétterülve átvonul a közel félhektáros Kelly Ingram parkon. „Megyünk, csak megyünk, csak megyünk – éneklik még mindig békésen, majdnem átszellemülten, bár van bennük némi bizsergés, hiszen amit tesznek, az teljesen törvénytelen. – Szabadság... Szabadság... Szabadság...”

Azt tervezik, hogy átvonulnak a fehérek üzleti negyedébe, és rendbontás nélkül bemennek üzletekbe és vendéglőkbe. Tegnap több mint hatszáz diákot tartóztattak le ugyanezért, a legfiatalabb mindössze nyolcéves volt. Ilyen módon a Gyermekek Keresztes Hadjáratának híre ment az egész országban. Több mint 1500 km-re innen Bobby Kennedy igazságügyi miniszter megdorgálta a menetet szervező fekete polgárjogi vezetőket: „Az iskolások részvétele az utcai demonstrációkban veszélyes dolog. Egyetlen sérült, megnyomorított vagy halott gyermek olyan nagy ár, amelyet egyikőnk sem szeretne megfizetni.”

Még a legelszántabb fekete aktivisták közé tartozó Malcolm X is kikelt a Gyermekek Keresztes Hadjárata ellen. Szerinte „igazi férfi nem a gyermekeit küldi a tűzvonalba”.

Csakhogy ezek a gyerekek saját elhatározásukból vannak itt. Sokan szüleik akarata ellenére jöttek el. Semmivel sem lehet őket megállítani. Tudják, hogy ha anyjuk, apjuk lenne itt, és letartóztatnák őket, elveszíthetnék az állásukat, vagy napokra, hetekre nem kapnának fizetést.

Tisztában vannak azzal is, hogy menetelésük nem a nyilvános illemhelyek használatáról szól. Ez a menet szembeszegülés az eddigi renddel. A négy hónappal azelőtti hivatalba lépésekor George Wallace alabamai kormányzó a napnál világosabban nyilvánította ki: „A bőrszínt fogom a politika alapjává tenni ebben az államban, és utána az egész országban is." Később, a beiktatásakor kijelentette: „Ugyanott álltam, ahol egykor Jefferson Davis is állt, és esküt tettem népem előtt. Nagyon is helyénvaló ezért, hogy innen, a konföderáció bölcsőjéből, az angolszász Dél szívéből ma a szabadságért szólaltassuk meg a dobokat!... Halljuk meg szabadságszerető vérünk hívó szavát!... A legnagyobb nép nevében, amely valaha erre a földre lépett, határvonalat húzok itt a porban, és kesztyűt dobok a zsarnokság lába elé. És azt mondom: szegregációt ma! Szegregációt holnap! Szegregációt mindörökké!"

Ezek a szavak fegyverbe szólították a feketéken kívül a Wallace-szal szemben álló fehéreket is. Ifj. Martin Luther King tiszteletes a tavasz folyamán Birminghambe utazott, hogy támogassa az integráció ügyét. A helyi fekete vezetők azonban fehér hitelezőik megtorlásától tartva megkérték, inkább hagyja el a várost. A polgárjogi vezető kinevette félelmeiket: azt éreztette velük, hogy gyávának tartja őket, bízva abban, hogy hiúságból mégiscsak csatlakoznak a harchoz.

Ám King és közeli barátja, Ralph Abernathy minden erőfeszítése dacára a Birminghamért vívott küzdelem egy héttel ezelőtt megfeneklett. Több hónapon át tartottak a tüntetések és a letartóztatások, és az országos média megcsömörlött ezektől a hírektől. Elfogyott a pénz, amelyből a több száz letartóztatott óvadékát lehetett volna fizetni, és egyre kevesebb volt a tüntető is. A szegregáció hívei, élükön Birmingham közbiztonsági megbízottjával, Eugene „Bull" Connorral a győzelem küszöbén álltak. A hatvanöt éves Connor egykor a Ku-Klux-Klan tagja volt, nagy odaadással kapcsolódott be a küzdelembe, az a cél lelkesíti, hogy a feketék „a helyükön maradjanak".

A gyermekek első menete május 2-án megváltoztatta Connor terveit. A menet után ezrek gyűlnek össze a Hatodik sugárút baptista imaházában,

meghallgatni, mit mond ifj. dr. Martin Luther King a tüntetők bátorságáról. King megesküszik, hogy folytatódni fog a demonstráció. „Készek vagyunk tárgyalni – jelenti ki a sajtónak –, de az erő pozíciójából.”

„Bull” Connor egészen mást gondol erről.

▪▪▪

„Megyünk, csak megyünk, csak megyünk. Szabadság... Szabadság... Szabadság...”

A Gyermekek Keresztes Hadjárata a Kelly Ingram park szilfáinak árnyékába ér. Magas a páratartalom, a hőmérséklet 27°C. Elöl a menetelők barikádokat és több sor tűzoltóautót látnak. A rendőrök által támadásra kiképzett német juhászkutyák ugatással és vicsorgással válaszolnak a diákok közeledésére. A park keleti oldalán óriási nézőközönség verődik össze, feketék és fehérek vegyesen, és figyelik, mi lesz ebből. A fekete felnőttek gúnyolják a rendőröket, még akkor is, amikor a menetelők ajkáról felhangzik a „We Shall Overcome”.

Dr. Martin Luther King beszédet mondott a tüntetők előtt, még mielőtt az imaházból útnak indultak volna, és emlékeztette őket arra, hogy a börtön nem nagy ár a jó ügyért. Persze tudják, hogy a rendőröket nem támadhatják vissza, és még ha provokálják is őket, nem kezdeményezhetnek összeütközést. Erőfeszítéseik hiábavalók, ha a menetelés rendbontásba fullad.

„Bull” Connor úgy dönt, nem tűri, hogy a kölykök bejussanak a fehérek üzleti negyedébe. Megparancsolja a birminghami tűzoltóknak, hogy kössék rá gumitömlőiket a tűzcsapokra, és készüljenek fel a csapok megnyitására, hogy teljes erőből vizet fecskendezhessenek a menetelőkre. Ez a vízsugár képes fák kérgét leszaggatni vagy téglaházakról levinni a vakolatot. Ha a tüntetők az üzleti negyedbe érnek, a víztömlők használata komoly károkat tehetne a drága kirakatokban, ezért most kell megállítani a menetet.

A csoport élén haladó gyerekek félerővel kapják nyakukba a vízsugarat, de ez is elég ahhoz, hogy sokukat megállítsa. Vannak köztük, akik visszavonulnak, mások egyszerűen leülnek, és az erőszakmentesség parancsa jegyében tűrik a záporozó vízsugarakat.

Connor felméri, hogy félmegoldások nem lesznek elégségesek az elszánt tüntetőkkel szemben, és maximális fokozatra állíttatja a fecskendőket. A víz

most már ágyúként dönti le a lábáról, akit csak ér. Sokan tovasodródnak az úttesteken és a járdákon, és ahogy hemperegnek, a bőrüket felsérti, ruháikat megszaggatja a fű vagy a beton. Akik elkövetik azt a hibát, hogy egy ház falához lapulva próbálnak kitérni a tömlők vízsugarai elől, szinte felkínálkoznak célpontnak. „A víz csípett, mint az ostor, és ütött, mint az ágyú – emlékezett viszsza később az egyik menetelő. – A víz nyomása úgy döntött le mindenkit a lábáról, mintha tíz kilót se nyomna; hemperegtünk a földön, mint a rongybabák. Megpróbáltunk az épület kiszögelléseibe kapaszkodni, de hiába.”

Ekkor Connor szabadon engedi a rendőrkutyákat.

Egy német juhász az állkapcsával feleakkora erőt képes kifejteni, mint egy óriáscápa vagy mint egy oroszlán, pedig sokkal kisebb termetű ezeknél a ragadozóknál. Egységnyi testsúlyra vetített harapóerőben a birminghami rendőrség kutyái verhetetlenek.

„Bull” Connor élvezettel figyeli, amint a német juhászok rárontanak a gyerekekre, leszakítják róluk a ruhát, belemarnak húsukba. A körte testalkatú, kopaszodó Connor kesztyűt visel, és első ránézésre barátságosnak látszik. Valójában tele van gyűlölettel, és rasszizmusban Wallace kormányzót is felülmúlja. A közbiztonsági megbízott most ott van az események sűrűjében: arra biztatja a rendőröket, nyissák meg a barikádokat, hogy Birmingham fehér bőrű polgárai jobban lássák, hogyan végzik el a piszkos munkát a kutyák.

Délután 3 órára, úgy tűnik, befejeződött a tüntetés. Azok a gyerekek, akik megúszták a letartóztatást, átázott és megszaggatott ruhában bicegnek haza, testükön a vízágyú sugarai okozta számtalan zúzódással. A bátorság és a dac rég elpárolgott belőlük, megszeppenve kullognak haza, hogy magyarázatot adjanak mérges szüleiknek arra, mi történt ruhájukkal, és miért hiányoztak az iskolából.

„Bull” Connor ismét győzött. Legalábbis látszólag.

Ott van aznap délután Birminghamben az Associated Press fotográfusa, Bill Hudson is. A legkiválóbb sajtófotósok között tartják számon, aki egy jól elkapott fénykép kedvéért kész vállalni minden veszélyt. Kapkodta a fejét puskagolyók elől a koreai háborúban, és utcakövek elől, amikor a polgárjogi mozgalomról tudósított.

Bill Hudson ezen a napon, Birminghamben készíti el élete legjobb képét,

természetesen fekete-fehérben, alig 1,5 m távolságból. A felvételen egy birminghami rendőrtiszt vasalt ingben, nyakkendőben, napszemüvegben hergeli német juhászkutyáját, hogy marjon bele Walter Gadsden fekete bőrű gimnazista hasába.

Másnap reggel a fénykép megjelenik a *The New York Times* címoldalán, három hasáb szélességben, hajtás fölött.

John Kennedy is látja a birminghami felvételt, mivel most is, mint mindig, az újságok átnézésével kezdi a napját. Kennedy viszolyogva nézi a képet, és újságíróknak is nyilatkozik arról, hogy „betegnek" és „szégyenletesnek" találja.

JFK első pillantásra, ösztönösen tudja, hogy Hudson felvételén egész Amerika és a világ háborogni fog. Az állampolgári jogok kérdése kétségkívül kiemelkedő témája lesz az 1964-es elnökválasztásnak. Kennedy azt is tudja már, hogy ezen a területen nem játszhatja a passzív megfigyelő szerepét. Állást kell foglalnia, még akkor is, ha ezzel délen sok szavazatot veszít.

Ifj. Martin Luther King nevét egyre többen ismerik. A birminghami konfliktus nemsokára King javaslata szerint nyer megoldást, hála a Gyermekek Keresztes Hadjáratának. „Bull" Connor kezdeti „győzelme" után a közvélemény olyan nyomást gyakorol az alabamai hatóságokra, amely kikényszeríti a változást.

Annak ellenére, hogy ifj. Martin Luther King most győzelmet aratott, ő és John Fitzgerald Kennedy nem ugyanazt képviselik. Igazából szembemennek egymással.

▪▪▪

A polgári engedetlenség nem korlátozódik az amerikai polgárjogi mozgalomra.

Öt nappal azután, hogy a birminghami gyermekek békés menetét vízágyúkkal és rendőrkutyákkal oszlatták fel, és két nappal azután, hogy az amerikai hadsereg egyik hadnagyát a Vietkong Saigon mellett megölte, buddhista tömeg gyülekezik a dél-vietnami Hué városában. 1963. május 8-a van, Buddha 2527. születésnapját ünneplik.

A Ngo Dinh Diem elnök által előterjesztett új törvény ellen tüntetnek, amelynek értelmében Vietnamban tilos buddhista zászlókat kitűzni. Diem

minden vágya, hogy országa őt követve áttérjen a katolikus hitre. Ez elképzelhetetlen a buddhista többség szisztematikus leigázása nélkül. Diem rezsimjét Kennedy elnök régóta támogatja, de a buddhizmussal való szembenállása ellentétes az amerikai külpolitika céljaival. Diem megtagadja a bevallottan buddhista tisztviselők előléptetését, és félrenéz akkor, amikor a római katolikus papok magánhadseregeket szerveznek és kifosztják, lerombolják a buddhista istentiszteleteknek helyet adó pagodákat. Diem – hogy keresztes hadjáratát az amerikai kormány szemében hitelesebbé tegye – azt hangoztatja, hogy a buddhizmus és a kommunizmus egy tőről fakad, amire jól rímel J. Edgar Hoover nyilvánosan nem hangoztatott nézete, miszerint az állampolgári jogok védelme egyet jelent a kommunizmussal.

Amikor háromezer fegyvertelen buddhista tüntető gyűlik össze a Perfume folyó közelében, hogy hangot adjon elégedetlenségének, a kormány rendőrsége és katonái a tömegbe lőnek. A szétszóródó lövedékek egy nőt és nyolc gyermeket megölnek.

Az eset nagy felháborodást vált ki. Diem az ellenfeleit, a Vietkongot teszi felelőssé a halálesetekért, de mind a rendőrök, mind a katonák egyértelműen dél-vietnamiak voltak. A „buddhista válság” még jobban elmélyül, amikor Diem nem hajlandó vizsgálatot indítania lövöldözés felelősei ellen.

Május folyamán egész Vietnamban fokozódik a feszültség. Úgy tűnik, Diem kerekedhet felül, ahogy Birminghamben is „Bull” Connor látszott győztesnek. Semmit sem lehet tenni rémuralmának megfékezésére. Június 3-án a kormány csapatai ismét megrohamozzák a buddhistákat Huéban, könnygázzal és kutyákkal szórják szét a demonstrálókat. A tömeg azonban nem oszlik fel, hanem újra összeverődik. A buddhisták elvesztik béketűrésüket, obszcén szavakat kiabálnak a velük szemben felsorakozó kormánycsapatok felé. Végül a dél-vietnami katonák valamilyen meg nem nevezett vörös folyadékkal öntik le a buddhistákat, akik az utcákon ülve imádkoznak. A protestáló nők és férfiak közül 67-en kerülnek kórházba a vegyszer által a fejükön és a vállukon okozott marásos sérülések miatt.

Mivel Diem csapatai már nem tudják kordában tartani a tüntetéseket, Hué egész városában rendkívüli állapotot vezetnek be.

Ahogy a birminghami integrációs mozgalom kifulladni látszott, amíg a Gyermekek Keresztes Hadjárata új életre nem keltette, úgy a buddhista válság is kezdte elveszíteni hírértékét a nemzetközi sajtó számára, annyira

mindennapossá váltak a buddhistákat Diem Dél-Vietnamjában érő atrocitások hírei.

Ám 1963. június 11-én egy 73 éves buddhista szerzetes gondoskodott arról, hogy az újságírók Vietnamra fokuszáljanak.

▪▪▪

Kevéssel délelőtt 10 óra előtt Thich Quang Duc letelepszik a zsúfolt saigoni főútvonalon. Hosszú, bő sáfránysárga ruhát visel. Duc felszentelt tagja a buddhista egyháznak, szerzetesként szegénységben él, idejét a meditációnak szenteli. Úgy döntött, azzal fog tiltakozni a buddhistákat sújtó kormányzati intézkedések ellen, hogy felgyújtja magát.

Döntése nem hirtelen elhatározásból született. A buddhista közösségben sokan keresték azt, aki hajlandó tűzhalált halni azért, hogy helyzetükre felhívja a világ figyelmét. Egy ilyen megdöbbentő gesztusnak hírét viszi a média mindenütt a világon. Nem véletlen, hogy a külföldi tudósítókat már előző nap figyelmeztették, legyenek ott másnap a kambodzsai követség épülete előtt, ha valami különlegeset akarnak látni.

Nem sok újságíró fogadja el a meghívást, így csak kevesen látják, amint a szürke Austin szedán lassan áthalad a Phan Dinh Phung bulvár és a Le Van Duyet utca kereszteződésén. Közvetlenül mögötte 350 buddhista tüntető vonul, kezükben a Diem rezsimjét elítélő vietnami és angol nyelvű feliratokkal.

Az Austin megáll a kereszteződésnél. Thich Quang Duc kissé felhúzza hosszú szerzetesi ruháját és kiszáll. Az utcán az idős szerzetes odamegy egy előre kikészített párnához és leül. Lótuszülésben elhelyezkedve imába kezd, a „Térj vissza az örök földre, Buddha!” szavakat ismétli újra meg újra.

Duc önszántából jutott erre a döntésre, mégis készületlenül éri, amikor egy másik tüntető jó 20 liter benzint zúdít kopasz fejére. A folyadék átitatja ruháját, lecsorog a hátán, és az alatta levő párna is megszívja magát.

A tüntetők kört alkotnak Duc körül, nehogy a rendőrség megzavarja az aktust. Egyik kezében tölgyfa malát tart a szerzetes, a másikban egy doboz gyufát.

Majd meggyújtja a gyufát.

A lángot nem is kell a testéhez érintenie, már a gyufa füstje elég ahhoz, hogy a szerzetes lángra kapjon. A lángok közül előtűnő arcra rá van írva

fájdalmas haláltusája. Duc mégsem ordít kínjában, semmilyen hangot nem ad. Bőre megfeketedik, lecsukott szemhéja összeolvad arcbőrével. Eltelik egy perc, azután még egy, és Duc még mindig él.

A körülötte álló tüntetők nem hagyják, hogy a rendőrök a közelébe férkőzzenek. Amikor egy tűzoltóautó próbálja megközelíteni és fecskendőkkel oltani a lángokat, szerzetestársai a kerekek elé fekszenek, hogy megállásra kényszerítsék.

Tíz keserves perc telik el, mire Thich Quang Duc holtan előrebukik.

Szerzetestársai beemelik a magukkal hozott koporsóba az elszenesedett holttestet. Az összeégett test nem fér bele a koporsóba, Duc egyik karja kilóg a fedele alól, így viszik vissza a holttestet a Xa Loi pagodába. Később megállapítják, hogy szíve viszonylag ép maradt, így kiveszik azt Duc mellüregéből, és egy üvegkehelyben közszemlére teszik.

A következő hónapokban más szerzetesek is vértanúságot szenvednek. Egy dél-vietnami tisztviselő meggondolatlanul azt nyilatkozza a sajtónak, hogy „ők csak égessék el magukat, mi tapsolni fogunk”.

Akárcsak Birminghamben, Saigonban is egy apró momentum a hatalom bukásának kezdete. Mind az első, mind a második esetben az Associated Press fényképe a kiindulópont.

Malcolm Browne, a hírügynökség saigoni irodájának vezetője ama kevés újságíró egyike volt, akik saját szemükkel látták, ahogy Thich Quang Duc felgyújtotta magát. Az égő szerzetesről készített fényképén megdöbbent az egész világ. Bill Hudson fotójához hasonlóan ez a kép is bevonul az 1960-as évek legmaradandóbb és legjellegzetesebb jelképei közé.

John F. Kennedy megint csak borzadva látja a képet a reggeli lapokban, és abban a pillanatban tudja, hogy a vietnami válság kicsúszott az irányításuk alól. Nem támogathatja többé Diem elnököt. Az iszonyatos kép az egész világot szembefordítja majd a vietnami vezetővel.

Diemnek mennie kell.

A szintén katolikus John Kennedy számára már csak az a kérdés, hogyan.

▪▪▪

Május 29-én, délután 5 óra 45 perckor, Washington D.C. – ben John Kennedynek sűrű napja volt, az Ovális Irodában egymást érték a találkozók. Burgundi vörös nyakkendője így is hibátlanul feszül a nyakán, és méretre

szabott tengerészkék öltönyzakója is ugyanolyan makulátlan, mint amikor délutáni szundításából ébredve fölvette. Most a haditengerészeti kaszinóba hivatalos, amelyet a Fehér Házban tartanak, egy szinttel lejjebb. Lassan fölemelkedik íróasztala mellől, kihúzza magát, majd elindul rövid útjára lefelé.

Az elnöknek nincsenek kételyei afelől, hogy mi készül odalent. Ma van a 46. születésnapja. Munkatársai egyszer csak köddé váltak, azért, gondolta ő, mert indulniuk kellett a kaszinóba, a meglepetésnek szánt összejövetelre.

A világ sosem téveszti szem elől Kennedy elnököt, még ünnepnapokon sem. Ahogy elindul a tiszteletére rendezendő összejövetelre, szinte a levegőben érezni a harmadik konfliktust, ami rá és kormányzatára leselkedik. Ennek nincs köze sem a rasszizmushoz, sem a vallásokhoz, sem a háborúhoz. Annál több köze van a legelemibb emberi vágyhoz, a szexualitáshoz, és ez a körülmény sokkal könnyebben véget vethet elnökségének, mint Birmingham vagy akár Vietnam.

JFK régóta tudja, hogy ha hűtlenkedéseit megszellőztetnék, azzal nemcsak az elnökről mint odaadó családapáról a közvéleményben kialakított kép fénye kopna meg, hanem politikai jövője is bizonytalanná válna. Nem kell mást tennie, mint szétnézni a brit politikai életben, és láthatja, milyen az, amikor valaki a nőügyeibe bukik bele. John Profumót, az agilis negyvennyolc éves brit háborús hőst és politikust édes kettesben találták Christine Keeler huszonegy éves prostituálttal. Profumo házasságban él, és felesége, Valerie Hobson, az egykor híres színésznő úgy döntött, megbocsát neki. Itt véget is érhetne a kínos történet, ám Profumo Nagy-Britannia hadügyminisztere és Harold Macmillan miniszterelnök kormányának egyik legbefolyásosabb tagja. Ráadásul Christine Keeler nemcsak az ő, hanem a szovjet haditengerészeti attasé helyettesének ágyában is megfordult. Amikor először a fejére olvassák ezeket a kapcsolatait a brit parlament alsóházában, Profumo tagad, de június 5-én kénytelen beismerni, hogy nem mondott igazat. A kegyvesztett hadügyminisztert politikustársai is kiközösítik, végül lemondásra kényszerül.

Profumo kihullik a kormányból és az előkelő körökből. Megaláztatásában kétségbeesett lépéseket tesz, hogy hibáit jóvátegye. Önként jelentkezik vécétisztítónak egy londoni hajléktalanszállóba, penitenciáját jóval azután is folytatja, hogy Erzsébet királynő 1975-ben a Brit Birodalom Parancsnoka

(Commander of the British Empire) címet adományozza neki.

Macmillan miniszterelnök semmiféle indiszkréciót nem követett el, végső soron mégis ő a felelős azért, ha Profumo akaratlanul államtitkokat adott ki szeretőjének. A brit lakosság 71%-a jónak látná, ha Macmillan lemondana, vagy ha haladéktalanul általános választásokat írnának ki, hogy lehetőség nyíljon a kormányfő leváltására.

John Kennedy nagy figyelmet szentel a botránynak. Túl sok a hasonlóság közte és Profumo között ahhoz, hogy félvállról vegye a dolgot. Hasonló korúak, mindkettejüknek elragadó felesége van, mindketten II. világháborús veteránok, és ráadásul még a becenevük is közös: Jack.

Ráadásul JFK sokkalta nagyobb szoknyabolond. Kennedynek eddig hihetetlen szerencséje volt, hogy egyik barátnője sem állt elő és dicsekedett el a közte és az elnök között kialakult intim kapcsolattal. Nincs különösebb oka hírszerzőnek vélni bárkit azok közül a nők közül, akik eltöltöttek vele a Fehér Házban egy-egy éjszakát. De Bobby öccse figyelmeztette: bukásához bőven elég, ha csak egy barátnő kitálal a bulvárlapoknak. Sokkal, de sokkal többet árthatna neki, mint azok a célozgatások, amelyeket Marilyn Monroe terjesztett Hollywoodban fájdalmasan korai halála előtt.

A helyzet fonáksága, hogy Jackie terhessége miatt újabban az elnök többet törődik feleségével és családjával, mint valaha. Munkatársai továbbra is azt látják, hogy az elnöki pár kézen fogva jelenik meg előttük, és a korábbinál sokkal hosszabb időt töltenek együtt. Annak már egyedül csak Jackie a megmondhatója, hogy az elnök esténként valóban térden állva imádkozik-e. Még márciusban a biztonsági emberek megrökönyödésére JFK kiment a repülőtérre fogadni Jackie-t, Caroline-t és Johnt, amikor egyik kiruccanásukról hazatértek. „Biztosan hiányzott az elnöknek a családja, alig várta, hogy láthassa őket" – írja később Clint Hill, a titkosszolgálat embere.

Amióta Jackie-n egyre jobban látszik, hogy várandós, a Kennedy család még több időt tölt a Maryland állambeli elnöki nyaralóban, Camp Davidben, amelyről köztudott, hogy Dwight Eisenhower az unokájáról nevezte el. A Catoctin-hegységben található 50 hektáros, sűrű erdővel benőtt területen sok kilométer hosszú sétaút, egy nagy főépület, az ún. Aspen Lodge, golfpálya és gyakorló golfpálya, agyaggalamb-lövészetre alkalmas lőtér, lóistálló és fűtött szabadtéri medence várja az elnöki famíliát. Az egész létesítményt a tengerészgyalogság által őrzött drótkerítés veszi körül. A Kennedy család

számára még ennél is vonzóbb, hogy Camp David ama kevés hely egyike a világon, ahol nem kell a nap bármely szakában lépten-nyomon titkos ügynökökbe botlani, ugyanis itt a haditengerészet kellőképpen gondoskodik az elnök és családja biztonságáról.

A haditengerészeti kaszinóban Jackie vezényletével zendít rá a kórus a „Happy Birthdayre” abban a pillanatban, amikor a férfi a terembe lép. Az elnök meglepetést színlel, egy üveg pezsgőt nyomnak a kezébe, majd köré gyűlnek a munkatársai és mindenféle beugratós ajándékot adnak át neki.

De Jackie Kennedynek van még más meglepetés is a tarsolyában. A kaszinóban kezdett mulatság később az elnök jachtján folytatódik. Ide a családtagokon kívül csak néhány közeli barátot hívnak meg. A Sequoia lassú tempóban cirkál le és föl a Potomac folyón. A diszkrét alkalmi összejövetel egyszer csak harsány táncmulatsággá alakul át. A poharakba 1955-ös Dom Perignont töltenek, és a hátsó szalonban munkához lát egy háromtagú zenekar. Bár a tviszt kiment már a divatból, az elnöknek ez a tánc a kedvence, ezért a zenekar újra meg újra Chubby Checker számát játssza. Clint Hill ügynök – későbbi elmondása szerint – sosem látta John és Jackie Kennedyt vidámabban együtt mulatni, mint ezen az éjszakán, ahogy „járták a tvisztet, a csacsacsát meg mindenféle mást”.

A hajókázást fél 11-ig tervezték, de JFK-nek olyan jókedve kerekedik, hogy még egy órát maradnak. Aztán még egyet. És végül még egyet, fittyet hányva a villámlásra és az esőre, ami miatt Bobby, Ethel, Teddy és a többi vendég a házban rekedt.

Hajnali 1 óra 20 perc van, mire a Sequoia végül kiköt. Washington alszik. John és Jackie Kennedyt a pompásan sikerült este romantikus hangulatba ringatta. Holnap reggel majd ismét szembekerül az elnök mindennel, amit Birmingham, Vietnam és a Profumo-ügy jelent, de egyelőre nagyon távolinak érzi ezeket a problémákat.

Az elnök, akinek még hat hónap van hátra az életéből, nem gondol most ilyesmire. A hozzá legközelebb állók úgy emlékezhetnek vissza az utolsó születésnapi partijára, hogy mind közül ez sikerült a legjobban.

Rendőrkutyát uszítanak egy békés polgárjogi tüntetés résztvevőjére. A fotó országszerte felhívta a figyelmet „Bull” Connor rendőrségének brutalitására. (Bill Hudson/Associated Press)

A magát felgyújtó buddhista szerzetesről készült drámai felvétel a vietnami háború elleni tiltakozás egyik állandó motívuma lett.
(Malcolm Browne/Associated Press)

Kennedy elnök nem volt hűséges férj, de rajongott a családjáért. A kép 1963-ban, húsvétvasárnap készült.
(Cecil Stoughton, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

20

1963. június 22., késő délelőtt
Washington, D.C.

John Kennedy és ifj. Martin Luther King kettesben sétálnak a Fehér Ház rózsakertjében. „Olvasta, mi történt John Profumóval?” – kérdezi az elnök vendégét. Személyesen eddig még nem találkoztak. Kennedy hórihorgasnak látszik a 170 cm-nél alacsonyabb polgárjogi vezető mellett. Szombat van, és ma kezdődnek a gondosan összehangolt tárgyalások a Fehér Ház és egyes befolyásos üzleti körök között annak érdekében, hogy a polgárjogi mozgalmak több támogatáshoz jussanak. Az elnök pár óra múlva európai útra indul az Air Force One-on, kis időre maga mögött hagyja a rasszista indulatok poklát. Távolléte alatt a Fehér Házban Lyndon Johnson és Bobby Kennedy lesz az úr, akik között az ellenségeskedés még sosem öltött oly méreteket, mint az utóbbi időkben.

Indulása előtt JFK King tiszteletes lelkére akar kötni valamit. Az elnöknek J. Edgar Hoover jóvoltából cáfolhatatlan bizonyítékai vannak arra, hogy a polgárjogi vezető bizonyos szempontból hasonlít a kegyvesztett brit politikushoz, John Profumóhoz.

Az elnök arra akarja figyelmeztetni Kinget, hogy viselkedjen okosabban, és fékezze libidóját.

Mindkettejük érdekében.

John Kennedy teljes hivatali tekintélyével a polgárjogi mozgalom mögé állt, de nem minden vonakodás nélkül cselekedett így. Az elnöknek nincsenek fekete bőrű barátai. A feketék kultúrájához leginkább azáltal van köze, hogy szeret táncolni Chubby Checker slágereire. John Kennedy világában a feketék jobbára inasok, szakácsok, pincérek, szobalányok. Ősei szegény ír bevándorlók voltak, akik az amerikai szabadságot kihasználva hamar meggazdagodtak. JFK természetesnek veszi a polgári szabadságjogokat, még ha azok a rabszolgák leszármazottainak egymást követő nemzedékei számára ismeretlenek voltak is.

Az elnök Bobby Kennedy ösztönzésére változtatott emberjogi politikáján. Öccse olyan buzgalommal kapcsolódott be a polgárjogi vitákba, hogy a keresztneve a déli államok bizonyos köreiben már-már szitokszóvá vált.

Amikor végül John Kennedy is fölemelte szavát a feketék jogai mellett, azt Bobby a saját győzelmének is érezhette.

Emberpróbáló hónap volt 1963 májusa. Birminghamben a raszszista alabamai kormányzó, George Wallace szította a kedélyeket. Egyik összeütközés követte a másikat, a helyzet azóta is kiélezett. Június 11-én, miután sikerült elérni az Alabamai Egyetemen az integrációt, JFK nagyszabású, országosan közvetített televíziós beszédet mondott az emberi jogokról. Sebtében megírt és részben rögtönzött beszédében, amelyet később a legjobb beszédei közé sorolnak majd, az elnök ígéretet tett: kormányzata mindent megtesz a szegregáció felszámolásáért. Sürgette, hogy „a kongresszus hozzon olyan törvényeket, amelyek feljogosítanak minden amerikait arra, hogy kiszolgálják őt a nyilvános létesítményekben".

Másnap Medgar Evers polgárjogi aktivistát a Mississippi államban levő otthona kocsibehajtóján halálos lövés érte.

Az integráció kérdését nem lehet egyszerűen elintézni azzal, hogy ez a helyes, ezt kell tenni. JFK elköteleződésének szerteágazó következményei lesznek. Például azért, mert Amerikában sokan egyenlőségjelet tesznek a polgárjogi harc és a kommunizmus közé. Kennedynek a hidegháború kellős közepén semmi sem jönne roszszabbul, mint ha rásütnék a kommunistákkal és a „niggerekkel" való szimpatizálás *kettős* szégyenbélyegét, bár tisztában van azzal, hogy a déli államokban sokan egy pillanat alatt megteszik ezt a logikai bakugrást.

Ráadásul itt vannak ifj. Martin Luther King nőügyei. A polgárjogi mozgalomban jól ismerik Kinget erről az oldaláról. Hónapról hónapra otthonától és feleségétől, Corettától távol tölti ideje nagy részét, és neje megtanulta már, hogy jobb nem firtatnia férje hűségét. Az FBI adatai és Ralph Abernathy, a jó barát elmondása szerint King prostituáltakkal szokott szexelni, meg olyan nőkkel, akik ráakaszkodnak, de férjes asszonyok is akadnak partnerei között. Amikor barátai faggatják, nem tagadja ezeket a meggondolatlan lépéseket, és azt a magyarázatot adja, hogy szex nélkül nem tudja leküzdeni szorongását, amikor nagy terhek nehezednek rá, és gyakran nagyon magányosnak érzi magát. (Közel tíz évvel 1968-ban történt meggyilkolása után a magánéletére vonatkozó FBI-aktákat 2027-ig titkosítják majd.)

Mivel Hoover igazgató Kinget kommunistának tartja, az FBI már másfél

éve lehallgatja telefonjait, és poloskákat helyez el a motelszobákban, ahol megszáll. Hoover mindenáron le akarja törni King szarvát. Az FBI-igazgató a polgárjogi vezetőt „nőfalónak" tartja, „rögeszmés és degenerált szexuális vágyakkal". Dúl-fúl mérgében, amikor a *Time* magazin 1963-ban Kinget választja az év emberének. (Ezt a címet 1961-ben Kennedy nyerte el, 1964-ben pedig Johnson.) J. Edgar Hoover órákat tölt a King randevúin készült titkos felvételek hallgatásával. Az elnök és az igazságügyi miniszter is tud a felvételekről. Jackie Kennedy, aki Kinget szélhámosnak tartja, később elmondja, hogy a férje megosztotta vele az egyik szalag tartalmát. A felvételen King azt mondta: „Lányok, gyertek mind, bulizunk egyet a hotelben, férfiak meg nők, szóval lesz egy kis orgia meg minden."

A legbotrányosabb felvétel 1964. január 6-án készült a washingtoni Willard Hotelben. Mint Taylor Branch *Pillar of Fire* (Tűzoszlop) című könyvében olvashatjuk, King a felvételen ezt mondja: „Isten helyett [szexelek]. Ma éjjel nem néger vagyok!"

John F. Kennedyt alapjában véve nem érdekelnék ezek a zűrös ügyek. Az a tiszteletes magánügye, hogyan éli az életét. Csakhogy az elnök síkra szállt a polgárjogi mozgalom mellett, Kennedy és King mint a mozgalom első számú élharcosai politikailag egymáshoz vannak láncolva, akár tetszik nekik, akár nem.

Az elnöknek nagyon nem tetszik ez. Óvatos politikai énje minden idegszálával tiltakozik a Kinggel kötött szövetség ellen. Hihetetlen párhuzamok vannak a két személyiség között. Kennedy tud impulzív lenni az élet bizonyos területein, de ha a választási előkészületekről van szó, akkor precíz és óvatos. King házastársi hűtlensége, állítólagos kommunista kötődése és a polgárjogi küzdelmekben tanúsított hajthatatlansága miatt rendkívül nagy politikai kockázatot jelent. A rózsakertben viszonylag elvonultan beszélgethetnek, de Kennedynek így is verejtékcseppek gyöngyöznek a homlokán. „Kingben olyan tűz van – vallotta be Bobbynak ingerülten JFK még a tiszteletes érkezése előtt –, hogy úgy érzem magam, mintha [Karl] Marxot készülnék fogadni a Fehér Házban."

Ifj. Martin Luther King azonban a legkevésbé sem zavartatja magát attól, hogy az elnök kényelmetlenül érzi magát. Éppen ellenkezőleg, még több szenvedélyt ad bele. Dr. King tömegdemonstrációt tervez augusztusra a National Mall parkba. Ezzel kiléphetne a polgárjogi harc a déli államokból,

még az Ovális Irodából is remek kilátás nyílna a demonstrálókra. „És mi van akkor, ha levizelik a Washington-emlékművet?” – kérdi Kennedy rémülten, amikor meghallja az ötletet.

Az elnök szavai aláhúzzák azt a fájdalmas igazságot, hogy, eltérően a kubai rakétaválságtól vagy akár a Disznó-öbölben megkísérelt sikertelen partraszállástól, a polgárjogi helyzetre John Kennedynek csekély közvetlen befolyása van. Ifj. Martin Luther King viszont ennek a küzdelemnek az élvonalába tartozik. Birminghami győzelme után ő osztja a lapokat, és ezt mindketten tudják.

JFK azonban nem akarja teljesen átengedni az irányító szerepet beszélgetőpartnerének. „Ön, mint bizonyára tudja, igen szoros ellenőrzés alatt áll” – figyelmezteti a polgárjogi vezetőt. King nem tud erről, de nem könnyű zavarba hozni őt. A tiszteletes pocakos és alacsony, Kennedy sovány és magas, neveltetésük pedig nem is lehetne különbözőbb. De King ettől még pont olyan jól képzett, tájékozott, mint az elnök, és politikai éleslátásban sem marad el tőle. Nem fehérek előtt hajbókolva jutott el idáig.

King csak nevet a figyelmeztetésen, súlyosbítva Kennedy aggodalmait.

Repülőgépe már várja az elnököt. A kubai rakétaválság óta ez lesz az első európai útja. A hidegháborús helyzet továbbra is igen feszült. JFK politikájában nem a könnyű sikerek ideje ez: egyik csávából ki, a másikba be.

Mielőtt elválnak, JFK biztos akar lenni abban, hogy King érti a helyzetet.

Az elnök elhárítja a tiszteletes köntörfalazását. A Profumo-ügy példáján magyarázza meg az elnöksége és a King keresztes hadjárata közti bizonytalan kapcsolat mibenlétét.

JFK tud homályosan fogalmazni, tud diplomatikus lenni, ha azt akarja, hogy hallgatósága maga vonja le a következtetéseket. Most azonban mellőzi a tapintatot, és egyenesen azt mondja ki, amit gondol. Itt nem lehet hibázni. Kingnek meg kell szakítania minden kapcsolatát a kommunistákkal, és óvatosabban kell bonyolítania nőügyeit. „Kérem, vigyázzon, ha nem akarja, hogy elbukjon az ügye – figyelmezteti az elnök. Világosabban nem is fejezhetné ki, amit akar. – Ha önt kilövik, akkor azzal bennünket is kilőnek. Legyen tehát óvatos!”

Az Egyesült Államok elnöke elmondta, amit akart. Most már sürgeti az idő. JFK rövid úton lezárja a beszélgetést, és elindul, várja már a gép.

Martin Luther Kingnek még öt éve van hátra.
John Fitzgerald Kennedynek pontosan öt hónapja.

▪▪▪

A Fehér Házban dúl a hatalmi harc. Amikor a kabinetteremben megkezdődik a délutáni tanácskozás, Kennedy elnök már úton van Európa felé, és vele van legmagasabb rangú beosztottjainak többsége is. A június 22-i polgárjogi egyeztetés tárgysorozatát Lyndon Johnsonnak és Bobby Kennedynek kell végigtárgyalnia.

Lyndon Johnson vezeti az ülést. Az elnök váratlan módon neki adta át jogköreit, mert félt a konfrontációtól. Az alelnök az elnöki székben ül a kabinetteremben, a téglalap alakú asztal mellett. Ez a szék fejtámaszával tűnik ki a terem számtalan magas támlájú széke közül: látnivaló, hogy itt összpontosul a hatalom. Bobby Kennedy az asztal végén foglal helyet. A kis termet zsúfolásig megtölti a huszonkilenc polgárjogi vezető. Nincs is elég szék, sok meghívottnak csak állóhely jutott a fal mellett. Bár nem mondja ki senki, tény, hogy a kabinetteremben még sosem gyűlt össze ilyen sok fekete bőrű vendég. Bobby Kennedy és Lyndon Johnson számára itt az alkalom, hogy megmutassák, ki a főnök.

Az alelnök hangzatos szónoklattal igyekszik megmutatni a polgárjogi vezetőknek, hogy számíthatnak rá. Lyndon Johnson, ha csak teheti, meg sem szólal azokon az üléseken, ahol az elnök viszi a szót, így tartja kordában szónoki szenvedélyét. Most azonban ő elnököl, és hosszas fejtegetésekbe bonyolódik polgárjogi kérdésekről, amelyek a St. Augustine-i beszéde óta szenvedélyesen foglalkoztatják. Ezt követően május végén, az Emlékezés Napja (Memorial Day) alkalmából mondott ünnepi beszédében, Pennsylvaniában, a gettysburgi harctéren is szóba hozta a témát.

Ékesszólásával akkor nagy sikert aratott. Azóta úgy tekintenek Johnsonra, mint Kennedy vetélytársára a polgárjogi küzdelem élharcosának szerepében. Amikor visszatért Washingtonba, Johnson arra kérte az elnököt, hogy „tizenöt percet négyszemközt” tárgyalhassanak arról, hogyan lovagolhatnák meg ezt a sikert. Kennedy teljesítette kérését. Johnson arra használta a kapott időt, hogy javítsa saját pozícióit a polgárjogi küzdelemben.

Lyndon Johnson hosszú lére eresztett beszéde itt a kabinetteremben nem nyeri el Bobby Kennedy tetszését. Az emberi jogok az ő területe, az ügy

képviseletét bátyja nagyrészt az ő rábeszélésére vállalta fel. De Bobbynak mindenütt, ahol csak belébotlik, útjában van Lyndon. Mivel Johnson népszerűsége a déli államokban gyors ütemben csökken, nem biztos, hogy a Kennedy testvéreknek az 1964-es elnökválasztási kampányban szükségük lesz rá. Jó esélyük van arra, hogy meg tudják szerezni a harminckettő elektori szavazattal rendelkező Kaliforniát, ami bőségesen kárpótolná őket azért a huszonöt szavazatért, amelyet Johnson hozhatna Texasszal. Ráadásul egyre több bizonyíték szól a mellett, hogy Johnson nagyon meggyengült saját államában, így Texast Kennedy akár LBJ támogatásával is elveszítené.

Még a Kennedy-Kennedy-páros 1964-es indulása is szóba került.

Bobby tehát a kabinetterem asztalánál ülve egyáltalán nem tart Johnsontól, olyannyira nem, hogy nyers megjegyzéseket is megenged magának.

Ujjával magához inti Louis Martint, a fekete bőrűek egyik lapjának kiadóját. „Találkozóm van – súgja a fülébe, amikor Martin odahajol. – Nem kérné meg az alelnököt, hogy fogja rövidebbre beszédét?”

Martin megrémül. Tudja, mindkét politikus könnyen dühbe gurul. Diplomatikusan visszasompolyog a helyére, a fal mellé.

Bobby azonban nem hagyja annyiban a dolgot, újra int Martinnak. „Nem megmondtam, hogy kérje meg az alelnököt, állítsa le magát?”

Martinnak nincs más választása, lévén lekötelezettje Bobbynak, aki igen komoly szívességet tett neki. Amikor Louis Martin jó barátja, ifj. Martin Luther King 1960-ban börtönben ült a polgárjogi demonstrációk miatt, Bobby kinyilvánította rokonszenvét: felhívta telefonon a tiszteletes feleségét, Corettát, és ezzel segített abban, hogy támogatókat nyerjenek meg ügyüknek. A telefonhívás természetesen hasznosnak bizonyult politikailag, mert hozzájárult ahhoz, hogy a feketék szavazataikkal a Kennedy fivérek mögé álljanak.

A terem nem elég nagy ahhoz, hogy Martin leplezhesse, milyen kínban van. Mindenki látja, hogy valami történt. Lyndon Johnson egyre csak beszél pompás, fejtámlás „szószékéből”, miközben Bobby kétszer is magához inti az ötvenéves Martint. Bobby nem holmi névtelen mellékszereplőt rendelt magához, hanem olyan embert, akit mindenki ismer: Martin igen nagy tekintélynek örvend, később mint a „fekete politika keresztapját” fogják emlegetni. Az sem kétséges, hogy a miniszter haragosan súgott valamit Louis

Martin fülébe.

Martin óvatosan kerülgeti a megbeszélés résztvevőit és a székeket. Lyndon Johnson úgy tesz, mint ha nem venné észre, pedig ő aztán nem olyan, akinek bármi is elkerülné a figyelmét.

Martin óvatos. Amíg komótosan megkerüli az asztalt, minden szempár őt figyeli.

Lyndon Johnson úgy beszél, mint ha nem történne semmi különös. Most már minden tekintet felé irányul, de csak azért, mert Louis Martin odaért hozzá, és mögötte áll.

Martin Johnson füléhez hajol, az alelnök azonban szünet nélkül beszél tovább. „Bobbynak mennie kell, és azt szeretné, ha befejeznénk" – súgja Martin.

Johnson hátrafordítja fejét, jeges tekintetét egyenesen belefúrja Louis Martinéba, de továbbra sem marad csendben.

Bobby Kennedy legnagyobb bosszúságára még vagy tizenöt percig szaporítja a szót.

A Fehér Ház irányításáért folyó hatalmi harc nem arról a tíz napról szól, ameddig JFK Európában lesz, hanem arról, kié lesz a legfontosabb hely az 1964-es választási listán. Bár Johnson befejezhette beszédét, Bobby minden jelenlévő számára világossá tette, kié a tényleges hatalom a teremben levők közül.

Bobby Kennedy kettejük háborújában nyerésre áll. Minél inkább belátja ezt Lyndon Johnson, annál rosszabbul érzi magát és annál lehangoltabb lesz. Miután sokat fogyott, a nyár folyamán nagy csüggedésében jócskán meghízik. Az arcát ellepik a májfoltok, és egyesek arról pusmognak, hogy elkezdett keményen inni.

A Kennedy fivérek végül is megtörték azt a férfit, aki a washingtoni hatalmi játszmákban legyőzhetetlennek hitte magát.

▪▪▪

Lee Harvey Oswaldnak két szenvedélye van 1963 nyarán: az olvasás és a hazudozás. Június folyamán karbantartóként dolgozik New Orleansban, a Reily Coffee Companynél. Felveszi a munkanélküli-segélyt, pedig van munkája. Megírja a New York-i Korrekt Bánásmódot Kubának Bizottságnak *(Fair Play for Cuba Committee),* hogy mit tesz az érdekükben.

Névjegykártyákat készíttet az A. J. Hidell álnévre, ezeken a bizottság elnökeként szerepel, még útlevelet is igényel a hamis adatokkal. Lee Harvey Oswald lelkes kommunista lett, és az a szándéka, hogy véghezvigyen még egy bátor cselekedetet eszméi szolgálatában.

Munkaadója nincs elragadtatva Oswald munkahelyi teljesítményétől, az a kifogás ellene, hogy munkaidőben túl gyakran lapozgatja a fegyvermagazinokat.

Marina is vele van, megint olyan lakásban élnek, amit az asszony ki nem állhat. A család matracokon alszik, és Marina minden este rovarriasztóval fújja be a padlót, hogy távol tartsa a svábbogarakat. Tudja, hogy férje vízumot igényelt a Szovjetunióba való visszatéréshez, ő azonban inkább maradna. Mivel Oswald a saját vízumát külön kérelmezte, úgy tűnhet, hogy csak a terhes Marinát és kislányukat, June-t akarja visszaküldeni, ő nem tartana velük.

Lee Harvey Oswald messze nem olyan nagy ember, mint amilyenné a hite szerint egyszer válni fog. Mostanában hol itt dolgozik, hol ott, amikor épp nincs munkája, szederből próbál bort készíteni. Állásaihoz különösebben nem ragaszkodik, és családja is csak nyűg a nyakán.

Olvasmányai táplálják Oswald haragját. Falja a könyveket, minden héten elolvas néhányat, Mao-életrajzok éppúgy vannak köztük, mint James Bond-regények. 1963 nyarának első heteiben egy új téma is felbukkan, amivel addig még sosem foglalkozott: John F. Kennedy.

Lee Harveyt annyira magával ragadja William Manchester bestsellere, a *Portrait of a President* (Egy elnök portréja), hogy amikor ezt a könyvet visszaviszi a New Orleans-i közkönyvtárba, kiveszi helyette Kennedy *Profiles in Courage* című könyvét.

Ez az esszékötet, amelyért John Kennedy 1957-ben Pulitzer-díjat kapott, nyolc történelmi nagyság életéről és cselekedeteiről szól.

Lee Harvey Oswaldot fásultsága és nyomorúságos körülményei nem akadályozták meg abban, hogy azon a nyáron, amit New Orleansban töltött, JFK gondosan megválogatott szavait ízlelgesse, és reményt merítsen belőlük, hogy egy napon ő is hasonló bátorságról tesz majd bizonyságot.

▪▪▪

Európai útja hetedik napján John Kennedy nyitott tetejű gépkocsijában az

írországi Galway keskeny, kanyargós utcáin halad. A felajzott tömeg az elnöki Cadillac közvetlen közelébe furakszik. Az elnök sofőrje a sok éles kanyar miatt kénytelen egészen lelassítani. Egyes titkosszolgálati ügynökök szerint a kikötővárosok, így Galway is, a sok bevándorolt lakos miatt kockázatosabbnak számítanak, mint a szárazföld belsejében fekvő városok, de azokon a pontokon, ahol kanyarodáskor az elnöki gépkocsi lelassul, a kereszteződést előzőleg gondosan ellenőrzik az ott korábban megjelenő biztonsági emberek.

De nem csak az éles kanyarok jelenthetnek biztonsági kockázatot. Az utat szegélyező épületek többségükben kétemeletesek. A távolság a felső ablakok és az elnöki konvoj között harmada annak, ami Ted Walker tábornokot választotta el a kis utcától, ahol Lee Harvey Oswald elrejtőzött 1963. április 10-e éjjelén.

Vagyis, ha valaki meg akarja ölni John F. Kennedyt, ennél alkalmasabb helyet nem találhatna. Egy fegyveres a lövés leadása után másodperceken belül kereket oldhatna a tolongásban. Nyilvánvalóan az elnök is tisztában van azzal, hogy ilyesmi megtörténhet. Az utóbbi időben sokat gondolt a vértanúságra, és előszeretettel idézte Thomas Davis ír költő sorait:

Hittük, hogy halhatatlan vagy, itt maradsz velünk
Midőn Cromwell lesújt ránk s erőtlen senyvedünk, A nyájad őrizetlen, nem látni csak havat, Ó, mért mentél el, Eoghan, mért adtad meg magad?

Ezen a szombati napon, 1963. június 29-én, azonban mintha senki sem törődne a halál kísértetével. Ír polgárok százezresre becsült tömege alkot sorfalat az Írország nyugati partján fekvő barátságtalan kikötőváros utcái mentén. Hatszáz rendőrt vezényeltek ki az ujjongó sokadalom féken tartására.

Jackie Kennedy a veszélyeztetett terhessége miatt nem kísérte el férjét erre az európai útjára, jóllehet a két évvel korábbi európai körútjuk emlékezetes maradt. Most férje egyedül állja az őt tömjénező tömeg ostromát.

Sokan föltették a kérdést, miért utazik Európába az elnök ilyen bizonytalan politikai helyzetben. A múlt vasárnapi *The New York Times* vezércikke ezzel a címmel jelent meg: „Is This Trip Necessary?” (Szükség

van-e erre az útra?). „Kennedy elnök szembehelyezkedik a az utazás ellen szóló komoly véleményekkel és érvekkel – írja a vezércikk –, és igen szerencsétlen időpontban kerít sort európai útjára.”

Ám John Kennedy tisztában van az időzítés fontosságával, és utazása átütően sikeresnek bizonyul. Miközben a polgárjogi viták magukban rejtették a veszélyt, hogy csorbát ejtenek elnöki tekintélyén, az európai út bebizonyította, hogy továbbra is ő a legnépszerűbb és legkarizmatikusabb politikus a világon. Amikor egy hete Köln-be érkezett, több mint 1 millió német köszöntötte autókonvoját. Európa-szerte 20 millióan látták őt a tévében, Nyugat-Berlinben is 1 millióan mentek ki az utcákra üdvözölni. Itt nagy beszédben tett hitet a demokrácia mellett, és a tömeg lelkesen skandálta a nevét: Ken-ne-dii. „Minden szabad ember berlini polgár, bárhol éljen is – mondta az elnök. – Ezért hát szabad emberként én is büszkén vallom: »Ich bin ein Berliner«.”

A tömeg valósággal tombolt.

JFK berlini beszéde a titkosszolgálat emberei számára maga volt a rémálom. Az elnök egyedül állt a pódiumon, teljesen védtelenül, vele szemben sok ezren. Az embereket nem motozták meg, a háztetőkről és a nyitott ablakokból is sokan figyelték az eseményt. Az egyik biztonsági ügynök meg is jegyezte: John Kennedy könnyű célpont („ülő vadkacsa”) volt.

Egy másik ügynök szerint „kis szerencsével egy lövés elég lett volna”.

▪▪▪

Moszkvában Nyikita Hruscsov szovjet pártvezető attól tart, hogy Kennedy népszerűsége erodálhatja Kelet-Berlin támogatását, ezért fogta magát és a megosztott városba repült, hogy hangot adjon a szovjet igényeknek. Kennedyvel nem találkozott. Az amerikai elnököt üdvözlő tömegnek csupán töredéke vett tudomást a szovjet miniszterelnök látogatásáról, megmutatva Kennedy bámulatos népszerűségét, és azt, hogy Hruscsov hatalma hanyatlóban van.

John F. Kennedy európai jelenlétét a gőgös francia elnöknek, Charles de Gaulle-nak is észre kell vennie. Párizsi fellegvárában de Gaulle a nyugat-európai politika szájhőse lett, most azonban emberére talált JFK-ben, akiről a *The New York Times* újságírója csodálattal írta: „De Gaulle elnök most

először került szembe olyan nyugati vezetővel, akinek ugyanolyan szilárd elképzelései vannak a jövőről, mint neki, aki ugyanúgy bizakodik eszméi végső győzelmében, s aki mindehhez még a legnagyobb nemzetet képviseli a közösségen belül.”

Kennedy a mostani útján nem találkozik de Gaulle-lal, de a francia államférfi figyeli az amerikai elnök minden lépését.

▪▪▪

Programszervező titkára, Kenny O’Donnell ellenérzését fejezi ki, amikor Kennedy Írországot is fölveszi európai útja programjába.

– Ha Írországba is ellátogat, az emberek azt fogják mondani, hogy kéjutazásra ment.

Az elnök válasza:

– Épp az a jó, ha ezt mondják. Kéjutazás Írországba.

Amerre csak ment a kis szigetországban, úgy ünnepelték, mint az ország hazatérő győztes fiát.

Galway az írországi tartózkodás negyedik napján szerepel a programban. Kennedy derűs mosolya és a játékosság, amellyel a helybeliekkel szóba elegyedik, azt az érzést kelti, mintha a bel- és külpolitikai feszültségek, valamint harmadik gyermekének közelgő születése fényévekre lennének tőle.

A St. Mercy kolostor 320 növendéke várja a füves tengerparti leszállóhelyen 11 óra 30 perckor landoló elnöki helikoptert. Minden gyermek narancssárga, zöld vagy fehér ruhát visel, és úgy helyezkednek el, hogy kirajzolódjék az ír nemzeti lobogó.

Ezután az elnök nyitott tetős limuzinnal teszi meg a rövid utat a város központjában levő Eyre térig. Az egyik háznál Kennedy szól a sofőrnek, hogy álljon meg, szeretne beszélgetni egy kicsit a ház előtt álló asszonyokkal.

A beszéd, amelyet az Eyre téren elmond, egész elnöksége egyik legszívmelengetőbb, legszemélyesebb beszéde, azokra az érzelmekkel telített szónoklatokra hajaz, amelyeket politikai pályafutása elején Bostonban mondott. Az elnök fesztelenül néz végig a teret megtöltő sokezres tömegen. (A teret az ő tiszteletére fogják átnevezni egy napon.) Most nem egy kampánykörút egyik állomásán vagy egy adománygyűjtő vacsorán kell beszélnie, és nem is egy nevezetes történelmi eseményről kell komor, súlyos

szavakkal megemlékeznie.

A nevezetes vendég szívét jó érzéssel tölti el, hogy személyesen találkozhat ősei szülőföldjének népével, méghozzá olyankor, amikor erre az élményre nagy szüksége van. Bízik abban, hogy szavai hasonlóan jó érzéssel töltik el hallgatóságát. „Ha derült időben lemennek az öbölhöz, nyugat felé néznek, és elég jó a szemük, megpillanthatják Bostont Massachusetts államban – mondja, és a sokaság teljes odaadással hallgatja a szavait. – És ha jó a szemük, láthatnak ott a dokkmunkások között egypár Doughertyt és Flahertyt és Ryant, vagy akár a saját rokonaikat, akik elmentek Bostonba, és megtalálták a számításukat."

Az elnök arra kéri Galway lakóit, hogy tegye föl a kezét az, akinek van rokona Amerikában. A teret szempillantás alatt betölti a magasba lendülő karok erdeje. Nevetés és elismerés moraja fut végig a tömegen, kitör a taps. Érzik az emberek, az elnök tényleg közülük való.

A beszéd elemi erővel hat rájuk. Kennedy szavai az amerikai álomba vetett hitről szólnak, de a jelenlevőknek ezek a szavak többet jelentenek valamiféle álomnál. Nem volt még olyan bevándorló a világtörténelemben, aki hazájába visszatérve ilyen rajongó fogadtatásban részesült volna. Az íreknek elég egy pillantást vetniük a tömeg fölött a távolba révedő Kennedyre, és máris itt a bizonyíték: induljon bár egy család üres kézzel, egy napon a legmagasabbra emelkedhet. John F. Kennedy, Írország fia a világ legnagyobb hatalmú embere.

▪▪▪

Nem esik szó arról ezen a napon, hogy Amerika fekete bevándorlói még nem rendelkeznek hasonló lehetőségekkel, bár Kennedy azon van, hogy egy napon ne így legyen. „Ha egyszer eljönnek Amerikába – zárja beszédét az elnök, miután elmondta, milyen szép napokat tölthetett Írországban –, jöjjenek el Washingtonba! És ha megkérdezi valaki önöket annál a bizonyos kapunál, hogy mi járatban vannak, csak annyit mondjanak, hogy Galwayből jöttek. Ahogy kiejtik ezt, „Céad Míle Fáilte", százezer isten hozott lesz a válasz. Köszönöm, és a viszontlátásra!"

Kennedy visszaül az autóba, és a városon át a helikopter felé tart, a landolás után negyvenöt perccel már újra ott van a leszállóhelyen. Szívét a szülőföld szeretete tölti el. Megindul az autókonvoj, az elnöknek itt nincs

kitől félnie.

Több ezer fénykép készül JFK-ről ezen a napon. Jó részük azóta is ki van függesztve Galway kocsmáiban és otthonaiban.

Bobby Kennedy volt az elnök új keletű polgárjogi aktivitásának motorja. A képen ifj. Martin Luther King és más polgárjogi vezetők láthatók Bobby és az alelnök társaságában a Fehér Házban tett hivatalos látogatásuk alkalmával, 1963-ban.
(Cecil Stoughton, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

21

1963. augusztus 7., reggel
Osterville, Massachusetts

Jackie Kennedy hasa már szépen gömbölyödik. Új-Angliában élvezi a nyarat, egy mellmagasságig érő korlátra hajolva figyeli az ötéves Caroline-t, aki éppen lovaglóleckét vesz. A first lady és a gyerekek a Brambletyde nevű bérelt házikóban laknak, egészen közel a Kennedy család Hyannis Portban levő „fellegvárához”. Rendes körülmények között a Kennedy-birtok mellett levő saját házukban nyaralnának.

Az elnök apjának és Bobby Kennedynek az otthona is ott van a szomszédban. A környék régóta a család hátországinak számít: itt tervezik a kampányokat, itt tartják a lakodalmakat, vagy egyszerűen csak önfeledt érintős futballal töltik az időt. A Kennedy család jelenléte miatt lett Cape Cod közismert földrajzi hely Massachusetts államban.

Közismertebb a kelleténél, mert minden nyáron turisták tömegei lepik el a környéket. A sok hívatlan vendég letapossa a növényeket, és torlódásokat okoz a keskeny tengerparti utcákon arra várva, hogy JFK-t és Jackie-t megpillanthassa. A Hyannis Port-i birtok a titkosszolgálat számára valóságos lidércnyomás, és ez az oka annak, hogy az elnök családja 1963 nyarára félreesőbb szállást bérelt. Jackie és a gyermekek állandóan ott tartózkodnak, az elnök pedig a hétvégékre utazik le hozzájuk Washingtonból.

Brambletyde-ot sűrű erdő rejti el a világ elől, autóval csak egy keskeny, egysávos kavicsos úton lehet megközelíteni. Akár a nyugalmukra gondoltak, akár a biztonságukra, tökéletesen érthető, hogy ezt a házat vették bérbe.

Ráadásul Jackie nem szeretné, ha sajtófotók készülnének róla a mostani, áldott állapotában. Még a városba sem megy be, inkább megkéri a védelmére kirendelt biztonságiak vezetőjét, Clint Hillt, hogy vegye meg neki azokat a bulvárlapokat, amelyeket titokban szívesen olvas.

Szerda van. Hill ma szabadnapos. A veterán ügynök nagy odaadással őrzi a first ladyt, a hét hat napján szolgálatban van, olykor tizenhat órán át egyhuzamban, de ezen a napon Paul Landis helyettesíti. Landis a lovaglópálya közelében ácsorog, szemét le sem veszi a first ladyről, miközben kollégája, Lynn Meredith, a gyermekekért felelős osztag embere

valamivel odébb sétálgatva Caroline-ra vigyáz.

Jackie hasába hirtelen belehasít a fájdalom. Aztán még egyszer. A hasfájás hamarosan állandósul.

– Mr. Landis, nem vagyok jól – szólal meg rosszat sejtve. – Talán az lenne a legjobb, ha visszavinne a házba.

– Természetesen, Mrs. Kennedy, máris – válaszolja az ügynök, de nem látszik a mozdulatain, hogy különösebben sietne.

– Most azonnal, Mr. Landis – utasítja Jackie éles, ziháló hangon.

Landis az autóhoz rohan, nyitja a hátsó ajtót. Jackie arcára kiül a félelem, amint becsusszan a hátsó ülésre. A fájdalom a méhéből ered. Rémeket lát, mert volt már két sikertelen terhessége, ami gyermekeinek elvesztésével végződött. Jackie 1955-ben elvetélt, 1956. augusztus 26-án pedig halva született kislánya, akit a férjével Arabellának kereszteltek. Egyetlen gyermek elvesztése is hatalmas fájdalom, kettőé mérhetetlen. Jackie úgy érzi, ha most még egy gyermekét elveszítené – az után, hogy két egészséges gyermeknek is életet adott –, azt nem tudná elviselni.

Bár a first ladyt csak néhány hét választja el attól, hogy időre megszülje gyermekét, a baba jövőjét bizonytalannak érzi. Caroline Meredith ügynökkel maradt, miközben Landis 130 km/h-s sebességgel száguld a keskeny úton. Rádión üzent a kórháznak, hogy legyen készenlétben orvos és helikopter.

A first lady egyre jobban fél, mert érzi, hogy meg fog születni a baba. „Kérem, hajtson gyorsabban!” – ösztökéli a volánnál ülő testőrt.

Érzi, haladéktalanul kórházba kell kerülnie. Ha Landis nem ér oda időben, akkor alighanem félre kell állnia, és neki kell világra segítenie az elnök gyermekét a kormányzati autó hátsó ülésén.

Landis még több gázt ad.

▪▪▪

Washingtonban John Fitzgerald Kennedy elnök egészen más problémával küszködik. A közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy a választás eredménye szempontjából kiemelkedően fontos Texasban a népszerűsége minden addiginál alacsonyabbra süllyedt, és továbbra is csökkenőben van. A déli államban a Republikánus Párt támogatottsága nő. Lyndon Johnson elvesztette minden politikai befolyását saját államában, ami nemcsak a potenciális elektori szavazatokban jelent érzékeny veszteséget, hanem

pénzben is. Texas már régóta fontos forrása a demokrata párti kampányok finanszírozásának, hála az ottani olajmágnásoknak és más üzletembereknek, akik hajlandók mélyen a zsebükbe nyúlni. A régi szép időkben még úgy tűnt, számíthatnak LBJ-re a támogatásuk elnyerésében, de újabban már John Connally texasi kormányzónál van a kassza kulcsa, aki a demokraták konzervatív szárnyához tartozik, és úgy hírlik, nem rajong Kennedyért.

JFK ezért megpróbálta rávenni Johnsont, hogy szervezzen meg egy texasi adománygyűjtő körutat. Johnson azonban tudja, hogy egy ilyen út csak felhívná a figyelmet befolyásának meggyengülésére, és az elnök belátná, Connally az az ember, akin keresztül a nagy szponzorok a Kennedy-kampány mellé állíthatók. Ez tovább csökkentené Johnson esélyét arra, hogy a következő évben is ő legyen az alelnökjelölt.

Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy nemcsak LBJ nem volt hajlandó lépéseket tenni az elnök texasi útja érdekében, hanem Connally kormányzó sem látná szívesen. Bár mindketten a demokratákhoz tartoznak, a kormányzó tudja, hogy ha nyilvánosan megjelenik Kennedy társaságában, azzal Texasban sok szavazót veszíthet.

Ám John Kennedynek szüksége van Texasra és az ottani pénzekre. Elhatározta, hogy az utazásra mindenképpen sort kerít.

Ezek a kérdések foglalkoztatják az elnököt augusztus 7-e reggelén, ám egy rossz hír hallatán szinte rögvest megfeledkezik róluk.

▪▪▪

Délelőtt 11 óra 37 perckor Jerry Behn titkos ügynök Evelyn Lincoln íróasztalához lép.

Behn diszkréten tájékoztatja az elnök személyi titkárát arról, hogy Jackie-t helikopterrel az Otis légi támaszpont kórházába szállítják. A kórház a Massachusetts állambeli Falmouth közelében van, Cape Cod nyugati szélén. Az ügynök azt is közli, hogy a first lady nem szeretné, ha férjét megijesztenék, mert talán csak vaklárma, hogy megkezdődtek a szülési fájások.

Evelyn Lincoln azonban tudja, mennyire a szívén viseli az elnök Jackie terhességét, ezért úgy dönt, továbbítja a hírt. Az Ovális Irodába lépve a tőle telhető legnyugodtabb hangon közli: „Jerry azt a hírt hozta, hogy Mrs. Kennedy úton van az Otis légi támaszpont kórháza felé.”

Mrs. Lincoln igazán mindent megtett, hogy az információval ne izgassa föl túlságosan az elnököt és vendégeit. Hiába, a megbeszélést azonnal elnapolják. Lázas telefonálgatás kezdődik, végül kiderül, hogy Jackie-t már altatják, császármetszést akarnak végezni. Az elnök haladéktalanul indulna hozzá az elnöki különgéppel.

Ám ezen a napon semelyik elnöki repülő (a négyből) nem áll rendelkezésre.

JFK utasításba adja: nem érdekli, hogy honnan, de kerítsenek neki repülőgépet az utazáshoz. Azonnal.

▪▪▪

Egy órával később az elnök, testőreivel és munkatársai kisebb csoportjával, egy hatszemélyes JetStar gépben szorong, amely az Otis légi támaszpont felé tart. Patrick Bouvier Kennedy ekkor esik túl élete első légvételén. Az elnök második fia 2 kg 10 dkg-os testsúllyal született.

Az orvosok úgy látják, a kisbaba nehezen veszi a levegőt, a kilégzéseket nyögdécselő hang kíséri. Bőre fakó és kékes színezetű, mellkasfala besüppedt. A babát azonnal inkubátorba teszik.

Testőrt is kirendelnek a kis Patrick mellé, bár egyértelmű, hogy ha valami komolyan veszélyezteti az életét, akkor az a valami ott van a saját testén belül. A méhen belüli fejlődés során a tüdő sok más szervnél később válik alkalmassá a méhen kívüli életre, és Patricknek hyalinmembrán-betegsége van, amely a koraszülöttek halálozásának egyik leggyakoribb oka.

A first lady még nem tért magához a császármetszés alatti altatásból, így nem is tudja, hogy baj van. Amint az elnök megérkezik, kezébe veszi az irányítást. Kutyafuttában megbeszéli dr. John Walshsal kisfia állapotát. Az orvos elmagyarázza: nem biztos, hogy Patricket életben tudják tartani. Kennedy haladéktalanul hívatja a támaszpont lelkészét, hogy keresztelje meg Patricket, mert a katolikus egyház tanítása szerint e nélkül a lelke nem kerülhet a mennyországba.

Dr. Walsh ezután indítványozza, hogy szállítsák át Patricket a Bostoni Gyermekkórházba, ahol a legkorszerűbb eszközök is rendelkezésre állnak a betegség kezeléséhez. Az elnök tétovázás nélkül elfogadja a javaslatot.

Délután 5 óra 55 perckor, amikor Jackie még félig kábult az altatástól, elindul a mentőautó Patrick Bouvier Kennedyvel az autóúton egyórányira

levő Bostonba.

A gyermek féltve őrzött szállítmány, még a *Mona Lisá*nál is sokkalta értékesebb. Ahogy annak idején a híres festményhez, úgy Patrick mellé is kíséretet biztosít a massachusettsi rendőrség. Üvöltenek a szirénák, amikor a mentő útnak indul a légi támaszpont kórháza elől.

A konvoj sehol sem áll meg. Meg kell menteni a kicsi életét.

▪▪▪

Most jön a várakozás időszaka. Jackie Kennedy a tízszobás kismamaosztályon lábadozik. Gyereküket az elnök kíséri Bostonba, hogy a gyermekkórházban ott legyen mellette. A férfi sokat változott 1956 óta, amikor háromnapos késéssel indult haza Európából feleségéhez annak vetélése után. Most tehetetlenül nézi a 10 m hosszú kísérleti magasnyomású kamrát, ahol az újszülött kapkodja a levegőt. Patrick jól látható a kamra kis ablakain át. Mindenkit elküldenek az intenzív osztályról, amikor JFK megjelenik, ettől az elnök csak még magányosabbnak érzi magát.

– Mi a helyzet a kis Patrickkel? – kérdi Evelyn Lincoln tapintatosan. Ő is eljött Bostonba, hogy segítsen az elnöknek azoknak az ügyeknek az intézésében, amelyeket más nem oldhat meg helyette.

– Ötven százalék esélye van – feleli JFK.

– Egy Kennedynek az bőven elég – biztatja a titkárnő. Régóta ismeri a főnökét, tudja, hogy ez a fajta bátorítás jólesik neki.

Kennedyt telefonhívások és üzenetek sokaságával ostromolják a jó barátok és a világ vezető politikusai, de ő leginkább csak újszülött fiára figyel. Általában mély érzelmeket táplál a gyermekek iránt, de Patrick iránt különösen, már csak azért is, mert közvetlenül a kubai rakétaválság utáni időkben fogant. Ő az a Kennedy, aki sosem jöhetett volna a világra akkor, ha a válság globális nukleáris háborúba torkollott volna. Patrick Bouvier Kennedy, aki JFK apai nagyapjának és Jackie apjának nevét viseli, büszkeséggel és aggodalmakkal töltötte el a családot attól a naptól kezdve, amikor a first lady bejelentette terhességét.

Az elnök a Ritz-Carltonban vett ki szobát, amely a Boston Common parkra néz, itt tölti a Patrick születése utáni első éjszakát, de nem tud nyugodtan aludni, a nukleáris robbantásokat tiltó egyezménnyel kapcsolatos dokumentumokat olvassa. A következő éjszakán közelebb akar lenni életéért

küzdő kisfiához, ezért a szállodai luxuslakosztályból átköltözik egy üres kórházi kórterembe.

Augusztus 9-én, pontosan hajnali 2 órakor Larry Newman, a titkosszolgálat embere finoman felébreszti. JFK rögtön felpattan, és dr. Walshsal meg Newmannel beszállnak a kórházi liftbe. Az ötödik emeletre, az újszülöttosztályra mennek. A titkosszolgálat veteránja sok mindent látott, amióta a Fehér Házba osztották be, volt ideje alaposan megismerni az elnök hangulatait és személyes reakcióit. Newman saját bevallása szerint nem szokott sírni, de ennél a szívszorító jelenetnél majdnem könnyekre fakadt.

A titkos ügynök látja, amint az elnök egész testét átitatja a fájdalom. Dr. Walsh a liftben közli JFK-jel, hogy Patrick súlyos állapotban van, valószínűleg nem éri meg a reggelt. Az újszülött fejletlen tüdeje nem tudja ellátni feladatát. Többször is előfordult már, hogy hosszabb ideig egyáltalán nem vett levegőt.

Nyílik a lift ajtaja. A folyosó sötét, a hajnali órán egy lélek sincs ott rajtuk kívül. John Kennedy lassan megindul az intenzív osztály felé, hogy lássa haldokló gyermekét.

Egyszer csak gyermeknevetést hall az egyik kórterem felől. Kíváncsian bedugja fejét a kórterembe, két kislányt lát, ülnek az ágyukban. Talán három- vagy négyévesek lehetnek, mindkettőn nagy testfelületeket fedő kötés.

– Mi a bajuk? – kérdezi dr. Walshtól.

– Megégtek – válaszolja a doktor, és elmagyarázza, hogy egyikük kezei rövid időn belül használhatatlanná válhatnak.

Az elnök a zsebeiben kotorászik, tollat keres, de nem talál. Máskor is megesik vele. Nincs más a zsebében, csak egy zsebkendő.

Newman ügynök és dr. Walsh tollat nyújtanak felé. Egy nővér észreveszi, hogy az elnöknek papírja sincs, elvesz egy cédulát a nővérpultról. JFK néhány sort ír a gyerekeknek: legyenek bátrak, és tudatja velük, hogy az Egyesült Államok elnöke vigyáz az egészségükre. A nővér megígéri, hogy átadja majd a levelet a gyerekek szüleinek. „Erről soha senki nem beszélt – írja később Newman. – Szó nélkül ment tovább a kisfiához, hogy tegye, amit tennie kell. Ilyen kettősségek voltak ebben az emberben – ebben a csiszolatlan gyémántban."

Patrick Bouvier Kennedy alig két óra múlva meghal. „Olyan gyönyörű baba volt – kesereg az elnök, amikor jobbkezének, Dave Powersnek kiönti

bánatát. – Derekasan küzdött.”

Patrick utolsó lélegzetvételekor Kennedy ott áll mellette és fogja a kezét. Az elnök belefeledkezne a pillanat rettenetébe, de tudja, most sem hagyták magára. Nővérek, orvosok, saját munkatársai mind azt figyelik, hogyan tud uralkodni magán borzalmas fájdalmában. JFK lassan kifordul a kórteremből, végigmegy a folyosón, fájdalmát magában tartja.

▪▪▪

Kint a világban zajlik az élet. Kennedy egykori hajójáról, a PT-109-esről készült film, amely a mozik egyik nyári slágere volt, tovább fényezi az elnök hősi arcélét. Texasban egyre áttekinthetetlenebb a politikai helyzet, az elnök személyesen akarja erősíteni pozícióit azzal, hogy pár hónapon belül látogatást tesz a déli államban. Chicagóban Sam Giancana, a gengszter bosszút esküszik a Kennedy fivérek ellen, akik szigorították a megfigyelését a szerintük törvénybe ütköző viselkedése miatt. Floridától 140 km-re Fidel Castro amiatt dühöng, hogy az amerikaiak nem hagytak fel a burkolt Kuba-ellenes tevékenységgel. Az ország fővárosában ifj. Martin Luther King több százezres polgárjogi tüntetést szervez a National Mall parkban. Vietnamban a láncdohányos katolikus despotát, Diemet sehogy sem lehet féken tartani. S végül New Orleansban letartóztatnak egy notórius naplopót kommunista propagandairatok terjesztéséért, így az FBI újra megfigyelés alá helyezi Lee Harvey Oswaldot.

A jelen pillanatban mindez a legkevésbé sem érdekli John Fitzgerald Kennedyt.

Meghalt a kisfia. Mindössze 39 órát élt. Az elnök fájdalma szinte elviselhetetlen.

JFK beszáll a liftbe és visszamegy a kórterembe, ahol aludt. Leül az ágyra, lehajtja fejét, és zokogásban tör ki. „Csak sírt, sírt és sírt” – írta később Dave Powers ezekről az órákról.

▪▪▪

Onnan 100 km-rel délebbre Jackie-nek is majdnem megszakad a szíve. Hemzsegnek az újságírók az Otis légi támaszpont kórháza előtt. Néhány óra múlva visszaérkezik az elnök, hogy felesége mellett legyen.

A first lady figyelmét hihetetlen fájdalma közepette sem kerüli el, hogy férje is szenved. Azzal próbálja vigasztalni, hogy egymást nem veszítették

el, ahogy Johnt és Caroline-t sem. „Csak azt a csapást nem tudnám elviselni – mondja Jackie JFK-nek –, ha téged veszítenélek el.”

22

1963. augusztus 28., délután
Washington D.C.

Ifj. Martin Luther King papírról olvassa beszédét: „Úgy száz évvel ezelőtt egy nagy amerikai, akinek jelképes árnyéka ma is ránk vetül, aláírta az Emancipációs kiáltványt.” Modorosságai erőltetettebbek a szokásosnál, jeléül annak, hogy most először beszél ekkora hallgatóság előtt.

Daniel Chester French Abraham Lincolnt ábrázoló fehér márványszobrára nyílik kilátás King válla fölött. Lincoln egyik ökle a süketnémák jelbeszédének „A” betűjét, a másik a jelbeszéd „L” betűjét formázza. A „nagy emancipátor” vállai megereszkednek, fejét kissé lehorgasztja, mintha még mindig rá nehezednének az elnöki munka hatalmas terhei. Száz év telt el azóta, hogy Lincoln felszabadította a rabszolgákat, és most King arról beszél a több százezres tömeg előtt, hogy a fekete amerikaiak még mindig nem szabadok.

A tömeg csöndben figyel. Amikor beszélni kezd, a légy zümmögését is hallani. Nincs sok taps, ami van, az halk és udvarias. King figyelmezteti a hallgatóságát arra, hogy Amerika száz évvel a rabszolgák felszabadítása után még mindig szegregált ország. Ennek a gondolatnak nagy mozgósító ereje van, de a szónok száraz beszédmodora miatt nem kapnak szárnyra a szavak.

King elkalandozik a tárgytól. Az erősítők a parkon túlra is elviszik hangját, és a kamerák eljuttatják a tiszteletes alakját és szónoklatát a tévénézők otthonaiba az ország minden részén.

John Kennedyt nagy szónoknak tartják, általában dicsérik beszédei gondosan megválogatott szavait és fordulatait. Dr. King szintén kiváló szónok, és ha formában van, még több szenvedélyt visz szónoklataiba, mint Kennedy: jó hasznát veszi a vasárnap reggeli istentiszteleteken mondott számtalan beszéde során szerzett retorikai tapasztalatainak. Mennydörgésig erősíti és suttogásig halkítja hangját, a beszédtempó gyorsításával vagy épp lefékezésével éri el, hogy hallgatói minden szavára figyeljenek, a szótagok nyújtottabb vagy rövidebb kiejtésével emeli ki a lényeget. Különösen szereti a „t” betűk kemény ejtésével kitenni a hangsúlyokat.

King rendszerint rettenthetetlen és magabiztos, ajkán a harag szitokszavai reményteli imákba futnak ki.

A mai napon azonban színtelenül beszél, már-már unalmasan. Hosszú szótagjai és előre megírt beszédfordulatai nem különböznek a nap többi szónokától hallottaktól.

A tiszteletes beszél a szegénységről, és arról, hogy Amerika határvonalat húz a feketék és a fehérek közé. Ma van Emmett Till meggyilkolásának nyolcadik évfordulója. King szavai arról tanúskodnak, hogy azóta is maradt minden a régiben.

A tömegből sokan több száz kilométert utaztak, hogy itt lehessenek. Feketék és fehérek is vannak közöttük. Hosszú napjuk volt, órákon át hallgatták a szónokokat, és nem is kevesen kifejezetten unalmasak voltak.

Ifj. Martin Luther Kinget azonban mindenképpen hallani akarták, sokat vártak tőle. Megfeledkeznek fáradtságukról, a hőségről, klausztrofóbiájukról; 250 ezer ember a polgárjogi harcos minden szavára kíváncsi. Azért jöttek, hogy kiálljanak az emberi jogok mellett, de azért is, hogy hallják, mivel teszi a nagy szónok emlékezetessé számukra ezt a napot. A beszélő zengő hangja betölti a levegőt a Lincoln-szobor és a Washington-emlékmű között elterülő medencék hangvisszaverő víztükre fölött, és hallgatói a szívükben érzik, hogy Kinggel együtt naggyá lehetnek ők is.

Arra számítanak, hogy ifj. Martin Luther Kingtől még a beszéd befejezése előtt olyan horderejű bejelentést fognak hallani, ami felejthetetlenné teszi ezt a napot.

A tömeg minden idegszálával figyel, de King már kilenc perce beszél, és még nem mondott semmit, ami lázba hozta volna az embereket.

Két perc múlva mindez megváltozik.

▪▪▪

John Kennedy a Fehér Házban tévén figyeli King beszédét. Pontosan három hét telt el azóta, hogy Jackie-re rájöttek a szülési fájdalmak. A first lady most visszavonultan gyászolja kisfiát Cape Codon, arcáról eltűntek a könnyed mosolyok, komoran néz maga elé, szemeit hatalmas napszemüveg mögé rejti. Az elnök, amikor csak teheti, megszökik Washingtonból, hogy mellette lehessen.

Ám ezen a szerdai napon mindenképpen Washingtonban kell lennie,

Bobby Kennedy és az öccsük, Teddy, az újonnan megválasztott massachusettsi szenátor is vele együtt hallgatja Kinget.

Az igazságügyi miniszter nagy szószólója a polgárjogi mozgalomnak, de dr. Kinggel feszült viszonyban áll. Részben az a feszültség oka, hogy ismeri a J. Edgar Hoover által lehallgatott felvételeket, részben pedig az, hogy óvni szeretné az elnököt.

Amikor King három hónappal korábban bejelentette a washingtoni menet tervét, Bobby lett a szervező, de vonakodva töltötte be feladatát. Tudta, hogy bátyja polgárjogi aktivitása kudarcot vall, ha a Lincoln-szobornál tartandó demonstráció rendbontássá fajul vagy érdektelenségbe fullad. Ezért az igazságügyi miniszter – szorosan együttműködve a minisztérium illetékeseivel – feltűnés nélkül úgy alakította ki a menet kereteit, hogy a tömeget könnyen kordában lehessen tartani. Gondoskodott arról, hogy King beszéde a Lincoln-szobornál hangozzék el, ahol a tömegnek egyfelől a Potomac folyó, másfelől az árapálymedence (Tidal Basin) szab határt, így a tömeg mozgása lázongás esetén erőszak alkalmazása nélkül is kontrollálható, és a menetelőket a Capitoliumtól és a Fehér Háztól is könnyebb távol tartani.

Bobbynak gondja volt arra, hogy a washingtoni rendőrség kutyás egységei ne legyenek jelen, mert a kutyák „Bull” Connorra és Birminghamre emlékeztetnék a tömeget. Intézkedett, hogy a környék összes kocsmája és italboltja zárva legyen ezen a napon, hordozható illemhelyeket állíttatott fel, nehogy a bátyja rémálma a köztereket nyilvános vizeldének néző tüntetőkről valóra váljon. Katonai egységeket helyeztetett készenlétbe a közeli támaszpontokon arra az esetre, ha a tüntetők elveszítenék béketűrésüket. Az Autóipari Dolgozók Egyesült Szakszervezete (United Auto Workers Union) segítségével fehér bőrű résztvevőket toborzott a demonstrációra, mert nem lett volna jó azt a látszatot kelteni, hogy a polgárjogi mozgalom csak a feketék ügye. Még arra is gondja volt, hogy a szónoki emelvény alatt mindvégig készenlétben álljon egy embere, aki Mahalia Jackson *He’s Got the Whole World (in His Hands)* című felvételét szólaltatja meg a hangosító berendezéseken keresztül, ha valamelyik szónok túlságosan gyújtó hangú vagy Amerika-ellenes kijelentésekre ragadtatná magát.

Nem történhet semmi olyan, ami rossz színben tüntetné fel a Fehér Házat vagy annak megkésett polgárjogi erőfeszítéseit.

A sok előkészület tulajdonképpen ifj. Martin Luther King érdekét szolgálta. Azét az emberét, akiről Bobby előző este éles hangon jegyezte meg: „Nem komoly ember. Ha tudná az ország, amit mi Kingről tudunk, vége lenne.”

Ahogy a Kennedyknek is végük lenne, ha az ország mindent tudna az elnökről.

Így aztán a három Kennedy feszülten figyeli King beszédét, és imádkoznak azért, hogy alkalmi politikai szövetségesük beteljesítse a nagy washingtoni menet ígéretét.

▪▪▪

„Nem lehetünk elégedettek addig, amíg Mississippiben a négerek nem szavazhatnak, és amíg New Yorkban a négerek úgy érzik, nincs miért szavazniuk” – prédikálja ifj. Martin Luther King. Most már valóban prédikál, mindjárt elkanyarodik előre megírt beszédétől, és az ótestamentumból, Ámosz próféta könyvéből idéz.

King lámpalázas természetű, komoly gyomorpanaszai szoktak lenni a nagyobb események előtt. Most viszont teljesen nyugodt. Lassanként megemeli a hangját. A hosszú szótagok szaggatottabban hagyják el ajkát, a gettó szóban keményen csattan fel a hosszú „t”.

Ahogy felnéz, a parkban a beszédét hallgató százezrek arcán nyomát sem látja már fáradtságnak, türelmetlenségnek. Még jobban megemeli a hangját. Eddig bekezdésekre tagolta beszédét, mostantól megindul a szavak áramlása, és a bekezdéseket egyszerű, nagy hatású kijelentő mondatok váltják fel.

Ifj. Martin Luther King rátalált a ritmusára.

Vége a monotóniának, vége a száraz, tárgyilagos beszédmodornak. Immár a nyáját buzdító lelkész áll a pulpituson. King hangja felfénylik.

Azután pedig, most először, beleharsogja a mikrofonba azt a mondatot, amely mindörökre ennek a napnak a jelmondata lesz. „Van egy álmom” – hangzik a kinyilatkoztatás.

Martin Luther King most már azt csinál a tömeggel, amit akar. Az egész park lázban égve várja, milyen álomra gondol. King egy olyan földi paradicsomról beszél, ahol nincs határ fehérek és feketék között. Arról álmodik, hogy ez a csoda eljöhet a feketékkel szemben ellenséges déli

államokban is.

King álma teljes mértékben a képzelet szüleménye a mostani Amerikában. A tiszteletes mégis szavakba önti a polgárjogi mozgalmak végső célját. Ez a gondolat ilyen hatásos és világos megfogalmazásban magával ragadja a tömeg érzelmeit és büszkeségét.

Feketék és fehérek egy emberként csüggnek King ajkain. Mindössze tizenhat perces beszédében a tiszteletes beváltotta a reményt, hogy kivételes nap lesz a mai: a polgárjogi mozgalmak legnagyobb napja az amerikai történelemben.

Mire King a beszéd végső tetőpontjához ér, már kiabál a mikrofonba, szájából nyálcseppek repülnek. Lincoln arcmása a szónok válla fölött megindítóan tekint a tömegre, amint King megidézi az Emancipációs kiáltvány szellemét. Mindenki érti ott a helyszínen, hogy King azt akarja befejezni, amit Lincoln már oly rég elkezdett, és hogy a két férfiút, akiket a rasszizmus igazságtalanságainak száz éve választ el, ettől a naptól kezdve történelmi kapocs köti össze. „Végre szabadok, végre szabadok – idézi a szónok a néger spirituálé szövegét –, hála a Mindenhatónak, szabadok vagyunk.”

Amikor a parkban tapsban tör ki a tömeg, abban a tudatban, hogy az ország történelmében meghatározó pillanatnak voltak szem- és fültanúi, John Kennedy Bobbyhoz fordul, hogy megossza vele az első benyomását: „Átkozottul jól csinálja.”

▪▪▪

Egy órával később ifj. Martin Luther King diadalittas hangulatban találkozik John Kennedyvel az Ovális Irodában. Rajtuk kívül még tizenegyen vannak jelen, köztük Lyndon Johnson, így hát nem bizalmas kétoldalú találkozó zajlik az Egyesült Államok elnöke és a polgárjogi mozgalom legbefolyásosabb vezetője között. Kennedy mindenesetre King tudomására hozza, hogy figyelemmel kísérte a nap eseményeit. „Van egy álmom” – mondja a tiszteletesnek, és biccent hozzá a fejével. Kennedy egyrészt az elismerését fejezi ki, másrészt pedig azt, hogy a Kinggel kapcsolatos aggodalmait egy időre félreteheti.

▪▪▪

A washingtoni menet azonban nem szünteti meg az amerikai délen a faji

konfliktusokat. Nem egészen három héttel azután, hogy Amerika meghallgatta ifj. Martin Luther King álmát az alabamai fehér és fekete fiatalok összefogásáról, 1963. szeptember 15-én délelőtt 10 óra 22 perckor huszonhat fekete bőrű gyermek indul a Tizenhatodik utcai baptista imaház alagsorába vasárnap délelőtti istentiszteletre. Egy gyerek beszédét készülnek meghallgatni „a szeretetről, amely megbocsát”.

A Tizenhatodik utcai baptista imaház ugyanannak a gyülekezetnek a temploma, ahonnan a Gyermekek Keresztes Hadjárata elindult Birminghamben 1963 májusában. Ott áll azzal a parkkal szemben, ahol „Bull” Connor rendőrkutyái ártatlan fekete tinédzserek és általános iskolások húsába martak, és kihívta maga ellen a fehérek felsőbbrendűségét hirdető csoportoknak a megkülönböztetett gyűlöletét, amelyek továbbra is mindenáron meg akarják gátolni Birminghamben az integrációt.

A vasárnap délelőtti istentisztelet résztvevőinek föltehetően fogalmuk sincs arról, hogy a Ku-Klux-Klan négy tagja egy dobozban dinamitot helyezett el az imaház alagsora közelében. A nagy erejű robbanás nemcsak az istentisztelet lelki békéjét töri meg, hanem romba dönti az alagsort, sőt az imaház hátsó falát is, és betöri a festett üvegablakokat is – egy kivételével. A megmaradt egyetlen ablaküveg Jézus Krisztust ábrázolja, amint kisgyermekeknek prédikál.

A megmaradt ablakkép jelképes jelentést hordoz, mert a legtöbb gyerek, aki az imaház alagsorában volt ezen a vasárnap délelőttön, túléli a rettenetes tragédiát. Négyen azonban meghalnak: Addie Mae Collins, Cynthia Wesley, Carole Robertson és Denise McNair.

Számukra az álom véget ért.

23

1963. szeptember 2., déltájt
Hyannis Port, Massachusetts

A munka ünnepe (Labor Day) van, és John Kennedy épp egy kis hajót lát bukdácsolni a távolban a vízen, amint leveszi American Optical Saratoga márkájú napszemüvegét. „Ó, Uram – emlékszik arra a kis dísztáblára, amelyet nemrég kapott –, a tengered oly nagy s az én csónakom oly kicsiny.”

Az elnök kényelembe helyezi magát nádfonatú karosszékében Brambletyde tenger felőli parkjának gyepén. Vele szemben a CBS újságírója, Walter Cronkite foglal helyet, aki pályafutásának egyik legfontosabb televíziós interjújára készül. A mai téma a háborgó tenger és a kavargó hullámok, amelyeken az Egyesült Államok elnökének navigálnia kell. Az erős szeptemberi napsütés ellenére mindketten sötét öltönyt viselnek. Cronkite keresztbe teszi lábát, vele szemben az elnök szétterpesztett lábakkal ül. A szél újra és újra belekap JFK gondosan megigazított frizurájába, az elnök pár percenként szórakozottan simítgatja haját. A kopaszodó Cronkite-nak ilyesmi nem vonja el a figyelmét.

A Kennedyvel nagyjából egyidős újságíró az ország legismertebb műsorvezetője az aktuális politikai műsorok területén. Az elnökkel jól megértik egymást, és JFK annyira otthon érzi magát, hogy interjú közben időnként kényelmesen hátradől a párnázott fonott széken, ahogy fogas kérdéseken elgondolkodva az Ovális Irodában is nemegyszer megteszi.

A két férfi ugratja egymást, miközben elhelyezik rajtuk a mikrofonokat, majd némán figyelik a felvétel elindítását megelőző tíz másodperces visszaszámlálást. Cronkite láthatatlan jelzést kap, kezdődhet az interjú.

A műsorvezető hol dünnyögő bariton hangon, hol elnyújtott hanghordozással teszi fel kérdéseit JFK-nek. Stílusa lefegyverző, sőt lelkesítő, még akkor is, amikor éles kérdést szegez beszélgetőpartnerének, így Kennedy teljesen elengedheti magát. A nézőnek az az érzése, mintha két jól informált barát beszélgetne egymással az amerikai politikai helyzetről. Nem is nagyon ismeri félre Cronkite gondolkodásmódját, aki így értékeli az interjút, lévén a műsorvezető elkötelezett demokrata, bár ezt a tényt ügyesen titkolja a közönség elől.

– Mit gondol, ‘64-ben lesz néhány déli állam, ahol veszíteni fog? – kérdi Cronkite.

– Hát, ami azt illeti, ‘60-ban is veszítettem néhányban, és föltehetően ‘64-ben is veszítek néhány, hm... talán valamivel több déli államban – feleli Kennedy, és bánatos mosollyal nyugtázza, hogy fel kellett fednie egyik gyenge pontját. Cronkite olyan titkot oszt meg nézőivel, amivel csak a közvélemény-kutatók és a veterán politikusok vannak tisztában. – Nem is tudom. Korai lenne nyilatkozni erről, de azt gondolnám, hogy mi, szóval hogy a déli államokban khm... nem biztos, hogy én vagyok az ország legnépszerűbb embere. De nincs ezzel semmi baj. Azt hiszem, várnunk kell még, és majd meglátjuk másfél év múlva...

Megcsillan a harci szellem az elnök szemében. Már attól izgalomba jön, hogy a következő választás szóba kerül. Élvezi a politikai harc borzongató érzését. Amellett JFK jól érzi magát az elnök szerepében. Ő is „adrenalinmániás”, sóvárog a hatalomért való versengés izgalmai után.

Cronkite sietteti az elnököt:

– Mit gondol, mik lehetnek a fő kérdések ‘64-ben?

– Nos, a külpolitikában természetesen az Egyesült Államok biztonsága. Azok az erőfeszítéseink, amelyekkel ezt a biztonságot fenntarthatjuk, és továbbra is szolgáljuk a szabadság ügyét. Itthon pedig, úgy gondolom, a gazdaság. A munkahelyek kérdése létfontosságú, hogy esélyt adjunk minden amerikainak.

Ezután az elnök magyarázó megjegyzések nélkül elhadar egy csomó statisztikai adatot. Sürgeti az adócsökkentést a gazdasági recesszió elhárítása érdekében, és részletes pénzügyi eszmefuttatásokkal érzékelteti, hogyan élénkül majd meg az adócsökkentés eredményeként a gazdaság.

Cronkite végül Vietnam érzékeny témáját hozza elő. Az amerikaiak napról napra erősödő aggodalommal figyelik, ahogy hazájuk belebonyolódik a zavaros helyzetű délkelet-ázsiai ország ügyeibe. A buddhisták nem enyhülő és nagy sajtóvisszhangot kapó elnyomása elfeledteti az amerikaiak egy részével, hogy az Egyesült Államok csapatai elsősorban a kommunizmus fenyegetése miatt vannak Vietnamban. Egyre hangosabb a követelés, hogy Amerika vonuljon ki Délkelet-Ázsiából, és Vietnam amerikai részvétel nélkül vívja meg a maga háborúját.

– Mindenki azt mondja, hogy a kormányzat diplomáciai eszközökhöz

folyamodna Vietnamban – kezdi Cronkite, hangsúlyosan rövid a-val ejtve az ország utolsó szótagját. – Amivel mindig is próbálkoztunk. Mit tehetünk ebben a helyzetben, amely mintha párhuzamokat mutatna a népszerűtlen kormányokkal szembeni fellépéseink egyéb ismert kudarcaival?

Megnyugtató egyéniségével Cronkite kivívta a tévénézők bizalmát. Az elnök tudja, hogy ha meggyőzi a műsorvezetőt a Vietnammal kapcsolatos elképzelései helyességéről, azzal meggyőzte a televíziók előtt ülő szavazókat is.

– A háború kezd jobban alakulni – kezdi a válaszát JFK. – Ez azonban nem jelenti azt, hogy az elmúlt két hónap eseményei ne lennének aggasztóak. Nem gondolom, hogy ha a kormányunk nem tesz nagyobb erőfeszítéseket, megnyerhető lesz ez a háború. Végső soron is, az ő háborújukról van szó. Nekik kell megnyerni vagy elveszíteni.

Azt azonban az elnök nem mondja ki, hogy ki kell vonni az amerikai csapatokat ebből az országból, annak ellenére sem, hogy már több tucat amerikai halt meg az ottani frontokon. Hangot ad azon aggodalmának, hogy ha Vietnam behódol a kommunistáknak, a folyamat kiterjedhet egész Ázsiára. JFK felsorolja azokat az országokat, amelyek ebben az esetben eleshetnek: Thaifölddel kezdődik a lista, de rajta van India is.

– Elkeseredett küzdelmet vívunk a kommunizmussal – érvel –, és nem akarom, hogy Ázsia a kínaiak kezére kerüljön.

Kennedy megemeli a hangját, hogy érzékeltesse, milyen megvetést érez mind Diem vietnami elnök, mind pedig a kommunizmus globális terjedésén munkálkodó ellenfelei iránt. Most nem azt a megnyerő modorú, fiatal John Kennedyt láthatják és hallhatják a nézők, aki sokak szerint csak előnyös külsejének és apja pénzének köszönheti elnökké választását. JFK belenőtt a világ vezetőjének szerepébe. Megvan benne minden, ami kell: önfegyelem, munkamorál, tudás, kurázsi, részvét.

Az interjú húsz percig tart. Ahogy befejeződik, az elnök a mellényzsebéből előhúzza és fölteszi a napszemüvegét. Cronkite-tal váltanak még pár szót egy félórás televíziós műsor elkészítésének költségeiről, de figyelmüket nemsokára már egy kis vitorlás köti le, amely lustán siklik a vízen, apró pont az egész horizontot kitöltő végtelen tengeren. Mindkét férfi vitorlázik, a víz látványa felcsigázza fantáziájukat.

Az öbölben nyugodt az időjárás, de nincs messze a vihar. Az interjú így is

hibátlan lett. Az elnök a családja társaságában, pihenéssel töltheti a délután hátralevő részét, kis időre félretéve az elmúlt egy hónap fájdalmas és zűrzavaros eseményeit.

Kennedy és Cronkite témát váltanak, a vitorlázásról csevegnek, amíg a technikusok le nem veszik róluk a mikrofonokat. Alig pár méterre tőlük szomorkodik Jackie Kennedy, rejtőzködve a kamerák és a világ elől. Az elnök mostanában többet van vele és a gyermekeivel. Caroline-nal és Johnnal úszkálnak az óceánban, elmegy velük egy körre az elnöki helikopteren, és elmegy Caroline-nal a lovaglóórájára. Az elnök biztatta feleségét, hogy nézzen szembe bátran a média kameráival és mikrofonjaival, de ő még nem készült föl erre.

Azt viszont elhatározta már, hogy hamarosan megtöri önként vállalt visszavonultságát. Úgy döntött, néhány hetet Görögországban tölt húgával, Lee Radziwill-lel, hogy könnyebb legyen a gyászát elviselnie. Az egy hónap múlva esedékes utazás puszta gondolata elég ahhoz, hogy néha egy-egy mosolyt csaljon a first lady arcára.

▪▪▪

Walter Cronkite és John Kennedy elbúcsúznak egymástól. A munka ünnepének délutánja remekül telt, az Atlanti-óceán felől fújdogáló szélben a nappal sütteti arcát újságíró és interjúalanya. Aligha gondol bármelyikük is arra, hogy tizenkét hét múlva Cronkite egy olyan eseményt fog bejelenteni az országos televíziócsatornán, amely az egész világot sokkolja majd.

24

1963. szeptember 25., késő délután
Billings, Montana

Vészjóslóan közeledik november 21-e és 22-e. Ez a dátum jár John F. Kennedy fejében, miközben a Yellowstone megyei vásártér rodeópályáján beszédet mond a lelátókat zsúfolásig megtöltő tömegnek. A Montana állambeli Billingsnek mindössze 53 ezer lakosa van, és egy idegen azt hihetné, mind az utolsó szálig itt vannak, hogy megtapsolják az elnököt. Katonazenekar is segít emelni az esemény fényét. „Országunk lehetőségei határtalanok” – kezdi a beszédét Kennedy, és majdnem olyan benyomást kelt, mintha személy szerint magáról beszélne. Az elmúlt öt napban a montanai farmerek érdekét is szolgálva nyélbe ütött a Szovjetunióval egy komoly búzaeladási üzletet, kieszközölte a nukleáris kísérleti robbantások globális tilalmát, csökkentette a jövedelemadókat, ráadásul az ENSZ Közgyűlésében tartott beszédében kilátásba helyezte, hogy az Egyesült Államok embert fog küldeni a Holdra. JFK olyan remekül beszélt azon a napon, hogy még a szovjet küldöttség is megtapsolta.

Az őszi nap meleg sugarakkal bombázza a nyitott, földes arénában álló elnököt, nem messze a Sziklás-hegység csúcsai magasodnak. Az őszies illatú levegőben Kennedy öltönye és nyakkendője maga a makulátlan elegancia a hallgatóság jelentős részének farmernadrágjához és cowboycsizmájához képest, és az elnök bostoni akcentusa szinte disszonáns hatást kelt ebben a jellegzetesen vadnyugati környezetben. Amikor Kennedy az amerikai Nyugat csodáit ecseteli, attól a Henry David Thoreau-tól idéz, aki Massachusettsben élte le életét, és sohasem járt a Mississippi másik oldalán.

Montana népét mindez a legkevésbé sem zavarja. Isszák az elnök szavait, és felvillanyozza őket, hogy Kennedy a tizenegy államot érintő nyugati körútján az ő városukba is ellátogat. Az elnök fő célja, hogy támogatást szerezzen a közeledő elnökválasztási kampányhoz. Az előző választáson, 1960-ban Nevada volt az egyetlen nyugati állam, amelyet Kennedy meg tudott szerezni. Montanát és az állam négy elektori szavazatát simán elvesztette, és Yellowstone megyében csupán 38%-ot kapott a republikánus

jelölt 60%-ával szemben.

De azóta eltelt három év.

Ma az elnököt valósággal megostromolja a tömeg, amikor gépe leszáll Billings repülőterén. A legkülönbözőbb korú férfiak és nők próbálnak a közelébe furakodni, hogy kezet foghassanak vele. Kennedy, testőreinek nagy bosszúságára, az életét kockára téve tétovázás nélkül a tömeg közelébe megy. Tudja: semmivel sem okozhat nekik nagyobb örömet, mint ha este otthon elmondhatják, hogy megérinthették az elnököt. Ezrek sorakoznak fel az autókonvoj útvonala mellett, lóháton ülő férfiak is vannak köztük.

Úgy tűnik, JFK nyerne Montanában, ha a szavazást holnap tartanák. A nyugati államokban való sikeres szereplés nélkülözhetetlen része Kennedy újraválasztási stratégiájának. Ha például Texasban nyerni tudna, majdnem biztos lenne az 1964-es győzelme.

Kennedy programszervező titkára, Kenny O’Donnell november 21-ét és 22-ét jelölte meg a türelmetlenül várt texasi adománygyűjtő út valószínű időpontjaként.

Az elnök nagy texasi körútra készül, amely öt nagyvárost érint: San Antoniót, Fort Worthöt, Dallast, Houstont és Austint. John Connally texasi kormányzó, a konzervatív demokrata, aki igyekszik távolságot tartani az elnöktől, a háttérben egy kevésbé ambiciózus programot támogat. Dallasban például nem sok babér terem Kennedynek. Ebben a városban „K.O. a Kennedyknek” feliratú lökhárító-matricákat lehet látni, és kocsmai társaságokban gyakorta elhangzik a kérdés: „Te melyik Kennedyt utálod a legjobban?” A gyerekek fújolnak az iskolában, ha meghallják az elnök nevét, és az egyik népszerű poszter Kennedyt mint hazaárulásért körözött bűnözőt ábrázolja, alatta a felirattal: „Keressük az Egyesült Államok ellen folytatott lázító tevékenysége miatt.”

Még baljósabbak a gyilkosságra buzdító tréfák, annál is inkább, mert Dallasban rendkívül sok az emberölés. Texasban több gyilkosság történik, mint az Egyesült Államok bármelyik másik államában, és Dallasban több embert ölnek meg, mint Texas államban bárhol másutt. Az államban nem korlátozzák a fegyvertartást, nyilvántartást sem vezetnek a fegyverekről, és a gyilkosságok 72%-át lőfegyverrel követik el.

Nem kérdés tehát, hogy John F. Kennedy látogatása a déli államok, vagyis a „Dixie délnyugati gyűlöletközpontjában”, ahogy Dallast aposztrofálták,

nehézségeket rejt magában.

A helyzetet, az utazás részleteivel együtt, az elnök a jövő héten fogja megtárgyalni a Fehér Házban John Connallyvel. Lyndon Johnsonnak annyira nincs helye John Kennedy jövőre vonatkozó terveiben, hogy az alelnököt nem hívták meg erre a megbeszélésre, de még azt sem kötötték az orrára, hogy lesz egy ilyen találkozó.

A legszembeszökőbb statisztikai adat a texasi utazással kapcsolatban, hogy 1960-ban a dallasiak több mint 62%-a John Kennedy ellen szavazott. JFK azonban szereti próbára tenni magát. Ha a montanai Billingst maga mellé tudja állítani, miért ne tudná Dallast is?

▪▪▪

Amikor Kennedy elnök Montanában szónokol, Lee Harvey Oswald már úton van Texas felé, sőt azon túlra. Bő nadrágban, cipzáras dzsekiben a Continental Trailways 5121-es számú autóbuszán Houston felé tart. Ott majd átszáll, és déli irányban folytatja útját Mexikóváros felé. Az amerikai csapatoknak (soraikban a fiatal Ulysses S. Granttel és Robert E. Leevel) több mint egy évig tartott, hogy megtegyék ezt az utat az 1846-os mexikói-amerikai háború idején, Oswaldnak elég lesz hozzá egy nap is.

Oswald úgy utazik, mint aki sosem akar visszatérni. Otthona nincs, nyomorúságos New Orleans-i lakását kiürítette. Amikor a tulajdonosnő 17 dollár elmaradt lakbért követelt, Oswald valami hazugsággal lerázta, majd az éj leple alatt kereket oldott.

Amije Oswaldnak még maradt, az részben az úti tarisznyájában, részben a busz csomagtartójában elhelyezett két szövetbőröndjében van.

Családja nincs többé. Két nappal ezelőtt Marinát néhány hónapos terhesen és 19 hónapos kislányával, June-nal visszaküldte az aszszony Dallas mellett élő barátnőjéhez, Ruth Paine-hez. Az utóbbi néhány hónapban Oswald számára Marina eszköz volt ahhoz, hogy szovjet állampolgárságát kihasználva elérje célját és visszajusson a Szovjetunióba. Nem világos, tudja-e Marina, hogy Oswald Mexikóba tart, vagy hogy utazása ügyében külföldre kellett mennie.

Oswald kigondolt egy új, agyafúrtabb tervet, ehhez már nincs szüksége Marinára. Ahogy otthagyta lakását, hátat fordított családjának is. Minden újabb kilométer, amit távolsági autóbusza megtesz a fenyőerdőket és

mocsárvidékeket átszelő texasi tengerparti országúton, távolabb viszi Lee Harvey Oswaldot viharos és örömtelen házassága kötöttségeitől.

Oswald átmenetileg feladta a Szovjetunióba való visszatérés tervét. Most inkább a munkásosztály pálmafákkal szegélyezett paradicsomáról, Kubáról sző álmokat. Ám az Egyesült Államokban nem juthat kubai beutazási vízumhoz, mert az USA és a szigetország megszakították egymással diplomáciai kapcsolataikat. Ezért utazik Oswald Mexikóba, és ezért akarja fölkeresni az ottani kubai nagykövetséget.

Lee Harvey Oswald bárhová megy, sehol sem tud beilleszkedni. Kiközösítettnek nem nevezhető, mert ehhez előbb csatlakoznia kellene egy csoporthoz, amely aztán kiveti magából. Valami ennél sokkal kiszámíthatatlanabb és ezért végeredményben veszélyesebb kategóriába tartozik: kívül áll a társadalmon, túlérzékeny és magányos, mindig a saját ritmusa és szabályai szerint cselekszik. Állandóan keresi a helyét, ahol végre fölveheti azt az identitást, amely utat nyit számára a nagyság felé: minden vágya, hogy nagy ember legyen.

Hiszi, hogy Kuba ilyen hely lesz. Gondolatban Oswald egy csomó mindent megtett már azért, hogy felhívja magára a kubai diktátor, Castro figyelmét. New Orleansban azért kapcsolódott be a Korrekt Bánásmódot Kubának Bizottság szórólapjainak terjesztésébe, hogy bizonyítsa Fidel iránti lojalitását. Marina Oswald később elmondja, hogy Lee Harveynak a repülőgép-eltérítés gondolata is megfordult a fejében, így akart eljutni egyenesen Havannába.

Szeptember 26-án hajnali 2 órakor Lee Harvey Oswald Houstonban átszáll a Continental Trailways 5133-as járatára. Egy nap múlva megérkezik Mexikóvárosba. Egész úton állandóan fecseg, sőt henceg, le akarja nyűgözni utastársait. Történetekkel traktálja őket, szovjetunióbeli tapasztalatairól és a Korrekt Bánásmódot Kubának Bizottságban végzett munkájáról mesél. Még az útlevelében levő szovjet pecséteket is megmutatja a körülötte ülőknek. Amikor a busz megáll, hogy az utasok falatozhassanak, a csont és bőr Oswald farkasétvággyal tömi magába a mexikói konyha specialitásait. Ha Kubában kezd új életet, sürgősen meg kell tanulnia spanyolul, de egyelőre nem ismeri ezt a nyelvet, így véletlenszerűen mutat rá az ujjával egyik vagy másik fogásra, bízva a szerencséjében.

Oswald tarisznyájában közel 200 dollár lapul; egy mexikói turistakártya,

amellyel egyszeri alkalommal legfeljebb tizenöt napra utazhat be az országba; valamint két útlevél: az egyik még a szovjet időkből való, a másik pedig vadonatúj, most kapta az amerikai hatóságoktól. Kék sporttáskájába egy spanyol-angol szótárt is bepakolt, továbbá újságkivágásokat, amelyek igazolják, hogy letartóztatták, miközben Kuba mellett agitált; egy orosz nyelvű munkaengedélyt Minszkből; végül a Szovjetunióban kötött házasságát igazoló papírokat. Van nála egy jegyzettömb is, benne feljegyzésekkel arról, hogy beszél oroszul és odaadó híve a kommunista pártnak.

Mint minden igazi kommunista, Lee Harvey Oswald is ateistának vallja magát, sosem imádkozik azért, hogy a napja jól sikerüljön. Bizalmát a poggyászában levő nagy köteg dokumentumba veti.

Oswald tudja, hogy utazása lutri: vagy eléri, amit akar, vagy nem. Lehet, hogy Mexikóvárosban egyszerűen elutasítják kérését. Ha így lesz, akkor az utazásra, élelemre, szállásra költött nem kevés dollárt kidobta az ablakon. Mégis muszáj vállalnia a kockázatot.

A busz délelőtt 10 órakor érkezik a fővárosba. Oswald elsodródik a tömegben, egy szempillantás alatt elszakad újdonsült ismerőseitől. A Hotel de Comercióban vesz ki szobát, a buszpályaudvartól csupán négy háztömbnyire, éjszakánként 1 dollár 28 centért. Bár kimerítette a kegyetlen húszórás buszozás, mindjárt elindul a kubai nagykövetségre.

▪▪▪

John Kennedy nyugatra tart, Lee Harvey Oswald délre. Jackie Kennedy is útnak indult, de ő kelet felé. Húgával, Leevel úton vannak Görögországba. Két hetet fognak ott tölteni a gyanús üzleti ügyeiről ismert nőcsábász, Arisztotelész Onassziszjachtján, a Christinán. Onassziszt már csaknem húsz éve figyeli kétes tranzakciói miatt az FBI. Egyebek mellett nyomozás folyt ellene az amerikai kormány kárára elkövetett csalás és az amerikai hajózási törvények megsértése miatt az 1950-es évek közepén. Nem csoda, hogy 1961-ben, amikor a first lady egyedül volt jótékonysági úton, Kennedy elnök a leghatározottabban arra utasította a Jackie-t őrző titkosszolgákat, hogy „bármit tesznek is Görögországban, ne engedjék Mrs. Kennedyt Arisztotelész Onassziszközelébe".

A napbarnított görög hajómágnás több mint húsz évvel idősebb Jackie-nél, ráadásul 8 cm-rel alacsonyabb. A világ leggazdagabbjai közé tartozik.

Jachtja számos társadalmi esemény színhelye volt, többek között JFK és Winston Churchill is megfordult a fedélzetén. A first lady utoljára csaknem tíz évvel korábban vendégeskedett JFK oldalán a 99 méter hosszú, fényűző Christinán, amelynek fürdőiben a csaptelepek tömör aranyból készültek. Akkoriban Jackie Kennedy közönségesnek találta a hajót, különösen ízléstelennek mondta a bárszékek bálnaherezacskóból készült huzatát. Most viszont a húga annak ellenére szeretne összejönni Onasszisszal, hogy a pocakos görög Maria Callasszal, az operaénekesnővel kezdett viszonyt. Jackie érti a helyzetet, és jelenlétével érzelmi támogatást próbál nyújtani testvérének.

A first lady otthon, Amerikában, a világ minden kincséért sem hagyná bikiniben fényképeztetni magát. Ha megjelenne róla egy merész fürdőruhás fotó, botrány lenne belőle, talán még politikai következményei is lennének férjére nézve. Görögországban azonban, a földgolyó másik oldalán, könnyebb megfeledkezni a first lady státusával járó korlátokról és aggodalmakról.

Jackie-nek nagyon kell a kikapcsolódás. Minden vágya, hogy a következő két hétben kényeztessék és szórakoztassák. Leadta már a terhessége alatt felszedett kilókat, és vétek lenne, ha visszaszerzett karcsúságával nem dicsekedne el a fényűző jacht illusztris vendégei előtt. Ezért bikinit is csomagolt bőröndjébe, mielőtt október 1-jén felszállt a TWA Athénba induló 707-es járatára.

Pontosan ötvenkét nap telt el a kis Patrick tragikus halála óta, és pontosan ötvenkét nap van még hátra a következő tragédiáig.

25

1963. október 6., délelőtt 10 óra 27 perc
Camp David, Maryland

Az Egyesült Államok elnöke dühöng. John Kennedy egy golfkocsi kormányánál ül, a Camp David-i katonai étkezde felé tart, ott lesz a vasárnapi mise. A betonozott út sűrű erdőben kanyarog, hárompercnyi menetideje alatt a Galagonya, Babér, Platán és Hárs vendégházakat érinti. Az elnök nincs egyedül: vele van az ötéves Caroline és a kis John, aki a jövő hónapban tölti be harmadik életévét. Ezúttal az elnököt nem a politika nyugtalanítja. Texasi útját sikerült nyélbe ütnie. (Két nappal ezelőtt találkozott John Connally kormányzóval, és létrejött a megállapodás a nélkülözhetetlen politikai térhódításról.) Hivatali feladatai sem nyomasztják. Természetesen gyermekei sincsenek terhére, mert az csak öröm, ha hármasban lehet Caroline-nal és Johnnal. Meg is kérte a legendás *Look* magazin fotósát, Stanley Treticket, hogy készítsen róluk néhány fesztelen fotót játék közben.

A first lady dühítette fel az elnököt, mivel nem hajlandó fölvenni a telefont.

Az elnöknek nem tetszik, hogy Jackie Kennedy a Földközi-tengeren a szerinte megbízhatatlan Onassziszsal hajókázik. Még kevésbé tetszik neki, hogy felesége görögországi kalandjai az újságok címoldalán jelennek meg szerte a világon. Sokan furcsállják, miért hagyja, hogy a felesége olyan emberrel töltse az idejét, aki ellen nyomozás folyt az Egyesült Államok rovására elkövetett csalás gyanújával. Ami pedig a legkevésbé tetszik neki, az az, hogy Onasszisz közismert nőcsábász.

JFK-ben valószínűleg oldódna a feszültség, ha pár szót beszélhetne Jackie-vel telefonon, de az asszonyt nem lehet elérni. Még ha előre tervez és figyelembe veszi az időeltolódást, akkor is hiába próbálkozik a telefonnal a világ legnagyobb hatalmú embere. JFK nem tudja, szándékosan kerüli-e őt Jackie, vagy tényleg olyan rossz a Christinán a telekommunikáció.

A helyzet nem csupán dühíti Kennedyt, hanem féltékennyé is teszi.

▪▪▪

Négy hónap. Négy hosszú hónap. Ennyit kellene Lee Harvey Oswaldnak

várnia a szovjet vízumra, amely nélkül a kubai hatóságoktól nem kaphatja meg a beutazási engedélyt.

Oswaldnak nincs ennyi pénze a várakozásra. Már most indulni akar Kubába.

Szemtől szemben áll Eusebio Azcue konzullal a mexikóvárosi kubai nagykövetségen, a szovjet vízum kérdéséről folyik köztük a vita. Beszélgetésük már rég túllépte a polgári kereteket. Oswald „rendkívül izgatott és ingerült”, legalábbis a kubai konzulátus egyik alkalmazottja szerint. Ahelyett, hogy tiszteletet tanúsítana a hivatalnok iránt, aki dönteni fog arról, beutazhat-e a kommunista országba, Oswald üvöltözik vele.

Végül Azcue megelégeli az amerikai viselkedését. Félreteszi diplomatikus modorát, nyíltan beszél: „Egy olyan ember, mint ön – mondja tört angolsággal –, nem segíti a kubai forradalmat, hanem kárt okoz neki.”

Azcue befejezésül közli Oswalddal, hogy soha az életben nem fogja megkapni a kubai beutazáshoz szükséges papírokat. Azzal a konzul sarkon fordul, és öles léptekkel visszavonul irodájába, Oswald pedig magába roskad: vége a Kubába szökésről szőtt álmainak. A konzulátus egyik női alkalmazottja átad neki egy papírfecnit, rajta a nevével és a követség elérhetőségeivel, arra az esetre, ha újra próbálkozna.

Az elkeseredett Oswald Mexikóvárosban tölti a hétvégét, teleeszi magát helyi ételekkel és elmegy egy bikaviadalra. Kétségbeesése egyre nagyobb méreteket ölt.

Azután újra buszra száll, visszatér Dallasba, ahol a Fiatal Férfiak Keresztény Szövetségétől (Young Men’s Christian Association, YMCA) bérel lakást, és munka után néz. Zavartan, szégyenkezve felhívja Marinát, aki továbbra is a család barátjánál, Ruth Paine-nél lakik, és bármelyik nap megszülheti Oswald második gyermekét. Paine-t, a kvéker gazdasszonyt Oswaldéknak George de Mohrenschildt, a talán CIA-kapcsolatokkal is rendelkező orosz emigráns mutatta be, akivel Oswald 1962 nyarán találkozott.

Ruth Paine kicsit beszél oroszul, így Marina otthonosabban érzi magát a társaságában. Marina minden ingóságát Paine garázsában helyezte el. Van köztük egy összecsavart zöld-barna takaró is, amely Lee Harvey Oswald karabélyát rejti. Ruth Paine mint békeszerető kvéker semmi pénzért nem engedte volna, hogy a garázsában fegyvert tartsanak, de fogalma sem volt

erről.

Oswald mindenféle meséket ad elő Marinának Mexikóról, de beismeri, hogy célját nem érte el. Marina végighallgatja, és úgy érzi, férje jó irányban változott. Azt azonban nem akarja, hogy újra összeköltözzenek. Oswald, miközben munkát keres, amikor csak teheti, felhívja őt, és időnként autóstoppal elmegy Dallasból Paine asszony házához, hogy láthassa Marinát.

Végül Ruth Paine ajánlásának köszönhetően Oswald mégis álláshoz jut, bár viszonylag magas (118-as) intelligenciahányadosának nem tudja hasznát venni, ugyanis munkája szállításra váró könyvek csomagolásából áll. Marinával mégis örülnek a munkalehetőségnek, amely talán az újrakezdés ígéretét jelenti.

Október 16-án, szerdán reggel pontosan 8 órakor Lee Harvey Oswald első munkanapját tölti a Texas Állami Tankönyvraktárban. A hétemeletes, vörös téglás épület az Elm utca és a North Houston utca sarkán áll, és a Dealey Plazára néz, amelyet a *Dallas Morning News* egykori kiadójáról neveztek el. A Parkland Memorial kórház mindössze 6 km-re van, ami jól jöhet, ha Oswald épp munkában van akkor, amikor Marina vajúdni kezd.

Október 18-án Oswaldot születésnapi meglepetés éri: a Mexikóvárosban levő kubai követség megmagyarázhatatlan okokból meggondolta magát, és megadta neki az utazási vízumot. Ám elkéstek vele, Oswald már túllépett ezen.

Október 20-án a Parkland Memorial kórházban megszületik Audrey Marina Rachel Oswald. Lee Harvey nem látogatja meg mindjárt feleségét és gyermekét, mert attól fél, hogy a kórházban a kezébe nyomnak egy számlát, amelyet nem tud kifizetni.

Marinának és kislányának hozzá kell majd szoknia, hogy az apa nincs ott gyereke mellett: Lee Harveyt bizonyos körülmények akadályozni fogják abban, hogy figyelemmel kísérje a kis Audrey Marina Rachel Oswald fejlődését.

▪▪▪

Jackie Kennedy visszatért Washingtonba. Amióta elment Cape Codra, az ottani nyaralása után két hetet a Rhode Island-i Newportban töltött, majd két hetet Görögországban a tengeren, így csaknem négy hónapig volt a Fehér

Háztól távol. Október 21-e van, a Fehér Házban eljött a vacsora ideje. A first lady ma este vacsoravendégeket fogad Ben Bradlee, a *Newsweek* munkatársa és felesége, Tony személyében. A Fehér Ház családi rezidenciáján fognak étkezni, a második emeleten, amelyet Jackie 1961-ben újíttatott fel, az amerikai polgárháború jeleneteit ábrázoló tapétát maga választotta ki.

Bár a ma esti könnyű vacsorát bizonyára kedélyes beszélgetés kíséri majd, a helyiségnek megvannak a maga kísértetei. William Henry Harrison elnök itt halt meg tüdőgyulladásban 1841-ben. Abraham Lincoln tizenegy éves fia, Willie itt esett ágynak és hunyt el 1862-ben. Magát Lincolnt pedig ebben a szobában balzsamozták be, miután halálos lövést kapott. Végül nem sokkal a századforduló előtt ez a magas mennyezetű szoba volt William McKinley elnök hálószobája, akit szintén lövedék sebzett halálra.

A rögtönzött vacsora olyasfajta baráti összejövetel, amilyenben a first lady nagyon gyakran vett részt a kis Patrick halála előtt. Elmúltak már azok az idők, amikor Kennedyék csak úgy, jókedvükben találkozgattak barátaikkal. Jackie 1964 januárjáig az összes hivatalos programját lemondta, ezzel az egyszerű vacsorával mégis megpróbál visszatérni korábbi mindennapi életformájához. Az összejövetel megszervezésével késő délutánig várt, mert biztos akart lenni abban, hogy az elnök is ráér. A Bradlee házaspár csak este 7 órakor kapta meg a meghívást, de boldogan hagytak ott csapot-papot a váratlan esti program kedvéért.

Az elnöknek rémes napja volt. A Birminghamben folytatódó raszszista megmozdulások és a polgárjogi törvények körül Washingtonban zajló ádáz szócsatározások igencsak elrontották a hangulatát. Jackie jól döntött, amikor meghívta Bent és Tonyt, a Bradlee házaspár ugyanis Kennedy legközelebbi washingtoni barátai közé tartozik. Az elnök tudja: jelenlétükben nem kell attól tartania, hogy minden szava nyilvánosság elé kerül. JFK ingujjban ül a vacsoraasztalnál, iszogat és fújja a füstöt, miközben a politikáról folyik a beszélgetés, elsősorban arról, milyen tervei vannak újraválasztása esetére. „Talán majd 1964 után – ismételgeti Kennedy. – Talán majd 1964 után.”

Persze nem biztos még, hogy 1964 a győzelem éve lesz, és ezt John Kennedy is tudja. Camelotban most borúsabbak a kilátások. Még felesége nemrég véget ért vakációja is tehertételnek bizonyult. Jackie rajongása az európai kultúráért és divatért érezhetően elüt az amerikai közönség

földhözragadtabb ízlésvilágától. Rendkívüli népszerűsége régebben érzéketlenné tette a first ladyt a politikai támadásokkal szemben. Ma már más a helyzet.

Nem egészen két hónappal azután, hogy gyermeke halálával iszonyú veszteség érte őt, a kongresszusban a republikánusok úgy döntöttek, megadják rá a kilövési engedélyt. Nyilvánosan ostorozzák görögországi utazása miatt, és azzal vádolják, hogy a szórakozás mindennél fontosabb neki. „Miért nem ismeri meg jobban a saját hazáját, ahelyett, hogy becsavarogja egész Európát?” – értetlenkedik Oliver Bolton ohiói kongresszusi képviselő.

A sajtó hosszú cikkekben ecseteli, hogy Onasszisz jachtján egymást érik a bulik. Egyes újságírók a first ladyt mint élvhajhász fiatalasszonyt ábrázolják. „Illik az ilyen viselkedés egy gyászoló aszszonyhoz?” – teszi fel a kérdést a *The Boston Globe.* Az újságokban megjelenő egyik fotón a gondtalanul vidám Jackie-t egy keménykötésű, fiatal, fedetlen mellkasú, napbarnított tengerész segíti föl a Christinára. Egy másik kép, amelyen Jackie bikiniben napozik, az újságok címoldalán jelent meg a világ minden táján. Most először a média ostrom alá veszi az elnöki családot.

A UPI hírügynökség a first lady erkölcseit is megkérdőjelezi, és azt a benyomást kelti, hogy napozás közben túllépte az illendőség határát. „Mrs. Kennedy megengedi magának, hogy olyan helyzetekben és pózokban fényképezzék, mint otthon, Amerikában sosem” – hangoztatja a cikk. A szerző pajzánul hozzáteszi, hogy az udvariasság szabályai szerint az elnök és a first lady bizonyára meghívja majd a Fehér Házba Onassziszt, amikor a hajómágnás legközelebb az Egyesült Államokban jár.

A Fehér Házban, a vacsoraasztal mellett a first lady barnára sült bőre emlékezteti leginkább a jelenlevőket férje politikai sebezhetőségére. Jackie azonban mintha teljesen megfeledkezne a fájdalomról, amelyet viselkedésével okoz. Védelmébe veszi Onassziszt a férje és a Bradlee házaspár előtt, és azt mondja róla, „tele van elevenséggel és életerővel”, amivel természetesen csak még jobban felbosszantja az elnököt.

John Kennedy nem tud mindent arról, mi történt és mi nem a Christina fedélzetén. Hallott a masszőrökről, a kaviárvacsorákról, a vodkázásokról. Azt is világosan látja, hogy feleségét vonzza a Christina fényűzése és Onasszisz hatalmas vagyona. Azt viszont nem tudja biztosan, hogy felesége

hűtlen volt-e hozzá, bár nagyon valószínű, hogy nem, már csak azért sem, mert húgával volt a fedélzeten, akinek tervei vannak a göröggel. Mégis úgy érzi, valami bántja feleségét, és Ben Bradleevel bizalmasan beszélgetett már arról, hogy „Jackie-nek bűntudata van".

Az elnök a maga javára fordítja ezt a bűntudatot. „Akkor talán most már Texasba is el tudsz jönni velünk a jövő hónapban" – puhatolózik óvatos mosollyal. Elhatározta, hogy az útra Jackie-t is magával viszi, és nem csak azért, mert azzal vádolják feleségét, hogy jobban ismeri Európát, mint Amerikát. A first lady délen sokkal népszerűbb, mint ő, különösen a női szavazók körében. Jackie 1960 óta nem jelent meg kampányrendezvényeken, de texasi megjelenésével eloszlathatja az elnök látogatásával kapcsolatos ellenérzések egy részét. „Jackie tart majd a texasiaknak egy kis divatbemutatót" – jegyzi meg JFK.

A helyzet az, hogy Jackie maga is ott *akar* lenni Texasban az elnök oldalán. Belefáradt már a férjétől való örökös távollétbe. Éppen erről vallott JFK-nek egy kézzel írt levélben október 5-én, nem sokkal azután, hogy a Christina kifutott a tengerre. „Ha nem lennék a feleséged, tragikus lenne az életem, mert a tragikus azt jelenti: értelmetlen, hiábavaló" – írja az égei-tengeri Khiosz szigetről elnevezett luxuskabinjában. Szokása szerint gondolatjeleket használ rendes írásjelek helyett. Azzal folytatja levelét, hogy sajnálja kislányát, Caroline-t azért, mert az apjához foghatóan csodálatos férfit biztosan nem fog találni magának.

Olykor azt hinné az ember, hogy az elnöki pár házassága hűvös kapcsolat. Jack és Jackie sokszor elmulasztják, hogy szavakba öntsék egymás iránti érzéseiket. Más alkalmakkor azonban szinte tapinthatók az egymás iránti mély érzelmeik, az amerikaiak már akkor megérzik ezt, ha egymás mellett látják állni őket, az elnök és a first lady hiába is próbálná tagadni. Érzelmeik a leírt szavaikon is átütnek. Jackie csak rója és rója a sorokat a Christinán, amíg a hirtelen fellángolásból születő szerelmi üzenet hétoldalas levéllé duzzad. „Szerettelek már azon a napon, amikor először megláttalak – vallja meg Jackie. – S most, tíz évvel később még sokkal jobban szeretlek." Szeptember 12-én volt tizedik házassági évfordulójuk.

Két héttel később a Fehér Házban épp arról folyik a szó, hogy a férfi, akit imád, magával akarja vinni őt texasi útjára. Hogyan is mondhatna nemet neki? „Persze, veled megyek, Jack. Együtt kampányolunk – feleli. Bármi

történt is a Christinán, az már a múlté. Jackie jövője ott fénylik férje zöldesszürke szemeiben. – Veled megyek kampányolni mindenhová, ahová csak akarod.”

A first lady a piros határidőnaplójáért nyúl, és beírja a Texas szót november 21-e, 22-e és 23-a alá.

A first lady 1963-ban két hétig vendégeskedett a görög hajómágnás, Arisztotelész Onasszisz jachtján, a Christinán, az utazásról még férje sem tudta lebeszélni.
(Associated Press)

III. rész

A gonosz győzelme

26

1963. október 24., este
Dallas, Texas

Jacqueline Kennedy az egészből semmit sem ért. Ha tudta volna, milyen pokoli órák várnak Dallasban jó barátjára, Adlai Stevensonra ezen a kellemes őszi estén, nem lett volna olyan derűlátó a texasi utat illetően, amelyre férjével együtt készül.

Dallas, a „Nagy D" poros, aszályos város, nyáron kegyetlenül forró, télen kellemetlenül hideg. Nem sok olyan táj van Amerikában, amely kevésbé lenne emlékezetes, mint Dallas környéke. Kemény itt az élet, a város a kereskedelemre és az olajra épült, és lakóinak egy a fontos: a pénz. (A „Dallas" című tévésorozat egyszer majd gúnyt űz a helyiek nyers anyagiasságából, és a valóság nem sokban különbözik a sorozatbeli gúnyrajztól.)

Ötven év múlva Dallas kozmopolita világváros lesz, sokféle náció és a legkülönbözőbb multinacionális szervezetek otthona. 1963-ban azonban a város lakossága 747 ezer fő, túlnyomórészt fehér bőrű és 97%-ban protestáns, és ahogy új bevándorlók érkeznek ide Texas és Louisiana mezőgazdasági területeiről, a helyiek egyre konzervatívabbak lesz.

Dallasban a törvény és a rend az úr, legalábbis bizonyos értelemben. A prostituáltak a magas bírságok miatt elköltöztek a közeli Fort Worthbe, ugyanakkor a gyilkosságok száma egyre nő. A város tele van baptista és metodista templomokkal, de olyan intézmény is működik a városban, mint a Carousel Club, a külvárosi sztriptízbár, amely a maffiózónak mondott ötvenkét éves Jacob Rubinstein – ismertebb nevén Jack Ruby – tulajdonában van, és ahol együtt szoktak iszogatni hekusok és újságírók.

Dallas mindenekelőtt olyan hely, ahol bizalmatlanok a jövevényekkel és eltérő politikai nézeteikkel szemben, különösen, ha liberális jenkikről van szó. Ráadásul a helybeli polgárok nem riadnak vissza attól, hogy jelét adják megvetésüknek, például azzal, hogy horogkeresztet festenek a zsidók tulajdonában levő üzletek kirakataira.

Ezen az estén Adlai Stevenson saját bőrén érezheti, hogy Dallasban „a levegő gyűlölettel telített". Stevenson elkötelezett demokrata, aki kétszer is

indult Dwight Eisenhower ellenében, és mindkétszer veszített. Texasban Stevensonnak nyilvánvalóan nem terem sok babér, ennek ellenére a Memorial Auditoriumban rengeteg ember szorong. Az Egyesült Nemzetek Napja (United Nations Day) alkalmából vannak itt. Előző este a fanatikus jobboldali Ted Walker tábornok mondott beszédet ugyanitt. Az ENSZ ellen lázító beszédet a helyszínen hallgatta az a férfi is, aki nemrég meg akarta ölni a tábornokot: Lee Harvey Oswald.

Most Stevenson próbálja elmondani beszédét, de alig lehet hallani, amit mond. A Nemzeti Felháborodás Konvenció (National Indignation Convention) szélsőséges csoport tagjai minduntalan beléfojtják a szót. Közbekiabálnak, lehurrogják a tekintélyes diplomatát, és szándékosan hibásan ejtik a nevét: „Addle-Eye-nak" (megzápult szemnek) nevezik.

Stevenson türelmesen viseli a sértéseket, szótlanul áll a pulpitusnál, bízik benne, hogy megnyugszanak a kedélyek. Erre azonban hiába vár. Végül odafordul az egyik bekiabálóhoz: „Higgye el, kedves barátom, nem azért jöttem ide Illinoisból, hogy illemtanórát tartsak a texasiaknak."

Ezzel csak olajat önt a tűzre.

A huszonkét éves Robert Edward Hatfield fogja magát, a pódiumhoz siet és arcon köpi Stevensont. Az őt lefogó rendőröket is leköpi. Adlai Stevenson megelégeli a dolgot, letörli az arcát és elhagyja a termet. De a káosz ezzel még nem ér véget. Az utcán Stevensont ENSZ-ellenes tüntetők várják. Nem hagyják, hogy békében visszamenjen a szállodájába, elállják az útját, sértegetik. Egy agitátor, a negyvenhét éves Cora Frederickson fejbe kólintja a nagykövetet a táblájával.

Stevenson még mindig megpróbál diplomatikusan viselkedni. A hatvanhárom éves politikus leinti a dallasi rendőröket, akik a segítségére sietnek, hogy megejtsék az aznap esti második letartóztatást.

– Mi a probléma? – kérdi Stevenson az asszonyt, aki megütötte. – Miben állhatok a rendelkezésére?

– Ha nem tudja, mi a probléma, arról én nem tehetek. Mindenki más tudja – replikázik az asszony dühödten, texasi tájszólással.

John Kennedy nem kedveli Adlai Stevensont, de az őt ért atrocitás híre megrázza. A történtek megerősítik Dallas rossz hírét. Bizalmas barátai arról győzködik, hogy törölje ezt az állomást texasi útjának programjából. William Fulbright arkansasi szenátor már október 3-án bevallotta John

Kennedynek, hogy fizikai félelmet érez, amikor Dallasban van, mert az a város „veszélyes hely. Én nem mennék oda. Hagyja ki inkább!”

A prédikátor Billy Graham szintén figyelmezteti az elnököt, hogy maradjon távol Dallastól. Henry Brandon, a londoni *The Sunday Times* munkatársa biztos abban, hogy Kennedy látogatását lemondják; ő maga csak azért készül Dallasba, hogy a feszültségről tudósítson. Ralph Yarborough texasi kongresszusi képviselőnek két fivére él Dallasban, és mindketten felhívják a figyelmét arra, hogy a város gyűlöli Kennedyt. November elején Byron Skelton a Texasi Demokratikus Nemzeti Bizottságtól (Texas Democratic National Committee) nyilvánosan figyelmezteti JFK-t, hogy súlyos veszélynek teszi ki magát, ha Dallasba jön. Skelton többször is megismétli aggodalmát.

John Kennedy azonban az Amerikai Egyesült Államok elnökének érzi magát. Nem fogadja el, hogy neki ebben a hatalmas országban bárhol félnivalója lenne.

Azt szokta mondani egy-egy kemény golfütés előtt: „Semmi póz, csak bátorság!” Így gondolkodik Dallasról is. Elhatározta, nem hagyja ki úti programjából a „Nagy D-t”. Nem fog visszatáncolni.

▪▪▪

A világ másik felén, Saigonban halottak napja van. Imák ideje ez a római katolikus egyházban. Ngo Dinh Diem, Vietnam elnöke a fivérével, Ngo Dinh Nhuval együtt áldozni megy.

Van más oka is a két testvérnek az imára, amint arról minden bizonnyal John Kennedy is értesült. Az Egyesült Államok támogatásával államcsíny történt, megbuktatták Diem kormányát. Ahogy a katonai akció megindult, JFK találkozott főtanácsadóival, hogy tárgyaljanak Vietnam jövőjéről, valamint Diem és fivére sorsáról. A megbeszélés nagyon elhúzódott, ezért Kennedy kis időre otthagyta az ülést, hogy részt vehessen a misén. A tárgyalás végére már ismét ott volt.

Diem elnök és testvére az államcsíny miatt sokkal viharosabb körülmények között távozott az elnöki palotából, mint Kennedy. Mentették az irhájukat, ahogy tudták. JFK-hez hasonlóan a két fivér is misére indult, és a Xavéri Szent Ferencről elnevezett saigoni templom szentélyében keresett menedéket.

Valamivel délelőtt 10 óra után felismerik őket, tudják, hogy letartóztatás és deportálás vár rájuk. Diem oly módon is fölkészült erre a pillanatra, hogy teletömött egy aktatáskát amerikai bankókkal.

Mai Huu Xuan, a Vietnami Köztársaság Hadseregének (ARVN) tábornoka vezetésével egy fölfegyverzett csapatszállító járműből és két dzsipből álló egység behatol a templom udvarára. Diem megadja magát, csak annyit kér, hogy a konvoj álljon meg az elnöki palotánál, mielőtt fivérével a repülőtérre szállítanák. Xuan tábornok elutasítja a kérést, és megparancsolja, hogy a foglyokat azonnal vigyék a hadsereg főhadiszállására. Ott katonák hátra kötik az elnök és fivére kezét, betuszkolják őket egy fölfegyverzett csapatszállítóba, ahol azt mondják nekik, a fegyverek az ő védelmüket szolgálják. Az ARVN két tisztje is beszáll melléjük a katonai járműbe, majd becsukódnak mögöttük a nehéz ajtók.

Egy útkereszteződésnél a konvoj megáll. Ekkor az egyik ARVN-tiszt félautomata fegyvere ravaszára illeszti az ujját, és golyót röpít Diem elnök koponyájába.

27

1963. november 1., délután 2 óra 30 perc
Irving, Texas

Péntek délután van, és a fáradt ifj. James Hosty Ruth Paine-nél csönget. A harmincöt éves, testes FBI-ügynök egész nap a közeli Fort Worthben dolgozott. Közel negyven nyomozásban van benne egyszerre, épp csak arra van ideje, hogy ízlelgesse egyiket-másikat. Viszont előre kell venni minden olyan ügyet, amelynek köze van J. Edgar Hoover kommunizmus elleni harcához. Ezért döntött úgy, hogy megáll Mrs. Paine házánál, ahelyett, hogy menne tovább Dallasba és megkezdené hétvégi pihenőjét. Az ügynök Lee Harvey Oswaldot keresi. A hivatal bizalmas információt kapott a CIA-től arról, hogy Oswald a múlt hónapban a mexikói kubai követségen járt, így az FBI-ügynökök most szeretnének mielőbb a nyomára bukkanni.

Mrs. Paine ajtót nyit. Hosty bemutatkozik, megmutatja szolgálati jelvényét, és megkérdezi Mrs. Paine-t, hogy beszélgethetnének-e egy kicsit.

Ruth Paine-re nehéz idők járnak mostanában. Férje ötévnyi házasság után elhagyta, majd beadta a válókeresetet. Ruth talán a magányát akarta enyhíteni, amikor úgy döntött, befogadja Marina Oswaldot a házába, bár tudta, hogy az egyedülálló kisgyermekes anyának nincs pénze, nem tud hozzájárulni a ház fenntartásához. Ez az anyagi teher azonban semmiség volt azokhoz a stiklikhez képest, amikhez Marina férje, a hétvégeken ide látogató Lee Harvey folyamodott. Ruth Paine nem egyezett bele, hogy a férfi is nála lakjon. Nem bízott Oswaldban.

Mrs. Paine ezzel együtt barátságosan fogadja James Hostyt. Behívja, és áradozva meséli, hogy még soha életében nem találkozott FBI-ügynökkel.

Hosty azonban nem egy FBI-ügynök a sok közül. A Notre Dame Egyetemen diplomázott, és a korábban bankárként dolgozó férfi csaknem tíz éve a dallasi iroda munkatársa. Dallast és terebélyesedő elővárosait úgy ismeri, mint a tenyerét. Emellett szorgalmas nyomozó, eszébe sem jut, hogy elhalassza Ruth Paine meglátogatását, pedig pénteki szolgálata már véget ért.

Hosty különleges ügynök ismeri a legjobban Lee Harvey és Marina Oswald ügyét. Még márciusban külön aktát nyitott a szovjet

állampolgárságú Marina számára, hogy szemmel tarthassa. Ugyancsak márciusban Hosty indítványozta, hogy nyissák meg újra Lee Harvey aktáját a nyilvánvaló kommunistabarát érzései miatt. Követte Oswaldékat lakásról lakásra, Dallasból New Orleansba, majd vissza Dallasba. A New Orleans-i FBI-iroda tájékoztatta Hostyt Oswald letartóztatásáról és Kuba melletti kiállásáról. Újabban azonban a nyom kihűlt.

Hosty arról kérdezi Ruth Paine-t, tudja-e, hol van most Oswald.

Az asszony bevallja, hogy Marina és a két kislány nála lakik. Némi tétovázás után közli, hogy nem tudja, hol lakik Oswald, de a Texas Állami Tankönyvraktárban kapott munkát, Dallas belvárosában. Paine kerít egy telefonkönyvet, kikeresi a címet: Elm utca 411.

Hosty buzgón jegyzetel.

Ekkor Marina lép be a nappaliba, most ébredt délutáni alvásából.

Ruth Paine oroszul elmondja neki, hogy Hosty az FBI ügynöke. Marina arcára kiül a félelem. Hosty rendszerint ezt tapasztalja, valahányszor olyannal találkozik, aki kommunista országban nőtt fel. Tudja, Mrs. Oswald valami titkosrendőrfélének hiszi őt, aki azért jött, hogy magával vigye. Mindjárt meg is kéri Paine-t, tolmácsolja Marinának, hogy esze ágában sincs „bántani vagy zaklatni őt, és az FBI-nak nem az a dolga, hogy bántsa az embereket. Az a dolgunk, hogy megvédjük őket."

Ruth Paine lefordítja a megnyugtató szavakat. Marina elmosolyodik és megnyugszik.

Hosty indulni készül, a beszélgetés majdnem huszonöt percig tartott. Van még pár ügye, amivel foglalkozni akar, mielőtt visszamenne Dallasba. Bár felírja nevét és telefonszámát Mrs. Paine-nek arra az esetre, ha tudna valamit mondani Oswald hollétéről, Hosty különleges ügynök gondolatban hátra sorolja a prioritási listán az Oswald utáni nyomozást. Arra jutott magában, hogy Lee Harvey Oswald ártalmatlan fickó lehet: házassági problémái vannak, rajong a kommunizmusért, és nem bírja ki sokáig egy munkahelyen, ennyi az egész.

Sietségre nincs különösebb ok. Lee Harvey Oswald előbb vagy utóbb megint a látókörükbe kerül, efelől Hosty különleges ügynöknek a legcsekélyebb kétsége sincs.

▪▪▪

November 11-én, a Hosty ügynök Ruth Paine-nél tett látogatását követő hétfőn, Winston G. Lawson különleges ügynök, a titkosszolgálat Fehér Házba kirendelt egységének tagja tájékoztatást kap az elnök közelgő dallasi útjáról.

A harmincas évei elején járó Lawsonnak, a koreai háború veteránjának a feladata az elnök hivatalos útjainak tervezése. Mint minden ilyen út alkalmával, most is az a legfőbb dolga, hogy azonosítsa azokat az egyéneket, akik veszélyesek lehetnek az elnökre, intézkedjen azokkal szemben, akiket veszélyesnek tart, és megtervezze, miként gondoskodnak majd az elnök biztonságáról beszédei alatt és az autókonvoj haladása közben.

Egyelőre vita van arról, hogy végigautózzon-e az elnöki konvoj Dallas belvárosán. Biztonsági szempontból rendkívül kényes a kérdés, hiszen több mint húszezer ablak néz a város főútvonalaira. Ahány ablak, annyi lehetőség arra, hogy egy fegyveres célba vegye onnan az elnöki limuzint.

Lawson egyelőre félretolja a problémát. A lehetséges veszélyforrások felderítésének első lépéseként átfésüli a titkosszolgálat Személyvédelmi Kutatási Szekciójának (Protective Research Section, PRS) anyagait. Ezekben az aktákban szerepel minden olyan személy, aki valaha is megfenyegette az elnököt vagy veszélyes lehet rá. Lawson november 8-án a PRS-ben nem talál Dallas környékén élő veszélyes személyt.

Az ügynök ezután Washingtonból Texasba utazik, hogy kikérdezze a helyi végrehajtó szerveket és más szövetségi hivatalokat, továbbra is olyan személyek után kutatva, akik veszélyeztethetik John F. Kennedy életét. Különösen érdeklik azok, akik néhány héttel korábban Adlai Stevensont inzultálták. Lawson begyűjti a tüntetők fényképeit, hogy majd az elnök látogatásának napján szétoszthassa a titkosszolgálat és a dallasi rendőrség emberei között. Azokat a gyanús személyeket, akik az elnök közelébe keverednének, azonnal körülveszik és ellenőrzik.

Lawson szorgalma hamar meghozza gyümölcsét: az FBI-tól megkapja egy Dallas környékén lakó illető nevét, aki komoly veszélyt jelenthet John Fitzgerald Kennedy életére.

Ez a név azonban nem ifj. James Hosty különleges ügynöktől származik. Nem Lee Harvey Oswaldról van szó, hanem egy közismert helybeli bajkeverőről, akinek esze ágában sincs meggyilkolni az Egyesült Államok elnökét.

▪▪▪

A fővárosban, Washingtonban huzatos nap november 11-e. A sápadt napfényben élénk szél dagasztja a sok-sok zászlót az Arlingtoni Nemzeti Temető fölött, a Potomac folyó túloldalán. Sok száz katona és civil figyeli, amint az Egyesült Államok elnöke a Veteránok Napja (Veterans Day) alkalmából koszorút helyez el az ismeretlen katona sírján. John Kennedy, aki maga is kitüntetett háborús veterán, vigyázban állva hallgatja a gyászkürtszót, amely hagyományosan a katonai ceremóniák utolsó zenei mozzanata. Az előadó, Keith Clark őrmester, az Egyesült Államok katonazenekarának szólistája túlságosan is jól ismeri ezt a szomorú dallamot. Clark gyönyörűen játssza a szólót, a magányosan felröppenő hangok gyászosan visszhangzanak a fehér sírkövek és a zöld fű tengerében.

Kennedy elnököt megérinti a hely történelme és drámája. Arlington volt egykor Robert E. Lee családjának otthona, és a polgárháborúban a déliek alakították át temetővé. Ezek után a Konföderáció oldalán harcoló tábornoknak többé nem volt kedve visszaköltözni a környéket ma is uraló udvarházba. Kennedy átérzi, miért volt ez oly nagy veszteség Lee számára: a lankás dombok a folyón át Washingtonra néznek, amely sürgés-forgásával és a háttérben zajló ügyleteivel a temető nyugalmának és békéjének valóságos antitézise. „A Föld egyik legcsodálatosabb helye ez – áradozik később az elnök Hale Boggs kongresszusi képviselőnek. – Legszívesebben itt maradnék örökre.”

Mindez nem csupán futó gondolat. Kennedy ugyanezt mondja Robert McNamara hadügyminiszternek is: „Azt hiszem, ide szeretnék kerülni egy napon.”

28

1963. november 13., késő este
Fehér Ház

A férfi, akinek kilenc nap van hátra az életéből, elragadtatva figyeli Greta Garbót, amint leveszi cipőjét és leheveredik a matracra a Lincoln-hálószobában. Vendégség van ma este Camelotban, és a köztudomásúan visszavonultan élő svéd színésznő a díszvendég. Jackie Kennedy „megszállottan” rajong Garbóért, és úgy érzi, rokon lelkek ők ketten. Mégis az elnök ajánlotta fel az ötvennyolc esztendős szépségnek, hogy végigkalauzolja az „udvarházon”, ahogy programszervezői a Fehér Házat nevezik.

A vacsoránál Garbo idegességében egymás után hajtotta fel a vodkákat. Az elnök ugyanakkor az absztinencia szobra volt, egyetlen szivart el nem szívott, egy korty italt nem ivott. „Úgy éreztem, az elkárhozottak közé tartozom, amikor rágyújtottam egy cigire” – emlékszik majd vissza Garbo az estére.

John F. Kennedyt elbűvölte Garbo, és ő is lenyűgözte a színésznőt. Ilyen alkalmakkor az elnök többnyire angolosan távozott mindjárt vacsora után, hogy lefekvés előtt egyedül lehessen egy kicsit, de most a társaságban marad, mégpedig „tovább, mint elnökségem alatt bármikor”.

Kennedy és Garbo még sosem találkoztak, de gyorsan összemelegednek, ami egy kíméletlen tréfának köszönhető – az áldozat Kennedy tinédzserkori barátja, Lem Billings, akivel szobatársak voltak a Choate előkészítő iskolában. Lem JFK legjobb barátja a világon. Olyan közel állnak egymáshoz, mintha testvérek lennének, és Billings olyan gyakran éjszakázik a Fehér Házban, hogy az egyik harmadik emeleti hálószobában mindig tart egy váltás ruhát. A negyvennégy éves reklámszakember önként függesztette fel saját munkáját egy évre, hogy segíthessen Kennedynek az elnökválasztási kampányban, mindezt anélkül, hogy viszonzást várt volna szolgálataiért. Önzetlensége ellenére JFK felajánlott neki egy állást, az újonnan létrehozott Békehadtest vezetője lehetett volna, Billings azonban visszautasította az ajánlatot, mert félt, hogy barátságuk rámenne.

Az agglegény Billings a nyáron találkozott Greta Garbóval

Franciaországban, ahol nyaralt. Hazatérése után folyton azzal dicsekedett, milyen jól összejöttek Garbóval, még Jackie is rápirított, hogy ne emlegesse állandóan a filmcsillagot.

Az elnök nem tudott ellenállni a kísértésnek: úgy gondolta, egy gonosz baráti tréfával még jobban feldobhatja a hangulatot Garbo ottlétekor. Előre felhívta a színésznőt, és a következő ötlettel állt elő. „Lem, a barátom arról mesél fűnek-fának, milyen közelről megismerte önt. Amikor majd Lem bejön, tegyen úgy, mintha nem ismernék egymást."

JFK arra is rávette Garbót, hogy korábban, olyan este fél 9 körül, érkezzen a vacsorára, mert szeretné, ha elpróbálhatnák vele a neki szánt szerepet.

Az elnök napja ugyanolyan kimerítő volt, mint a többi. Hivatalos programjai reggel 9 óra 45 perckor kezdődtek, amikor Ann Landers újságíróval folytatott megbeszélést az 1963-as karácsonyi bélyegzőkampányról, és este fél 7-kor fejeződtek be, az Egyesült Államok Polgárjogi Bizottsága (U.S. Commission on Civil Rights) elnökével folytatott megbeszéléssel. A két program között találkozott a csehszlovák elnökkel; meghallgatta a brit Fekete Őrség (Royal Highland Regiment) dudásait és dobosait a Déli pázsiton; részt vett egy tizenöt fős megbeszélésen, amelynek témája a Kelet-Kentuckyt sújtó szegénység volt; majd kora este egy rövid külpolitikai egyeztetést is lebonyolított Dean Ruskkal, McGeorge Bundyval és Christian Herter korábbi külügyminiszterrel.

Az elnök szokásos kora délutáni úszása 1 óra 10 percre tolódott, fél óra múlva ebédelt, de egyébként a menetrend szerint zajlott minden. Egyik megbeszélés követte a másikat, és Kennedynek nemcsak jelen kellett lennie, hanem tájékozottnak és döntésképesnek kellett lennie az elé tárt sok és sokféle kérdésben. Mindemellett az elnök agyának valamelyik hátsó rekeszében ott bujkált a következő héten esedékes texasi út gondolata is.

JFK este 7 óra 15 perckor lement az uszodába, hogy még ússzon egyet. Mire megtörölközött és fölment a hálószobájába, 8 óra 3 percet mutatott az óra. Garbo már megérkezett. Kennedy nyugodtan lezuhanyozott és átöltözött; tudta, hogy Jackie kimenti.

Lem Billings csupa rajongás, amikor meglátja Garbót:

– Nahát, Greta! Az áldóját! Hogy van? – harsogja.

Garbo kifejezéstelen arccal bámul rá, majd Jackie felé fordítja tekintetét.

– Ön bizonyára téved. Nem hiszem, hogy ismernénk egymást – mondja fagyosan.

Amikor az elnök belép, Garbo épp megismétli kijelentését, hogy nem ismeri Billingst. Az elnök kebelbarátja egyre jobban elcsügged. Meg sem hallja, amikor JFK újra meg újra emlékezteti Garbót, hogy hol találkoztak, és kik a közös ismerőseik. Minél többet beszél Billings, annál inkább bizonygatja Garbo, hogy még sosem találkoztak. JFK elfelejti hivatali gondja-bajait, átadja magát a vidám vacsora évődő hangulatának és a komisz tréfának. Lem Billings másnap reggelig nem is sejti, hogy a bolondját járatták vele.

Röviddel a vacsora befejezése után JFK megmutatja vendégeinek a Fehér Házat. A becsípett Greta Garbo nem akarja bepiszkolni az ágytakarót a Lincoln-hálószobában, ezért lehúzza cipőjét, mielőtt az ágyra feküdne. Az épület bejárása az Ovális Irodában ér véget. Bár a legtöbb amerikai nem tud róla, Kennedy gyűjti a csontfaragványokat, és gyakorta licitál vésett bálnaszilákra névtelenül. Az irodájában van egy üveges szekrény, ott tartja gyűjteményét. Amikor Garbo megcsodálja azt, az elnök kinyitja a vitrint, és felkínálja ajándékba az egyik miniatűr műalkotást. A színésznő boldogan elfogadja az ajándékot.

Így zajlik az élet Camelotban. Birkózás naphosszat a világ problémáival, két úszás meztelenül terápiás céllal, késő este hírességek a vacsoraasztalnál, végül Amerika leghíresebb rezidenciájának bejárása a legendás és elbűvölő filmcsillaggal. Van-e még egy hely a világon, ahol mindez megtörténhet egyetlen napon?

A vendégség egyik pillanatról a másikra véget ér. „Mennem kell, többet ittam a kelleténél” – jelenti ki Garbo, majd távozik, visszamegy a hoteljébe. Így végződött az utolsó vacsoravendégség Camelotban. A csodálatos vacsora emléke sokáig megmarad, még egy olyan híresség is a hatása alá kerül, mint Greta Garbo: „Egészen rendkívüli estét töltöttem Önökkel a Fehér Házban – írja köszönőlevelében Jackie Kennedynek. – Igazán elragadó, varázslatos este volt. Azt hinném, álmodtam, ha nem lenne itt velem szemben az elnök »foga«.”

Camelot nem álom: valóság. Olyan valóság, amely változás előtt áll. Camelot átalakulása egész Amerikát megváltoztatja majd.

29

1963. november 16., délután 1 óra 50 perc
Dallas, Texas

A tizenhárom éves Sterling Wood egy megrajzolt emberfej körvonalaira szegezi Winchester 30-30-as karabélyát. Kifújja a levegőt, meghúzza a ravaszt, majd hunyorogva a céltábla felé mereszti a szemét. Szombat van. Sterling és apja, Homer azért jöttek le a sportlőtérre, hogy a szarvasvadászati szezon előtt kipróbálják fegyverüket.

Az ifjabb Sterling észrevesz egy fiatalembert a szomszédos lőállásban. Szomszédja is egy hasonló rajzolt fejet vesz célba. A tizenéves fiú sokat olvas lőfegyverekről, és szinte biztos benne, hogy az illető olasz karabélyt tart a kezében. Úgy tűnik, lefűrészelték a puska csövének végét, de így is jó pár centivel hosszabb Sterlingék Winchesterénél. A puska agyán levő rovátkák számából a koraérett dallasi tinédzser arra következtet, hogy a fegyver a hadsereg tartalékkészletéből való. Még vállszíja is van, hogy könnyebb legyen cipelni, és négyszeres nagyítású teleszkópos távcsővel van ellátva, amely hajszálpontos célzást tesz lehetővé. „Apa – súgja Sterling –, azt hiszem, ez egy 6,5-es olasz karabély.”

A fiatal férfi lő. Láng csap ki a puska rövidebbre fűrészelt csövéből. Sterling érzi a bőrén a puskacsőből kiáramló hőt. A fiatalember kiveszi és zsebre teszi az elhasznált töltényt, mintha csak az lenne a célja, hogy ne maradjanak utána árulkodó nyomok. Sterling szokatlannak találja, hogy szomszédja ilyesmivel piszmog minden lövés után.

A tinédzsert lenyűgözi, hogy szomszédjának majdnem minden lövése oda talált, ahol a szemek lennének, ha igazi emberfej lenne a cél.

– Uram, 6,5-es olasz karabéllyal lő? – kérdezi Sterling az idegent.

– Igen, uram – válaszolja a megszólított.

– A távcsöve négyszeres nagyítású?

– Igen, négyszeres.

Az olasz karabélyos férfi nem marad sokáig, Sterling becslése szerint „nyolc vagy tíz” lövést ad le csupán, épp csak annyit, hogy lőszerkészletét jól beosztva megbizonyosodjék a fegyver és a teleszkóp pontosságáról.

Sterling később azt fogja vallani, hogy a szomszédos lőállásban álló férfi

Lee Harvey Oswald volt.

▪▪▪

Ezen a novemberi szombaton a *The Dallas Morning News* címoldalán Kennedy elnök hat nap múlva esedékes dallasi útjáról írnak. A cikk azt találgatja, milyen útvonalon halad majd át a belvároson az elnöki konvoj. Az elnöki különgép a Love Field repülőtéren fog landolni, onnan Kennedyt a Trade Mart kereskedelmi központba szállítják, ahol beszédet mond. Útközben elhalad majd a konvoj a Texas Állami Tankönyvraktár épülete mellett, ahol Lee Harvey Oswald dolgozik.

Oswald szorgalmas újságolvasó, Kennedy dallasi útjáról már korábban értesült. Ezen a napon pedig úgy dönt, hogy a városban tölti a hétvégét, ahelyett, hogy meglátogatná Marinát és kislányaikat külvárosi lakhelyükön.

Oswald egy hónapja lett huszonnégy éves. Nem sok mindent mutathat föl, amit eddig sikerült elérnie. Félig-meddig elveszítette feleségét és gyermekeit. Rabszolgamunkával keresi kenyerét. Kimagasló intelligenciája ellenére nem végzett el semmilyen felsőfokú iskolát. Azt sem tudja, hogy amerikai, kubai vagy szovjet állampolgár szeretne-e lenni.

Még mindig vágyik arra, hogy nagy ember legyen belőle, jelentékeny ember, akinek neve örökre fennmarad.

John Wilkes Booth is erre vágyott, mielőtt lelőtte Abraham Lincolnt. S ahogy Booth lőtéren gyakorolta a céllövést a gyilkosság előtti napokban, ugyanígy cselekedett Lee Harvey Oswald is.

Hosszú ideje a tizenhárom éves Sterling Wood az első ember, aki felnéz Oswaldra. Lee Harvey valóban nagy volt ezen a napon, legalábbis abban, hogy több golyót is pontosan a céltáblára rajzolt fej közepébe eresztett.

▪▪▪

Camelot pusztulása kezdődhetett volna a Disznó-öböllel, amikor John F. Kennedy engesztelhetetlen ellenségévé tette Fidel Castrót, és magára haragította saját hírszerző hivatalát, a CIA-t.

Kezdődhetett volna azon az estén is 1962 októberében, amikor JFK megszakította a kapcsolatait Sam Giancanával, Frank Sinatrával és a maffiával, majd a háttérbe húzódott és szabad utat engedett öccse, Bobby szervezett bűnözés elleni hadjáratának.

A kubai rakétaválság is elvezethetett volna Camelot széteséséhez,

amelyben JFK döntő győzelmet aratott Nyikita Hruscsov és a szovjet birodalom propagandagépezete fölött, ugyanakkor frusztrálta legbefolyásosabb tábornokait és – Dwight Eisenhower kifejezésével – a „katonai-ipari komplexumot” azzal, hogy nem volt hajlandó háborút indítani.

Camelot pusztulása sokféleképpen kezdődhetett volna.

A valóságban azonban csak most kezdődik, november 18-án, amikor Winston G. Lawson különleges ügynök a titkosszolgálat előkészítő csoportjától, a dallasi irodájához tartozó Forrest V. Sorrels és Jesse Curry helyi rendőrfőnök megteszik a minden részletében gondosan megtervezett 16 km-es elnöki utat a Love Field repülőtértől a Trade Martig. „Ördög és pokol – jegyzi meg Sorrels különleges ügynök, ahogy felpillant az útvonalukra néző többezernyi ablakra –, ülő vadkacsák leszünk.”

Ám az ügynökök úgy döntenek, hogy az általuk bejárt útvonalon haladjon végig az elnöki konvoj.

Valahányszor az Egyesült Államok elnöke sűrűn lakott belvároson halad át, a szervezők hosszasan méricskélik a kívánatos egyensúlyt az elnök életének védelme és az olyan látványos jelenetek lehetőségének megteremtése között, amikor az ország első embere testközelbe kerülhet az amerikaiakkal. A biztonság azt jelenti, hogy az elnök a tömegben élve jut el úti céljáig, amit nehéz garantálni olyan napokon, amikor az elnöki gépkocsi nyitott tetővel halad. A konvoj számára az a legjobb útvonal, amelyre nem néznek magasan levő ablakok, ahonnan egy orvlövész fegyvert foghat a védett személyre; ahol baj esetén menekülési útvonal is választható; ahol a konvoj széles utakon haladhat, hogy a tömeg ne kerüljön a gépkocsik közvetlen közelébe; és ahol nincsenek vagy csak elvétve vannak éles kanyarok.

Az elnöki konvoj dallasi útvonala egyik követelménynek sem felel meg.

A kanyarok rákényszerítik majd William Greert – azt a titkosszolgálati ügynököt, aki az elnöki gépkocsit legtöbbször vezeti –, hogy jelentősen lassítva haladjon a limuzinnal. Ilyenkor az elnök könnyebb célpontot jelenthet egy mesterlövész számára. A titkosszolgálat szabályzata előírja, hogy ha az elnöki konvojnak kanyar miatt le kell lassítania valahol, a szolgálat ügynökei előzetes biztonsági ellenőrzést tartsanak a kérdéses kereszteződésben. Egy egyszerű, 90 fokos kanyar előtt, amilyet az elnöki konvojnak például a Fő és a Houston utcák kereszteződésében kell

végrehajtania, Greer erősen bele fog taposni a fékbe. Egy merész, 120 fokos kanyarban pedig, például a Houston és az Elm utca kereszteződésében, Kennedy Lincolnját mintegy 10 km/h-s sebességre fogja lassítani.

Ez a tempó az élénk gyaloglás sebességének felel meg, és egy jó távcsöves puskával az autó könnyű célt jelenthet. A kanyarokban a titkosszolgálati ügynököknek az a dolguk, hogy saját testükkel élő pajzsként védjék a tömegtől az elnököt. Eközben figyelniük kell a környéket és a közeli épületek magasan levő ablakait, hogy idejében felismerhessék a fegyverest vagy a kikandikáló puskacsövet. Az elnöki limuzinnak járdalemeze is van mindkét oldalon, hogy az ügynö-kök azon állva egyszerre alkothassanak élő pajzsot, és pásztázhassák a környezetüket. Ilyenkor a gépkocsi fémfogantyúiba kapaszkodnak, hogy ne veszítsék el egyensúlyukat. Ám JFK nem szereti, ha ügynökei a járdalemezeken állnak, mert akkor a tömeg nem láthatja őt, így a környéket pásztázó ügynökök sokszor az elnöki gépkocsit követő autóban utaznak.

Nincs olyan védelmi fogás, amely ne lenne könnyen kijátszható, ha a fegyveres támadó előre ismeri a konvoj pontos útvonalát. Sorrels és Lawson különleges titkosszolgálati ügynökök november 18-án kijelölték az elnök útvonalát, majd utána nyilvánosságra hozták. Bárki, aki ártani akar az elnöknek, hozzáláthat a támadás pontos helyének és idejének megtervezéséhez. Sokan szeretnék holtan látni John F. Kennedyt, de a november 18-ai, hétfői napig nem volt kijelölve Dallasban az éleslövészet színtere.

Most már ki van.

30

1963. november 21., délután 2 óra
Az elnöki különgép fedélzete

John F. Kennedy elnök a „Bizalmas, Elnök” feliratú hírszerzési dokumentumokba merül, amelyeket elnyűtt fekete aligátorbőr táskájában hordoz. Gyorsolvasással megy végig az iratokon, a szokásos percenként 1200 szavas sebességével, szemüvege az orra hegyén billeg, minden idegszálával összpontosít. A légi irodája túlsó falánál álló kanapén Jackie Kennedy ül, és halkan spanyol szöveget mormol: azt a beszédét gyakorolja, amit Houstonban latin-amerikai nők csoportja előtt fog elmondani.

A kasztíliai szófoszlányok csak otthonosabbá teszik az elnök számára a repülőn berendezett szentélyét. John Kennedy boldog, hogy Jackie is vele tart Texasba, és tőle szokatlan módon abban is segédkezett, mit vegyen föl felesége arra a sok rendezvényre, ahol nyilvánosság elé lép. Kennedynek a gyapjúból készült rózsaszín Chanel-ruha a kedvence, a hozzá tartozó, karima nélküli kalappal.

A ruhadivattal az elnök máskülönben nem foglalkozik, az elnöki repülőgép berendezésével és díszítésével annál inkább. Hivatalba lépésekor három gép állt a rendelkezésére. Mindig az viselte az Air Force One jelzést, amelyiken az elnök utazott. A repülők inkább látszottak katonai gépnek, mint elnökinek, már csak azért is, mert *Military Air Transport Service* (Katonai Légi Szállítási Szolgálat) felirat díszelgett a két oldalukon. A géptörzs jellegét a festetlen fémfelületek határozták meg.

A farkán a 26 000-es lajstromszámot viselő gép, amellyel Kennedy most repül, lényegesen újabb Boeing 707-es modell, az elnök 1962 októberében vette át. Ahogy Jackie a Fehér Ház díszítésének felújítását felügyelte – ennek egyik látványos lépését éppen a texasi útra időzítették: mire az elnök hazatér, új függönyök fogják díszíteni az Ovális Irodát –, úgy John Kennedy az elnöki repülőgép csinosítására figyelt. A géptörzsön és a szárnyakon például merész új díszítés virít halványkék és fehér színben, büszke *Amerikai Egyesült Államok* felirattal az utastér negyvenöt ovális ablakának sora fölött. Belül, az utastérben fényűző szőnyegek, és nem hiányzik semmi, amire szükség lehet: van magániroda, konferenciaszoba, külön hálószoba,

ahol egy francia vidéki házat ábrázoló festmény függ az elnök kőkemény matraca fölött. Szinte minden rögzített bútort és tartozékot az elnöki pecsét díszít. JFK remekül érzi magát az új elnöki gép fedélzetén, és alig tizenhárom hónap alatt 120 ezer km-t repült.

A mai indulási időpont reggel 9 óra 15 perc volt. John Kennedy elbúcsúzott Caroline-tól, amikor kislánya iskolába indult a Fehér Ház harmadik emeletére. A kis John, aki a jövő héten lesz hároméves, elkísérhette szüleit helikopteren a Fehér Háztól a repülőgépig. A kisfiú, akire London Fog kabátot adtak a novemberi hideg miatt, nagyon élvezte a repülést.

Amikor azonban az elnöki helikopter leereszkedett az elnöki különgép mellé, könyörögni kezdett, hogy ő is folytathassa az utazást a szüleivel.

– Én is menni akarok – esedezett apjának.

– Nem jöhetsz – válaszolta az elnök ellágyuló hangon.

– Csak pár nap az egész – vigasztalta a first lady síró kisfiát. – És amikor visszajövünk, megünnepeljük a szülinapodat.

A kis John zokogásban tört ki.

– John, a mami megmondta, pár nap múlva itthon leszünk – magyarázta JFK. Megcsókolta kisfiát, és a gyerek védelmével megbízott titkos ügynökhöz fordult, és szelíden utasította: – Mr. Foster, vigyázzon Johnra helyettem is!

Bob Foster különösnek találta, Kennedy elnök sosem tett még ilyen kijelentést búcsúzáskor, bármennyire sírt is kisfia.

Délelőtt pontosan 11 órakor az elnök még egyszer megölelte a kis Johnt, és a first ladyvel az oldalán elindult az aszfaltozott kifutópályán az elnöki repülőgép felé. Öt perc múlva a gép az Andrews légi támaszpont fölött behúzta a kerekeit, és elindult 3,5 órás útjára Texas felé. Ifj. John Kennedy kisírt szemekkel figyelte, amint a nagy sugárhajtású gép az égbe emelkedett és eltűnt a messzeségben.

San Antonióban szállnak le először. Azután Houston, majd Fort Worth következik, az elnök és a first lady ebben a városban tölti a texasi út első éjszakáját. Másnap indulnak Dallasba. JFK pilótájára, Jim Swindal ezredesre bízzák magukat a Fort Worthből a dallasi Love Field repülőtérre vezető úton is. Mindössze tizenhárom percig tart majd a repülés, de a felhők közül a nyugtalan város földjére ereszkedő elnöki gépen sokkal

látványosabb megérkezni, mint ha a limuzinján utazna közel 60 km-t a prérin át.

Az elnök felfüggeszti az olvasást, szivarra gyújt. Jackie átment a saját kabinjába átöltözni. JFK gondolataiba mélyedve eregeti a füstöt. Texas politikailag kiszámíthatatlan. Nem lehet előre tudni, hogy ellenséges vagy barátságos lesz-e a tömeg, és amiatt is aggódik, Jackie vajon jól fogja-e érezni magát. Nagy próbája lehet a mostani körút annak, hogy lesz-e kedve feleségének vele együtt kampányolni 1964-ben is.

JFK föláll és visszaindul a családjának berendezett kabinba.

Halkan kopog és bedugja a fejét.

– Elkészültél? – kérdezi Jackie-től. – Nemsokára leszállunk.

Felesége éppen belebújik fodros fehér ruhájába.

– Remek – feleli a first lady, miközben a tükör előtt fölteszi a ruhához tartozó kalapot és a fekete övet.

– Csak a biztonság kedvéért kérdeztem – szól vissza JFK.

És már érzi is, hogy kezd ereszkedni a gép. Kinéz az ablakon. A 8 ezer m-rel lejjebb elterülő kopár texasi sík percről percre közelebb kerül.

▪▪▪

Dallasban Lee Harvey Oswald kartondobozokat pakol tele szállításra váró könyvekkel a Texas Állami Tankönyvraktárban. Kissé szórakozott ma, elvonja figyelmét munkájáról az elnöki konvoj dallasi útvonala, amelyről címoldalán közölt térképet a *Dallas Times Herald* ma délutáni kiadása. Oswaldnak csupán oda kell lépnie a legközelebbi ablakhoz, hogy lássa, pontosan hol is fog lelassítani és élesen jobbra kanyarodni Kennedy elnök limuzinja a Főről a Houston utcára, majd még jobban lelassítani, hogy balra kanyarodjék az Elm utcára, ahol azután szinte közvetlenül a tankönyvraktár ablakai alatt halad tovább.

Lee Harvey Oswald sokkal többet akar, mint pusztán csak megpillantani az elnököt. Titokban azt tervezi, hogy golyót ereszt belé. Éppen egy hónapja, alig néhány nappal második gyermekük születése előtt Marinának feltűnt, milyen nagy hatást tett férjére a *Suddenly* (Hirtelen) és a *We Were Strangers* (Idegenek voltunk) című film. Mindkettőben lelőnek egy kormányzati tisztségviselőt, az előbbiben nem mást, mint az Egyesült Államok elnökét. Lee Harvey és Marina együtt moziztak, és Oswald arról beszélt utána, hogy

autentikusnak érzi a filmeket. Marina fülében megmaradt a különös megjegyzés.

Oswald továbbra sem gyűlöli az elnököt. Nincs oka rá, hogy JFK halálát akarja. Elkeseredik viszont, ha arra gondol, hogy egy olyan embernek, mint John Kennedy, mennyivel könnyebb az élete. Oswald tisztán látja, hogy a születésüknél fogva kiváltságosaknak könnyebb kitűnniük. De ezt a kis irigységet leszámítva nem sok rosszat mond az elnökről. Tulajdonképpen rivalizál vele, felül akarja múlni JFK-t.

Minden vágya, hogy nagy ember legyen.

▪▪▪

Oswald odaszól munkatársának, Wesley Fraziernek:

– Hazamehetek veled ma délután?

A tizenkilenc éves fiatalember a Marina Oswaldot befogadó Ruth Paine lakásától fél háztömbnyire lakik. Oswald péntekenként gyakran teszi meg ezt az utat Irvingbe, Dallas elővárosába Frazier kilencéves, fekete, négyajtós Chevrolet-jával, és megy vissza ugyanezzel az autóval hétfőn Dallasba.

– Persze – feleli Wesley. A tankönyvraktár első emeletén állnak, egy nagy asztal mellett. – Megmondtam, bármikor jöhetsz, ha a feleségedet akarod meglátogatni, mert szerintem ez teljesen rendben van.

De azután Fraziernek eszébe jut, hogy ma nem péntek van, hanem csütörtök. Oswald csütörtökön sosem szokott Irvingbe menni.

– Miért ma mész haza? – kérdez vissza.

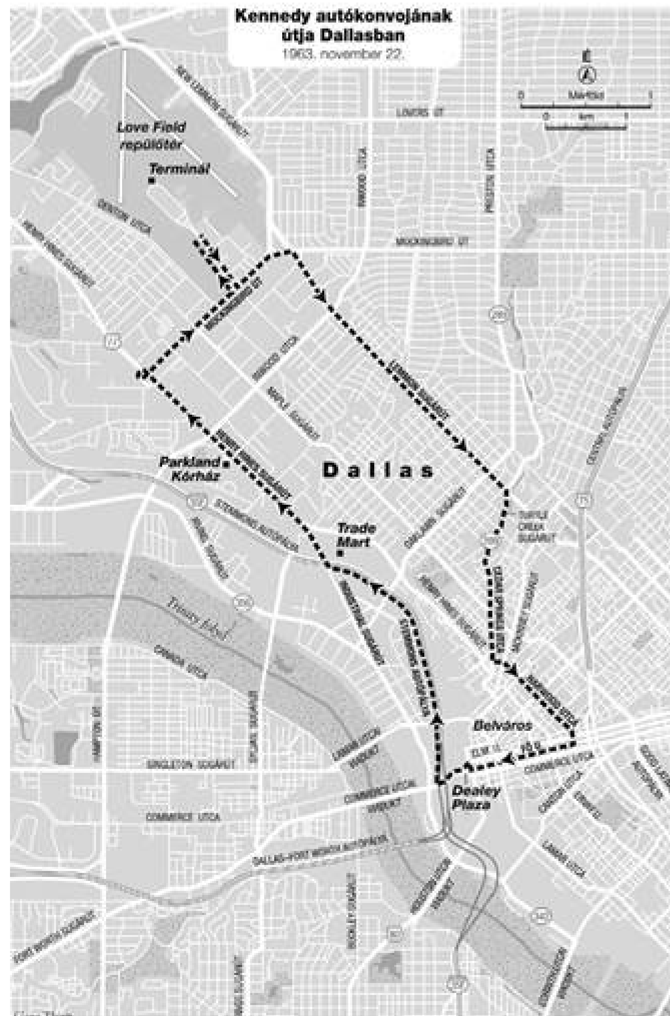
– Függönyrudakat kell elhoznom – feleli Oswald. Később elemel egy ív barna csomagolópapírt a raktár szállítmányozási osztályáról. A munkanapja hátralevő részét azzal tölti, hogy alkalmas tasakot készítsen a „függönyrudaknak”.

Úgy hajtogatja a csomagolópapírt, hogy feltűnés nélkül belerejthesse karabélyát. Pedig Lee Harvey Oswald még nem tudja biztosan, meg akarja-e ölni Kennedy elnököt. Amit igazán akar, az az, hogy újból összeköthesse életét Marinával és kislányaikkal. Ma este könyörögni fog feleségének, hogy fogadja vissza.

De ha nem éri el, amit akar, nem lesz más választása.

Lee Harvey Oswald a maga csalóka világában él. Csak abszolút kategóriákban tud gondolkodni: vagy boldogan él, amíg meg nem hal, vagy

meggyilkolja az Egyesült Államok elnökét.

31

1963. november 22., reggel 6 óra 30 perc
Irving, Texas

Oswald és Marina veszekedtek. Megint. Ez a veszekedésük azonban más volt, mint a többi. Most végleg végeztek egymással. Lee Harvey az ágy lábánál áll az apró szobában, amelyet Ruth Paine házában a családja használ. Munkához öltözött, szürke nadrág és viseltes ing van rajta. Lehúzza a karikagyűrűt a bal kezéről és beledobja a kredencen levő porcelánedénybe. A gyűrű egykor a Marina iránt érzett szerelmét jelképezte, immár csak az életét elborító kudarcokra emlékezteti.

Oswald ma tesz valamit, amitől minden megváltozik. Bebizonyítja a világnak, hogy nem kudarcok sorozata az élete. Bebizonyítja, akár az élete árán is.

Búcsúajándékként letesz 187 dollár készpénzt a kredencre a feleségének és kislányainak. Nagyon úgy fest, hogy a saját jövőjére nem kell többé gondolnia.

Marina fekszik az ágyon, félálomban van. Az utolsó éjszakából, amelyet a férjével töltött, kimaradt a romantika. Oswald hánykolódott az ágyon, Marina kétszer is fölkelt a kisbabájához. Nem is szeretkeztek; Marina hajnali 3 óra körül megpróbált a férjéhez bújni, de Lee Harvey durván elrúgta magától.

Oswald elsősorban azért ment haza, hogy magához vegye fegyverét, de kész volt lemondani végzetes tervéről, ha Marina hajlandó újra összeköltözni vele. Egész este könyörgött feleségének, hogy béküljenek ki. Arról beszélt, mennyire hiányoznak neki a kislányai, és megígérte, hogy vesz Marinának egy mosógépet, mert tudta, mennyire vágyik rá.

Marinát mégis kihozta a sodrából, mert csütörtökön jött, ami ellentétes volt Ruth Paine házirendjével. Oswald könyörgése újabb okot adott a perlekedésre. A férfi még ekkor sem adta fel.

Úgy tűnt, Marina semmiképp sem akarja visszafogadni. Az estét a szabadban töltötték, játszottak June-nal és Audreyval Ruth Paine hervadó pázsitján. Oswald kérlelte Marinát, hozzák helyre házasságukat. Az asszony megingott, mert Lee Harvey Oswald élete nagy szerelme volt, de végül

hajthatatlan maradt.

Oswald korán lefeküdt, de zakatolt az agya. Amikor Marina is ágyba került, a férfi érezte a teste melegét és az éjszakai fürdője utáni szappanillatot, mégis alvást színlelt. Ahogy telt-múlt az idő, egyre jobban összeszedte a bátorságát. Nincs már semmije a világon, így hát a nagy tervét szövögeti tovább.

Hajnalban felvette munkaruháját, és minden megmaradt értékét a kredencre tette. Egyszer csak meghallja Marina mozgolódását. „Ne kelj föl! – mondja neki. – Egyedül is meg tudok reggelizni.”

A kimerült asszony nem is akar fölkelni. Audrey nyöszörög, Marina fölveszi, dajkálni kezdi. Oswald csendben, búcsúszó nélkül elhagyja a szobát.

A konyhában készít magának egy bögre instant kávét, majd Ruth Paine zsúfolt garázsában magához veszi karabélyát. Az olajzöld tengerészgyalogsági táskája mellett heverő takaróból kicsavarja a 6,5 mm-es Mannlicher-Carcano tüzérségi karabélyt. A puskát becsomagolja abba a barna papírba, amelyet tegnap a munkahelyéről emelt el.

A csövénél fogja meg a „függönyrudakat”, és kilép a garázsból. Ezzel végleg maga mögött hagyja addigi életét.

Oswald és Wesley Frazier reggel 8 órakor állnak meg munkahelyüknél, a Texas Állami Tankönyvraktárnál. Oswald kiugrik az autóból, mielőtt Frazier leállítaná a motort. Felkapja barna papírba bugyolált csomagját, és siet befelé, mielőtt Frazier megkérdezhetné, hová rohan annyira.

▪▪▪

George Thomas pontban fél 8-kor lép be John Kennedy Fort Worth-i szállodai lakosztályába, azért, hogy felébressze az elnököt.

– Esik – közli vele. Már gyűlik a tömeg a parkolóhelyen, nyolc emelettel lejjebb, hogy meghallgathassa Kennedy beszédét, amelyet egy lapos platójú teherautóról fog elmondani. A közel ötezer fős hallgatóság nagyrészt férfiakból áll, a legtöbbjük szervezett munkás. Sokan már órák óta ott állnak az esőben.

– Nagy kár – feleli Kennedy az inasnak. Fölkel az ágyból, zuhanyozni megy. Ha esik, az azt jelenti, hogy nyitható limuzinja zárt tetővel fog végighaladni a konvojban Dallas belvárosán. Nemcsak amiatt

elégedetlenkedhetnek majd a helybeliek, hogy az elnökre várva órákon át kell ázniuk és vacogniuk az utcán, hanem a csukott tető miatt még nem is láthatják rendesen az elnöki párt. Így nehéz lesz új szavazókat szerezni a következő novemberre.

Az elnök fölveszi hátmerevítőjét, és jó erősen meghúzza a szíjakat. Kék, kétgombos zakójához sötétkék nyakkendőt vesz; a zakó alatt szürke csíkos fehér inget visel a párizsi Cardintől. Közben a CIA helyzetjelentéseit olvassa, nagy figyelmet fordítva a vietnami áldozatok számára. Majd átnéz néhány újságot. A *Chicago Sun-Times* arról ír, hogy talán éppen Jackie lesz a döntő tényező, amely hozzásegíti az elnököt 1964-es újraválasztásához. Eddig ez a legjobb hír az út során: mindenki szereti a first ladyt. A bikinis fotók keltette megütközés nyilvánvalóan feledésbe merült.

A texasiak széles jókedvvel és élénk tetszésnyilvánítással fogadták JFK-t texasi útja első napján. De bármilyen nagy volt az elnököt köszöntő ováció, bármennyire is lélegzet-visszafojtva hallgatták beszéde minden szavát, John Kennedy fogadtatása elhalványult feleségéé mellett. Egész Texas Jackie-ről beszél, és hogy az elnök magával vitte Texasba feleségét, talán egész pályafutása legokosabb politikai húzása volt.

Reggel 9 órakor John Kennedy a lapos platójú teherautón áll, szemlátomást vidáman, diadalmas tekintettel.

– Maguk aztán nem nyúlszívűek itt, Fort Worthben – kiált fel elismerően. Kennedy híres arról, hogy nem ijed meg az időjárástól, így az esőben várakozó szervezett munkások biztosak lehettek abban, hogy kitartásuknak meglesz a jutalma, a beszéd nem marad el.

– Hol van Jackie? – kiabál be valaki.

– Hol van Jackie? – harsan fel egy másik hang.

John Kennedy mosolyogva mutat fölfelé, szállodai szobájuk irányába.

– Mrs. Kennedy rendbe szedi magát – feleli sokat sejtetően.

Jackie a nyolcadik emeleten a pipereasztala előtt ül, és a parkolóból felhallatszik hozzá a beszéd. Örül, amikor meghallja a nevét és azt, milyen fesztelenül tréfálkozik férje a tömeggel.

– Neki valamivel tovább tart – teszi hozzá az elnök. – De persze utána valamivel jobban is néz ki, mint mi...

Hangosan nevetnek az emberek, mintha a leglazább ivócimborájukat hallgatnák, aki magánélete pikáns részleteit osztja meg velük.

Az igazság az, hogy a mai napon Jackie-nek sokkal több idő kell ahhoz, hogy rendbe szedje magát. A tükör előtt szépítkező first lady tagadhatatlanul kimerültnek látszik. Kampányolni nem gyerekjáték, ő azonban elhatározta, hogy kitartó lesz. Két hét múlva újabb kampánykörút következik Kaliforniában, azon is részt akar venni. Föltett szándéka, hogy mostantól egészen a jövő novemberi újraválasztásáig mindig a férje mellett lesz.

De ez még a jövő zenéje. Most csak az számít, hogy túlvannak a texasi út felén. Jackie-nek még ezt az egy napot kell végigcsinálnia, utána már lazíthat. „Jaj, istenem! – motyogja, amint meglátja elcsigázott arcát a tükörben. – Egy napi kampány, és harminc évvel öregebbnek látszom."

A first lady nem sejti, hogy a mai napon többet öregszik majd, mint eddigi életében bármikor.

▪▪▪

Az elnök a Fort Worth-i parkolóban energiától duzzad, beszéde erőteljes és szenvedélyes. „Megyünk tovább előre!" – kiált fel befejezésül, emlékeztetve hallgatóságát, hogy megtartja a beiktatási beszédében, nem egészen három éve tett ígéreteit. A hidegháború mögöttünk van, mondja, és ezzel mintha azt is mondaná, hogy a jövő Camelot lesz minden amerikai számára.

A keménykötésű szakszervezeti munkások ezreinek fülsiketítő helyeslése meggyőzheti John Kennedyt arról, hogy Texas nem is olyan reménytelen hely a számára.

Lelkes éljenzés mellett hagyja el a rögtönzött színpadot és tér vissza szállodai szobájába. A kampányok mindig feltöltik energiával, még akkor is, ha korán reggel, szemerkélő texasi esőben kell beszélnie.

De bármilyen feldobottnak érzi is magát, tudja, hogy a november 22-ei, pénteki nap hátralevő része nem lesz könnyű. Mind politikusként, mind emberileg a legjobb formáját kell mutatnia, ha maga mellé akarja állítani a keményszívű dallasiakat.

Tudja jól, és Jackie-t is figyelmezteti: „Ahová ma megyünk, az lesz ám a kemény dió!"

32

1963. november 22., reggel 9 óra 45 perc
Texas állami tankönyvraktár, Dallas

Kíváncsi dallasiak sokasága ácsorog a tankönyvraktár előtti kereszteződés környékén. Az elnök majd csak három óra múlva halad el itt, de sokan már most elfoglalták helyüket, hogy jól lássanak. Bizakodnak, hogy talán kisüt a nap, és akkor láthatják John F. Kennedyt meg Jackie-t.

Lee Harvey Oswald a tankönyvraktár egyik első emeleti ablakából kémleli az utat, ahol az elnök majd elhalad, és ahol már gyűlik a tömeg. Jól látja az Elm és a Houston utca kereszteződését, John Kennedy limuzinja itt fog lassítani és balra kanyarodni. Oswald a merénylet elkövetésére a raktárépület hatodik emeletén szemelt ki egy helyet. Csak a mennyezetről lógó, csupasz, 60 wattos izzók adnak némi fényt, az emelet felújítás alatt áll, ezért üres. Az Elm és a Houston utcára néző ablak közelében felhalmozott könyvesdobozok természetes rejtekhelyet alkotnak, ahonnan Oswald kidughatja puskáját, és szemmel tarthatja a konvojt. Mint gyakorlott lövész tudja, hogy két lövésre is lesz ideje, és ha elég gyors, talán háromra is.

Azt reméli, elég lesz egy is.

▪▪▪

Az elnöki különgép szél ellen fordul, ahogy Jim Swindal ezredes leteszi a dallasi Love Field repülőtér kifutójára. John Kennedy eksztázisban van. A repülő ablakából kinézve azt látja, hogy kisütött a nap, jobb lett az idő, vagyis számíthat arra, hogy útjának ezen az állomásán is nagy tömeg fogja üdvözölni. „Még a végén diadalmenet lesz ez a texasi út – mondja örömmel Kenny O’Donnellnek. – Dallasban vagyunk, és eddig minden a legnagyobb rendben.”

Rendőrautók cirkálnak a repülőtéren, még a tetőkön is rendőrtisztek állnak. Baljós jelnek nyoma sincs. A Kennedy fogadására összegyűlt, 2 ezer főre becsült tömeg túláradó örömmel figyeli a landoló gépet, amely 1948 óta először hozza Dallasba az Egyesült Államok elnökét. A felnőtt férfiak is lábujjhegyre állnak, hogy lássanak az előttük állóktól. A repülőtéri dolgozók kijönnek a pultjuk mögül, és odafurakodnak a kifutópályát az autóparkolóktól elválasztó lánckordonhoz. Leszáll a légierő C-130-as gépe

is, amely az elnök páncélozott limuzinját szállítja, és leereszti a rakodórámpát. A könnyű gépkocsitető a repülő rakodóterében marad. A limuzin teljesen nyitott. A helyi televízió tudósítója, aki élőben közvetíti az eseményeket, lelkesen újságolja, hogy a gépkocsitető nem került elő, a helyiek „testközelből” láthatják majd az elnököt és a first ladyt. A tudósító arra is emlékezteti hallgatóságát, hogy az elnök 2 óra 15 perckor érkezik vissza a Love Fieldre, és 2 óra 30 perckor indul tovább Austinba.

Lyndon Johnson és felesége, Lady Bird, azaz „Katicabogár”, a kifutópályán várják az elnököt, ahogy azt a texasi út minden eddigi állomásán is tették. Az alelnök dolga, hogy az utaslépcső alatt álljon és üdvözölje az elnököt. Nincs elragadtatva ettől a feladattól, de jó képet vág hozzá, amikor Jackie megjelenik a repülőgép hátsó ajtajában, tündöklő rózsaszín Chanel-ruhájában és a hozzá illő, karima nélküli kalapban. Két lépéssel mögötte John Kennedy, akit a dallasiak most láthatnak először életnagyságban. „Messziről látni, milyen szép barnára sült!” – áradozik a helyi tévé riportere.

A hivatalos terv szerint JFK-nek egyenesen a limuzinjához kell mennie, hogy indulhasson a konvoj, de ő ehelyett a fogadására összegyűlt tömeg felé tart, és nem csupán kezet ráz egy-két emberrel, hanem elvegyül a sokaságban, és húzza maga után Jackie-t is. Több mint egy teljes percre körbezárja őket a lelkes tömeg. Amikor végre kiszabadulnak az embergyűrűből, újabb sokadalom nyeli el az elnöki párt. „Hűha, ez nem semmi! – lelkendezik a helybeli riporter. – Ez a jutalmuk azoknak, akik itt a reptéren várakoztak.”

Örökkévalóságnak tűnik, mire az elnöki pár túlesik a feltűnően ideges titkosszolgálatiakkal való kézfogás szertartásán. „Kennedyn nyoma sincs félelemnek” – jegyzi fel noteszébe Ronnie Dugger, a *Texas Observer* tudósítója.

Végül John és Jackie Kennedy megindul az elnöki limuzin felé. Az autónál John Connally kormányzó és a felesége, Nellie várja őket. A gépkocsiban az első és a hátsó ülések között, középen is vannak ülőhelyek. A kormánynál az ötvennégy éves Bill Greer foglal helyet. Tőle jobbra Roy Kellerman ül, aki Greerhez hasonlóan a titkosszolgálat régi, rutinos ügynökei közé tartozik. Kellerman a II. világháború kezdeti szakaszától a Fehér Házban szolgált, védte Roosevelt, Truman, Eisenhower elnököt, és

most Kennedynek dolgozik.

JFK a jobb hátsó ülésre telepszik, kezével megigazítja a tumultusban kissé szétzilálódott haját. Jackie tőle balra ül. A first lady a repülőből való kiszálláskor kapott vörösrózsa-csokrot maga mellé rakja az ülésre az elnök felőli oldalon.

Connally az elnök előtti csapóülést foglalja el a középső sorban. A kormányzó leveszi széles karimájú cowboykalapját, hogy a tömeg jobban lássa arcát. Nellie helye Jackie előtt van, közvetlenül a sofőr – Greer különleges ügynök – mögött.

Az autókonvoj 11 óra 55 perckor indul el a Love Field repülőtérről, az elnöki limuzin – titkosszolgálati kódja szerint az SS-100-X – a sorban a második, kétoldalt egy-egy motoros halad mellette.

Az elöl guruló gépkocsiban a helyi rendőrség és a titkosszolgálat emberei ülnek, köztük Jesse Curry dallasi rendőrfőnök és Winston Lawson, a titkosszolgálat különleges ügynöke.

John Kennedy gépkocsiját egy másik nyitott autó követi, kódneve: „Halfback” (Fedezet). Ebben Kennedy „ír maffiájának” két oszlopos tagja utazik, Dave Powers és Kenny O’Donnell, körülöttük puskákkal és automata lőfegyverekkel állig fölfegyverzett titkosszolgálati ügynökök. Clint Hill, a first lady védelmével megbízott titkosszolgálati osztag vezetője a jármű bal oldali járdalemezén áll. Bill McIntyre, John Ready és Paul Landis utazik még a járdalemezeken.

A negyedik gépkocsi szintén egy nyitható tetejű limuzin, amelyet helyben béreltek az alelnök számára. Ahogy a kocsisor elindul a Love Fieldről, LBJ nem tudja leplezni, hogy sértve érzi magát. A konvojban az összes többi politikus barátságosan integet a tömeg felé, ő azonban komoran maga elé bámul.

A kocsisort záró ötödik autó – kódneve: „Varsity” (Egyetem) – egy texasi rendőrt és négy titkosszolgálati ügynököt szállít.

Az elöl haladó, az SS-100-X-et több gépkocsihosszal megelőző autóban ülő dallasi rendőrfőnök, Jesse Curry minden tőle telhetőt megtett azért, hogy az elnöki látogatás minél zavartalanabb legyen. Az ötvenéves rendőrfőnök egész életében a törvényesség felett őrködött. Amellett, hogy a dallasi rendőrségnél végigjárta a ranglétra minden lépcsőfokát, az FBI Akadémián is tanult. Curry részt vett a Kennedy-látogatás szinte minden részletének

megtervezésében. A rendelkezésére álló erők egyharmadát rendeli ki az autókonvoj útjának biztosítására, így a repülőtéri fogadást és a Trade Martnál elhangzó elnöki beszéd alatti rendfenntartást 350 ember felügyeli.

Curry mégis úgy döntött, hogy a Dealey Plazához nem állít rendőröket, mert úgy gondolta, inkább az út ezt megelőző szakaszain kell szemmel tartani a tömeget. Miután a konvoj a Houstonról az Elm utcára fordul, egy felüljáró alatt halad el, jobbra kanyarodik a Stemmons autópályára, majd egy kevésbé forgalmas területen áthaladva érkezik meg a Trade Marthoz. Jobb lesz a legforgalmasabb útvonalakra koncentrálni a rendőri erőket, még akkor is, ha így nem jut ember azoknak a szakaszoknak az őrzésére, ahol csak kevesen állnak az út mentén.

Curry megparancsolta embereinek, hogy az út, és ne a tömeg felé forduljanak, mert úgy érezte, némi kárpótlást nyújthat nekik a sokórás álldogálásért azzal, ha láthatják azt a személyt, akit védeniük kell. Ez ellentétes a New York városában szokásos módszerrel, ahol a rendőrök mindig az útnak háttal állnak, hogy az ablakokat pásztázva segíthessenek a titkosszolgálatnak az elnök védelmében.

A konvoj indulásakor, a gond nélkül megtett első kilométereken, ennek nincs jelentősége. Olyan kevés a tennivaló és olyan kevesen sorakoztak fel az út ezen szakaszán, hogy Jackie unalmában fölteszi napszemüvegét, és viccből a plakátoknak integet. A fehérgalléros alkalmazottak a Lemmon sugárúton kevesen vannak és nem különösebben lelkesek, ugyanis az IBM gyárában dolgoznak, és szívesebben töltenék falatozással az ebédidőt.

▪▪▪

Pontosan ugyanebben a percben kezdődik az ebédidő a Texas Állami Tankönyvraktárban is. Lee Harvey Oswald legtöbb munkatársa kimegy az épületből, remélve, hogy egy pillantást vethet az elnökre.

Kicsivel odébb áll James Hosty, az FBI különleges ügynöke. Teljesen megfeledkezett Lee Harvey Oswaldról, és csak arra van gondja, hogy láthassa bálványát, Kennedy elnököt.

Lee Harvey Oswald ma nem hozott magával ebédet a munkahelyére. Nem akar enni. Ehelyett arrébb tol egy rakás könyvesdobozt a raktárépület csupa kosz hatodik emeletén, hogy jól álcázott lövőállást alakítson ki magának.

Déli 12 óra 24 perckor, csaknem harminc perccel a konvoj indulása után,

az elnöki gépkocsi elhalad James Hosty különleges ügynök mellett a Fő és a Field utca sarkán. A detektív kívánsága teljesül, láthatja Kennedyt életnagyságban, majd sarkon fordul, és bemegy az Alamo Grillbe megebédelni.

Az elnöki konvoj 12 óra 28 perckor egy elhanyagoltabb városrészhez ér, de előrébb jól látszik a Dealey Plaza szemet gyönyörködtető zöld pázsitja. A titkosszolgálat ügynökeit meghökkenti, hogy az elnököt éljenzés és taps fogadja mindenütt.

A konvoj 12 óra 29 perckor éles jobbkanyarral ráfordul a Houston utcára. Hatodik emeleti rejtekhelyéről Lee Harvey Oswald életében először pillantja meg John F. Kennedyt. Gyorsan belenéz a Mannlicher-Carcano célzóberendezésébe, a célt keresi, miközben a konvoj megkerüli a Dealey Plazát.

Ezen a sarkon is nagy és lelkes a tömeg, bár Curry rendőrfőnök azt jósolta, hogy itt már kevesebben lesznek. Az emberek szólongatják Jackie-t és az elnököt, hogy elkaphassák a pillantásukat. JFK az úttól jobbra állóknak, Jackie pedig a füves Dealey Plazánál levőknek integet, így minden szavazónak jut egy gesztus az elnöki pártól.

A konvoj már csak öt percre van a Trade Marttól, ahol Kennedy beszédet fog mondani. Mindjárt ott lesznek.

Az elnöki limuzinban Nellie Connally egy pillanatra felfüggeszti az integetést, hogy a jobb válla fölött rámosolyoghasson John Kennedyre. „Igazán nem mondhatja, hogy Dallas nem szereti önt, elnök úr.”

Ha JFK ebben a pillanatban felnézne a Texas Állami Tankönyvraktár hatodik emeletére, észrevehetné az egyik nyitott ablakból kikandikáló, pontosan a fejére irányított puskacsövet.

De Kennedy nem néz föl.

Nem néznek föl a titkosszolgálat emberei sem.

A pontos idő 12 óra 30 perc. Bill Greer titkos ügynöknek most kell bevennie a 120 fokos balkanyart a Houstonról az Elm utcára.

▪▪▪

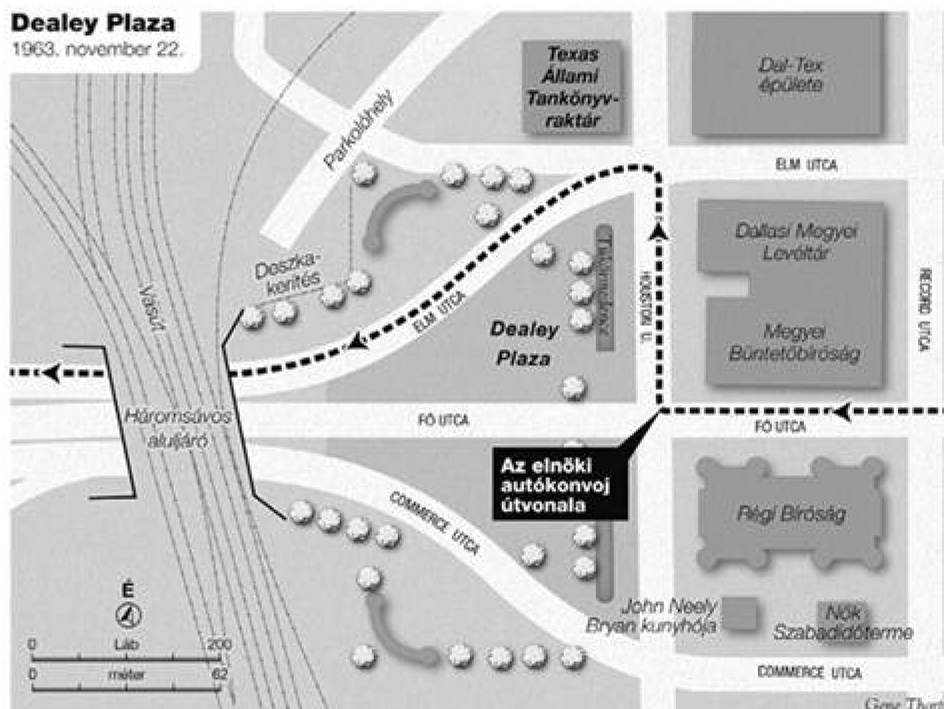
A legtöbb emberhez hasonlóan úgy éljük az életünket, hogy annak lezárását mindvégig a távoli jövőbe helyezzük. Napjainkat a szerelem, a nevetés, a szakmai teljesítmény vagy a veszteségek mérlegén mérjük.

Napfényes és viharos percek váltakoznak életünkben. Mindennapjainkat kitöltik programjaink, feladataink és telefonhívások egész sora, szakmai előmenetelünk, félelmeink és örömeink, egzotikus utazásaink, kedvenc ételeink, és tudjuk, mi az, hogy ábránd, szégyen vagy éhség. Egy embert jellemezhetünk az öltözködésével, leheletének szagával, azzal, hogyan fésüli a haját, milyen az alkata vagy milyen társaságba jár.

A gyerekek mindenütt a világon szeretik a szüleiket, és vágynak arra, hogy ők is szeretetet kapjanak. Örömüket lelik abban, ha a szülő keze megérinti arcukat. Mindnyájan álmodunk a jövőnkről, még legrosszabb pillanatainkban is, és ezek az álmok olykor valóra válnak.

Ilyen az élet.

S mindennek egyszer csak vége szakad, lélegzetvételnyi idő sem kell hozzá.

Dealey Plaza
1963. november 22.
Texas Állami Tankönyv-raktár
Dal-Tex épülete
Parkolóhely
ELM UTCA
Dallasi Megyei Levéltár
Megyei Büntetőbíróság
RECORD UTCA
HOUSTON U.
Deszka-kerítés
Vasút
ELM UTCA
Dealey Plaza
Háromsávos aluljáró
FŐ UTCA
FŐ UTCA
Az elnöki autókonvoj útvonala
COMMERCE UTCA
Régi Bíróság
É
John Neely Bryan kunyhója
Nők Szabadidőterme
0 Láb 200
0 méter 62
COMMERCE UTCA
Gene Thorp

33

1963. november 22., 12 óra 14 perc
Dealey Plaza, Dallas

A Dealey Plazánál álldogál az Egyesült Államok elnökére várva Aaron Rowland középiskolás diák a feleségével, Barbarával. Bámészkodás közben fölnéz a tankönyvraktár épületére, és a hatodik emelet sarki ablakában meglát egy emberi alakot. Rowland hobbija a vadászat, így feltűnik neki, hogy az illető a puskáját pihenjállásban tartja, átlósan a teste előtt, egyik keze a puska tusán, másik a csövén. Pontosan így tartják fegyverüket a tengerészgyalogosok, amikor a lőállásban a sorukra várnak.

Rowland izgalomba jön, de félreérti a helyzetet.

– Akarsz látni egy titkosszolgálati ügynököt? – kérdi feleségétől.

– Hol?

– Abban az épületben, ott ni! – válaszolja, és az ablakra mutat.

Hat perccel később, és még kerek tíz perccel azelőtt, hogy a konvoj a Dealey Plazához érne, Ronald Fischer és Robert Edwards, a közelben levő megyei könyvvizsgáló iroda alkalmazottai fölnéznek, és egy mozdulatlanul álló férfit vesznek észre a hatodik emeleti ablak mögött. „Meg sem moccant – vallja majd Fischer. – A szeme sem rezdült. Mozdulatlan volt, mint egy szobor."

Ugyanekkor egy helyi csőszerelő, Howard L. Brennan khakiszínű ingének ujjával letörli a verejtéket homlokáról. Elcsodálkozik, milyen meleg lett. Fölpillant a tankönyvraktár tetején elhelyezett Hertz-hirdetésre, ahol a pontos idő és a hőmérséklet is látható. Egy titokzatos férfira siklik a tekintete, aki olyan mereven áll az egyik felső ablaknál, lövésre kész fegyverével, mintha kőből lenne.

Éljenzés hallatszik, közeledik az autókonvoj. Odébb, a Fő utcán 3-6 m széles az embersor, a dallasi belváros kanyonjának ablaksoros falai visszhangozzák a tömeg üdvrivalgását. Az izgatott várakozásban az a pár ember, aki látta a kezében fegyvert szorongató alakot az ablakban, megfeledkezik róla. Mindjárt itt lesz az elnök.

Most csak ez számít.

■■■

Lee Harvey Oswald azt szeretné, ha hason fekve adhatná le a lövéseket, mert így lehet a legpontosabban célozni. Ebben a helyzetben a fegyvert nem támasztja alá olyan izom, amely elfáradhat vagy megremeghet. Ha hason feküdne, a kemény padló, valamint a bal és a jobb alkar csontjai szabályos és stabil háromszöget alkotnának.

Oswald nem választhatja ezt a testhelyzetet, álló helyzetben kell lőnie. Kiszolgált mesterlövészként azonban állva is képes mozdulatlanná válni. Erősen nekitámaszkodik a bal ablaktáblának, és az olasz karabély markolatát a jobb vállához szorítja. A puskatus rovátkolt fatokja az arca mellé kerül, pontosan úgy, mint egykor a tengerészgyalogosoknál az M-1-es karabélyé. Jobb kezének mutatóujja behajlítva a harminchárom éves ravaszon.

Lee Harvey Oswald belenéz a négyszeres nagyítású teleszkópos távcsőbe, amely John Kennedy fejét 0,5-1 m-es közelségbe hozza. Tudja, kevés ideje van. Két lövést biztosan le tud adni, hármat csak akkor, ha ügyes. Valószínűleg kilenc másodperce lesz.

Oswald jól látja célpontját. Kifújja a levegőt, finoman meghúzza a ravaszt. Érzi a vállán, hogy a fegyver erősen visszarúg. Finoman visszahúzza a reteszt, hogy újra töltsön. Nem tudja, hogy az első lövése célba talált-e. Ezzel most nem foglalkozhat. Azonnal le akar adni még egy lövést.

A gyilkos ösztönös ember, és talán még védtelenebb a vérében szétáradó stresszhormonnal szemben, mint bárki más, miután nagy teljesítményű lőfegyveréből egyszer már rálőtt az Egyesült Államok elnökére. Aki ilyen cselekedetre vállalkozik, annak abban a pillanatban megváltozik az élete. Számára nincs többé visszaút. Most már az élete végéig vadászni fognak rá. Lehet, hogy élete hátralevő részét börtönben tölti. Lehet, hogy kivégzik.

Aki egyszer rálő az elnökre, a legokosabban teszi, ha eldobja fegyverét, és fut, amerre lát.

Ha azonban első lövése célt téveszt, ahogy a Walker tábornokra leadott lövés áprilisban, és az elnök életben marad, akkor Oswaldot bolondnak fogják nézni. Ez az, amitől a legjobban irtózik. Ezért mindenképpen meg kell ölnie John Fitzgerald Kennedyt. Lee Harvey Oswald gondoskodik a terv véghezviteléről.

Tétovázás nélkül ismét tüzel.

A második dörrenést nem nyeli el a tömeg zaja. Akkorát szól a fegyver, hogy vakolatdarabok hullanak le a tankönyvraktár mennyezetéről, és betörnek az ablak üvegtáblái, amelyik mellett Lee Harvey Oswald áll.

Körülbelül 8,4 másodperccel az első lövés leadása után Lee Harvey Oswald harmadszor is meghúzza a ravaszt. Ezután ledobja a fölöslegessé vált olasz karabélyt, és kilép a feltornyozott könyvesdobozok mögül, ahol rejtőzött. Futásnak ered, hogy mielőbb kijusson a tankönyvraktárból.

Közben Marrion L. Baker dallasi motoros rendőr berohan az épületbe és nyargal a lépcsőn fölfelé. A második emeleten megállítja Oswaldot, ráfogja fegyverét, de amikor kiderül, hogy Lee Harvey a raktár alkalmazottja, továbbengedi.

Hatvan másodperccel később Lee Harvey Oswald kilép a tankönyvraktárból a napfényre, a 18°C-os langyos délutánba.

Bármilyen valószínűtlen, a gyilkos szabadon távozik.

▪▪▪

Később a Dealey Plazában levő szemtanúk vallomása megerősíti, hogy három lövést adtak le a tankönyvraktárból. Az egyik lövés teljesen célt tévesztett, az elnöki gépkocsit sem találja el, még évtizedekkel később is csak találgathatjuk, hogy az első vagy a harmadik lövés volt-e ez. Az viszont tény, hogy a másik két lövés célba talált.

A kettő közül az első az elnök tarkójának alsó részét találja el. A másodpercenként csaknem 600 m-es sebességgel haladó, 6,5 mm-es lövedék átszakítja az elnök légcsövét, és ott lép ki a testéből, ahol sötétkék nyakkendője meg van kötve. Csontot nem ér ez a lövés, és a jobb tüdő roncsolódása ellenére JFK szíve és tüdeje kifogástalanul működik.

Súlyos a sérülés, de az életműködéseket nem állítja le, bár JFK légzése és beszéde elakad, ahogy vér ömlik be légcsövébe. Önmagában ez a sérülés valószínűleg nem lenne halálos.

John Connally texasi kormányzóról nem mondhatjuk el ugyanezt. Csapóülése közvetlenül az elnök előtt 7-8 cm-rel alacsonyabb, mint a hátsó ülés, ahol az elnök ül. A későbbi ballisztikai vizsgálatok megállapították, hogy ugyanez a lövedék az elnök testéből kilépve Connallyt a hátán találta el.

A kormányzó közvetlenül a lövés leadása előtt hátrafordult JFK felé, hogy

mondjon neki valamit. Így az ún. mágikus lövedék – amelynek sebessége ekkor még mindig több mint 500 m másodpercenként – áthatol Connally testén, majd mellkasa jobb oldalán távozik. Ezek után még elszakítja a kormányzó csuklóját, a csontokon irányt változtat, és bal combjába fúródik, ahol végre lefékeződik.

A felsőtest előrebillen, Connally kormányzó kétrét görnyed, mellkasát szempillantás alatt elönti a vér. „Nem, nem, nem, nem – üvölti. – Megölnek mindkettőnket."

Roy Kellerman az elnök feljajdulását véli hallani: „Istenem, meglőttek!", és megfordul, hogy a bal válla fölött láthassa is, akinek bostoni akcentusát senki másével össze nem tévesztené.

Kellerman látja, hogy JFK-t lövés érte.

Kennedy elnököt és Connally kormányzót mindössze 6 km választja el a Parkland Memorial kórháztól, ahol a gyors sebészeti beavatkozás megmentheti életüket. A titkosszolgálat sofőrjén, Bill Greeren múlik, hogy időben eljutnak-e oda. Az SS-100-X sofőrje szintén hátrapillant, hogy meggyőződjön az elnök állapotáról. Ez a rövid figyelemkihagyás elég ahhoz, hogy a limuzin kissé csalinkázni kezdjen jobbra-balra, ahelyett, hogy azonnal gyorsítana. Amikor Greer hátat fordít a kormánynak, még meg lehetne menteni az elnök életét. Nem kellene mást tenni, mint beletaposni a gázpedálba.

Senki sem fogta még fel teljesen, mi történt. Greer sem. Kellerman sem. Sőt Jackie sem, aki most JFK felé fordul.

Az elnöki limuzin az Elm utcán még mindig nagyon-nagyon lassan halad.

▪▪▪

Clint Hill, a first lady védelmével megbízott különleges ügynök is hallja a lövést, és akcióba lép. Ellöki magát közvetlenül az elnöki limuzin mögött haladó jármű járdalemezéről, és előrefut, megpróbál felugrani az elnöki gépkocsi hátsó lemezére.

Eközben JFK törzse balra hajlik, de továbbra is ülő helyzetben van. Jackie gyengéden a kezei közé fogja férje arcát. A first lady az elnök szemébe néz, tudni akarja, mi történt vele. Bájos, ránctalan arca és a dermedten ülő elnök között 15 cm lehet a távolság.

Attól az ütéstől, amelyet egy közel kétszeres hangsebességgel haladó

puskagolyó okoz, bárki másnak a törzse jobban előredőlt volna, mint Kennedyé. Connally kormányzóval pontosan ez történt. Ha John F. Kennedy teste is előredől, hosszú életet élhetett volna. Derékpanaszaival oly sokat küszködött már, és most, még egyszer utoljára, meggyűlik velük a baja. A derékmerevítő, amelyet visel, megakadályozza, hogy a törzse előredőljön. Az elnök épp ma reggel erősítette meg a merevítést a dereka és a combja köré tekert elasztikus pólyával.

Ha a merevító a törzsét nem tartja meg, a következő lövedék nem egészen öt másodperccel később elsüvített volna a feje fölött.

Nem így történt. A következő lövedék szétloccsantotta a koponyáját.

▪▪▪

A második lövés ütötte seb a koponyán alig szélesebb egy kettes ceruzánál. A nagy sebesség miatt azonban a lövedék áthalad az agyon, és elöl kilép a koponyából, nem úgy, mint az Abraham Lincoln halálát okozó kisebb lövedék, amely megállt az áldozat agyában. Amikor Lincolnt lelőtték, az orvosok ún. Nelaton-szondát vezettek be az agyába. A vékony porcelánrudacskával követték a lövedék útját, amíg a szonda hegye a John Wilkes Booth revolveréből kilőtt fémlövedékbe bele nem ütközött. A lövedék a lehető legegyenesebb pályát írta le.

A Lee Harvey Oswald által kilőtt 6,5 mm-es lövedék sokkal alattomosabb fémdarab. Kis átmérője miatt jelentéktelennek tűnhet, ám egy szarvast is le lehet vele teríteni akár 200 m-ről. A rézborítású lövedék gyakorlatilag egy pillanat alatt megpecsételi John F. Kennedy sorsát. Szinte lassítás nélkül fúrja át magát az agy puha szürke szövetén, majd szétrobbantva a vékony csontot, a koponyán kívül repül tovább.

Jackie még átkarolja férjét, amikor homloka szétrobban. Agyszövet, vér és csontszilánkok záporoznak a first lady arcára és rózsaszín Chanel-ruhájára, az autó szélvédőjére is jut belőlük.

John Kennedynek szokása volt végigsimítani haját, ha összekócolta valami. Most is reflexszerűen odakap a fejéhez, hogy végighúzza rajta kezét.

Nincs már ott semmi, amin végighúzhatná.

▪▪▪

Semmi remény arra, hogy a szájból szájba lélegeztetés segíthet, amivel Lincoln esetében próbálkoztak, amikor a Ford Színház páholyában

haldoklott. Most nem lesz éjszakai virrasztás, mint Lincoln halálakor, hogy az elnök barátai és szerettei mellette lehessenek élete utolsó perceiben, fokozatosan merüljenek el a küszöbön álló veszteség fájdalmába, esetleg mondjanak néhány őszinte szót arról, mennyire szeretik a haldokló John Fitzgerald Kennedyt.

A férfi, aki valaha kilométereket tett meg úszva, hogy megmentse a PT-109-es személyzetét, aki királyokkal, királynőkkel és miniszterelnökökkel találkozott, aki bátor szónoklataival, a demokrácia és a szabadság erejébe vetett hitével inspirálta az egész világot, aki a legnagyobb odaadással csókolgatta gyermekei arcát és gyászolta eltávozott családtagjait, és aki szembeszállt olyan ellenfelekkel, akik pusztulásba sodorhatták volna a világot, már agyhalott.

▪▪▪

A rémült szemtanúk semmit sem értenek, de a történészek és az összeesküvés-elméletek hívei még sokáig fogják vitatni, vajon Lee Harvey Oswald egyedül hajtotta-e végre a merényletet, vagy esetleg lehettek segítői. A szövetségi hatóságok gondos ballisztikai vizsgálatokat fognak végezni, és stopperrel ellenőrzik, mennyi idő alatt lehet újratölteni a 6,5 mm-es Mannlicher-Carcanót, és célzott lövéseket leadni vele. A legkülönbözőbb emberek képezik ki magukat a gyilkosságról készült amatőr videofelvételek, a helyszíni füves dombocskák és a John F. Kennedyt a hatalomból eltávolítani akaró gonosztevők szakértőivé.

Az efféle konspirációs érvelések olyan nyakatekertté válnak majd, és annyira magukkal ragadják híveiket, hogy akár el is fedhetik az 1963. november 22-én történt emberi tragédiát.

Jegyezzük fel tehát egyszer és mindenkorra, hogy ezen a derült pénteki napon Dallasban, déli 12 óra 30 perckor John Fitzgerald Kennedyt halálos lövés érte.

Egy fiatalon megözvegyült szépasszonyt hagyott maga után.

Két kisgyermeket, akik rajongtak apjukért.

S egy nemzetet, amely szerette elnökét.

34

1963. november 22., 12 óra 31 perc
Dallas, Texas

Az elnöki limuzinban kitört a káosz. „Jaj, ne, ne, ne! Jaj, istenem! Lelőtték a férjemet. Szeretlek, Jack” – sikoltja Jackie Kennedy.

A first lady később nem lesz képes felidézni, mit tett a lövéseket követő néhány másodpercben. Sokkos állapotba került. Megnézi a róla készült videofelvételeket, és úgy érzi, mintha nem is magát látná. Gyermekei, hogy megkíméljék a látványtól, a könyveikből ki fogják tépni a gyilkosság képeit. „Megölték a férjemet!” – jajong Jackie, senkinek és mindenkinek.

Elöl Bill Greer, a sofőr és Roy Kellerman különleges ügynök rádión továbbítja a hírt, hogy lövés érte az elnököt. Connally kormányzó még eszméletén van, de fogytán az ereje. Felesége, Nellie ráborul férje testére. Jackie magára marad a hátsó ülésen, az elnök erőtlen teste nekidől vállának. „Itt a kezemben az agya” – kiált fel.

Most Jackie felugrik a helyéről. Úgy érzi, küldetése van.

Clint Hill, a titkosszolgálat különleges ügynöke pontosan tudja, mi a célja. Ahelyett, hogy ülve maradna férje teste mellett, hátramászik a mozgó limuzin karosszériájára, a sötétkék fémen szétszóródott agyfoszlányokat és koponyadarabokat próbálja összegyűjteni. Vannak köztük hússzínű, bőrrel borított szövetdarabkák is. Az elnök teste még mindig ülő helyzetben van, bár balra dől. A fejéből széles sugárban ömlik a vér, átitatja Jackie rózsáit és az elnök ruháját, lecsorog az autó padlójára. „Te jó ég, a first lady mindjárt lezuhan a limuzinról!” – gondolja Hill, és felugrik a Lincoln keskeny hátsó peremére. Hill különleges ügynök az elnök halálát okozó lövés hangját a betonon szétloccsanó dinnyééhez hasonlította. Az elnök fejének szétfröccsenő darabjai beborítják Hill arcát és ruháját a végzetes golyó becsapódásának pillanatában.

A first lady arcára kiül a rémület. Véres, szürke szövetfoszlányok lepik el az arcát. Ilyennek még sosem látták ezt a mindig makulátlan eleganciájú asszonyt. De Jackie most nem törődik magával. „Istenem, szétlőtték a fejét!” – sikolt fel.

Hill csupán centikre van Jackie Kennedytől, miközben Bill Greer gázt

adva a Parkland Memorial kórház felé veszi az irányt. Az SS-100-X valóságos autóóriás, az elnök speciális igényei szerint módosított modell. A középső üléssor miatt a keréktávolságát 330 cm-ről 390 cm-re kellett növelni, és az autó önsúlya csaknem 4 tonna. A konstrukció gyenge pontja a 350 lóerő teljesítményű motor, amely nem elég erős a jó gyorsuláshoz, ha azonban az autó már felgyorsult, megállíthatatlanul száguld a gyorsforgalmi utakon.

Pontosan ez történik most. A motoros kíséret szétszóródott, és Bill Greer padlógázzal halad. Clint Hill erejét megfeszítve próbálja megakadályozni, hogy Jackie Kennedy lezuhanjon az autóról, bár ő maga is bármikor leszédülhet a keskeny lemezről, ahol áll. Fél kézzel egy fogantyúba kapaszkodik, amelyet a titkosszolgálat emberei számára helyeztek el a karosszérián, a másik kezével Jackie felé nyúl, miközben a limuzin száguld az Elm utcán tovább. Hill megragadja Jackie könyökét, így végre stabilizálja helyzetét az elnöki limuzinon.

Hill elsősorban Jackie Kennedyt akarja biztonságban tudni. Miközben minden erejével a karosszériához lapul, Jackie-t egy erős mozdulattal a hátsó ülésre taszítja. Az elnök felső teste Jackie ölébe dől, és az asszony fehér kesztyűs kezei között tartja a lehanyatló fejet – úgy ringatja, mintha csak aludna. „Jack, Jack. Mit tettek veled?” Elöl Bill Greer, a sofőr, Curry rendőrfőnök utasításait követve, a 6 km-nyire levő kórház felé tart.

Clint Hill még mindig a limuzin karosszériájához tapadva visszafordul, és a Halfback felé pillant, amelynek járdalemezein ügynökök utaznak. Szemkontaktusba kerül Paul Landis különleges ügynökkel, majd megrázza fejét, és karját kinyújtva a hüvelykujjával sokatmondóan lefelé mutat.

Emory Roberts különleges ügynök észreveszi Hill mozdulatát, és rádión azonnal értesíti a Lyndon Johnson védelmét ellátó ügynököket. Lefelé fordított hüvelykujjával Clint Hill megerősítette, hogy mostantól Lyndon Baines Johnson az Egyesült Államok megbízott elnöke. A titkosszolgálat első számú feladata jelenleg az ő életének védelme.

A Lincoln hátsó ülésén Jackie Kennedy kezében tartja a férje fejét, és hangtalanul zokog. „Meghalt. Megölték. Ó Jack, ó Jack! Szeretlek.”

▪▪▪

Lee Harvey Oswald a tervei szerint hajtotta végre a merényletet. Gyalog

kimegy az Elm utcára, és buszra száll. A Dealey Plaza körül kitört pánikot és káoszt lassanként maga mögött hagyja. Senki sem állítja meg. Nincs senki, aki gyanakodna rá.

Menekülési terve azonban körülményes. A gyilkos először az albérletébe tart, hogy magához vegye revolverét, hátha szüksége lesz rá.

▪▪▪

A 3-as rádiós kód a legmagasabb szintű riasztás a dallasi terület kórházai számára. Szinte sosem használják, és amikor a Parkland Memorial diszpécsere, Anne Ferguson a részletek iránt érdeklődik, csak annyit mondanak neki: „Lelőtték az elnököt."

A pontos idő 12 óra 33 perc.

Három perccel később az elnöki limuzin besüvít a kórház területére, és elhúz a „Csak sürgősség esetén" felirat mellett. Bill Greer a középsőt választja a mentők számára kijelölt három hely közül.

De nem várják sem betegszállítók, sem a sürgősségi csoport tagjai, hogy kezelésbe vegyék az elnököt. Bármilyen hihetetlen, valamilyen kommunikációs hiba miatt a kórházi riasztás elmaradt. A baleseti sebészeti csapatot most kell összeszedegetni.

Az elnöki limuzin utasai nem tehetnek mást, várnak.

Nellie Connally férjére borul, Jackie Kennedy jajongva tartja a kezében John Kennedy fejét.

A Halfback megáll közvetlenül az SS-100-X mögött. Dave Powers és Kenny O'Donnell, akik már az 1946-os kongresszusi képviselőválasztási kampányban is JFK mellett álltak, reménykedve rohannak oda a Lincolnhoz. Az elnök szíve még ver, de egyre gyengébb a pulzusa, és ahány szívverés, annyiszor spriccel ki vér a fején tátongó sebből. „Szálljon ki!" – szólítja fel Emory Roberts, a titkosszolgálat különleges ügynöke Jackie Kennedyt.

Ő azonban meg sem mozdul. Karjával és kabátjával takarja mindenki más elől JFK arcát, fejét. A first lady nem akarja, hogy férjéről ezt a képet őrizzék meg.

Roberts gyengéd erőszakkal fölemeli Jackie karját, hogy láthassa, meghalt-e az elnök. Elég egy pillantás, és már tudja, amire kíváncsi volt. Roberts hátrább lép.

Dave Powers meglátja a merev pupillákat és a kifejezéstelenül a

messzeségbe bámuló tekintetet, és könnyekre fakad. O'Donnell, aki a II. világháborúban a légierőnél szolgált, egy pillanatra visszavedlik katonává, és tisztelete jeléül némán vigyázzállásba merevedik.

Ha Jackie hajlandó lenne is megmoccanni, egyelőre nem mehetne sehová. A limuzin ajtajához az ülésre dőlt John Connallytől nem lehet hozzáférni, így először a texasi kormányzót kell az ajtóból elmozdítani ahhoz, hogy az Egyesült Államok elnökét kiemelhessék a Lincolnból.

Nem a kórház személyzete, hanem Dave Powers az, aki végül a lábánál fogva kihúzza Connallyt a limuzinból, és egy betegszállító kocsira fekteti. A kormányzó nem vesztette még el teljesen az eszméletét. Sérülései életveszélyesek, a Parkland Memorial traumatológusai egész nap küzdeni fognak az életéért. (Végül sikerrel járnak, így valami jót is följegyezhetnek majd a brutális nap krónikásai.)

Noha Connallyt már betolták a kettes baleseti sebészeti műtőbe, és az ajtót semmi sem torlaszolja el, Jackie Kennedy továbbra sem hajlandó elmozdulni a férje mellől. Tudja, ha elereszti, az elválás örökre szól, soha többé nem ölelheti magához. A first lady előregörnyed, és az elnök vér áztatta arca a melléhez ér. Hangtalanul zokog, és testével még szorosabban a férjéhez simul.

– Mrs. Kennedy – szólal meg Clint Hill különleges ügynök –, kérem, engedje, hogy segítsünk az elnökön.

Jackie nem válaszol, pedig a hangot jól ismeri. Annak a szelíd parancsa ez, aki éjjel-nappal óvta őt minden veszélytől. Clint Hill hangja az egyetlen, amire Jackie a döbbenet és fájdalom perceiben reagálni tud.

Hill óvatosan a vállára teszi a kezét. A first lady remeg gyászában.

A titkosszolgálat ügynökei és Kennedy munkatársai szótlanul állják körül az autót. Múlnak a másodpercek.

– Kérem, Mrs. Kennedy! Kérem, engedje, hogy bevigyük a férjét a kórházba! – mondja Hill könyörögve.

– Nem engedem el innen, Mr. Hill! – feleli Jackie.

– Be kell vinnünk, Mrs. Kennedy.

– Nem, Mr. Hill. Ön is tudja, hogy halott. Hagyjanak minket magunkra!

Jackie zokog. Teste megrándul, ahogy végigfut rajta a fájdalom.

Hill hirten rájön valamire. Borzalmas, hogy az asszonynak szétlőtt fejjel kell látnia a férfit, akit szeret, de nem bírná elviselni, ha mások is ilyen

állapotban látnák. Ahogy a média megszállja a Parkland Memorialt, tekintet nélkül Jackie magányos *pietà*jára, Jackie a világ minden kincséért sem hagyná, hogy John Fitzgerald Kennedyről a mostani állapotában fényképek készüljenek.

Clint Hill kimerült. Hosszú órákon át dolgozott az elnök dallasi útján, evésre és különösen alvásra alig volt ideje. Viszont mindent megtenne Jackie Kennedyért. Egy pillanat alatt rájön, mit kell tennie: leveszi zakóját, és finom mozdulattal az elnökre teríti.

Jackie Kennedy, akinek rózsaszín ruháját és fehér kesztyűjét átáztatta az elnök fejéből ömlő vér, bebugyolálja férje fejét és törzsét Clint Hill zakójába.

Jacqueline Bouvier Kennedy ekkor végleg megválik a férfitól, akit szeret. Az elnök testét betegszállító kocsira fektetik, sietve megindulnak vele az 1-es traumatológiai műtő felé, az utat egy felfestett vörös csík jelzi. A falakon rozsdabarna csempeburkolat, az elnök mellén a véres rózsacsokor hozzátapadt a testéhez.

▪▪▪

A véres kórházi jelenettől mintegy 6 km-nyire Lee Harvey Oswald buszra száll az Elm és a Murphy utca sarkán. Egyelőre sikerült kereket oldania.

▪▪▪

Abraham Lincoln meggyilkolása 1865 áprilisában szövevényes konspiráció eredménye volt. Ugyanazon az estén, amikor Lincolnt a Ford Színházban lelőtték, a tervek szerint meg kellett volna ölni alelnökét és külügyminiszterét is. Ha a tervet sikeresen véghezviszik, az a szövetségi végrehajtó hatalom lefejezését jelentette volna.

Abban a pillanatban, amikor Dallasban eldördült az első lövés, megelevenednek ezek a régi események. Haladéktalanul megteszik a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy egy esetleges összeesküvést ne lehessen végigvinni. A kabinet több tagja úton van Japán felé, már túljutottak Hawaii szigetén. Őket rádión felszólítják, hogy azonnal térjenek haza.

Lyndon Johnson alelnök állandó védelem alatt áll attól a pillanattól fogva, hogy bérelt limuzinja megérkezik a Parkland Memorial elé. A kórházban feleségével, Lady Birddel betuszkolják egy kis fehér fülkébe a járóbeteg-

osztályon, és a titkosszolgálat külön egysége gondoskodik arról, hogy LBJ-nek ne essék bántódása. Előzőleg kipenderítenek a helyiségből egy beteget és egy nővért, hogy legyen helyük. Az elnök sorsáról még senki sem nyilatkozott, bár mindenki tudja, hogy ilyen sérülést aligha lehet túlélni. A titkosszolgálat azt szorgalmazza, hogy LBJ azonnal repüljön vissza Washingtonba, ahol biztonságban van. Vagy ha ez nem lehetséges, akkor kerüljön mielőbb arra a helyre, amely számára itt Dallasban a legbiztonságosabb: az Air Force One fedélzetére.

▪▪▪

Ám Johnson alelnök nem akar távozni a kórházból. Marad, és várja, hogy nyilatkozzanak Kennedy elnök sorsáról. A titkosszolgálat unszolja, hogy induljanak, de LBJ nem mozdul. Következő lépéseit tervezgeti. Amíg hivatalosan Kennedy elnök helyébe nem lép, nem adhat ki elnöki utasítást. Az eskütételre azonban nincs feltétlenül szükség ahhoz, hogy hivatalosan is az ország elnöke legyen, abban a pillanatban, amint az orvosok JFK-t halottnak nyilvánítják. Ezért LBJ a Parkland Memorial egyik kis fülkéjében álldogál a falnak dőlve, kávét szürcsölgetve, némán, és várja, hogy bejelentsék Kennedy elnök halálát.

Az 1-es traumatológiai műtőben az elnököt levetkőztetik, csak az alsóneműjét hagyják rajta. Csuklójáról lecsatolják az arany karórát. Szabályos pulzusa nincs már, kapkodja a levegőt. Még mindig dől a vér a fején és a torkán tátongó sebből, a többi testrésze sértetlen. Felülről fénycső világítja meg a baleseti sebészek kis csapatát. Elsőként Charles J. Carrico másodéves rezidens végzi el gyors és szakszerű mozdulatokkal a maga feladatát. Vékony csövet dug le John Kennedy torkán, hogy megnyissa a légutakat, és a jobb combvénán keresztül sóoldatot juttat a véráramába.

A terem lassan megtelik sebészekkel, végül már tizennégy orvos állja körül a műtőasztalon fekvő elnököt. Jackie Kennedy a műtő előtt, egy kinyitható széken ül.

Belép a műtőbe a harmincnégy éves dr. Mac Perry, a csapatot vezető sebész, és szikével megnyitja az elnök torkát, légcsőmetszést (tracheotómiát) végez, miközben egyik segítője lélegeztetőgépre kapcsolja a beteget, hogy légzését szabályossá tegyék.

Jackie fölkel a székről, be akar menni a műtőbe. Úgy hallotta,

folyadékokról meg újraélesztésről beszéltek odabent, fölébred benne a halvány remény, hogy férje talán életben marad. Egy nővér útját állja, de a rendszerint csöndes és tartózkodó first lady vasakarattal viszi végbe, amit elhatározott.

– Be fogok menni a műtőbe – hajtogatja, ahogy a nővérrel, Doris Nelsonnal dulakodnak, aki nem hajlandó engedni. – Be fogok menni a műtőbe.

– Mrs. Kennedy, be kellene vennie egy nyugtatót – szólal meg egy érkező orvos.

A first lady azonban nem akarja, hogy eltompuljon az agya. A férje mellett szeretne lenni az utolsó perceiben.

– Ott akarok lenni, amikor meghal – jelenti ki határozottan.

▪▪▪

Bobby Kennedyvel J. Edgar Hoover tudatja a tragikus hírt. Az Egyesült Államok legfőbb rendvédelmi szervezetének vezetőjeként Hoover szinte azonnal értesül a merényletről. Az FBI igazgatója higgadt ember, de még sosem volt olyan szenvtelen, mint éppen most. Az íróasztalánál ül az Igazságügyi Minisztérium épületének ötödik emeletén. Fölveszi a kagylót, Bobby Kennedyt tárcsázza. Tizenöt perc telt el azóta, hogy Lee Harvey Oswald először meghúzta a ravaszt. A baleseti sebészek még küzdenek az elnök életéért.

Bobby éppen hozzá akar kezdeni egy tonhalas szendvicshez virginiai háza teraszán, amikor felesége, Ethel szól neki, hogy telefonon keresik. „J. Edgar Hoover” – teszi hozzá.

Az igazságügyi miniszter ebből már tudja, hogy fontos a hívás, különben az FBI-igazgatónak jobb dolga is lenne, mint otthon keresni őt. Leteszi a szendvicset, a telefonhoz megy. A hívás a 163-as kormányzati K-vonalon érkezett. „Mondanom kell valamit – kezdi Hoover. – Az elnököt lelőtték.”

Bobby leteszi a kagylót. Első reakciója a mélységes fájdalom, kimegy az erő a testéből. A következő gondolata azonban most is az, hogy mit tehetne bátyja védelmében. Felhívja a Fehér Házat, és lecserélteti a lakatokat JFK irattartó szekrényein, hogy Lyndon Johnson ne férjen hozzá az aktákhoz. A legkényesebb aktákat eltávolítják a Fehér Házból, és egész napos biztonsági őrizet alá helyezik.

Bobby ezután egyik telefonhívást fogadja a másik után, barátai és családtagjai keresik. Visszatartja könnyeit, de Ethel tudja, mennyire lesújtotta férjét a hír, ezért odaad neki egy napszemüveget, amellyel eltakarhatja kivörösödött szemeit. Ám a telefonhívások nem szűnnek. Bobby tudja, hogy fordult a kocka, és hamarosan fel fogja hívni az az ember, aki iránt megvetést érez.

▪▪▪

Jackie Kennedyvel dr. William Kemp Clark közli férje halálhírét.

Alig néhány perc telt el azóta, hogy a first lady a túlerővel szemben beverekedte magát a műtőbe. Megáll egy sarokban, hogy ne legyen útjában senkinek, és türelmesen várja, hogy közelebb kerülhessen férjéhez.

A látvány dermesztő: csövek lógnak ki az elnök szájából, orrából, mellkasából. Bőre olyan sápadt, hogy sápadtabb már nem is lehetne. A vért, amit veszített, transzfúzióval igyekeznek pótolni. Dr. Mac Perry az elnök mellét pumpálja, hogy újraindítsa a szívműködést, mert az EKG-görbe hullámait vízszintes egyenes váltotta fel. Dr. William Kemp Clark, a Parkland Memorial vezető idegsebésze is ott áll Perry mellett, az EKG-n rezzenésnyi életjeleket keres, de hiába.

Végül beletörődik, hogy nincs mit tenni. JFK arcát letakarják. Dr. Clark Jackie Kennedyhez fordul.

– Asszonyom, a férje sérülése végzetesnek bizonyult – közli a veterán sebész a first ladyvel.

– Tudom – feleli Jackie.

– Az elnök halott.

Jackie odahajol az orvoshoz, arcát hálája jeléül dr. Clark arcához érinti. Kemp Clark, ez a kemény ember, aki a II. világháborúban a csendes-óceáni hadszíntéren szolgált, nem tudja visszafojtani könnyeit.

▪▪▪

Az országban a legtöbben a CBS hírműsorait vezető Walter Cronkite-tól értesülnek az elnök haláláról.

Amerika legmegbízhatóbbnak tartott műsorvezetőjének jelentkezése először az „As the World Turns” című szappanoperát szakítja meg, mindössze nyolc perccel a merénylet után. Cronkite elmondja, hogy a gyilkos merénylő háromszor lőtt rá az elnökre. Noha a legtöbben a

munkahelyükön vagy az iskolában vannak, és nem tudják nézni a nappali adást, délután 1 órakor már több mint 75 millió ember tud a lövésekről.

▪▪▪

Lyndon Baines Johnson Kenny O'Donnelltől tudja meg a rossz hírt.

Kevéssel 1 óra után John F. Kennedy programszervező titkára belép a kis fehér helyiségbe a kórház járóbeteg-osztályán, megáll Lyndon Johnson előtt. Szemlátomást zaklatott lelkiállapotban van, arcáról leolvasható a kétségbeesés.

Mielőtt O'Donnell kinyitná a száját, LBJ tudja, hogy immár hivatalos: Lyndon Baines Johnson lett az Egyesült Államok 36. elnöke.

▪▪▪

Jack Ruby, az amerikaiak legtöbbjéhez hasonlóan, a televízióból értesül az elnök elleni merényletről.

A mulatótulajdonos a *The Dallas Morning News* épületének második emeletén tartózkodik, mindössze négy háztömb távolságban a Dealey Plazától. Azért van ott, hogy reklámozza varietéjét, a Carousel Clubot – ezt a „kibaszott jó kis lebujt", ahogy ő szokta mondani. Személyesen perkálja le a hirdetési díjat, mert a számlák késedelmes kiegyenlítése miatt a lapnál már elvesztette hitelét. A reklám, mint minden héten, most is arról szól, hogy a következő hétvégén neves előadók lépnek fel a szórakozóhelyen.

A 175 cm magas és 80 kg körüli Ruby olyan ember hírében áll, aki szeret vastag pénzkötegekkel a kezében mászkálni, és a maffiában, de a rendőrök között is vannak barátai. Nagy hangsúlyt helyez az egészséges táplálkozásra, és hajlamos a dühkitörésekre. Mindenekelőtt pedig demokratának és hazafinak tartja magát.

Az első hírek arról szólnak, hogy a titkosszolgálat egyik ügynöke az áldozat. Ruby és a lap hirdetési rovatának munkatársai egy kis fekete-fehér televízióból próbálnak információkat szerezni, és ekkor tudják meg a tragikus hírt.

Jack Ruby elkeseredetten leroskad az egyik íróasztal mellé. Kis idő múlva feláll, és közli, hogy visszavonja hirdetését. Másik hirdetést akar helyette, amelyben arról tájékoztatja Dallas jó érzésű lakóit, hogy a Carousel Club Kennedy elnök tiszteletére egész hétvégén zárva lesz.

Jack Ruby az üzleti ügyei helyett valami egészen mással lesz elfoglalva a

következő napokban.

▪▪▪

Lee Harvey Oswald menekülne, de a busz, amelyen utazik, a merénylet miatt kialakult dugóban vesztegel. Leszáll a buszról, kis ideig gyalog folytatja útját, majd leint egy taxit.

Az albérlete (North Beckley sugárút 1026.) közelében száll ki a taxiból, hazasiet, szobájában övébe dugja a 38-as kaliberű revolvert, és sietve távozik.

Oswaldnak sejtése sincs arról, hogy a szemtanúk idő közben személyleírást adtak róla a rendőröknek. Az összes rendőr egy „fehér bőrű, 30 év körüli, vékony testalkatú, kb. 178 cm magas és 75 kg-os férfit” keres.

J. D. Tippit dallasi rendőr délután 1 óra 15 perckor a Tizedik utcán kelet felé halad. Közvetlenül a Tizedik és a Patton utca kereszteződése után feltűnik neki egy magányos férfi világos dzsekiben, aki ennek a személyleírásnak pontosan megfelel.

Tippit nős, három gyermeke van. A harminckilenc éves rendőrtiszt a II. világháborúban mint ejtőernyős Bronz Csillag kitüntetést kapott. Tíz osztályt végzett, évente 5000 dollárnál valamivel többet keres. A „J. D.” kezdőbetűk nem jelentenek semmit.

Tippit tizenegy éve szolgál a dallasi rendőrségnél. Ahogy elhúz Oswald mellett, tudja, óvatosnak kell lennie, de alaposan ki kell kérdeznie a fiatalembert.

Oswald az autó lehúzott jobb első ablakához hajol, amíg Tippittel beszél. Ellenségesen viselkedik vele.

Tippit kinyitja az ajtót, kiszáll a járőrautóból. Elölről akarja megkerülni az autót, hogy föltehessen Oswaldnak még néhány kérdést. A válaszoktól függően azután vagy megbilincseli Oswaldot, vagy útjára engedi. Amikor a bal első keréknél tart, Lee Harvey Oswald előkapja 38-as revolverét, és gyors egymásutánban lead négy lövést. Tippit holtan esik össze.

Oswald, aki jó néhány hónappal korábban idegességében elvétette a célt, amikor Walker tábornokot akarta lelőni, a mai napon 45 perc leforgása alatt hidegvérrel megölte az Egyesült Államok elnökét és egy dallasi rendőrt.

Ám a menekülésre semmi esélye. Nincs pénze, alig van lőszere, és a dallasi rendőrség ismeri a személyleírását. A következő percekben nagyon

észnél kell lennie, ha nem akarja, hogy még aznap rács mögé kerüljön.

A gyilkos gyorsan újratölti fegyverét, és a Patton sugárútra fordulva immár futólépésben folytatja útját. Nem kétséges, hogy a nyomában vannak. A rendőrök hamarosan bekeríthetik, igyekeznie kell. A pontos idő 13 óra 16 perc.

▪▪▪

Délután 13 óra 26 perckor a titkosszolgálat villámgyorsan autóba ülteti és az elnöki különgéphez viszi Lyndon Johnsont, aki a hátsó ajtón a fedélzetre lép és bemegy Kennedy elnök hálókabinjába. Leteszi kabátját, és az ágyon végignyúlva várja, hogy Jackie Kennedy is visszatérjen a géphez. Jackie a Parkland Memorialban hátramaradt, nem volt hajlandó eljönni addig, amíg férje holttestét ki nem adják.

LBJ tehát vár. Nem élvezheti zavartalanul elnöki hatalma első perceit, mert a hálókabin közelében munkások dolgoznak az utastér átalakításán: hátul eltávolítanak néhány első osztályú ülőhelyet, hogy helyet csináljanak John Kennedy koporsójának.

LBJ azért ment be a hálókabinba, mert egyedül akar lenni. Fölveszi a telefonkagylót, és John Kennedy személyes elnöki telefonján annak a férfinak a számát tárcsázza, akit annyira gyűlöl.

A vonal másik végén Bobby Kennedy veszi föl a kagylót, és hivatalosan üdvözli új főnökét.

▪▪▪

Lee Harvey Oswald hallja a szirénázást, és tudja, érte jöttek. Arrafelé veszi az irányt, ahol a leggyorsabban el tud rejtőzni, ez a hely pedig a Texas Theatre mozi. Oswald nyolc háztömbnyi utat tett meg a Tippit megölése óta eltelt huszonöt percben. Röviddel a rendőr lelövése után eldobta dzsekijét, hogy megtévessze üldözőit. Futva elhaladt a Bethel-templom mellett, ahol egy felirat azt hirdeti: „Készülj az Uraddal való találkozásra!"

De Lee Harvey Oswald nem mutatja jelét a félelemnek.

Szó nélkül elfut a jegyszedő fülkéje előtt, amivel nagy hibát követ el. Bent a sötétben keres egy ülőhelyet, ahol meglapulhat. A földszinten ül le, a jobbközép szektorban. A matiné-előadáson a *War Is Hell* (A háború pokol) című filmet vetítik, a cím akár morbid utalás is lehetne erre a napra, amely Oswald akaratából egészen pokolira sikeredett.

Julia Postal, a jegyszedő látja, hogy a férfi jegyváltás nélkül szalad be a moziba, és ugyanakkor meghallja a Tippit meggyilkolásának színhelyére érkező rendőrautók szirénázását is. A két dolgot nem nehéz összekapcsolni. Sejti, hogy a férfi a törvény elől menekül, fölveszi a telefont, és a rendőrséget tárcsázza.

A rendőrautók szinte azonnal megérkeznek, a zsaruk lezárják a mozi kijáratait. Felkapcsolják a világítást. M. N. McDonald járőr Oswald közvetlen közelébe ér, aki hirtelen feláll, ököllel a járőr arcába vág, másik kezével pedig a revolveréért nyúl. McDonald nem sérül meg, és azonnal ellentámadásba megy át. A dulakodásba más rendőrök is bekapcsolódnak. A rendőri erőszak miatt hangosan méltatlankodó Oswaldot kivonszolják a filmszínház épületéből és fogdába zárják.

▪▪▪

Vernon Oneal temetkezési vállalkozót maga Clint Hill hívja föl, hogy vigye a legjobb minőségű koporsóját a Parkland Memorialba. Oneal kegyeleti szolgáltatásokat nyújt, hét, rádióval fölszerelt fehér halottaskocsija van, amelyekkel az elhunytakat saját halottasházába szállítja, ahol a hozzátartozók felfrissülhetnek a kávézóban, mielőtt tisztelegnének a jobblétre szenderült családtag előtt.

Oneal sebtiben kiválasztja John Kennedy számára az Elgin Casket Company Britannia modelljét. A dupla falú koporsó tömör bronzból készült, belül szaténnal van borítva.

Amikor Oneal megérkezik a kórházba, Jackie kéri, hogy még egy percet a férje mellett tölthessen. Csak egy percet. Lehúzza ujjáról saját jegygyűrűjét, és egy műtőssegéd segítségével ráhúzza Jack kisujjára, ügyelve arra, hogy ne essen le, amikor majd a balzsamozásra sor kerül. Ezután elszív egy cigarettát. Jackie kimerült és megtört. A Parkland Memorialban mindenki gyászol, de lassanként visszazökken a kórházi munka a rendes kerékvágásba. Miközben az orvosok és nővérek más betegekkel kezdenek foglalkozni, Jackie Kennedy egyre inkább úgy érzi, őrá itt már semmi szükség.

– Visszamehetne a repülőre – tanácsolják neki.

– Nem megyek, csak ha Jack is jön velünk – válaszolja.

Ezalatt Vernon Oneal nejlont terít a koporsó aljára. Gondosan becsomagolja a holttestet hét réteg gumizsákba, végül még egy műanyag

zsákba is, majd belefekteti a koporsóba. Attól tart, hogy a vér beszennyezi a koporsó szaténbélését.

Csaknem egy órával a halottá nyilvánítása után John Kennedy holtteste készen áll arra, hogy elhagyja a kórházat, és a repülő visszavigye Washingtonba.

Csakhogy közben fura helyzet állt elő: Dallas városa, amely sokáig nem mutatta jelét, hogy tárt karokkal fogadná JFK-t, most a távozása elé gördítene akadályokat.

▪▪▪

Az Egyesült Államok elnökének megölése nem szövetségi szinten üldözendő bűncselekmény. Azt tiltja a szövetségi jog, hogy valaki összeesküvést szítson az elnök meggyilkolására, ezért is kardoskodik J. Edgar Hoover a mellett, hogy JFK meggyilkolása nem egy, hanem több ember cselekedete volt. Hoover illetékességi döntést akar, de ezt a célját egyelőre nem éri el. Az ügyben Texas állam és Dallas városa az illetékes.

Ezért a dallasi hatóságok a hatósági boncolás elvégzéséig nem akarnak hozzájárulni ahhoz, hogy John Kennedy holttestét elszállítsák Texas államból. A dallasi halottkém már meg is érkezett a Parkland Memorialba, és nem enged ebből.

A titkosszolgálat részéről a veterán Roy Kellerman veszi kézbe az ügyet. Alig tud uralkodni magán.

– Barátom – próbálja jobb belátásra bírni dr. Earl Rose dallasi halottkémet –, ez az Egyesült Államok elnökének holtteste, és vissza fogjuk vinni Washingtonba.

– Nem. Nem így áll a dolog – ellenkezik Rose. – Gyilkosság történt, ezért el kell végeznünk a boncolást.

– Márpedig magunkkal fogjuk vinni – ellenkezik Kellerman Rose-zal.

– A holttest itt marad – makacskodik a halottkém, aki szereti a véleményét mutatóujja fölemelésével nyomatékosítani.

A jogvita miatt az elnöki különgép Lyndon Johnsonnal a fedélzetén a repülőtér betonján vesztegel. Jackie Kennedy hallani sem akar arról, hogy JFK holttestét hátrahagyva utazzanak el, LBJ pedig azért nem akar Jackie nélkül útnak indulni, mert attól fél, hogy ha megtenné, érzéketlennek tartanák.

A vita régimódi erőpróbává fajul a titkosszolgálat, illetve dr. Rose és a dallasi rendőrség emberei között. Negyvenen vannak jelen, és lökdösődés tör ki a két csoport között. A titkosszolgálat elszántan kitart a maga akarata mellett, de a dallasi rendőrök sem hátrálnak meg. Végül Kennedy két jó barátja, Kenny O'Donnell és Dave Powers megparancsolja az ügynököknek, hogy fogják meg JFK koporsóját és hatoljanak át a rendőrök falán. „Akkor mi most elmegyünk – kiált fel ellentmondást nem tűrő hangon O'Donnell, és a temetkezési vállalkozó kocsiját, rajta a koporsóval, elindítják a kijárat felé. – Teszünk a törvényeikre. Elmegyünk és kész!"

Az elnök holttestét Vernon Oneal fehér Cadillac halottaskocsijába teszik. Jackie Kennedy a hátsó, lehajtható ülésen foglal helyet, közvetlenül a férje holtteste mellett. Clint Hill és más ügynökök az első ülésre préselik be magukat. Bill Greer még a kórházban van, de Roy Kellerman nem vár rá. Andy Berger különleges ügynök ül a kormányhoz, és hamarosan teljes sebességgel száguldanak a Love Field repülőtér felé. Vernon Oneal aggódhat, hogyan és mikor kapja meg a járandóságát.

Nem torpan meg a titkosszolgálat csapata akkor sem, amikor a Cadillac a repülőtérre ér. Berger különleges ügynök csikorgó kerekekkel fordul rá a betonra, nem törődve a figyelmeztető táblákkal: „Korlátozott gépkocsiforgalom" és „Lassan hajts! Veszélyes járművek". Elszáguldanak a Braniff és az American Airlines hangárjai mellett, amíg a halottszállító csikorogva le nem fékez az elnöki különgép hátsó utaslépcsőjénél. Kennedy barátai és testőrei nekiveselkednek, hogy felcipeljék a holttesttel együtt csaknem 300 kg-os koporsót. Terhüket hol beleverik a lépcső aljába, hol lélegzetelállítóan meredek szögben emelik, de valahogy csak feljutnak vele a fedélzetre, ugyanazon a hátsó ajtón át, amelyen John Kennedy kilépett három órával ezelőtt. Az a pillanat ünnepélyes volt és elnökhöz méltó, a mostani morbid és hátborzongató.

Jackie Kennedy csak azután indul el a lépcsőn, hogy a koporsót biztonságba helyezték odafenn. A fedélzeten pokoli körülmények uralkodnak, a légkondicionálás órák óta ki van kapcsolva. A sötétítőket lehúzták, az utastérben sötét van, mert nem lehet kizárni, hogy további merénylők rejtőzhetnek odakint, akik belőnek a gép ablakain. Lyndon Johnson ragaszkodik ahhoz, hogy föleskessék, mielőtt a gép a levegőbe emelkedik. Kennedy munkatársai és Johnson csapata kényelmetlenül egymás

mellett szorongva hallgatják az eskütételt az LBJ által 1961-ben a Legfelsőbb Bíróságra beprotezsált, és most sürgősen John F. Kennedy kedvenc repülőgépére rendelt Sarah Hughes szövetségi bíró előtt.

– Ünnepélyesen esküszik ön, Lyndon Baines Johnson...

– Én, Lyndon Baines Johnson, ünnepélyesen esküszöm...

LBJ kimagaslik a sokaságból a fedélzeten. Tőle balra, még mindig a vérfoltos, rózsaszín ruhában Jacqueline Bouvier Kennedy áll. A korábbi first lady nem öltözött át. A véres ruhával is emlékeztetni akarja a világot arra, mit tettek férjével.

Johnsonnal szemben a bírónő áll.

Pár méterrel hátrább, a fedélzet hátsó részén John F. Kennedy holtteste.

Az eskütétel után Jackie helyet foglal a koporsó mellett, és a gép elindul hosszú útjára Washington felé.

Lee Harvey Oswald menekülése
1963. november 22.
12 óra 33 perctől 13 óra 50 percig
12 óra 33 perc
Kilép a Texas Állami Tankönyvtárból
12 óra 40 perc
Buszra száll
BELVÁROS
12 óra 44 perc
Leszáll a buszról
12 óra 48 perc
Leint egy taxit
Dealey Plaza
Dallas
Trinity folyó
SINGLETON SUGÁRÚT
COLORADO SUGÁRÚT
ÖTÖDIK UTCA
NEELY U.
DAVIS U.
JEFFERSON SUGÁRÚT
TIZENKETTEDIK UTCA
12 óra 54 perc
Kiszáll a taxiból
13 óra
Bérelt lakásában magához veszi revolverét
13 óra 15 perc
Lelövi az őt megállító Tippit rendőrt
13 óra 40 perc
Bemegy a Texas Theatre moziba, ahol elfogják
É

Lyndon B. Johnson Jackie Kennedyvel az oldalán leteszi az elnöki esküt az elnöki különgépen, John F. Kennedy elnök meggyilkolása után.
(Cecil Stoughton, White House Photographs, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

35

1963. november 24., vasárnap
Dallas, Texas

Az országot mélyen megrázta John F. Kennedy meggyilkolása. Aki teheti, leül a tévé elé, és döbbenten várja az újabb fejleményeket. Jackie Kennedy már nincsen szem előtt, a nyilvánosságtól elzárkózva gyászolja férjét. Az amerikaiak figyelme Lee Harvey Oswald felé fordul. A gyilkos pénteken híres emberré vált, különösen azóta, hogy újságírók sokasága előtt így nyilatkozott: „Csak balek vagyok."

Az a rögtönzött sajtóértekezlet a dallasi rendőrség főhadiszállásán szürreális körülmények között zajlott le. Az újságíróknak megengedték, hogy körülállják a megbilincselt Oswaldot. Nemcsak Dallasban, de egész Amerikában sok embert annyira felbőszített JFK halála, hogy ha elégtételt vehetne a tettesen, aligha tétovázna. A dallasi rendőrség mégsem von védőpajzsot Oswald köré. A feldühödött polgárok egyike, Jack Ruby zavartalanul bejuthatott a sajtóértekezletre, öltönyzsebében a megtöltött 38-as Cobra coltjával.

A sajtóértekezlet alatt a rendőrök alig törődnek Oswald biztonságával. A merénylő azt magyarázza az újságíróknak, hogy a rendőrség csak azért szállt rá, mert egy ideig a Szovjetunióban élt. Tagadja, hogy lelőtte volna az elnököt. Talányos szavai – „csak balek vagyok" – visszacsengnek a jelenlevők fülében, azt az érzést keltve, hogy Oswald valamiféle bűnbak csupán.

Ezek a szavak némelyeknek egy harminc évvel korábbi eseményt juttattak eszébe.

1933. február 15-én a Florida állambeli Miamiban Giuseppe „Joe" Zangara 32-es kaliberű fegyverével rálőtt Franklin Delano Roosevelt elnökre. Zangara elvétette a célt, tévedésből Anton Cermak chicagói polgármestert találta el és ölte meg. A büntetőper rendkívül gyorsan lezajlott, és mindössze öt héttel a merénylet után Zangarát villamosszékbe ültették.

Egyesek szerint nem Roosevelt volt a kiszemelt áldozat: a maffia összeesküdött Cermak ellen, és kezdettől fogva az ő meggyilkolása lett

volna a cél.

Ahogy maffiaszlengben mondják, Zangara „balek” volt, akinek tette egy másik, a színfalak mögül szervezett bűncselekmény megvalósítását hivatott segíteni.

Lee Harvey Oswald vallomása, hogy baleknak tartja magát, fellobbantotta az arról szóló találgatásokat, hogy John Kennedy halála egy szélesebb összeesküvés része.

▪▪▪

Amerikában ma is akadnak olyanok, akik szerint Lee Harvey Oswald nem magányos merénylőként ölte meg John F. Kennedyt. Egy részük Oswald megjegyzéseiből és J. Edgar Hoovernek az összeesküvést hangoztató nyilatkozataiból jutott erre a következtetésre. Még Bobby Kennedy is úgy hitte, hogy Oswald nem magányos merénylő volt.

Sosem fogjuk megtudni az igazságot.

Lee Harvey Oswald vasárnap reggel pár szóban nyilatkozik a sajtónak, majd a dallasi rendőrség alagsorán át a rá váró páncélozott gépkocsihoz vezetik, hogy a megyei fogházba szállítsák. Valójában a páncélozott gépkocsi csak a figyelem elterelésére való, mert Oswaldot biztonsági okokból egy közönséges rendőrautóba ültetik.

Újságírók hada figyeli a megbilincselt, mosolygó Oswaldot, ahogy elhalad a folyosón, jobb karját összebilincselték egy nyomozó, J. R. Leavelle bal karjával.

Úgy negyven vagy ötven újságíró és több mint hetven rendőr vár odakint, amikor Oswaldot kivezetik. Három tévékamera közvetíti az eseményeket. „Ott jön!” – kiáltja valaki, amikor Oswald megjelenik az iroda ajtajában.

Az újságírók köré sereglenek. Mikrofonokat dugnak az orra alá, kérdések záporoznak felé. Vakuvillanások jelzik, hogy a fényképészek szinte minden pillanatot megörökítenek. Oswald 3 m-t tesz meg az iroda ajtajától a kocsifelhajtó felé, ahol a rendőrautó vár rá.

Egyszer csak Jack Ruby kiválik a tömegből, és bal felől Oswaldhoz lép. Most látja Oswaldot másodszor, és ezúttal pisztoly van a kezében. A rendőrök és az újságírók is jól ismerik Rubyt, így könnyen oda tud férkőzni a fogvatartotthoz, jóllehet az épületben tulajdonképpen semmi keresnivalója nincs.

Ruby a kutyáját az autójában hagyta. Indulatos ember, akinek hamar eljár a keze, ha azt látja, hogy a klubjában egy részeg vendég kikezd a sztriptíztáncosnőkkel. Kennedy meggyilkolásába szinte belebetegedett, barátai szerint sírva fakadt, amikor meghallotta a hírt. A mosolygó Oswald látványától mérhetetlen dühbe jön Jacob Rubinstein, és olyat tesz, ami miatt soha többé nem láthatja kutyáját. Gyorsan cselekszik: fegyverével megcélozza Oswald hasát, és elsüti a fegyvert. Délelőtt 11 óra 21 perc van.

A rendőrök nekiesnek Jack Rubynak. Oswald a földre zuhan. Azonnal elszállítják a Parkland Memorialba. Ott a 2-es baleseti műtőbe kerül, átellenben azzal, ahol John Kennedy élete véget ért. 13 óra 7 perckor, azaz 48 órával és 7 perccel JFK halála után Lee Harvey Oswald is befejezi földi pályafutását.

Kennedyvel ellentétben, őt nem gyászolja senki.

Lee Harvey Oswald nem érzett bűntudatot.
(Associated Press)

36

1964. január 14.
Az igazságügyi miniszter irodája, Washington D.C.

Jackie Kennedy egy egyszerű bőrbevonatú klubfotelben ül a duruzsoló tűz előtt. Bal válla mögött az Egyesült Államok zászlaja látható. Az egykor játékos, csillogó szempár most fakó, fénytelen. Az elnök özvegye fekete ruhát visel. Vele szemben Bobby és Teddy Kennedy is a kamerák látóterébe kerül; a két fivér lelki támaszt nyújt sógornőjének. Bobby szinte a második apja lett Caroline-nak és Johnnak, és majdnem mindig Jackie mellett van.

Nyolc héttel ezelőtt, amikor férje meghalt, Jackie Kennedynek nem volt hová mennie. A protokoll azt írta elő, hogy haladéktalanul költözzön ki a Fehér Házból, ami azt is jelentette, hogy új iskolát kellett keresni Caroline-nak, és John sem élvezhette többé az elnöki helikopter nyújtotta izgalmakat. Jackie nem maradt szegény, de viszonylag kevés készpénze volt, és ez nem is változott a hagyatéki eljárás lezárásáig.

Jackie életében John Kennedy állt a középpontban, az asszony még most is megfeledkezik néha arról, hogy a férje halott. A mostani felvétel, amelyet majd a mozikban fognak vetíteni a filmek előtt országszerte, azért készül, mert Jackie meg akarja köszönni a sok szeretetet és együttérzést, amit az amerikaiaktól kapott. Több mint 800 ezer részvétlevél érkezett a címére. „Az tartja bennem az erőt, hogy tudom, önök mindannyian ennyire szerették a férjemet – mondja Jackie határozottan –, és az odaadást, amit a főhajtásukkal kifejeztek, sosem fogom elfelejteni.”

Jackie olvassa az előre megírt szöveget, de saját maga fogalmazta meg, azzal a céllal, hogy mélyen átélt érzelmeket ébresszen. Azok az amerikaiak, akik úgy ünnepelték az elnököt és feleségét, mint filmsztárokat, a bajban sem feledkeztek meg az asszonyról. Bár Jackie Kennedy már nem first lady, személyiségének súlya nagyobb, mint valaha.

A látszat azonban csal: Jackie szíve csordultig van fájdalommal, szájában mindig ott lóg egy Newport cigaretta, tövig lerágta körmeit, szemei vérvöresek a sok sírástól.

Jackie többször is szünetet kér a filmfelvétel alatt, hogy kifújja magát vagy lenyelje könnyeit. „Önök, akik írtak nekem, tudják, mennyire szerettük

őt mindannyian, és hogy ő maradéktalanul viszonozta ezt a szeretetet” – adja tudtára az egész világnak.

Ezután férje látomásos stílusában arról beszél, hogy Bostonban felépül majd a John F. Kennedy Elnöki Könyvtár (John F. Kennedy Presidential Library), hogy a világ minden tájáról odaérkezőket férje örökségére emlékeztesse.

Jackie Kennedy bátran és megrendítően beszél. Nem egészen két percben mond szívbemarkoló köszönetet az amerikai népnek. Szavaiból és mozdulataiból árad a fájdalom és az elegancia. Camelot nagyságának jelképe ő, azé a Cameloté, amely után már most ébredezik az amerikaiakban a nosztalgia.

Az egyik utolsó alkalom, amikor Jackie Kennedy látta férje arcát, azon a délutánon volt a Parkland Memorialban, közvetlenül az előtt, hogy az 1-es traumatológiai műtőben a néma tiszteletadás a titkosszolgálati ügynökök és a dallasi rendőrség dicstelen közelharcának adta volna át a helyét. Az a csöndes perc volt ez, ami után jegygyűrűjét levette és Jack ujjára húzta. Úgy érzi, mintha tegnap történt volna, de szívesebben gondol a szép napokra. A múltbeli meggondolatlanságok és viták immár feledésbe merültek.

Jackie emlékeiben Jack mindig úgy jelenik meg, mint nyugodt vezető. Az özvegy azt szeretné, ha a történelem is ilyennek őrizné meg az alakját. „Jack számára a történelem hősök seregszemléje volt – nyilatkozta férjéről a *Life* magazin újságírójának, Theodore White-nak egy héttel a gyilkosság után. – Olyan egyszerű ember volt, és mégis olyan összetett. Jack szerette a hősökön keresztül szemlélni a történelmet, idealista módon, de látta a dolgok másik oldalát, a pragmatikus oldalt is. Barátai a régi jó barátok voltak, szerette az ír maffiáját.”

A *Life* december 6-ai számában megjelent interjújában beszélt Jackie először arról, hogy JFK szívesen hallgatta a *Camelot* dalait elalvás előtt, és hogy mennyire szerette az utolsó sorokat: „Feledni nem tudod, mi szép volt élni ott – egy perc a játszi fényben, mit úgy hívtak, Camelot.”

Amikor White diktálja a cikket a New York-i szerkesztőségben, Jackie a közelben téblábolva figyel. Ragaszkodik ahhoz, hogy Camelot témája hangsúlyos legyen. Azt szeretné, ha az emberek így őriznék meg emlékezetükben JFK elnökségének időszakát.

Vége a felvételnek, Jackie Kennedy feláll a klubfotelből Bobby Kennedy

irodájában, sógora még kilenc hónapig tölti be az igazságügyi miniszteri posztot. Jackie tudja, hogy ez a felvétel is része annak a kötelezettségének, hogy ápolja férje örökségét és emlékét. De azt is tudja, hogy tovább kell lépnie egy hétköznapibb élet felé. Az az új élet távolról sem lesz olyan csodálatos, mint az volt, amelynek emlékét igyekszik életben tartani. Ezt fejezte ki az a megjegyzés, amelyet a *Life* riporterének, Theodore White-nak tett szomorúan: „Nem lesz még egy Camelot."

Kijelentése a mai napig érvényes.

Camelot vége. Bobby, nővérével, Patriciával, valamint Jackie Caroline-nal és ifj. Johnnal JFK temetése napján a Capitolium lépcsőin.
(Abbie Rowe, National Park Service, John F. Kennedy Presidential Library and Museum, Boston)

Utószó

Jackie Kennedy mérhetetlen fájdalma és a finom elegancia, amelylyel a gyilkosság után gyászát viselte, csak még jobban elmélyítette az emberek megbecsülését, amelyet már a férje elnöksége alatt is éreztek iránta. Jackie 1968-ban Arisztotelész Onasszisz görög hajómágnás felesége lett, akinek a hajóján fia, Patrick halála után vigasztalódni próbált. A lesifotósok „Jackie O" néven emlegették, és szüntelenül a nyomában voltak egész hátralevő életében. A hatvankilenc éves Onasszisz légzési elégtelenség következtében hét évvel a házasságkötés után meghalt, így Jackie negyvenhat éves korára másodszor is megözvegyült. Görög férje halála után visszavonultan élt, és később a New York-i Viking Press könyvkiadónál dolgozott szerkesztőként. Három év után távozott innen: megharagudott a kiadóra, mert egy olyan regényt publikált, amelyben Ted Kennedy volt az Egyesült Államok elnöke, és összeesküvést szőttek a meggyilkolására. Ezután a Doubledaynél kapott állást, itt töltötte kiadói szerkesztői életpályája hátralevő csaknem két évtizedét. Sokféle szerző könyveit gondozta, Michael Jacksontól Carly Simonon át a Nobel-díjas egyiptomi regényíró Nagib Mahfúzig. Az 1990-es évek elején az életét végigkísérő dohányzási szenvedély ledöntötte a lábáról, 1994. május 19-én, hatvannégy évesen halt meg non-Hodgkin limfómában.

Caroline Kennedy a Radcliffe College-ba járt, majd a Columbia Egyetemen szerzett jogi doktorátust. Edwin Schlossberggel kötött házasságot, három gyermeket szült, jobbára kerüli a nyilvánosságot. Az énekes Neil Diamond 2011 decemberében bevallotta, hogy sok millió példányban eladott dalát, a „Sweet Caroline-t" Caroline Kennedy ihlette.

A család tragikus történetének szimbóluma lett ifj. John F. Kennedy. A szívbemarkoló fénykép, amelyen harmadik születésnapján apja koporsója előtt tiszteleg, bejárta a világot. „John-John" – ezt a köreiben sosem használt becenevet a sajtó aggatta rá – a Brown College-ban végzett, majd a New York-i Egyetem jogi karán tanult, ezután kis időt a manhattani államügyészi hivatalban töltött. A *People* magazin szavazásán 1988-ban „a legvonzóbb férfi" címet nyerte el. Akárcsak édesanyjával, vele is sokat foglalkozott a

média. A kisrepülőgép, amelyet ő vezetett, 1999. július 16-án a Martha's Vineyard sziget közelében az Atlanti-óceánba zuhant. Rajta kívül a balesetben életét vesztette felesége, Carolyn Bessette-Kennedy és annak nővére, Lauren is. Ifj. John harmincnyolc évet élt. Hamvait felesége hamvaival együtt az Atlanti-óceánba szórták.

Jó adag befejezetlen ügyet örökölt Lyndon Johnson a Kennedy-kormányzattól, mindenekelőtt a vietnami háborút. Mesterien hozta össze a kongresszusban a történelmi jelentőségű 1964-es polgárjogi törvény elfogadtatásához szükséges koalíciót. Szorosan együttműködve ifj. Martin Luther Kinggel, JFK öröksége szellemében vitte tovább ezt az ügyet, hogy a törvényhez meglegyen a szükséges támogatás. Johnson veszte egy másik örökölt probléma, a vietnami háború lett. Attól a pillanattól fogva, hogy Ngo Dinh Diemet meggyilkolták, Amerika többé nem fordíthatott hátat Vietnamnak (bár azóta is sok vita folyik arról, hogy az Egyesült Államoknak volt-e köze Diem halálához, azt senki sem vitatja, hogy a helyzet ettől kezdve csak romlott). Miután Johnson 1964-ben földcsuszamlásszerű választási győzelmet aratott az arizonai Barry Goldwaterrel szemben (a republikánusok vereségét már JFK megjósolta), kudarcos útra lépett a délkelet-ázsiai háború kezelésében. A háborúellenes mozgalom megerősödése miatt a vereségtől tartó Lyndon Baines Johnson 1968-ban nem indult újra az elnöki címért. Hivatalából távozva visszatért texasi birtokára, és ott is halt meg szívroham következtében, hatvannégy éves korában, 1973. január 22-én.

John Kennedyéhez hasonlóan, Lyndon Johnson halálát is Walter Cronkite-tól tudta meg az ország. Cronkite 1980-ig vezette a CBS hírműsorait, és egészen a 2009-ben, kilencvenkét éves korában bekövetkezett haláláig nehezményezte, hogy a csatorna esti hírműsorának vezetését másnak (Dan Rathernek) kellett átadnia.

Lyndon Johnsonnak az a döntése, hogy nem indul az elnöki címért az 1968-as választáson, leginkább Bobby Kennedy számára volt előnyös. A korábbi igazságügyi minisztert mélyen lesújtotta fivére meggyilkolása, de ahogy túltette magát a megrázkódtatáson, igen sikeres kampányt épített fel.

Bátyjához hasonlóan Bobby Kennedy is egy zavart elméjű, magányos fegyveres által elkövetett merénylet áldozata lett, Sirhan Sirhané, aki egy Los Angeles-i hotelben lőtte le Bobbyt, percekkel a kaliforniai előválasztáson aratott győzelme bejelentése után. A lövés eldördülését követően a középső Kennedy fivér még huszonhat órát élt, 1968. június 6-án hunyt el, negyvenkét éves volt.

Lee Harvey Oswald a Shannon Rose Hill-i temetőben nyugszik, a texasi Fort Worthben. 1963. november 25-én temették, mint John F. Kennedyt Arlingtonban. Oswald halálának negyedik évfordulóján, 1967-ben a síremlékét helybeli sírgyalázók ellopták. Bár a sírkő később visszakerült a helyére, Oswald anyja, az újabb rablástól tartva, sokkal olcsóbb sírkővel helyettesítette az eredetit, amelyet saját Fort Worth-i otthona alagsorában rejtett el. Amikor Marguerite Oswald 1981-ben, hetvenhárom éves korában meghalt, a házat eladták. Az új tulajdonosok rábukkantak a csaknem 60 kg-os kőtáblára, és titokban eladták az Illinois állambeli Roscoe-ban működő autótörténeti múzeumnak – nem egészen tízezer dollárt kaptak érte. Ebben a múzeumban őrzik azt a mentőautót is, amely Oswaldot a Parkland Memorialba szállította, valamint a taxit, amelyet a férfi leintett röviddel JFK lelövése után.

Attól már visszariadtak a múzeum tulajdonosai, hogy Oswald eredeti fenyőfa koporsóját is megvásárolják, amikor Oswald földi maradványai az 1981-ben történt exhumálás után másik koporsóba kerültek, mert túlságosan morbidnak érezték, hogy ezt is közszemlére tegyék.

Egy ismeretlen azonban más véleményen volt, és 2010 decemberében aukción 87 468 dollárért megvásárolta a koporsót.

Jack Ruby, azaz Jacob Rubinstein azt vallotta, azért lőtte le Lee Harvey Oswaldot, hogy az elnök meggyilkolása után visszaszerezze Dallas városának becsületét. A legendás San Franciscó-i ügyvéd, Melvin Belli ingyen vállalta Ruby védelmét, de nem tudta meggyőzni az esküdteket arról, hogy Ruby beszámíthatatlan volt a gyilkosság elkövetésekor. Jack Rubyt vétkesnek találták szándékos emberölés bűnében, és halálra ítélték. Az ítélet meghozatala után Ruby tanúvallomást tett a Warren-bizottság előtt a Kennedy-gyilkossággal kapcsolatban, és végül a Texasi Fellebbviteli

Büntetőbíróság új eljárást rendelt el: a bíró elfogadta azt az érvet, hogy Dallasban ezt a pert nem lehetett elfogulatlanul lefolytatni a cselekmény rendkívüli publicitása miatt. Még az új eljárás előtt Ruby influenzaszerű tünetekkel bekerült az akkor már legendás Parkland Memorialba. Kiderült, hogy nem influenzás: májában, tüdejében és agyában szétterjedt a rák. Tüdőembóliában halt meg 1967. január 3-án, ötvenöt évesen. Jack Ruby a szülei mellett nyugszik az Illinois állambeli Norridge-ban, a Westlawn temetőben. Érdemes megjegyezni, hogy talán már Oswald lelövése előtt is tudhatott rosszindulatú daganatos betegségéről.

Folytatta „keresztes hadjáratát” ifj. Martin Luther King, aki a világ egyik legelismertebb polgárjogi harcosa lett. A Tennessee állambeli Memphisben érte halálos lövés 1968. április 4-én. Gyilkosa, a fajgyűlölő James Earl Ray előbb Kanadába, majd Angliába szökött, végül azonban letartóztatták. Ray 99 éves börtönbüntetést kapott, amit kerek 100 évre hosszabbítottak, amikor a Brushy Mountain állami büntetés-végrehajtási intézetből megszökött. Három nappal később fogták el. Van olyan elképzelés, hogy Raynek segítője is lehetett a King elleni merényletben, de ezt azóta sem sikerült bizonyítani. Ifj. Martin Luther King és Robert Kennedy meggyilkolása az Egyesült Államok elhúzódó vietnami jelenlétével együtt oda vezetett, hogy a cameloti évek derűs, bizakodó légkörét országos illúzióvesztés váltotta fel.

J. Edgar Hoover még sokáig az FBI igazgatója maradt, annak ellenére, hogy több elnök is szerette volna félreállítani. Beszélték, hogy Hoover homoszexuális, és hogy közeli kapcsolatban van Clyde Tolsonnal, a hivatal igazgatóhelyettesével. Hoover jóval JFK halála után is hű maradt szokásához, hogy bizalmas anyagokkal szolgál a mindenkori elnöknek magas rangú és befolyásos személyek kompromittáló cselekedeteiről. Lyndon Johnson bőségesen igénybe vette ilyen irányú szolgáltatásait. Röviddel elnöki kinevezése után vaskos személyi dossziékat kért a „harvardiakról”, vagyis a Kennedy-kormányzat azon tisztségviselőiről, akik annak idején előszeretettel űztek gúnyt belőle. Ezeken kívül Johnson mintegy 1200 vélt vagy valódi ellenfeléről kért információkat az FBI-igazgatótól. J. Edgar Hoover, aki JFK hivatali idejében, LBJ-hez hasonlóan, személyében megalázottnak érezte magát, készséggel teljesítette az új elnök kívánságait.

Lyndon Johnson azzal hálálta meg a szívességet, hogy külön rendeletben mentette föl Hoovert a kötelező nyugdíjba vonulás alól, így az igazgató egészen haláláig a hivatal élén maradhatott. Hetvenhét éves korában, 1972-ben hunyt el.

Túlélte dallasi sérüléseit John Connally, és két cikluson át Texas állam kormányzója maradt, majd visszatért Washingtonba, ahol Richard Nixon pénzügyminisztere lett. A demokratából republikánussá lett politikus 1980-ban indult az elnökválasztáson, de kampányában nem tudott egyről a kettőre jutni, mindössze egyetlen küldött támogatását sikerült megszereznie. Tüdőfibrózisban halt meg 1993. június 15-én, hetvenhat évet élt.

Marina Oswald nem települt vissza a Szovjetunióba. Ma is él, sok éven át Dallasban lakott. Újra férjhez ment, de hamarosan el is vált. Második férjétől egy fia született. Lee Harvey Oswald stigmája 1963. november 22-e óta kíséri őt, akárcsak lányait, June-t és Audreyt (aki a Rachel Porter nevet viseli). Mindkét leány a nevelőapa, Porter nevét vette fel, hogy könnyebben távol tarthassák maguktól a médiát. Televíziós műsorokban néha feltűnnek az Oswald család tagjai, de általában kerülik a reflektorfényt.

A dallasi WFAA fiatal televíziós riportere 1977-ben beleásta magát a Kennedy-gyilkosság ügyébe. Egyebek mellett interjút akart készíteni a homályos múltú orosz főiskolai tanárral, aki barátságba keveredett Oswaldékkal, amikor 1962-ben Dallasban telepedtek le. A riporter kinyomozta, hogy George de Mohrenschildt a floridai Palm Beachen tartózkodik, és odautazott, hogy személyesen találkozhasson vele. Ugyanekkor de Mohrenschildtet felszólították, hogy tegyen tanúvallomást az 1963 novemberében történteket kivizsgáló kongresszusi bizottság előtt. Amikor a riporter bekopogta-tott de Mohrenschildt leányának ajtaján, lövés dördült odabent: az orosz emigráns vadászpuskájával öngyilkosságot követett el. Hogy miféle kapcsolatban állhatott Lee Harvey Oswalddal, örök rejtély marad.

Egyébként a riportert Bill O'Reillynek hívták.

Egy évvel korábban de Mohrenschildt levelet írt George H. W. Bushnak, aki akkor a CIA igazgatója volt, levelében védelmet kért bizonyos illetőkkel

szemben, akik „követik”. A Bushsal folytatott levelezés találgatásokra adott alkalmat arról, hogy de Mohrenschildt kapcsolatban állhatott-e a CIA-vel, és lehettek-e föl nem fedett információi Kennedy meggyilkolásáról.

Egy másik korábbi CIA-igazgató, Allen Dulles súlyos influenzában halt meg 1969-ben, hetvenöt éves korában. Sokan azok közül, akik fogékonyak az összeesküvés-elméletek iránt, mindmáig azt hiszik, hogy Dulles részt vállalt a Kennedy-gyilkosságban, mert boszszút akart állni Kennedyn, aki az elfuserált disznó-öbölbeli partraszállás után menesztette őt. Dulles tagja volt a JFK elleni merénylet körülményeit vizsgáló Warren-bizottságnak is.

A chicagói gengsztert, Sam Giancanát szintén kapcsolatba hozták az összeesküvés-elméletek hívei Kennedy meggyilkolásával. Giancanának tanúvallomást kellett volna tennie egy szenátusi bizottság előtt, amely azt vizsgálta, hogy a CIA-nek és a maffiának lehetett-e köze a gyilkossághoz. Még mielőtt kihallgatták volna, Giancanát otthonában megölték 1975. június 19-én. A gyilkos először tarkón lőtte, majd megfordította testét, és a tárban maradt lövedékeket az arcába eresztette. Azóta sem derült ki, hogy ki volt a tettes.

Frank Sinatra republikánus lett azt követően, hogy John Kennedy Palm Springsben visszautasította. Később Ronald Reagan elnök ismert támogatói közé tartozott. A JFK-jel kapcsolatos érzelmeiről sohasem beszélt.

Nem úgy Peter Lawford, aki John Kennedy felszólítására kénytelen volt telefonon közölni Sinatrával, hogy az elnök nem az ő vendége lesz a Palm Springs-i látogatásakor. Lawford 1966-ban elvált JFK húgától, Patriciától, és rágalomhadjáratot indított a Kennedy család ellen. Az egyik vádja az volt, hogy Marilyn Monroe mind Bobby Kennedyvel, mind JFK-jel viszonyt folytatott, és hogy Bobby bűnrészes volt Monroe halálában. Ezeknek a bizonyítatlan vádaknak a nyilvánosságra kerülésekor Lawford már nem dolgozott színészként, ugyanis nőügyeivel, alkohol- és drogszenvedélyével botrányhőssé vált. Májelégtelenséggel összefüggő szívmegállás végzett vele 1984-ben, hatvanegy évet élt.

Greta Garbo nyolcvannégy évet ért meg, New York városában hunyt el,

1990. április 15-én. Élete végéig visszavonultan élt, sosem ment férjhez, gyermeket sem szült, mindig egyedülálló volt. A legendás színésznő szívesen tett hosszú sétákat New York utcáin, ilyenkor rendszerint hatalmas napszemüveget viselt – ugyanezt a szokást vette föl csodálója, Jackie Kennedy is. Garbo tudott a pénzzel bánni, és bár halálakor már közel negyven éve nem lépett fel, unokahúgára több mint 32 millió dollár értékű örökséget hagyott.

Fölvetődött, hogy Camelot mítoszát Jackie Kennedy agyalta ki férje emlékének fényezésére. Nem világos, hogy téma volt-e a Fehér Ház és Camelot összehasonlítása Kennedy életében, a párhuzam azonban találó, és Jackie hitt abban, hogy a Camelot-történet formálta a férje elnökségéről a nemzet emlékezetében megmaradt képet.

John Fitzgerald Kennedyt Robert E. Lee egykori otthona közelében helyezték végső nyugalomra, az Arlingtoni Nemzeti Temetőben, azon a helyen, amelyet néhány héttel a halála előtt megcsodált. Rajta kívül csak még egy elnök nyugszik itt: William Howard Taft, aki 1930-ban halt meg.

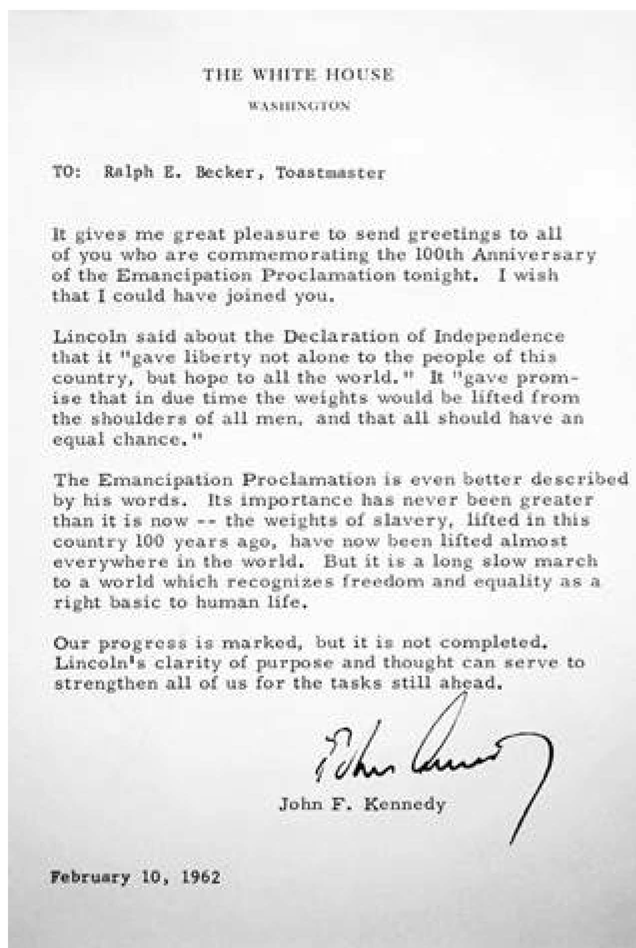
Jackie Kennedy ragaszkodott ahhoz, hogy férje temetése minden részletében kövesse Abraham Lincolnét. Ifj. James Robertson professzort, a polgárháború centenáriumának megünneplésére alakult bizottság elnökét és David Mearnst, a Kongresszusi Könyvtár munkatársát kérték fel arra, hogy a Kennedy meggyilkolása és temetése között eltelt rövid időben tárják fel Lincoln temetésének körülményeit. A Fehér Ház Keleti Szobáját majdnem pontosan olyanná alakították át, mint amilyen akkor volt, amikor itt ravatalozták fel Lincoln holttestét 1865-ben. A koporsószállító kocsit és a Washingtonon áthaladó temetési menetet is Lincoln utolsó útjának mintájára tervezték meg.

Jackie Kennedy kérésére férje arlingtoni sírhelyén a Cape Cod-i gránitból készült, 1,5 m-es, kerek kőlap közepén örökmécses ég. Az elnök mellett nyugszik Jackie és két meghalt kisgyermekük, Arabella és Patrick. Amióta a televízió közvetítette John Kennedy temetését, az arlingtoni sírkert katonák és tengerészek temetkezési helyéből idegenforgalmi nevezetesség lett. A mai napig nincs a temetőnek látogatottabb pontja, mint John Fitzgerald Kennedy sírja. Egy teljes emberöltővel JFK meggyilkolása után évente több mint

négymillióan zarándokolnak el Arlingtonba, hogy fejet hajtsanak a meggyilkolt elnök emléke és a nagy amerikai álom előtt, amellyel összeforrott a neve.

Zárszó

Azzal kezdtük könyvünket, hogy párhuzamba állítottuk John F. Kennedyt Abraham Lincolnnal. Befejezésül visszatérünk ehhez a témánkhoz. JFK 1962. február 10-én levelet írt Ralph E. Becker washingtoni ügyvédnek, azzal a szándékkal, hogy azt az Emancipációs kiáltvány megszületésének 100. évfordulójára rendezendő ünnepségen felolvassák. Elnöksége alatt Kennedy gyakorta hivatkozott Lincolnra. A két államférfi sok mindenben hasonlított egymáshoz. Az itt következő levél a legékesebb bizonyíték arra, hogy valóban közeli lelki rokonság volt John Fitzgerald Kennedy és Abraham Lincoln között.

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

TO: Ralph E. Becker, Toastmaster

It gives me great pleasure to send greetings to all of you who are commemorating the 100th Anniversary of the Emancipation Proclamation tonight. I wish that I could have joined you.

Lincoln said about the Declaration of Independence that it "gave liberty not alone to the people of this country, but hope to all the world." It "gave promise that in due time the weights would be lifted from the shoulders of all men, and that all should have an equal chance."

The Emancipation Proclamation is even better described by his words. Its importance has never been greater than it is now -- the weights of slavery, lifted in this country 100 years ago, have now been lifted almost everywhere in the world. But it is a long slow march to a world which recognizes freedom and equality as a right basic to human life.

Our progress is marked, but it is not completed. Lincoln's clarity of purpose and thought can serve to strengthen all of us for the tasks still ahead.

John F. Kennedy

February 10, 1962

FEHÉR HÁZ
Washington

Ralph E. Becker áldomásmester részére

Nagy örömömre szolgál, hogy köszönthetem önöket, akik azért gyűltek össze ma este, hogy megemlékezzenek az Emancipációs kiáltvány megszületésének 100. évfordulójáról. Bárcsak én is ott lehetnék önökkel!

Lincoln szerint a Függetlenségi nyilatkozat „nemcsak szabadságot adott a mi országunk népének, hanem reményt is az egész világnak”. Magában hordozza „az ígéretet, hogy eljön az idő, amikor minden ember felszabadul a vállára nehezedő terhek alól, és egyenlők lesznek minden ember esélyei”.

Még jobban jellemzik ezek a szavak az Emancipációs kiáltványt, amely sosem volt fontosabb, mint ma – a rabszolgaság terhei alól, amelyek az országunkban 100 éve szűntek meg létezni, a világon majdnem mindenütt felszabadultak az emberek. Ám hosszú és lassú az út abba a világba, amely a szabadságot és az egyenlőséget alapvető emberi jognak ismeri el.

Nagy utat tettünk meg, de nem értünk még célt. Lincoln világos szándéka és gondolatai valamennyiünket megerősíthetnek törekvésünkben, hogy elvégezzük a még előttünk álló feladatokat.

John F. Kennedy

1962. február 10.

Köszönetnyilvánítás

Szuperügynökünk, Eric Simonoff változatlanul bámulatosan tisztán lát mind a mű megítélése, mind az üzletmenet dolgaiban.

Asszisztensem, Makeda Wubneh már több mint húsz éve bonyolítja zökkenőmentesen összes vállalkozásomat, ami nem kis feladat.

Nagyon hálás vagyok kiadómnak, Stephen Rubinnak is, akinél nincs jobb a szakmában, valamint Roger Ailesnek, aki a Fox Newsnál a főnököm, és nagyszerű, rettenthetetlen harcos.

BILL O'REILLY

Szeretném kifejezni köszönetemet mindenkinek, akinek a közreműködésével sikerült ezt a könyvet tető alá hoznunk, így Steve Rubinnak, a sziklaszilárd Gillian Blake-nek és Eric Simonoffnak. S persze szívből jövő szeretettel és hálával gondolok múzsámra és lelki rokonomra, Calene Dugard-ra, aki titokban történésznek is felcsapott.

MARTIN DUGARD

Források

A könyvhöz elsődleges és másodlagos forrásokat is föl kellett kutatnunk. Elsődleges forrásainkat nagyrészt azok az interjúk és riportok képezik, amelyeket Bill O'Reilly készített az évek során. A JFK meggyilkolásával foglalkozó riportjaiért O'Reilly még a WFAA-TV munkatársaként kitüntetést kapott a Dallasi Sajtóklubtól. Sok új információhoz jutottunk különféle végrehajtó szervek embereitől, mindenekelőtt Richard Wiehl FBI-ügynöktől, akinek Marina Oswaldot kellett lenyomoznia és kikérdeznie a merénylet után. Hálásak vagyunk Wiehl ügynöknek, aki ezelőtt sosem hozta nyilvánosságra megállapításait.

Nincs szükség arra, hogy szépítsük John Kennedy életét és halálát. Páratlan és lebilincselő időszak volt ez az ország történelmében. Mivel azonban könyvünk bővelkedik hihetetlen és iszonytató mozzanatokban, és mivel a részletek nagy része intim természetű, fontos emlékeztetnünk, hogy könyvünk az első betűjétől az utolsóig dokumentarista alkotás, a valóságot mutatja be. Amit a könyv elmond, az valóban megtörtént, azt a szereplők valóban megtették, idézett mondataik szóról szóra így hangzottak el. Hogy ez a sok részlet mind rendelkezésünkre áll, az nagyrészt annak köszönhető, hogy JFK korunk történelmének egyik kiemelkedő alakja, elnöki tevékenységét a média aprólékosan dokumentálta.

A John F. Kennedy életét és halálát taglaló anyagok ráadásul a terjedelmükkel is örömteli meglepetésekkel szolgáltak munkánk során. Nemcsak számos hiteles forrást tudtunk felkutatni találkozások, beszélgetések, események konkrét részleteinek tisztázásához, hanem az interneten is terjedelmes videoanyagokat találtunk JFK beszédeiről és televíziós szerepléseiről, és munkánk minden napján föleleveníthettük az elnök hangját és szavait. Érdemes időt szánni ezeknek a felvételeknek a végignézésére, sok újdonságot tudhatunk meg John Kennedyről. Különösen ajánljuk olvasóinknak az 1963-as galwayi beszédet, amely remekül példázza, milyen szellemesen, szívhez szólóan és talpraesetten szónokolt.

Aki szeretne magától Jackie-től többet megtudni arról, hogyan folyt az élet a Fehér Házban Kennedy idejében, hallgassa meg a *Jacqueline Kennedy: Historic Conversations on Life with John F. Kennedy* (Jacqueline Kennedy: Történelmi beszélgetések a John F. Kennedy mellett

eltöltött évekről) című felvételsorozatot, amelyet nem sokkal a gyilkosság után készítettek az egykori first ladyvel. Érdemes meghallgatni, milyen szókimondóan beszél az özvegy sok mindenről, kiváltképp a kor számos hírességéről és hatalmasságáról. Férjéhez hasonlóan, ő is szellemesen, szívhez szólóan és keresetlenül beszél.

A szerzők nagy hálával tartoznak Laurie Austinnak és Stacey Chandlernek, a John F. Kennedy Elnöki Könyvtár munkatársainak. Nem lehetett olyan nagy és olyan jelentéktelen kérésünk, amelyet ne teljesítettek volna. Gondoljunk bele, mekkora munka lehetett felkutatni, mondjuk, Kennedy egy adott napjának napirendjét, pontos tartózkodási helyeit, hogy név szerint kik voltak jelen a különféle megbeszéléseken, vagy hogy pontosan mikor csobbant bele egyik vagy másik délután az „udvarház" uszodájának vizébe. Éppen ezek az adatok teszik lehetővé, hogy az elnök napjai megelevenedjenek előttünk, magunk elé képzelhessük a Fehér Ház lakóinak mindennapi életét. Ha az ember Bostonban jár, a John F. Kennedy Elnöki Könyvtár megtekintése kihagyhatatlan program.

Megkülönböztetett figyelmet érdemel William Manchester könyve, a *Death of a President* (Egy elnök halála), amely nem sokkal a gyilkosság után íródott, és eredeti interjúkat tartalmaz szinte mindenkivel, aki Kennedy közelében volt Dallasban 1963. november 22-én. Manchester könyve Jackie és a Kennedy család odaadó közreműködésével készült. A kötet részletessége már csak ezért is lenyűgöző, és felbecsülhetetlen szolgálatot tett nekünk számos olyan kérdés megítélésében, amelyben az egyéb források ellentmondtak egymásnak.

Könyvünk vázát korábbi könyvek, újságcikkek, videofelvételek, a sokat bírált Warren-jelentés, valamint a Dallasban, Washingtonban, Galwayben, Texas Hill Countryban és más helyeken tett elnöki látogatások krónikái alkotják. A szerzők köszönettel tartoznak számos kiváló kutatónak, akik belemerültek John Fitzgerald Kennedy életének és korának feltárásába. Alább részletesen felsoroljuk forrásainkat, bár a lista nem lesz teljes: azokra a munkákra szorítkozunk, amelyek a „nehézsúlyú" történelmi anyag kezelésében a segítségünkre voltak.

Bevezetés. Arthur Schlesinger: *A Thousand Days* (Ezer nap); Doris Kearns Goodwin: *The Fitzgeralds and the Kennedys* (A Fitzgeraldok és a

Kennedyk); Karen Price Hossell: *John F. Kennedy's Inaugural Speech* (John F. Kennedy beiktatási beszéde); Thurston Clarke: *Ask Not: The Inauguration of John F. Kennedy and the Speech That Changed America* (Ne azt kérdezd: John F. Kennedy beiktatása és a beszéd, amely megváltoztatta Amerikát). Nagy hasznát vettük Todd S. Purdum írásának a beiktatásról (*Vanity Fair,* 2011. január), a National Archives adatbázisnak és a Warren-bizottság jelentésének.

1-2. fejezet. John Hersey 1944-es cikke a PT-109-esről *(The New Yorker)* volt a legjobb forrásunk JFK megpróbáltatásairól. Lance Morrow olvasmányos és izgalmas könyve, a *The Best Years of Their Lives* (Életük legjobb évei) jól ellensúlyozza Hersey helyenként elfogult krónikáját. Az aranycsillagos anyák előtt mondott beszédnek és az „ír maffia" születésének részletei megtalálhatók William Manchester könyvében: *One Brief Shining Moment* (Egypercnyi ragyogás).

3. fejezet. A Fehér Ház Múzeumának weboldalán kitűnő térkép található az egész épületről, az épület történetének szöveges és képes bemutatásával együtt. Robert Dallek írása JFK számtalan egészségügyi problémájáról adalékkal szolgál, a sokféle gyógyszeres kezeléséről, amelyet az elnöknek előírtak. A John F. Kennedy Elnöki Könyvtár weboldala nagyszerű forrás a Fehér Ház mindennapi életének részletes megismeréséhez. További információkat kaptunk Jackie-ről Sally Bedell Smith munkájából: *Hatalom és tisztesség (Grace and Power).*

4-6. fejezet. William R. Fails munkája – *Marines and Helicopters* (Tengerészgyalogság és helikopterek) – részletezi, hogyan fejlődött az elnökök szállítása. Castro rémtetteit Dallek és Humberto Fontova mutatja be részletesen az *An Unfinished Life* (Egy befejezetlen élet), illetve a *Fidel: Hollywood's Favorite Tyrant* (Fidel: Hollywood kedvenc zsarnoka) című munkájában. Az akkori időjárásról a *Farmers' Almanac* (Farmer-almanach) jóvoltából tájékozódtunk, és Manchester könyve – *Brief Shining Moment* – alapján ismertetjük a Disznó-öböllel kapcsolatos elnöki elképzelésekhez fűzött, színfalak mögötti kommentárokat. További említésre méltó források: Dean Rusk: *As I Saw It* (Ahogy én láttam); Edward R. Drachman és Alan

Shank: *Presidents and Foreign Policy* (Elnökök és külpolitika); Michael O'Brien: *John F. Kennedy: A Biography* (John F. Kennedy életrajza); Thomas G. Paterson: *Kennedy's Quest for Victory* (Kennedy a győzelemért); Jim Rasenberger: *The Brilliant Disaster* (A ragyogó katasztrófa); James Hilty: *Robert Kennedy,* Richard Mahoney: *Sons and Brothers* (Fiúk és fivérek); valamint Richard Goodwin kiváló könyve, a *Remembering America* (Amerika emlékezete).

7. fejezet. Az interneten megnézhető a Fehér Ház Jackie kiváló idegenvezetésével. Érdemes figyelni az elnök és a first lady közötti testbeszédre a film végén. Míg Seymour Hersh a *The Dark Side of Camelot*ban (Camelot sötét oldala) megelégedett azzal, hogy kikotyogja a Fehér Házban elkövetett házasságtörések titkait, addig Sally Bedell Smith a *Grace and Power*ben, Christopher Andersen a *Jack and Jackie*-ben (Jack és Jackie), Laurence Leamer a *The Kennedy Women*ben (Asszonyok a Kennedy családban) és C. David Heymann az *Az asszony, akit úgy hívnak, Jackie*-ben (A Woman Named Jackie) szemlátomást jobban törekedtek az okok megértésére.

8-10. fejezet. Camelot témájáról a John F. Kennedy Elnöki Könyvtár anyaga mellett Jackie saját szavai tudósítanak a *Jacqueline Kennedy: Historic Conversations on Life with John F. Kennedy*ben. További adalékokkal szolgál Sally Bedell Smith írása a *Vanity Fair* 2004. májusi számában: *„Private Camelot"* (Camelot magánhasználatra); és Randy J. Taraborrelli könyve, a *The Secret Life of Marilyn Monroe* (Marilyn Monroe titkos élete); Tom és Phil Kuntz a *The Sinatra Files*ban (A Sinatra-akták); és Sinatrának az FBI-nál vezetett dossziéja sokatmondó részleteket tartalmaz a Palm Springsben történteket illetően. Evan Thomas *Robert Kennedy*je RFK-ről mond sokat; Hersh *Dark Side of Camelot*ja szintén értékes támpontokkal szolgál. JFK megjegyzése a vadászatról a *U.S. News and World Report*ban Sally Bedell Smithszel megjelent interjúból (2004. május 9.) származik. A népszerűségi adatokat a Gallup Poll weboldaláról vettük, a Marilyn és a Kennedy fivérek elleni esetleges maffiamerényletek hátterét pedig Sam és Chuck Giancana mutatta be a *Double Cross*ban (Kettős kereszt).

11-12. fejezet. A John F. Kennedy Elnöki Könyvtár weboldalának egyik szolgáltatása segítségével dátum szerint böngészhetjük a *The New York Times*ban megjelent írásokat. Innen való sok háttér-információ az elnök utazásaival, a kelet-berlini atrocitásokkal és az egész világ figyelmét fölkeltő szovjet űrhajósokkal vagy a forradalmi rádiótelefonnal kapcsolatban. Robert Carótól a *Passage of Power* (Úton a hatalomba) valóságos kincsesbányája a Lyndon Johnson szokásaira, különösen az alelnök munkájára vonatkozó adatoknak. A legdélibb államok viszonyait korabeli FBI-jelentések alapján vázoltuk, Emmett Till történetét pedig maguk a gyilkosai adták a kezünkbe a *Look* magazinban megjelent cikk révén. Más források az ügy további dimenzióit tárták fel számunkra, az áldozat összevert és szétlapított feje az *Ebony* magazin fényképén látható. Dave Garrow írása az *Atlantic Monthly* 2002. július/augusztusi számában dokumentálja, hogy az FBI el volt ragadtatva ifj. Martin Luther Kingtől. Az FBI különleges ügynöke, Fain emlékeit Lee Harvey Oswaldról az ügynöknek a Warren-bizottság előtt tett vallomásából vettük.

13-15. fejezet. JFK hálószobájáról fényképek találhatók a www.whitehousemuseum.org weboldalon, további részleteket közöl róla Manchester a *Brief Shining Moment*ben. A Fehér Ház történetéről további adatokat tartalmaz a www.whitehouse.gov weboldal. Jackie Kennedy sok mindent elmond ottani életükről a *Jacqueline Kennedy: Historic Conversations on Life with John F. Kennedy*ben. A kubai rakétaválság idején történt egyes beszélgetések megtalálhatók Ernest May és Philip Zelikow *The Kennedy Tapes* (A Kennedy-hangszalagok) című gyűjteményében, valamint Ted Kennedynél a *True Compass*ban (Megbízható iránytű). Említést érdemelnek még Sterntől a *The Week the World Stood Still* (A hét, amikor megállt a világ); a Dean Rusk és Gromiko szovjet külügyminiszter közti megbeszélés aktái; Charles Tustin Kamps munkája, a *The Cuban Missile Crisis* (A kubai rakétaválság); a *Jackie, Ethel, and Joan* (Jackie, Ethel és Joan) Randy J. Taraborrelli tollából; a *The Mind of Oswald* (Oswald elméje) Diane Hollowaytől; William Taubman *Khrushchev* (Hruscsov) című könyve; valamint az egykori szovjet diktátor emlékiratai *(The Memoirs of Nikita Khrushchev)*. Robert Dallek írása a

*The Atlantic*ben Kennedy egészségügyi problémáiról szintén segítségünkre volt.

16. fejezet. Akár hiszik, akár nem, a *Mona Lisa* leleplezése is megtalálható a YouTube-on. Érdemes végignézni. A *Mona Lisa in Camelot* (Mona Lisa Camelotban) című munkájában Margaret Leslie Davis az Egyesült Államok történelmének ezt a valószínűtlen fejezetét világítja meg. A titkosszolgálati kódnevek Manchester könyvéből, a *Death of a President*ből olvashatók ki, a Warren-bizottság jelentése pedig alapos összefoglalás az elnökgyilkosság történetéről és a titkosszolgálat szükségességéről. A titkosszolgálat a saját weboldalán is bemutatja ezt. A különféle ügynökökre vonatkozó, színfalak mögötti információkat jórészt Clint Hill közli *Mrs. Kennedy and Me* (Mrs. Kennedy és én) címmel, illetve Gerald Blaine a *The Kennedy Detail*ben (A Kennedy-osztag). Edward Klein munkájának – *All Too Human* (Túlságosan is emberi) – szintén nagy hasznát vettük.

17. fejezet. Caro további részleteket közöl LBJ-ről a *Passage to Power*ben. Chuck és Sam Giancana könyve, a *Double Cross* még tovább megy a maffiakonspirációk keresésében, ezeket azonban nem tényként, hanem csupán elképzelésként adja közre, és nagyon tetszetősen vázolja a lehetőségeket. Említést érdemel még e fejezet kapcsán Evan Thomastól a *Robert Kennedy;* Burton Hershtől a *Bobby and J. Edgar* (Bobby és J. Edgar); Edward Kleintől az *All Too Human;* Jim Marrstól a *Crossfire* (Kereszttűz); és az LBJ Könyvtár weboldala.

18. fejezet. A Winston Churchill weboldal kiváló áttekintést ad erről a rendkívüli napról. Noam Chomsky a *Rethinking Camelot*ban (Camelot újragondolása) részletesen föleleveníti az első vietnami napokat.

19. fejezet. A menetelőkről tett megállapítások jelentős részét a *The Washington Post*ban másnap megjelent tudósításból vettük. Glenn Eskew a *But for Birmingham*ben (Birminghamet kivéve) és Diane McWhorter a *Carry Me Home*-ban (Vigyél haza) további bámulatos részletekkel szolgál. Shelley Tougas a *Birmingham 1963*-ban leírja, hogyan változtatta meg egyetlen fénykép oly sok ember gondolkodását. Seth Jacobs a *Cold War*

*Mandarin*ban (Hidegháborús mandarin) hátborzongató részleteket közöl a Ngo Dinh Diem uralma alatt magukat elégető szerzetesekről. Manchester ezúttal is bepillantást enged Kennedy Fehér Házának színfalai mögé.

20. fejezet. Taylor Branchtől a *Parting the Waters* (Kettéváltak a vizek); Jessica McElrathtól az *Everything Martin Luther King, Jr. Book* (Minden együtt ifj. Martin Luther Kingről); Marshall Fradytól a *Martin Luther King, Jr.: A Life* (Ifj. Martin Luther King élete); a Jackie Kennedyvel folytatott beszélgetés, a *Jacqueline Kennedy: Historic Conversations on Life with John F. Kennedy;* és a *Newsweek* híres, 1998. január 19-ei száma mind hasznos forrásaink voltak, akárcsak Evan Thomastól a *Robert Kennedy;* Robert Carótól a *Passage to Power;* és Dianne Hollowaytől a *The Mind of Oswald* (Oswald elméje). Clint Hill munkája, a *Mrs. Kennedy and Me* (Mrs. Kennedy és én) szintén igen hasznos, kettejük kapcsolatának leírásához pótolhatatlan forrás.

21. fejezet. Ismét Manchesterhez fordulhatunk, és Hillhez is. További tanulságokkal szolgált Kleintől az *All Too Human* és Leamertől a *The Kennedy Men* (Férfiak a Kennedy családban).

22. fejezet. Dallek: *Unfinished Life* (Befejezetlen élet) és Thomas: *Robert Kennedy.* King teljes beszéde meghallgatható az interneten: www.americanrhetoric.com.

23. fejezet. Cronkite interjúja Kennedyvel szintén az internet gyöngyszemei közé tartozik. Látható belőle, milyen felkészült az elnök a sokféle témában, amelyekkel Cronkite bombázza, és hogyan lazulnak el mindketten a formális filmfelvétel befejezésekor.

24. fejezet. A fejezet magvát a John F. Kennedy Elnöki Könyvtár, a *Death of a President* és a *Passage of Power* című könyvekből és a Warren-bizottság jelentéséből gyűjtöttük. David Kaiser munkája, a *The Road to Dallas* (Az út Dallasig) átgondolt és informatív; az Onasszisszal kapcsolatos FBI-akták is érdekfeszítő háttér-információkat tartalmaznak.

25. fejezet. Számos Camp Davidnek szentelt weboldal található az

interneten. Érdemes rájuk néhány pillantást vetni mindenkinek, aki szeretne képet alkotni erről a külvilágtól elzárt, exkluzív létesítményről. Az Oswalddal kapcsolatos információk a Warren-bizottságtól valók; a családi rezidencia ebédlőjéről Heymann munkájából – *Az asszony, akit úgy hívnak, Jackie* – és a Fehér Ház Múzeumának weboldaláról lehet megtudni sok részletet. Ben Bradlee a *Conversations with Kennedy*ben (Beszélgetések Kennedyvel) éppen ezt a vacsorát dokumentálja. Donald Spoto a *JBKO*-ban taglalja Jackie utolsó kampánybeli megjelenésének dátumát; Manchester közölt adatokat Jackie központozási szokásairól; Heymann és Leamer dokumentálta a Christina jachtról küldött levelét.

26. fejezet. A fejezet legnagyobb része újságcikkeken és Manchester könyvén alapul. A golfra utaló idézet Bradlee munkájából származik.

27. fejezet. Hosty különleges ügynök mondta el a Warren-bizottság előtt tett vallomásában a Ruth Paine-nél tett látogatása részleteit. Az Arlingtonnal kapcsolatos idézetek forrása: Carl Sferrazza Anthony *The Kennedy White House: Family Life and Pictures, 1961-1963* (Kennedy Fehér Háza: Családi élet és fényképek, 1961-1963).

28. fejezet. Barry Paris a *Garbo* és David Pitts a *Jack and Lem* (Jack és Lem) című munkájukban jól mutatják be a Fehér Ház történetének ezt a feledésbe merült epizódját. Köszönjük Camille Reisfieldnek (Ross, Kalifornia), hogy levelében felhívta a figyelmünket az utolsó „cameloti” vacsoravendégségre.

29. fejezet. A Warren-bizottság és Kaiser munkája – *Road to Dallas* – egyedülállóan tárja fel a gyilkosságot megelőző napok eseményeit. Van ugyan némi bizonytalanság abban a kérdésben, hogy valóban Oswald volt-e az a lövész, akit Sterling Wood látott, mert a lőtér tulajdonosa esküszik rá, hogy Oswald egészen más időpontban járt ott, de ahhoz nem fér kétség, hogy egy magányos férfit láttak a lőtéren, különleges olasz fegyverrel a kezében.

30. fejezet. Hill, Manchester, a Warren-jelentés és a Fehér Ház Múzeumának weboldala.

31-35. fejezet. Sok különböző weboldal és könyv segítségével próbáltuk kiszűrni a rengeteg adatból John F. Kennedy meggyilkolásának tényeit. Az időpontok, a tömegről szóló leírások, a megérkezés jelenete, valamint a lövések leadásának és a Parkland Memorialba vezető útnak a körülményei jól megalapozott tények. Az egyes beszélgetések, magánéleti momentumok és egyéb körülmények elsődleges forrásai: *Death of a President;* a Warren-bizottság jelentése; Clint Hill érdekfeszítő beszámolója *Mrs. Kennedy and Me* címmel; Vincent Bugliositól a *Reclaiming History* (Visszaperelt történelem); Dallek írásai JFK egészségügyi problémáiról és magáról a gyilkosságról; valamint természetesen a Zapruder-film. Ez utóbbit újra meg újra meg újra végignéztük, hogy megértsük az események egymásutánját, a látványt sokadszorra sem éreztük kevésbé szörnyűnek.

36. fejezet. Jackie filmhíradós felvétele elérhető az interneten, fájdalma ma is megindító látvány. Számtalan életrajzírója csak futólag említi ezt a felvételt, pedig korántsem jelentéktelen megnyilatkozásról van szó. A Garbóval vagy a *Mona Lisa* mellett töltött estéhez hasonlóan ez is egyedi és figyelemre méltó alkalom volt, még ha sokan meg is feledkeznek róla.

JEGYZETEK

---

[1] Bill O'Reilly – Martin Dugard: Lincoln – A merénylet, amely örökre megváltoztatta Amerikát (Killing Lincoln: The Shocking Assassination That Changed America Forever) Ford.: Bojtár Péter. Budapest, HVG Könyvek, 2013.

Tartalom